

T.C.
FIRAT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
COĞRAFYA ANABİLİM DALI

137146

GÜRÜN İLÇESİ'NİN (SİVAS) COĞRAFYASI

137146
DOKTORA TEZİ

T.C. FİRAR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
COĞRAFYA ANABİLİM DALI

DANIŞMANI:

Yrd.Doç.Dr.M.Dursun ÇİTÇİ

Prof.Dr.Ümit SERGÜN

HAZIRLAYAN

Zeki BOYRAZ

ELAZIĞ-2003

T.C.
FIRAT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
COĞRAFYA ANABİLİM DALI

GÜRÜN İLÇESİ'NİN (SİVAS) COĞRAFYASI

DOKTORA TEZİ

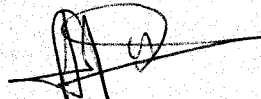
Bu tez 24/10/2003 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından oybirliği / ~~oy çokluğu~~ ile kabul edilmiştir.

Danışman
Yrd. Doç. Dr. M.Dursun ÇİTÇİ

Prof. Dr. Saadettin TONBUL
Üye

Doç. Dr. M.Ali ÖZDEMİR
Üye

Prof. Dr. Ümit SERGÜN

Yrd. Doç. Dr. Halil GÜNEK
Üye

Yrd. Doç. Dr. Metin KIRIMHAN
Üye

Yukarıdaki Jüri Üyelerinin İmzaları Tasdik Olunur.

Doç. Dr. Orhan KILIÇ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

T.C. YÜKSEK ÖĞRETİM KURULU
DOĞUM TAYAN MERKEZİ

ÖZET**Doktora Tezi****GÜRÜN İLÇESİ'NİN (SİVAS) COĞRAFYASI****Zeki BOYRAZ****Fırat Üniversitesi****Sosyal Bilimler Enstitüsü****Coğrafya Anabilim Dalı****ELAZIĞ-2003, XVIII + 268**

Gürün ilçesi , coğrafi olarak Doğu Anadolu Bölgesi'nin Yukarı Fırat Bölümü'nde yer almaktadır. İdari olarak ise İç Anadolu Bölgesi sınırları içerisinde yer almaktadır. Eski çağlardan beri yerleşmeye sahne olan Gürün, Sivas iline bağlıdır. Tarihi kaynaklardan edindiğimiz bilgilere göre çalışma alanının ismi Tegarma, Gübün olarak geçmektedir. Gürün'de 1869'da belediye teşkilatı kurulmuştur. Günümüzde 1792 km²'nin ve 61 köyün yönetim merkezidir. Aynı zamanda ilçe merkezindeki ve köylere bağlı birçok mahallenin de (38) idari merkezidir.

Gürün ilçesi, jeomorfolojik anabirimlerden olan platoluk bir sahaya karşılık gelmektedir. Yerleşmenin büyük bölümü yüksek platoluk alanlarda kurulmuştur. Gürün ilçe merkezi alüvyonlarla kaplı Tohma Çayı'nın geniş tabanlı vadisi üzerinde yerleşmiştir. Doğal bitki örtüsü ise antropojen step ve doğal step formasyonlarından oluşmaktadır. Çalışma alanımızda Doğu Anadolu ve İç Anadolu Bölgesi'nde hakim olan karasal iklime yakın iklim özellikleri görülür. Tez alanının başlıca akarsularını Tohma Çayı, Balıklı Tohma Çayı ve yan kolları oluşturmaktadır.

Gürün'ün ekonomisi tarım ve hayvancılığa dayalıdır. Çalışma alanımızın büyük bölümünde kuru tarım yöntemi hakimdir. En önemli ürünler tahıllardır. İnceleme alanımızda küçükbaş hayvancılık gelişmiştir. Geniş mera alanlarının bulunması mera hayvancılığını geliştirmiştir. Gürün'ün nüfusu 2000 yılı nüfus sayım sonuçlarına göre 26.742 kişidir. Çalışma alanımızda geçmişten süregelen ve özellikle 1980 yılından itibaren hızlanan bir nüfus kaybı söz konusudur. Ekonomik faaliyet kollarından olan sanayi tesisleri çalışma alanımızda gelişmemiştir. İnceleme alanında ulaşım tesisleri önemli istihdam kaynağını oluşturmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Gürün, Tegarma, Yerleşme, Tohma Çayı, Tarım, Şehir

SUMMARY**PhD Thesis****GEOGRAPHICAL SITUATION OF GURUN (SIVAS) AS AN ADMINISTRATIVE DISTRICT****Zeki BOYRAZ****The University of Firat****The Institute of Social Science****The Department of Geography****ELAZIĞ-2003,Page:XVIII + 268**

Gurun is located geographically on the upper Euphrates in the region of East Anatolia but it takes place in the Middle Anatolia as an administrative district. The district which has been inhabited since the old ages is in the boundaries of Sivas. According to the historical documents the district was known as Tegerma, Gunun. A town hall was established in Gurun in 1869. now it is the administrative centre of a 1792 km² land and 61 villages.

Gurun covers a land of plateau one of the main geomorphological units. The great part of the settlement is on the higher lands of the plateau. The centrum is located on the valley on a wide plateau of Tohma Stream covered with alluvions. The natural vegetation of the district consist of antropogenic (al) and natural step formations. The climatic characteristics are similar to the characteristics of the continental climate effective in East Anatolia and the Middle Anatolia. The main flowing waters of the district are Tohma Stream, Balıklı Tohma Stream and its subdivisions. The economical situation in Gurun is dependant on agriculture and stock-breeding. Agriculture with conditions is prevailing in a wide part of the district. The essential products are cereals. Sheep and goat breeding is improved. Stock-breeding in the pastures is also improved because there are wide lands of pasture in the district. According to the census of the year 2000 the number of population in Gurun is 26.742. beside there is a considerable loss of population which has begun since the last period and increased since 1980. the industrial facilities of the district are insufficient. But the facilities of transportation are the Essentials of income in the district.

KEY WORDS: Gürün, Tegerma, Settlement, Tohma River, Agriculture, City

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ.....	1
Araştırma Sahasının Yeri , Sınırları ve Başlıca Özellikleri.....	1
Tezin Amacı, Kapsamı ve İzlenen Yöntem.....	7
Önceki Çalışmalar	14
BİRİNCİ BÖLÜM.....	17
1. GÜRÜN İLÇESİNİN FİZİKİ COĞRAFYASI.....	17
1.1. YERYÜZÜ ŞEKİLLERİ	17
1.1.1.YAPI.....	20
1.1.1.1. Mesozoyik (II. Zaman).....	20
1.1.1.1.1. Yüceyurt Formasyonu (Üst Jura- Alt Kretase).....	20
1.1.1.1.2.Munzur Kireçtaşı (Üst Kretase)	20
1.1.1.1.3 Pınarbaşı Karmaşığı (Üst Kretase).....	20
1.1.1.2. Tersiyer (III. Zaman).....	21
1.1.1.2.1.Demirölük Formasyonu (Eosen)	21
1.1.1.2.2.Akdere Formasyonu (ÜstEosen).....	21
1.1.1.2.3.Gövdeli Dağı Formasyonu (Alt Miyosen).....	21
1.1.1.2.4. Gürün Formasyonu (Üst Miyosen- Pliyosen).....	22
1.1.1.2.5. Kangal Formasyonu (Alt Pliyosen).....	22
1.1.1.2.6. Karadağ Volkanitleri (Alt Pliyosen).....	22
1.1.1.3. Kuvaterner (IV. Zaman).	23
1.1.1.3.1..Evciköy Formasyonu (Pliyo- Kuvaterner).....	23
1.1.1.3.2.Alüvyon (Kuvaterner)	23
1.1.2. Jeomorfolojik Birimler	25
1.1.2.1. Dağlık Alanlar	25
1.1.2.1.1.Hezanlı Dağı.....	26
1.1.2.1.2. Kaf Dağı	26
1.1.2.1.3. Köroğlu Dağı (2292m)	27
1.1.2.1.4. Karadağ (2069m).....	27
1.1.2.1.5. Gövdeli Dağı (2706 m).....	28
1.1.2.2. Platolar	28
1.1.2.2.1. Yüksek Platolar	28
1.1.2.2.2. Alçak Platolar	29
1.1.2.3. Gürün Havzası.....	29
1.1.2.4. Birikinti Koni ve Yelpazeleri	30

1.1.2.5. Vadiler ve Vadi Tabanları	30
1.1.2.6. Boğazlar.....	31
1.1.2.6.1. Şuğul Boğazı	31
1.1.2.6.2. Çayboyu Boğazı	32
1.1.2.6.3. Olgunlar Boğazı	33
1.1.2.7. Sekiler.....	33
1.1.2.8. Heyelanlar.....	33
1.1.2.9. Karstik Şekiller.....	34
1.2. İKLİM.....	37
1.2.1. Sıcaklık.....	38
1.2.2. Atmosfer Basıncı Ve Rüzgarlar.....	40
1.2.3. Su Buharı ve Nem	43
1.2.4. Yağış.....	45
1.2.5. Yağış Etkinliği	51
1.3. HİDROGRAFYA	53
1.3.1. Akarsular	54
1.3.1.1. Tohma ve Balıklı Tohma Çayları	54
1.3.1.2. Gökpınar Suyu	57
1.3.1.3. Diğer Akarsular	58
1.3.2. Kaynaklar ve Yeraltı suyu	59
1.3.2.1. Tabaka Kaynakları.....	59
1.3.2.2. Yamaç Kaynakları	59
1.3.2.3. Fay Kaynakları	59
1.3.2.4. Karstik Kaynaklar.....	60
1.4. TOPRAK TİPLERİ	63
1.4.1. Zonal Topraklar	63
1.4.1.1. Kahverengi Topraklar.....	63
1.4.1.2. Kestane Renkli Topraklar.....	64
1.4.2. Azonal Topraklar.....	64
1.4.2.1. Tuzlu, Alkalic ve Tuzlu - Alkalic Topraklar	64
1.4.2.2. Alüvyal Topraklar	66
1.4.2.3. Kolüvyal Topraklar	67
1.5. BİTKİ ÖRTÜSÜ	69
1.5.1. Antropojen Step Alanları.....	72
1.5.2. Doğal Step Alanları	74

İKİNCİ BÖLÜM	75
2. GÜRÜN İLÇESİNİN BEŞERİ COĞRAFYASI	75
2.1.Cumhuriyet Öncesi İdari Yapı.....	75
2.2. Cumhuriyet Dönemindeki İdari Yapı.....	76
2.3. YERLEŞME.....	85
2.3.1. Kır Yerleşmeleri	85
2.3.1.1. Tarihsel Faktörler	86
2.3.1.2. Toplu Kır Yerleşmesi	87
2.3.1.3. Kır Yerleşmelerinin Dağılışı Özellikleri	88
2.3.1.4. Fonksiyonel Özelliklerine Göre Kır Yerleşmeleri.....	89
2.3.1.5. Kır Yerleşme Tipleri	92
2.3.1.5.1. Devamlı Yerleşmeler.....	93
2.3.1.5.1.1. Köy	94
2.3.1.5.1.2. Mahalle.....	99
2.3.2. Şehir Yerleşmesi.....	101
2.3.2.1. Gürün'ün Kuruluşu ve Gelişmesi.....	101
2.3.2.1.1. İlk Kuruluş Alanı ile 1900 ve Öncesi	105
2.3.2.1.2. 1900-1956 Yılları Arasındaki Gelişimi.....	106
2.3.2.1.3. 1956- 1975 Yılları Arasındaki Gelişimi.....	106
2.3.2.1.4. 1975'den Günümüze Kadarki Dönem.....	107
2.3.3. Gürün'ün Şehirselsel Fonksiyonları:	109
2.3.3.1. Yönetim Fonksiyonu	109
2.3.3.2. Kültürel Fonksiyon.....	111
2.3.3.3. Sosyal Fonksiyonu.....	114
2.3.3.4. Ekonomik Fonksiyonu	116
2.3.3.4.1.Ticari Fonksiyon.....	116
2.3.3.4.2.Tarım Fonksiyonu	120
2.3.3.4.3.Sanayi Fonksiyonu	121
2.3.3.5. Ulaşım Fonksiyonu.....	121
2.3.4. Merkezi Yer Olarak Gürün.....	123
2.3.5. Gürün'ün Şehiriçi Farklı Kullanılış Alanları.....	125
2.3.5.1.Konut Alanları.....	125
2.3.5.2.İş ve Ticaret Alanları.....	127
2.3.5.3.Malatya-Kayseri Karayolu Üzerindeki Fonksiyonel Alanlar	129
2.3.5.4.Şehit Mehmet Kurt Caddesi	130

2.3.5.5. Yıldırım Beyazıt Caddesi	131
2.3.5.6. Hüsrev Moğol Koç Caddesi	131
2.3.5.7. Edip Başer Caddesi	131
2.3.5.8. Prof.Dr.Nurettin Sözen Caddesi	132
2.3.5.9. Şehit Şavaş Koyun Caddesi	132
2.3.5.10. Şehit Naci Avunduk Caddesi	133
2.3.5.11. Sanayi Alanları	133
2.3.5.12. Resmi Kurum ve Kuruluş Alanları	133
2.3.5.13. Sosyo-Kültürel Alanlar	133
2.3.6. Kır Meskenleri	134
2.3.6.1. Konut Tipleri	137
2.3.6.2. Konutların İnşaa Tarzı ve Kullanılan Malzemeler	138
2.3.6.2.1. Eski Tip Konutlar	144
2.3.6.2.2. Yeni Tip Konutlar	148
2.4. NÜFUS ÖZELLİKLERİ	151
2.4.1. Genel Özellikler	151
2.4.1.1. Kırsal Nüfus ve tarihsel Gelişimi	153
2.4.2. Kır-Şehir Ayrımı	166
2.4.3. Gürün İlçe Merkezinin Nüfus Özellikleri	169
2.4.3.1. Gürün İlçe Merkezinde Nüfusun Gelişimi	169
2.4.3.1.1. Nüfusun Yaş ve Cinsiyet Durumu	170
2.4.3.1.2. Nüfusun Kültürel Özellikleri	173
2.4.3.1.3. Nüfusun İktisadi Faaliyet Kollarına Dağılımı	174
2.4.3.1.4. Kırsal Nüfusun Cinsiyet ve Yaş Yapısı	177
2.4.3.1.5. Kırsal Nüfusun İktisadi Özellikleri	181
2.4.4. Nüfus Yoğunluğu	186
2.4.4.1. Aritmetik Yoğunluk	187
2.4.4.2. Tarımsal Yoğunluk	197
2.4.5. Kır Nüfusunun Dağılım Özellikleri	198
2.4.6. Nüfus Hareketleri	210
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	214
3. GÜRÜN İLÇESİNİN EKONOMİK COĞRAFYASI	214
3.1. Arazi Kabiliyet ve Arazi Kullanma Durumu	214
3.2. TARIM	222
3.2.1. Tahıllar	224

3.2.2. Baklagiller	225
3.2.3. Sebzeler	225
3.2.4. Yem Bitkileri.....	225
3.2.5. Bahçe Tarımı	226
3.3. HAYVANCILIK	228
3.3.1. Büyükbaş Hayvancılık.....	228
3.3.2. Küçükbaş Hayvancılık.....	230
3.3.3. Kümes Hayvancılığı	235
3.3.4. Arıcılık	235
3.3.5. Balıkçılık	236
3.4. ULAŞIM.....	240
3.5. MADENCİLİK.....	241
3.6. TURİZM.....	242
SONUÇ VE ÖNERİLER	245
ANKET FORM ÖRNEĞİ.....	251
KAYNAKÇA	260

TABLolar LİSTESİ

Tablo:1.Gürün'de (1970-1990) aylık ortalama sıcaklıkların yıllara göre değişimleri.....	38
Tablo:2. Gürün meteoroloji istasyonlarına ait Ortalama, Ort. Maksimum, Ort.Minimum, Ekstrem sıcaklıkların aylık gidişi.....	39
Tablo:3. Gürün'de donlu günlerin sayısı.....	39
Tablo:4. Elbistan ve Kangal'da basıncın aylık gidişleri.....	41
Tablo:5. Gürün'de Rüzgarların Ortalama Esmeye Sayıları (1970-1990)	42
Tablo:6. Gürün,Darende ve Elbistan'da Aylık Ortalama Nisbi Nem (%).....	44
Tablo:7. Gürün'de Aylık Bulutlu Günler Sayısı	45
Tablo:8 . Gürün'de Aylık Sisli Günler Sayısı	45
Tablo:9. Gürün, Darende ve Elbistan'da Aylık Ortalama Yağış Değerleri (mm).....	45
Tablo:10. Gürün'de Yağışın Mevsimlere Göre Dağılışı (mm)	47
Tablo:11 . Darende de Yağışın Mevsimlere Dağılışı (mm)	48
Tablo:12. Gürün'de Kar Yağışlı Gün Sayısı	49
Tablo:13. Gürün'de Kar Örtülü Gün Sayısı	50
Tablo:14. Gürün'ün Thornthwait Yöntemine Göre Su Blançosu Tablosu.....	52
Tablo:15. Gürün'de Görülen Bitki Türleri	71
Tablo:16.Gürün ve Gürün'e Bağlı Yerleşmelerin Eski ve Yeni Adları (2000).....	78
Tablo:17. 1935-2000 Dönemlerinde Gürün Merkez Bucağının Köyleri	78
Tablo:18. 1935-2000 Dönemlerinde Konakpınar Bucağının Köyleri	79
Tablo:19. 1935-2000 Dönemlerinde Yazıyurdu Bucağının Köyleri	80
Tablo:20. Tez Alanının Köylerinde Bulunan Mevcut Okullar, Camiler ve Ticarethaneler.....	96
Tablo:21.Gürün'deki Konut Sayılarının Gelişimi (1935-2000).....	98
Tablo:22. Gürün'e Bağlı Çok Yerleşmeli Köylerdeki Mahallelerin Köye Uzaklıkları ve Hane Sayıları	101

Tablo: 23. Gürün İlçesi'nde Bulunan Resmi Kurum ve Kuruluşlar.....	110
Tablo:24. Gürün'deki Başlıca Okulların Öğrenci-Öğretmen Ve Personel Sayıları (2000)	114
Tablo:25.Gürün'deki Ticarethanelerin Tür ve Miktarları (2002).....	119
Tablo:26. Gürün İlçesine Bağlı Köylerin Gürün İlçe Merkezine Uzaklıkları. 2000	122
Tablo:27. Gürün İlçesindeki Konutların Yapı ve Çatı Malzemeleri	141
Tablo:28. Nüfus Büyüklüklerine Göre Kır Yerleşmeleri (1935-2000)	155
Tablo:29. Gürün'e Bağlı Köylerde Nüfus Artış Oranları (%).....	156
Tablo:30. Nüfus Büyüklüklerine Göre Köy Yerleşmeleri (1935-2000).....	158
Tablo:31. Nüfus Büyüklüklerine Göre Türkiye ve Çalışma alanı Köy Yerleşmeleri.....	161
Tablo:32. Türkiye ve Çalışma Sahası Nüfusunun Tarihsel Gelişimi (1935-2000).	162
Tablo:33. Kırsal Ve Şehirsel Nüfus Oranları (2000).....	165
Tablo:34. Toplam Kır Nüfusu İçinde Kadın-Erkek Oranları (2000).....	168
Tablo:35. Gürün'de Nüfusun Gelişimi.....	169
Tablo 36. Gürün'de Nüfusun Cinsiyet Ve Yaş Durumu (1990).....	171
Tablo:37. Gürün'de Nüfusun Cinsiyet Ve Yaş Durumu (2000).	172
Tablo:38. Gürün'de Okur-Yazar Nüfusları ve Cinsiyet Durumu (1990)	173
Tablo:39. Gürün'de Okur-Yazar Nüfusları ve Cinsiyet Durumu (2000)	174
Tablo:40. Gürün'de Çalışabilen Nüfusun Cinsiyet ve Yaş Gruplarına Dağılımı (1990)	175
Tablo :41. Gürün'deki Faal Nüfusun İktisadi Faaliyet Kollarına Dağılımı (1990).....	176
Tablo:42. Gürün İlçe Merkezi'ndeki Faal Nüfusun İktisadi Faaliyet Kollarına Dağılımı (2000).	176
Tablo:43 Toplam Nüfus İçinde Kalan Kadın-Erkek Nüfus Oranları (2000).....	180
Tablo:44: Türkiye ve Güründe Yaş Grupları (2000).....	180
Tablo:45. Türkiye ve Gürün Nüfusunun İktisadi Nitelikleri	182
Tablo:46. Çalışma Sahası Nüfusunun İktisadi Faaliyet Kolları (2000).....	183
Tablo:47. Gürün'de Faal Olmayan Nüfusun Faal Olmama Nedenleri (1990).	183

Tablo:48. Gürün İlçe Merkezi'ndeki Faal Nüfusun İktisadi Faaliyet Kollarına Dağılımı (2000).....	184
Tablo 49. Yaş Gruplarına Göre Kadın-Erkek Nüfusu Oranları (2000).....	186
Tablo:50. 1935'de Gürün İlçesi ve Köylerinin Nüfus Yoğunluğu Grupları (Kişi-km2)	189
Tablo:51. 1960'da Gürün İlçesi ve Köylerinin Nüfus Yoğunluğu Grupları (Kişi-km2)	190
Tablo:52. 1985'de Gürün İlçesi ve Köylerinin Nüfus Yoğunluğu Grupları (Kişi-km2)	191
Tablo:53. 2000'de Gürün İlçesi ve Köylerinin Nüfus Yoğunluğu Grupları (Kişi-km2)	192
Tablo:54. Zirai yoğunluk değerleri (2000).....	197
Tablo:55. Gürün'de Kırsal Alanların Oransal Dağılımı ve Barındırdıkları Nüfus Yoğunlukları (1990).....	202
Tablo:56. Gürün'de Kırsal Alanların Oransal Dağılımı ve Barındırdıkları Nüfus Yoğunlukları (2000).....	203
Tablo:57. Gürün İlçesi 1935, 1960, 1985 ve 2000 Sayımlarına Göre Köylerinin Nüfus Yoğunluğu Grupları (kişi / km2).....	209
Tablo:58. 1985-2000 Dönemleri Arasında Göç Edilen Ülkeler ve Göç Eden Nüfus Miktarları.....	213
Tablo:59. Gürün İlçesinde Ekim ve Dikim Alanları (2000).....	223
Tablo:60. Gürün İlçesinde Meyve Ağacı Adetleri (2000).....	223
Tablo:61. Gürün İlçesinde Traktör ve Tarım Araçları Adetleri (2000).....	224
Tablo:62. Gürün'de Yetiştirilen Tarım Ürünlerin Köylere Dağılımı (Ton).....	227
Tablo:63. Gürün İlçesindeki Büyükbaş Hayvan Sayıları	229
Tablo:64. Gürün İlçesindeki Yüklü Hayvan Adetleri (2002).....	230
Tablo:65. Gürün ve Türkiye Geneli Küçükbaş Hayvan Sayıları ve Oranları (2000)	230
Tablo:66. Gürün İlçesindeki Köylerde Büyükbaş ve Küçükbaş Hayvanların Mevcudu (2000).....	232
Tablo:67. Gürün'deki Küçükbaş Hayvan Varlığının Yıllara Göre Gelişimi (1972-2000).....	234
Tablo:68. Gürün'e Bağlı Köylerin Ekonomik Faaliyet Kolları.....	238
Tablo:69. Çalışma Alanındaki Ulaşım Tesisleri ve Çalışanların Sayıları (2000)	240

GRAFİKLER LİSTESİ

Grafik:1. Gürün’de ortalama donlu günler sayısının aylık gidişi	40
Grafik 2. Elbistan ve Kangal’da ortalama basıncın aylık gidişi (mb).	41
Grafik 3. Gürün’ün yıllık ortalamalara göre rüzgar gülü diagramı (1970-1990)	42
Grafik 4. Gürün, Darende ve Elbistan’da nisbi nemin aylık gidişi	44
Grafik 5. Gürün, Darende ve Elbistan’da Aylık Ortalama Yağış Değerleri (mm).....	46
Grafik 6: Gürün’de yağışın aylık gidişi	47
Grafik 7: Gürün’de yağışın mevsimlere dağılışı	45
Grafik 8. Darende’de yağışın mevsimlere dağılışı (mm)	48
Grafik 9: Gürün’de kar yağışlı günlerin yıllık gidişi	49
Grafik 10: Gürün’de kar örtülü gün sayısı.....	51
Grafik 11: Gürün ilçesindeki konutların yapı malzemelerinin oransal dağılımı	142
Grafik 12: Gürün ilçesindeki konutların çatı malzemelerinin oransal dağılımı	143
Grafik 13: Tez sahasında kır ve şehir nüfuslarının gelişimi (1935- 1990).....	163
Grafik 14: Türkiye kır ve şehir nüfuslarının gelişimi (1935-2000).....	163
Grafik 15: Tez alanında kırsal ve şehirsal nüfus oranları (2000)	165
Grafik 16: Türkiye kırsal ve şehirsal nüfus oranları (2000)	166
Grafik 17: Gürün’de toplam kır nüfusu içinde kadın erkek oranları.(2000)	168
Grafik 18: Türkiye’de toplam kır nüfusu içinde kadın erkek oranları.(2000).....	168
Grafik 19.Gürün İlçe Merkezinde Nüfusun gelişimi.....	170
Grafik: 20 Gürün’de nüfusun cinsiyet ve yaş gruplarına göre nüfus piramidi (1990)	172
Grafik 21: Gürün’de nüfusun cinsiyet ve yaş gruplarına göre nüfus piramidi (2000).....	172
Grafik 22: Güründe faal nüfusun iktisadi faaliyet kollarına dağılımı (1990).....	176
Grafik 23. Güründe faal nüfusun iktisadi faaliyet kollarına dağılımı (2000).....	177
Grafik 24. Tez sahası ve Türkiye’ de yaş bağımlılık grupları (2000).....	180

Grafik 25. Gürün ilçe merkezindeki faal nüfusun iktisadi faaliyet kollarına dağılımı (1990)	184
Grafik 26: Gürün ilçe merkezindeki faal nüfusun iktisadi faaliyet kollarına dağılımı (2000)	185
Grafik 27: Gürün'de Yükselti Kademelerine Göre alanların oransal dağılımı	203
Grafik 28: Gürün'de Yükselti Kademelerine Göre Nüfusun oransal dağılımı	203

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1: Gürün'ün Thornthwaite Göre Su Blançosu Diagramı.....	53
Şekil 2: Yeşildere Köyünde Eski Bir Konutun Planı	146
Şekil 3: Yeşildere Köyünde Eski Bir Konutun Başka Bir Planı.....	147
Şekil 4: Yazıyurdu Köyünde Modern İnşa Malzemeleri Yapılan Yeni Bir Konut Planı	149
Şekil 5: Yazıyurdu Köyünde Prefabrik Malzemedden Yapılan Deprem Konutunun Planı ..	150

HARİTALAR LİSTESİ

Harita 1: Gürün'ün Coğrafi Konumu	1
Harita 2: Gürün İlçesinin Topografya Haritası	3
Harita 3: Gürün İlçesinin Fiziki Haritası	19
Harita 4: Gürün İlçesinin Jeoloji Haritası.....	24
Harita 5: Gürün İlçesinin Jeomorfoloji Haritası.....	36
Harita 6: Gürün İlçesinin Toprak Haritası.....	69
Harita 7: 1930 Tarihli Küm Eyaleti.....	75
Harita 8: Gürün İlçesinin İdari Bölünüş haritası (1935).....	82
Harita 9: Gürün İlçesinin İdari Bölünüş haritası (1960).....	83
Harita 10: Gürün İlçesinin İdari Bölünüş haritası (2000).....	84
Harita 11: Gürün'ün Tarihi Gelişim Haritası	108
Harita.12: Gürün'de Şehir içi Arazi Kullanımı.....	117
Harita 13: Gürün'de İş ve Ticaret Alanların Kullanışı.....	128
Harita 14: Gürün İlçesi ve Nüfus Yoğunluğu Haritası (1935)	193
Harita 15: Gürün İlçesi ve Nüfus Yoğunluğu Haritası (1960)	194
Harita 16: Gürün İlçesi ve Nüfus Yoğunluğu Haritası (1985)	195
Harita 17: Gürün İlçesi ve Nüfus Yoğunluğu Haritası (2000)	196
Harita 18: Gürün İlçesi ve Nüfus Dağılışı Haritası (1935).....	204
Harita 19: Gürün İlçesi ve Nüfus Dağılışı Haritası (1965).....	205
Harita 20: Gürün İlçesi ve Nüfus Dağılışı Haritası (2000).....	206
Harita 21: Gürün İlçesinde Yerleşmelerin Dağılışı	207
Harita 22: Gürün'ün Arazi Kullanım Haritası.....	221

FOTOĞRAFLAR LİSTESİ

Foto:1. Tohma Çayı ve Şuğul Boğazı Mevkiinden Bir Görünüm.....	32
Foto:2. Tohma Çayı ve Şuğul Boğazı Mevkiinden Bir Başka Görünüm.....	32
Foto:3. Gürün İlçe Merkezi'nin Batısında Oluşmuş Heyelan Alanından Bir Görünüm.....	34
Foto:4. İlçe Merkezinin Kuzeyinde Oluşmuş Mağaralardan Bir Görünüm	35
Foto:5. İlçe Merkezinin Kuzeyinde Oluşmuş Mağaralardan Bir Başka Görünüm.....	35
Foto:6. Menderesler Çizerek Akan Kırdıralık Çayı'ndan Bir Görünüm	54
Foto:7. Tohma Çayı'nın Üst Çığrından Bir Görünüm	55
Foto:8.Suçatı Kasabası Mevkiinde Tohma Çayı'ndan Bir Başka Görünüm.....	56
Foto:9. Gürün İlçe Merkezi'nde Taşkınlara Karşı Yapılan İstinat Duvarları Oluşturulmuş Tohma Çayı Yatağından Bir Görünüm.....	56
Foto:10. Gökpınar Kaynağından Bir Görünüm.....	61
Foto:11. Gökpınar Kaynağından Bir Başka Görünüm	61
12. Sularbaşı Köyü'nün Batısında Yer Alan Karstik Kaynaktan Bir Görünüm.....	62
Foto:13. Tohma Çayı Kenarında Edafik Faktörler ve Taban Suyunun Yüksekliğine Bağlı Olarak Vadi Boyunca Gelişen Ağaçlıklardan Bir Görünüm	74
Foto:14. Yukarı Sazcağız Çayı Vadisinde Oluşan Sularbaşı Köyü'nden Bir Görünüm.....	94
Foto:15. Toplu Yerleşme Özelliği Gösteren Yazıyurdu Köyü'nden Bir Görünüm	95
Foto:16. Şuğul Mahallesi Mevkiinde Bulunan Eski Kilise Kalıntılarından Bir Görünüm.....	104
Foto 17: Yönetim Fonksiyonları Açısından Önem Arz Eden Tohma Çayı Ve Kayseri-Malatya Karayolunun Güneyinde Yer Alan Gürün Hükümet Konağından Bir Görünüş	111
Foto:18. Kültürel Fonksiyonlarda Önemli Bir Yere Sahip Olan ve Çalışma alanımızda En Fazla öğrenci'ye Sahip, Gürün Çok Programlı Lisesi.....	112
Foto:19. Çalışma alanımızda Eğitim Ve Öğretim Açısından Önemli Bir Yere Sahip, Cumhuriyet İlköğretim Okulu'ndan Bir Görünüm.....	114
Foto:20. Ticari Fonksiyonların Yoğunlaştığı Şehit Mehmet Kurt Caddesi'nden Bir Görünüm.....	119
Foto:21. E-23 Karayoluna Bağlı Oluşan Ulaşım Tesislerinden Bir Görünüm.....	123
Foto:22. Nurettin Sözen Caddesi Çevresinde Oluşan Konut Alanlarından Bir Görünüm.....	127
Foto:23. E-23 Karayolu Kenarında Oluşan Ticarethanelerden Bir Görünüm	130
Foto:24. Şehit Mehmet Kurt Caddesi Üzerinde Bulunan Tarihi Ulu Camii'den Bir Görünüm.....	131
Foto:25. Edip Başer Caddesi Üzerinde Yer Alan Cumbalı Eski Konaklardan Bir Görünüm.....	132

Foto:26. Kaynarca Köyü'ndeki Eski Konutlardan Bir Görünüm	136
Foto:27. Ahşap Malzemenin Yoğun Olarak Kullanıldığı Lise sokağında yer alan Eski Tip Konutlara Örnek Teşkil Eden Tarihi Konaktan Bir Görünüm	139
Foto:28. Camiliyurt Köyü'nde Toplu Yerleşme ve Konutların Çatı Sistemlerinden Bir Görünüm.....	143
Foto:29. Osmandede Köyü'nde Sac Çatı Malzemesi Kullanılan Evlerden Bir Görünüm.....	144
Foto:30.Yeşildere Köyü'nde Eski Tip Konutlar ve Eklentilerinden Bir Görünüm.....	145
Foto:31. Kaynarca Köyü'nde Eski Tip Konutlara Örnek Bir Görünüm.....	148
Foto:32.Yazyurdu Köyü'nde Modern İnşaat Malzemesi Kullanılarak Yapılmış Yeni Tip Konutlardan Bir Görünüm	154
Foto:33. Yazyurdu Köyü'nde 1978 Yılında Yaşanan Deprem Olayından Sonra İnşa Edilen Prefabrik Deprem Konutlarından Bir Görünüm	150
Foto:34. Gürü'nün Kuzeyinde Sivas-Gürün Karayolunun Batısında Yer Alan Önemli Tarım Arazilerinin Bulunduğu Reşadiye Düzlüğü'nden Bir Görünüm	222
Foto:35. Hayvancılığın Yoğun Olduğu Yazyurdu Köyü'nde Bulunan Hayvan Ahırlarından Bir Görünüm	229
Foto:36. Küçükbaş Hayvancılığın Yoğun Olarak Yapıldığı Yerleşmelerden Koyunlu Köyü'ndeki Küçükbaş Hayvan Varlığından Bir Görünüm	233
Foto:37. Küçükbaş Hayvancılığın Yoğun Olarak Yapıldığı Yerleşmelerden Sarıca Köyü'ndeki Küçükbaş Hayvan Varlığından Bir Görünüm	234
Foto:38. Çalışma Alanımızda Her Geçen Gün Azalmakta Olan El Sanatlarımızdan Kilimciliğe Bir Örnek.....	235
Foto:39. Mazıkıran Geçidi Mevkiinde Yapılmakta Olan Arıcılık Faaliyetlerinden Bir Görünüm.....	236
Foto:40. Sularbaşı Köyü'nde Toprak ve Beton Havuzlarda Yapılan Alabalık Yetiştiriciliğinden Bir Görünüm	237
Foto:41. Sularbaşı Köyü'nde Toprak ve Beton Havuzlarda Yapılan Alabalık Yetiştiriciliğinden Bir Görünüm	237
Foto:42. Çalışma Sahamızda Ulaşım Fonksiyonlarına Bağlı Olarak Oluşan Şehirlerarası Otobüs Terminalinden Bir Görünüm	241
Foto:43. Gürün İlçe Merkezindeki Şuğul Mahallesi Mevkiinde Tohma Çayı Vadisinden Bir Görünüm	244

ÖNSÖZ

Bir yerleşmenin, bir bölgenin hatta bir ülkenin veya ülkelerin varlıklarını koruyabilmesi ve gelişerek daha ileriye gitmesi için ele alınan sahanın yeraltı ve yerüstü doğal kaynaklarının tespit edilmesi gereklidir. Bulunan doğal kaynakların planlı bir şekilde değerlendirilmesi hususunda gerekli yön verici çalışmalar yapılmalıdır. Bu çalışmalar bir ekip işidir. Bu ekip içerisinde coğrafyacının yeri büyüktür.

Coğrafya, mekan (dünya) ile insan arasındaki bütün ilişkileri inceleyen bilim dalıdır. Dolayısıyla coğrafyacı doğal ve kültürel çevre ile beşeriyet arasındaki ilişkileri inceleyen kişidir. Coğrafyacı aynı zamanda doğal çevrede bulunan kaynakların en verimli şekilde kullanılmasına ışık tutabilecek iyi bir bilimsel planlamacıdır.

Tez konumuz olan “Gürün İlçesinin Coğrafyası” adlı araştırmamız, öncelikle yöre halkının ve daha sonra da ülkemizin mevcut potansiyelinden daha ileriye gitmesi ve kalkınması amacıyla yönelik olarak hazırlanmaya çalışılmıştır. Çalışmamız, her bilimsel çalışmada olduğu gibi çeşitli eksiklikler veya hatalar içerebilir. Bu açıdan çalışmamıza eksiksiz ve hatasız bir çalışma diyemeyiz. Bu tez, çalışma alanımızda bizden sonra araştırmaya yönelik olarak çalışacak araştırmacılara az da olsa yararlı olabilmek amacıyla yöneliktir.

Tez çalışma alanının konusunun belirlenmesinden, çalışmanın tamamlanmasına kadar büyük emeği bulunan saygıdeğer danışman hocam F.Ü.Fen Edebiyat Fakültesi Coğrafya Bölümü Öğretim Üyesi Yard.Doç.Dr.M.Dursun ÇİTÇİ'ye ve İ.Ü.Edebiyat Fakültesi Öğretim Üyelerinden Prof Dr. Ümit SERGÜN'e saygı ve teşekkürlerimi sunarım.

Çalışmamızın başlamasından bitimine kadar gerek bilimsel gerekse manevi desteğini esirgemeyen Bölüm Başkanımız Prof. Dr. Sadettin TONBUL'a, İnönü Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Öğretim Üyesi Yard.Doç.Dr.Metin KIRIMHAN'a, Afyon Kocatepe Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Öğretim Üyesi Doç.Dr.Mehmet Ali ÖZDEMİR'e, Fırat Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Öğretim Üyesi Yrd.Doç.Dr. Halil Günek'e şükranlarımı sunuyorum.

Çalışmamın her aşamasında destek ve yardımlarını gördüğüm F.Ü. Fen Edebiyat Fakültesi Coğrafya Bölümü Araştırma Görevlilerinden M.Taner ŞENGÜN'e, Veysel KUŞÇU'ya ve

Bölümümüzde Doktora yapan Murat SUNKAR'a, tez yazım aşamasında desteğini gördüğüm N.İlker KAN'a teşekkürü bir borç bilirim.

Çalışmamın değişik aşamalarında özellikle manevi yardımlarını ve anlayışlarını benden esirgemeyen aileme teşekkür eder sevgilerimi sunarım.

Zeki BOYRAZ

2003-ELAZIĞ

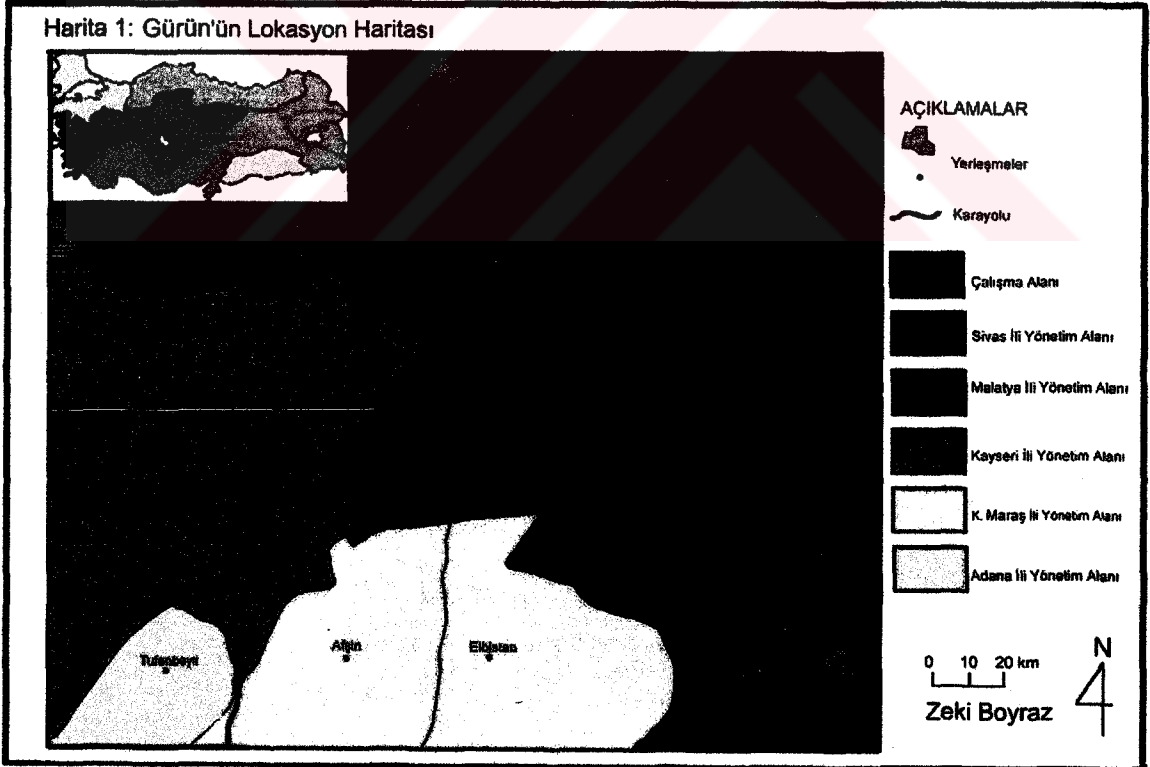

GİRİŞ

Araştırma Sahasının Yeri , Sınırları ve Başlıca Özellikleri

Tez konumuzu oluşturan Gürün ilçesi Doğu Anadolu Bölgesi'nin Yukarı Fırat Bölümü'nün batı kısmında yer almaktadır. İdari bakımdan Gürün ilçesi, Sivas ili sınırları içerisinde yer almaktadır. Araştırma alanının sınırlarının belirlenmesinde ilçe idari sınırları göz önünde bulundurulmuştur. Çalışma sahası olan Gürün ilçesi toprakları, yönetim olarak kuzeyde Sivas İline bağlı Kangal İlçesi, kuzeydoğuda Malatya iline bağlı Kuluncak ve doğuda Darende, batıda Kayseri iline bağlı Pınarbaşı ve güneybatıda Sarız, güneyinde ise Kahraman Maraş iline bağlı Afşin ve Elbistan ilçeleri ile sınırlı olup 2792 km²'lik bir alana sahiptir (Harita:1.).

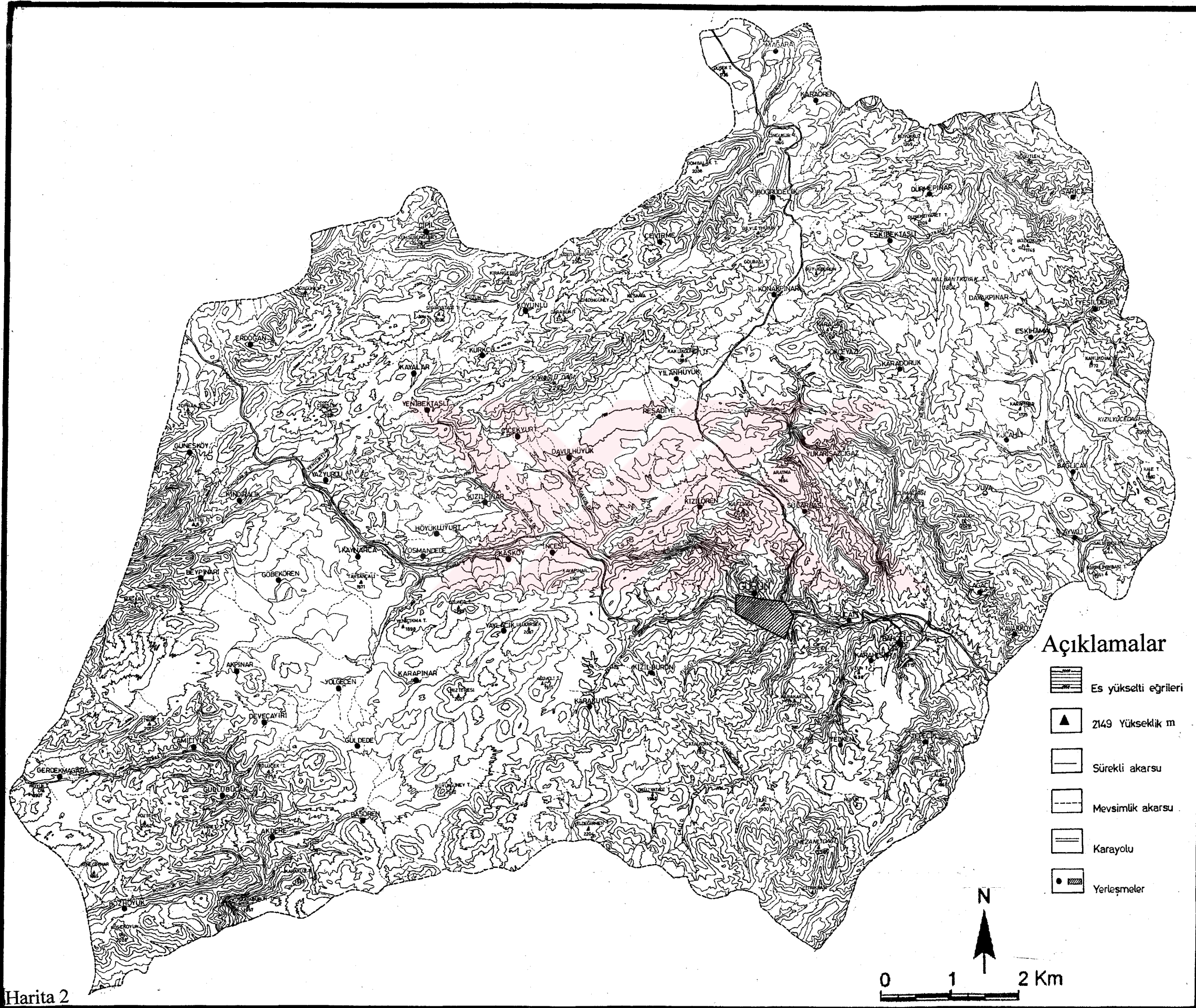
İnceleme alanının sınırlarını daha anlaşılır hale getirebilmek amacıyla 1/1000.000 ölçekli "Araştırma alanının lokasyon haritası" (Harita 1) oluşturulmuştur.

Gürün genel anlamda ele alındığında; ana jeomorfolojik birimlerden bir plato sahasına karşılık gelmektedir. Çalışma sahası idari sınırlar göz önüne alınarak incelenmiştir. İdari sınır aynı zamanda jeomorfolojik ünitelerle sınırlandığı söylenebilir. Sahanın doğusunda bulunan Suçatı havzası alçak eşik bir saha ile Yazıköy (Darende yönetim alanı) havzasından ayrılmaktadır. Alanın batısı ise Gövdeli dağı (2706 m) ile sınırlanmaktadır. Tez alanı Uzunyayla'dan ziyaret tepe (2073 m,) Toprak tepe (2109 m), Mağara tepe (2434 m) yükseltileriyle ayrılır. Gürün'ün güneyinde Hezanlı Dağı (2283 m), Yeldeğirmen Tepe (2208 m) yükseltileri bulunmakta, inceleme alanının kuzeyinde ise Dombalak Tepe (2338 m), Böğürtlen Tepe (1768 m) ve Harita Hüyüğü Tepe (2062 m) yükseltileri yer almaktadır. İnceleme alanı yüksek rakımlı dağlık sahalarla çevrilidir (Harita:2).

Gürün'ünün büyük bölümü yüksek platolara, çok az bir kısmı ise alçak platolara karşılık gelir. Ayrıca Tohma Çayı ve yan kolları boyunca vadi tabanları gelişmiştir. Gürün ilçesi ve bir çok yerleşme bu vadi tabanları üzerinde kurulmuşlardır.

Gürün'ün Topoğrafya Haritası

Harita 2

Kaynak: Harita Genel Komutanlığı 1/100.000' Lik K37,K38,K39 Topoğrafya Haritası Paftaları

Gürün ve çevresi'nde Thornthwait yöntemine göre yarı kurak, orta sıcaklıkta (mezotermal), su fazlası kış mevsiminde ve orta derecede olan karasal bir iklim görülmektedir.

Darende'de 11,9 °C olan yıllık ortalama sıcaklık, Elbistan'da 9.8 °C, Gürün'de 9,3 °C dir. Bu istasyonların değerlerine göre sıcaklığın doğu ve güneyden çalışma sahamıza doğru, (yani batı ve kuzey'e) doğru gidildikçe yükseltinin artmasına bağlı olarak yıllık ortalama sıcaklık değerlerin düştüğü görülür. İnceleme alanında yıllık ortalama yağış miktarı 320 mm'dir. Çevredeki ilçelerden Darende'de 363 mm, Elbistan'da 375 mm'lik yıllık yağış değerleri görülmektedir. Bu istasyonlar kendi aralarında kıyaslandığında Darende ve Elbistan'daki ortalama yağış miktarlarının çalışma alanımıza oranla daha yüksek olduğu görülür.

Çalışma Sahasındaki ana akarsuları; Tohma çayı, Balıklı Tohma ve yan kolları oluşturmaktadır. Sahada doğu-batı yönlü akışa sahip Tohma çayı ve Balıklı Tohma, Fırat Nehri'nin kollarındandır. Bu önemli akarsular, Gürün havzasının doğusunda, Hezanlı Dağı'nın kuzey yamaçlarında Üst-Jura- Alt Kratase kalkerleriyle genellikle marnlardan oluşan Gürün formasyonu kantağında birbirlerine yaklaşık 50-60 m mesafe uzaklıkta iki ayrı yerden kaynaklanır. Bu kaynaklar, inceleme alanının doğusundaki kaynaklarla birleşerek akımı yüksek akarsular haline gelir. EİE idaresinin yaptığı 6 yıllık dönemdeki ölçüm rasatlarına göre (1948-1953) ortalama 4,48 m³-sn gibi yüksek bir akım değeri göstermektedir (Güneş, 1995).

Tohma çayı İnceleme alanının doğusunda, Yazıköy mevkiinde (Darende) Malatya ili idari alanına girmekte ve batıdan doğuya doğru akarak Malatya havzasını geçtikten sonra Karakaya Baraj Gölüne dökülmektedir.

Tez alanında toprak tipleri içerisinde zonal topraklar grubundan kahverengi ve kırmızı-kahverengi topraklar görülür. İnceleme alanının büyük bir bölümünü kahverengi topraklar kaplamaktadır. Çalışma alanında azonal toprak grubunda ise alüvyal topraklar ve kolüvyal topraklar yer almaktadır. İnceleme alanımızda alüvyal topraklar, en yaygın olarak Tohma ve Balıklı Tohma çayları ile yan kollarında oluşan vadi tabanlarında görülmektedir. Kolüvyal topraklar ise inceleme alanında çok az yer kaplamaktadır.

Yönetim olarak Sivas idari sahası içerisinde yer alan İnceleme alanında orman denilebilecek alan hemen hemen hiç bulunmamaktadır. İnceleme alanın büyük bölümü hatta tamamına yakını bozkır (step) görünümündeki alanlarından oluşmaktadır. Çalışma alanın yağış değerleri (320 mm), step ve kuru ormanların yetişmesine bile uygun şartlar sağlamadığı görülür.

İnceleme alanını oluşturan Gürün yönetim alanı, bölgesel coğrafya prensipleri çerçevesinde incelenmeye çalışılmıştır. Değişik tarih öncesi devirlerden beri yerleşmelere maruz kalan Gürün, 61 köy ve bir de kasabanın (Suçatı kasaba) idari merkezidir.

Değişik kaynaklara göre eski çağlardan beri yerleşmeye sahne olan Gürün ilçesi'nin idari alanı içerisinde bir çok hüyük bulunmaktadır. Özellikle kır yerleşmelerini inceleyecek olursak bir çok yerleşmenin ve yer yüzü şekillerinin adlarını buradan aldığını görülmüştür (Hüyüküyurt, Bozhüyük, Hüyük tepe gibi). Gürün ilçe merkezinin kuzeyinde eski çağlara ait mağaraların varlığı, yerleşmenin tarihinin çok eski çağlara kadar gittiğinin izlerini taşımaktadır.

Çalışma sahasındaki yerleşmelerin dağılışı özelliklerine genel olarak baktığımızda iki ana unsurun bu dağılışı üzerinde etkili olduğunu görmekteyiz. İnceleme alanında doğudan batıya ve güneyden kuzeye doğru yükselti artmaktadır. İnceleme alanında yükselti, yerleşmelerin dağılışlarında çok fazla etkili değildir. Çünkü Tez alanındaki yerleşmelerin büyük bölümü 1500-2000 m arasında yer almaktadır. İnceleme alanımızda yerleşmelerin şekillenmesinde en önemli etken, hidrografik özelliklerdir. İnceleme alanındaki yerleşmelerin tamamı yükseltiye bağlı olarak daimi yerleşmelerdir. İnceleme alanındaki sürekli kır yerleşmeleri, tek yerleşmeli köyler ve birkaç mahalleden oluşan köy yerleşmeleri şeklinde oluşmaktadır. Bugün inceleme alanımızda mezra yerleşmeleri bulunmamaktadır.

Tez alanındaki nüfus özelliklerine baktığımızda ve Türkiye ortalamalarıyla karşılaştırdığımızda çalışma sahasının önemli ölçüde nüfus kaybettiğini görmekteyiz. Genellikle kır yerleşmeleri büyük oranlarda dışarıya göç vermektedir. İlçe topraklarının su kaynaklarından yoksun oluşu, sahadaki düşük yağış (320 mm) değerleri ve karasal iklim özellikleri, Gürün'de tarım ürünlerinin çeşitlenmesini sınırlandırmaktadır. Belirttiğimiz olumsuz etkenler ekonomik yönden zayıflayan yöre halkını adeta başka

merkezlere göç etmeye zorlamaktadır. Tez sahasındaki, sulu tarım alanlarının yer aldığı akarsu boyları ve vadi tabanlarında bulunan yerleşmelerde nüfus kaybının diğer alanlara göre daha az olması, bu tezimizi kanıtlamaktadır. Ayrıca ekonomisi iyi olan aileler de şehirleri cazibe merkezleri olarak görmekte ve inceleme alanından taşınmaktadırlar. Çalışma sahasında ayrıca 1970-1980 yılları arasında yurt dışına da göçler olduğu belirtilmektedir.

Gürün ilçesinde kırsal alanlarda ekonomi %88 oranında tarıma ve hayvancılığa dayalıdır. Köy ünitelerinde yaşayan halkın büyük bölümünün geçim kaynağı, tarım ve hayvancılıktır. Sahada tarım ve hayvancılık birlikte yürütülmektedir. Genellikle sahada küçük baş hayvancılık gelişmiştir. küçükbaş hayvancılık Türkiye ortalamasının üzerinde bir değer göstermektedir. İnceleme alanının büyük bölümünde su kaynaklarının yetersizliği, kuru tarım yöntemlerinin uygulanmasını zorunlu kılmakta ve tarım ürünlerinin çeşitlenmesini önlemektedir.

Çalışma sahasında küçük atölyeler dışında sanayi tesisi yer almamaktadır. Özellikle kırsal alanlarda ev sanayi diye niteleyeceğimiz el dokumacılığı, küçükbaş hayvancılığın yoğun olarak yapıldığı 5-6 köyde hala devam etmektedir. Ancak son yıllarda bu faaliyetin yapıldığı yerleşmelerin sayılarının giderek azaldığı ve yok olma noktasına geldiği görülmektedir. Giderek azalan nüfusa bağlı olarak el sanatlarının tekrar canlandırılması bira zor görülmektedir.

Gürün, ulaşım olarak, bağlı bulunduğu Sivas merkeze uzak olduğu (140 km) gibi komşuları olan Malatya (142 km) ve Kayseri'ye de (200 km) uzak mesafededir. Bu özelliğinden dolayı ilçenin geçmişten günümüze kadar elinde bulundurduğu ulaşım avantajı ön plandadır. İnceleme sahası Doğu ve Güneydoğu Anadolu ile İç ve Batı Anadolu Bölgelerini birbirine bağlayan karayolu üzerinde kurulmasından dolayı, ulaşım tesislerinin yoğun olarak kurulduğu bir alana karşılık gelmektedir. Güzergah konaklama açısından yoğun olarak tercih edilen bir özelliğe sahiptir. Çalışma sahasında karayolu ulaşımı gelişmiştir. İnceleme alanındaki kır yerleşmelerin tamamına yakını Gürün ilçe merkezinde alışverişlerini yapmaktadırlar. Kır yerleşmelerinden bazıları küçük ihtiyaçlarını kendilerine yakın olan çevre ilçelerden (Kuluncak, Hekimhan, Darende, Elbistan, Kangal) temin ettiği belirtilmiştir.

Tezin Amacı, Kapsamı ve İzlenen Yöntem

“Gürün İlçesinin Coğrafyası” adlı doktora tez çalışmamız bugüne kadar bölgesel coğrafya sahasında çalışma yapılmayan ilçenin, bölgesel coğrafya prensipleri dahilinde incelenmesidir.

Çalışma için bir idari birimin seçilmesi, yapılacak bölgesel coğrafya çalışmasının sonuçları açısından ve incelenen idari birim açısından daha yararlı olacağı düşüncesinden kaynaklanmıştır

İdari sınırları esas alan bir coğrafya çalışmasının; “Memleketi idare edenlere, maliye ve iktisatçılara, sanayi ve ticaretle uğraşanlara, bir kelime ile yakından tanımak isteyenlere bilgi vermek suretiyle büyük faydalar sağlayacağı tabiidir” (Darkot, 1961, s.36).

Gürün ilçesi, ülkemizin pek çok yerindeki il statüsü taşıyan yerleşmesinden çok daha eski bir geçmişe sahip olması (özellikle Sivas iline bağlı en eski ilçelerden biri olmasına rağmen), Doğu ve Güneydoğu’daki pek çok yeri, Ankara ve İstanbul gibi merkezlere bağlayan önemli bir karayolunun (E-23) üzerinde yer alması nedeniyle çalışma konusu olarak seçilmiştir.

Çalışma alanı, bölgesel coğrafya araştırma ve inceleme yöntemleri esas alınarak coğrafya ilminin prensipleri doğrultusunda bir bütün olarak ele alınmaya çalışılacaktır. Analiz, sentez, karşılaştırma, ilişki kurma ve sebep-sonuç ilişkisi gibi bilimsel ilkeler kullanılarak, coğrafyanın dağılışı prensibi ile birlikte olaylar açıklanmaya çalışılacaktır.

Tez kapsamında ele alınan konular, bölgesel coğrafya ilminin sınırları içerisinde kalmaktadır. Tezin içeriği üç ana bölümden oluşmaktadır: Giriş kısmında araştırma sahasının bulunduğu konuma, coğrafi ve idari sınırları ile başlıca coğrafi özelliklerine değinilmiştir. Bu bölüm oluşturulurken 1/1.000.000 ölçekli Türkiye haritası kullanılarak lokasyon haritası elde edilmiştir. DSİ IX. Bölge Müdürlüğünden temin edilen 1/100.000 ölçekli topoğrafya haritası amaca uygun şekilde küçültülerek, izohipsleri (eşyüksekti eğrileri) 50 m aralıklarla çizilmiştir. Harita üzerine tez metninde kullanılan yerleşme, dağ, akarsu ve çeşitli mevki adları ve yollar işlenmiştir.

Bilindiği üzere bölgesel coğrafya prensipleri, seçilen herhangi bir sahanın tüm coğrafi özelliklerini bu saha üzerinde bir plan dahilinde uygulanmasını gerektirir. Bu saha; bir ülke, bir bölge, veya bir idari sınır dahilinde olabilir. Bizim çalışmamızda ise bu prensiplerden genel coğrafya prensiplerine uyularak Gürün idari alanı incelenmeye çalışılmıştır.

Çalışma yukarıda bahsettiğimiz bölgesel coğrafya prensipleri çerçevesinde mevzi coğrafya özelliği taşıyarak belirlediğimiz idari alanın fiziki, beşeri ve ekonomik coğrafya özelliklerini bir bütün olarak ele alıp incelemek, amaçlanmıştır

Çalışma'da öncelikle fiziki coğrafya özellikleri ele alınmış, daha sonra beşeri ve ekonomik faaliyetler incelenmiş, insanla mekan arasındaki (coğrafya) bütün ilişkiler incelenerek bu ilişkilerin sonuçları neden ve sebepleriyle ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Çalışma belirtilen amaçlar doğrultusunda gelişmiş ve aşağıda belirtilen inceleme metotları dahilinde oluşturulmuştur:

İnceleme alanını oluşturan Gürün ilçe merkezi coğrafi yönden incelemeye alınmıştır. Araştırma bir bakıma doğal çevre koşulları ile insan arasındaki ilişkileri ve bu ilişkilerin sonuçları, tarım, sanayi ve şehirsal fonksiyonlar ile birlikte değerlendirilmeye özen gösterilmiştir.

Bu tezin diğer bir amacı, Gürün'ün kurulmasına, gelişmesine etki eden faktörleri incelemektir. Özellikle 1975 yılından sonra hızlı bir gelişme gösteren Gürün'de günümüzde ve gelecekte oluşacak sorunlara coğrafi metotlar ışığında bir takım öneriler getirmektir. Çalışma sahamızın seçiminde Gürün'ün daha önce coğrafi bir çalışmaya tabii tutulmamasının yanı sıra ilçe merkezinin kuruluşu, gelişmesi ve fonksiyonlarının incelenerek ortaya konulmasının yararlı olacağı düşüncesi de etkili olmuştur.

Çalışma süresince gerek Cumhuriyet öncesi, gerekse sonrası dönemde inceleme sahamız ile ilgili kaynakların azlığı ve verilerin kısıtlı oluşu çalışmamızı güç kılmıştır.

Gürün ile ilgili istatistik'i verilerin de yetersizliği çalışmayı güçleştiren bir başka unsurdur. İlçenin kültürünü ve folklorunu ele alan bir eser dışında Gürün'ü konu alan herhangi bir çalışmaya rastlanamamıştır. Yerleşmenin kuruluş ve gelişmesiyle ilgili

olarak mevcut bir kaynağa rastlanmamasından dolayı, merkezde bulunan tarihi mağaralar ve Ulu Camii gibi eserlerden faydalanılarak yerleşmenin ilk kuruluş yeri tespit edilmeye çalışılmıştır. Ayrıca araştırma alanının fiziki coğrafya özelliklerinin ortaya konulmasında Günek (1995)'in çalışmasından da yararlanılmıştır.

Ayrıca PTT, DDY, DÇİ, Eğitim ve Sağlık gibi resmi kurum ve kuruluşlardan elde ettiğimiz veriler, gözlemler ve tespitler ışığında değerlendirilmeye çalışılmıştır. Çalışma sahamızın merkezi ve çevresinin coğrafi özellikleri fotoğraf ve slaytlarla görsel hale getirilmeye çalışılmıştır. İncelemeye ışık tutabilir düşüncesiyle kırsal yerleşmelerde anket uygulaması yapılmış ve sonucu değerlendirmeye çalışılmıştır.

Çalışmada DİE, MTA, DMİ, İller Bankası v.b. gibi kamu kurum ve kuruluşlarından elde edilen Gürün'ün 1/5000 ölçekli imar planı ve 1/25000 ölçekli topografya ve jeoloji haritalarından faydalanılmıştır.

Bu kaynaklar değerlendirilerek değişik haritalara dönüştürülmüş ve merkezin tarihi gelişim, iş ve ticari alanların dağılımını gösteren haritalar oluşturulmuştur. Coğrafyanın bağlantı-neden-sonuç dağılım ilkeleri göz önünde bulundurularak Gürün'ün coğrafi özellikleri ile kuruluş, gelişme ve fonksiyonları ortaya konulmaya özen gösterilmiştir. Çalışma alanında tespit edilen sorunlar vurgulanmaya çalışılmıştır. Üç bölümden oluşan çalışmamızın I. Bölümünde, araştırma alanının kurulduğu yerin fiziki coğrafya özellikleri (Jeolojisi, Jeomorfolojisi, , iklim, Hidrografya Toprak özellikleri, Bitki örtüsü) üzerinde durulmuştur. II. bölümde ise yerleşme ve nüfus özellikleri değerlendirilmiştir. Merkez ve kır nüfus gelişimi, nüfusun cinsiyet ve yaş durumu, nüfusun iktisadi faaliyet kollarına dağılımı, nüfusun kültürel özellikleri ele alınmıştır. Ayrıca Gürün'ün kuruluş ve tarihi gelişimi üzerinde durulmuştur. Yine bu bölümde mahallelerin ve konutların yayılışı ile başlıca konut tipleri işlenmiş, fonksiyonların dağılım alanları belirlenmeye çalışılmıştır. Son olarak Gürün'ün şehirsal fonksiyonları ele alınmış ve Gürün'ün merkezi yer olarak durumu değerlendirilmeye çalışılmıştır. İnceleme alanımızın kırsal alanlarındaki yerleşmelerin nüfus gelişimleri tek tek ele alınarak değerlendirilmiştir. Ayrıca çalışma alanındaki yerleşmeler idari üniteler olarak sınırlandırılarak nüfus yoğunlukları verilmiştir. Yine bu bölümde yerleşmelerin yükselti kademlerine göre dağılımları oluşturulan topoğrafya haritası üzerinde gösterilmiştir. İncelemenin III. Bölümünde ise Gürün'ün ekonomik faaliyet kolları incelenmiş olup,

Türkiye geneliyle karşılaştırılmış, sentez edilmeye çalışılmıştır. Ayrıca bu bölümde son olarak çalışma alanının da ki yerleşmeler ayrı ayrı ele alınmış, yerleşmelerin ekonomik faaliyet kolları öncelik sırasına göre belirlenmeye özen gösterilmiştir.

a. Literatür Çalışması : Bu aşamada tez alanımızla ilgili direk ve dolaylı olarak oluşturulan eserler taranmış, bunlar kendi içerlerinde konularına göre tasnif edilmiştir. Literatür taraması çalışmamızın ilk safhalarından olup, bu çalışma esnasında doğrudan inceleme alanı ve konusuna yönelik olan dokümanlar yararlanılmak üzere alınmış ve çalışmamıza yön vermek açısından oluşturulan eserlerle birlikte ele alınmıştır. Bu kaynaklar çalışmamızın kaynakçasında verilmiştir.

b. Tez İzleme Jürisinin Önerileri ve Raporlar: Çalışmamıza başlarken tez izleme jürisinin huzurunda gerekli bilgiler verilmiş, jüri tarafından önerilen program hazırlanmış ve yapılacak işler bu program dahilinde devam ettirilmeye çalışılmıştır. Tez izleme jürisi çalışmanın ileri safhalarında da toplanarak yönlendirmeler yapmış ve önerilerde bulunmuştur.

c. Temel Haritaların Oluşturulması ve Arazi Çalışması: Arazi çalışmamızdan önce çalışma sahasıyla ilgili temel haritalar oluşturulmuştur. Bu haritalar da alınarak arazide tespit edilen bazı sorunlar giderilmeye çalışılmıştır. Değişik aralıklarla arazi çalışmaları yapılmıştır. Arazi çalışmasında haritalarda oluşan eksiklik giderilmiş, önceden düzenlenen anketler kırsal alanlarda uygulanmıştır. Arazi uygulamaları çerçevesinde tez sahasında fotoğraflar, slaytlar çekilmiş dijital makinelerle çekilen bu dialar bilgisayar ortamına aktarılmıştır.

d. Elde Edilen Verilerin Değerlendirilme Aşaması: Son aşamada daha önceki safhalarda elde ettiğimiz veriler sentezlenmiş, bölgesel coğrafya metot ve prensiplerine bağlı kalarak bu veriler daha anlaşılır hale gelebilmesi için haritalar, tablo ve şekiller üzerinde gösterilmiştir. Haritaların bir kısmı rapido kalem kullanılarak oluşturulmuş ve bilgisayar ortamına aktararak hazırlanmıştır. Oluşturulan haritalar, tablolar, grafikler ve şekiller belirli bir plan dahilinde oluşturulan tez planı içerisinde değişik başlıklar altında bölgesel coğrafya metotları çerçevesinde oluşturulmuş ve tez metni yazılmaya çalışılmıştır.

Çalışmada yer alan haritalar: “Çalışma Alanının Lokasyonu” adlı harita, 1/1000.000 ölçekli Türkiye haritasından faydalanılarak çizilmiştir. Çalışma alanımızın sınırlarını oluşturan idari alanın karşılık geldiği harita, Harita Genel Komutanlığı'nın hazırladığı 1/100.000 ölçekli topografya haritalarının K-37, K-38, K-39 paftaları alınarak eşyüksekti eğrilerinin 50 m’de bir geçtiği bir topografya haritası oluşturularak hazırlanmıştır. Ayrıca izohipslerin 250 m’de bir geçtiği ikinci bir topografya haritası hazırlanarak bu harita üzerinde yerleşmelerin yükselti basamaklarına göre dağılışları ve nüfus dağılışları verilmiştir. Jeoloji haritası ise, Bağırsakçı, (1997), Gökkaya, (1997), Günal, (1997), Kılıç, (1997), Atabey, (1997), Yılmaz, (1997), Bedi, (1997) Yusufoğlu, (1997), Aydın, (1997) tarafından hazırlanan MTA’dan alınan 1/100.000’lik H 23, H 24 Elbistan paftalarından yararlanılarak oluşturulmuştur.

Jeomorfoloji Haritası: Bu haritamız sahada daha önce çalışmış araştırmacıların Çalışmalarından yararlanılarak oluşturulmuştur. Araştırmamız detaylı bir jeomorfolojik araştırma olmadığından dolayı genel jeomorfolojik arabirimleri gösterecek şekilde bir harita oluşturulmuştur. Bu haritanın oluşturulmasındaki amacımız ana jeomorfolojik birimleri diğer coğrafi olaylarla karşılaştırma imkanı bulabilmektir.

Toprak Haritası: Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü Sivas ili Arazi Varlığında yer alan 1/100.000 ölçekli paftalardan yararlanılarak oluşturulmuştur. Oluşturulan haritamız bilgisayar ortamına aktarılmış burada düzenlenerek renklendirilmiştir.

Çalışmamızın önemli bir bölümünü oluşturan idari bölünüş haritalarımız ise köy ve bucak sınırları göz önünde bulundurularak oluşturulmuştur. Çalışmamızda köy sınırları 1981 yılında Tarım ve Köy işleri Bakanlığınca hazırlanan köy envanter etütlerinde yer alan köy karnelerindeki 1/25.000 ölçekli haritalardan yararlanılarak oluşturulmuştur. Ayrıca yeni köy statüsü kazanan yerleşmeler ve idari olarak değişikliğe uğrayan yerleşmelerle ilgili tespitler değerlendirilmiş, bu haritaların arazide kontrolleri yapılmış ve 1/100.000 ölçekli haritalar haline dönüştürülmüştür.

Çalışmamızda daha önce de bahsettiğimiz üzere oluşturduğumuz topografya haritası üzerinde kır yerleşmelerinin adlarını yerleştirerek dağılışlarını vermeye çalıştık. Harita Genel Komutanlığından yararlanılarak oluşturulan bu harita, arazi gözlemleriyle desteklenerek güncellenmeye çalışılmıştır.

Yerleşme coğrafyasıyla ilgili oluşturulan haritalar içerisinde önemli bir yere sahip olan bir diğer haritamız Gürün'ün tarihi gelişim haritasıdır. Bu harita, Gürün ilçe merkezinde yapmış olduğumuz gözlemlerimiz, yapılan mülakatlar, sahadaki tarihi varlıklar ve literatür taramaları sonucunda elde edilen veriler ışığında gelişim dönemleri belirlenerek ve renklendirilme metoduyla oluşturulmuştur. Fonksiyon alanları haritası ise Gürün belediyesinden alınan 1/10.000 ölçekli imar planlarından yararlanılarak çizilmiş ve günümüzdeki fonksiyon alanlarını daha gerçekçi gösterebilmek amacıyla sahada arazi gözlemleri yapılarak, fotoğraflar çekilerek ve mülakatlar yapılarak oluşturulmuştur. Bu haritaya bağlı olarak oluşturulan ticarethanelerin dağılımlarını gösteren harita ise yine 1/10.000'lik ölçekli harita üzerinde ticarethanelerin dağılımları ve yoğunlaştığı kısımlar belirlenerek oluşturulmaya çalışılmıştır.

Çalışma alanındaki nüfus yoğunluk haritaları ise 1935, 1960, 1985 2000 yılları nüfus sayım sonuçları kullanılarak oluşturulmuştur. Ayrıca bu dönemdeki yerleşmelerin idari sınırları da göz önünde bulundurularak yapılmıştır. Haritalar, bilgisayar ortamına aktarılarak renklendirilmiştir. Ayrıca nüfusun idari alan içerisindeki dağılımını verebilmek amacıyla 1935, 1965 ve 2000 yıllarındaki nüfus verileri kullanılarak nüfus dağılım haritaları oluşturulmuştur.

Inceleme alanımızdaki arazi kullanım haritası, Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü'nden alınan "Sivas İli Arazi Varlığı Kitapçığı"na ve arazi gözlemlerine dayanılarak oluşturulmuştur. İnceleme alanımızla ilgili haritalar oluşturulurken arazide uygulamış olduğumuz anket sonuçları ve gözlemler ile literatür çalışmaları önemli yer tutmuştur. Ayrıca çalışmamız esnasında bir çok kır yerleşmelerinde değişik açılardan fotoğraflar çekilmiş, çeşitli ev planı örnekleri alınmış ve bunlardan bazıları bilgisayar ortamında düzenlenmiş ve tez içerisine yerleştirilmiştir.

Çalışmamızın son aşamasında tez yazım planı oluşturulurken daha önce yapılmış olan bir çok bilimsel çalışmanın metot ve içerik yönü incelenmiş ve çalışmamıza başlarken oluşturduğumuz geçici tez planı geliştirilerek ayrı bir plan oluşturulmuştur. Oluşturduğumuz yeni plan dahilinde elde ettiğimiz veriler ışığında oluşturulan haritalar, tablolar, grafikler, şekiller, fotoğraflar ve planlar yorumlanarak literatür ışığında teze son hali verilmeye çalışılmıştır.

İkinci bölümde araştırma sahasının kırsal ve şehirsal nüfus özellikleri ele alınmıştır. Bu bölüm oluşturulurken D.İ.E.'nin nüfus verileri (1927-1997) ile 1985 ve 1990 yılı nüfusun sosyal ve ekonomik nitelikleri, Gürün Merkez Sağlık Ocağı, E.T.F raporları (1995-2000) ve Sivas salnamesinde yer alan nüfusla ilgili bilgiler (1892); çeşitli amaçlarla tablo, grafik ve haritaların (1935 ve 1997 yılı kırsal nüfus dağılışı ve aritmetik nüfus yoğunluğu haritaları) oluşturulmasında kullanılmıştır.

Tez metni yazılırken arazide yapılan röportajlar, anketler ve gözlemlerle elde edilen bilgiler birlikte yorumlanmıştır. Bu bölüm içerisinde yer alan nüfusun tarihi süreç içerisindeki gelişimi ve göçlerle ilgili kısımlar büyük oranda arazi çalışmaları ile elde edilen yöresel bilgilere göre yorumlanmıştır. Köylerin nüfus ve hane büyüklükleri ile nüfusun dağılışı ve yoğunluklarına ilişkin yorumlar ve sınıflamalar genellikle yerleşmelerin arazideki konumları, nüfus ve alan büyüklükleri ile hakim iktisadi faaliyetleri göz önünde bulundurularak yapılmıştır. Yine bu bölümde araştırma sahasının kırsal ve şehirsal yerleşme özellikleri ele alınmıştır. Bu bölüm oluşturulurken yerleşmenin tarihine ilişkin çalışmalar incelenmiş ve bunların tarihi coğrafya açısından değerlendirilmesi yapılmıştır.

Tez metni yazılırken de değerlendirme sonuçları ele alınmıştır. Yerleşmelerin kuruluşu üzerinde etkili olan coğrafi faktörler ise yardımcı bilim kolları (Jeoloji, Jeomorfoloji, Pedoloji, Klimatoloji, Meteoroloji, Hidrografya, Biyoloji, Bitki Coğrafyası ve Botanik gibi) incelenip değerlendirilerek ve coğrafi anlayışla yöreye yorumlanarak açıklanmıştır. Bu bölümdeki bilgiler ve yorumların büyük bir kısmı arazide yapılan çalışmaların sonuçlarına dayanmaktadır. Köylerin yükselti kademelerine göre sınıflandırılmasında ise sıcaklık ve yağış şartları göz önünde bulundurulmuştur. Ayrıca bu bölümde ve tezin bütünündeki tablo, grafik ve haritaların (yerleşmelerin dağılışı, şehir içi arazi kullanımı ve şehrin tarihi gelişimi) oluşturulmasında D.İ.E. ve Merkez Sağlık Ocağı verileri yanı sıra Gürün Belediye sinden temin edilen imar planı ve 1995 yılı hali hazır haritası, Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü, M.T.A., ve D.S.İ. gibi kurum ve kuruluşlara ait veriler kullanılmıştır. Özellikle köylere ait bilgiler (Nüfus, Yerleşme Ve Ekonomik Özelliklere İlişkin 1982 Yılı Köy Karneleri, 1981 Yılı Köy Envanter Etütleri, Ve 1976 Köy Genel Bilgi Anketi İle Köylerin Yüzölçümleri) için Köy İşleri Bakanlığı, Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü verileri ile 1987-2000 yılları arasındaki Gürün Tarım İlçe Müdürlüğü verilerine itibar edilmiştir. 1992-1995 yılları

arasında köy olan 18 mahallenin (idari olarak 17 köy) alanları ise planimetre ile hesaplanmıştır.

Üçüncü bölümün sonunda araştırma sahasının ekonomik özellikleri ele alınmıştır. Bu bölüm oluşturulurken daha önce değindiğimiz kurum ve kuruluşlara ait veriler çeşitli amaçlarla tablo, grafik ve haritaların (jeoloji, toprak, arazi kullanım, geçim kaynakları, kovan ve balık çiftliklerinin dağılışı) oluşturulmasında kullanılmıştır. Ekonomik faaliyetler üzerinde etkili olan coğrafi faktörler, yardımcı bilim konularının değerlendirilmesi ve coğrafi anlayışla yorumlanması sonucu açıklanmıştır. Bu bölüm içerisinde yer alan ekonomik faaliyet türlerine ait kısımlar büyük oranda arazi çalışmaları sonucu elde edilen bilgilere dayanmaktadır. Bununla beraber Gürün Belediyesi, Tarım İlçe Müdürlüğü, Ticaret ve Sanayi Odası ve İl Çevre Müdürlüğü verileri de kullanılmıştır.

Bütün bu kapsam ve amaçlar doğrultusunda ve coğrafi anlamda meselenin özünü temsil eden beşeri ve doğal kaynakların belirli bir coğrafi mekan üzerindeki ilişkisi, potansiyelin dağılışı ve olayların tespiti ile bilimsel sonuçlara varılabilmesi amacıyla yukarıda belirttiğimiz gibi öncelikle büro çalışması yapılarak mevcut kaynaklar taranmış ve gerekli dökümanlar değerlendirilmeye alınmıştır.

Topladığımız dökümanlar ile coğrafi prensipler ışığı altında arazide yapılması gereken çalışmalar tespit edilmiş ve ilçenin tüm kırsal karakterli yerleşmeleri gezilerek yakından incelenmiş ve anketler uygulanmıştır. Ayrıca kalıcı belgeler elde etmek amacıyla fotoğraf çekimleri de yapılmıştır.

Literatür çalışmaları, planlama amaçlı büro çalışmaları ve uygulamalı arazi çalışmaları sonucu elde edilen veriler, görsel kaynaklara dönüştürülerek (harita, profil, kesit, tablo, grafik vb.) toplu değerlendirmeler yapılmıştır.

Önceki Çalışmalar

Darkot, (1943) "Türkiye'nin Coğrafi Bölgeleri Arasında Yukarı Fırat Bölgesi" adlı çalışmasında Yukarı Fırat Bölümünü kendi içerisinde tasnifleyerek çalışma alanımızla ilgili genel bilgiler verilmiştir.

İzbırak, (1945), araştırma sahamızın batısında yer alan Uzunyayla'nın fiziki coğrafyası hakkında bilgi vermiştir. Yazar bu çalışmasında Uzunyayla'nın sınırları üzerinde dururken Uzunyayla'nın doğusunda yer alan sahamız Gürün ve çevresinin bir step sahası olmadığını belirtmektedir. Ayrıca Uzunyayla'da bir dönem birikmenin meydana geldiğini ifade etmektedir. Yazar Uzunyayla'nın bir çöküntü alanı mı yoksa bir çanaklaşma alanı mı olduğunu ancak yapılacak yeni çalışmaların ortaya koyacağını belirtmiş ve blok hareketlerinin de etkili olabileceğini ifade edilmiştir.

Doğu Anadolu Bölgesini kapsayan en önemli çalışmalardan biri şüphesiz Erinç'in (1953) "Doğu Anadolu" adlı eseridir. Yazar çalışmasında Gürün çevresinin ana hatlarıyla morfolojik, iklim, bitki örtüsü, hidrografya, beşeri ve ekonomik özellikleri üzerinde de durmuştur. Yazara göre araştırma alanımızın da içinde yer aldığı Yukarı Fırat Bölümü, Doğu Anadolu Bölgesi'nin diğer kesimlerine göre yazları daha sıcak ve uzun, kışları daha kısa ve nispeten ılık geçen iklimine sahiptir. Kış mevsimi daha yağışlı ve karın yerde kalma süresi daha kısa olup buna bağlı olarak donlu gün sayısı daha azdır. Erinç ayrıca bölgede sadece depresyon tabanlarında doğal step vejetasyonunu yer aldığını, depresyonları evreleyen orman sahasının tahribi sonucunda Buraların Bugün Antropojen Steple Kaplandığını Belirtmiştir.

Erinç, (1965), Türkiye toprakları hakkında yapılan çalışmaları tarih sırasına göre ayrı ayrı gözden geçirmiştir. Araştırmacı, Türkiye topraklarının 2/3'sini iklimatik toprakların oluşturduğunu belirtmiştir. Yani Türkiye toprakları üzerinde oluşumu etkileyen en büyük faktörün iklim olduğunu belirtmektedir. Yazara göre Türkiye toprakları üzerinde çevreden merkeze doğru yaklaştıkça kuraklığın etkisi artmaktadır. Bunun sonucunda en üstte kestane renkli topraklar görülmektedir. Merkeze doğru yaklaştıkça kırmızımsı kahverengi, kahverengi ve merkezde ise serezyonlar görülmektedir.

Mater, (1978), inceleme alanımızın güneyinde yer alan Elbistan havzasını konu alan araştırmasında kurak ve yarı kurak iklim şartlarının toprak oluşumu üzerindeki etkisini ortaya koymaya çalışmıştır. Bu çalışma, çalışma alanımızın iklim özellikleriyle benzerlik göstermesi açısından önemlidir.

Atalay, (1989), "Toprak Coğrafyası ve Türkiye Toprakları" adlı eserinde önce genel toprak coğrafyası hakkında bilgi verdikten sonra ülke genelinin Toprak Özelliklerini kısa kısa da olsa açıklamaktadır.

Günek, (1995), İnceleme alanının doğusunda yer alan saha ile ilgili "Darende Ovası ve Gürün Çevresinin Fiziki Coğrafyası" adlı doktora çalışması, fiziki coğrafya üzerine bir incelemedir. Yazarın oluşturmuş olduğu eser çalışma alanımızın doğu kısmını oluşturmaktadır. Araştırmacı özellikle Gürün havzası ve çevresiyle ilgili ayrıntılı bilgiler vermektedir. Günek, çalışmasında Gürün'ün doğusunun jeolojik, jeomorfolojik ve iklim özelliklerini üzerinde durarak araştırma alanının hidrografyası ve toprak özellikleri hakkında bilgi vermiştir.

Günek ve Tonbul, (1996), İnceleme alanının doğusundaki saha ile ilgili "Darende-Gürün Çevresini (Malatya Kuzeybatısı) Doğal Özelliklerinden Kaynaklanan Problemler ve Çözüm Önerileri" adlı çalışmada Günek ve Tonbul bu sahanın genel fiziki özelliklerine değindikten sonra sahanın yapısal, jeomorfolojik, iklim, hidrografik ve bitki örtüsü özelliklerine değinmişlerdir. Çalışmanın ilerleyen aşamalarında inceleme alanının doğal özelliklerinden kaynaklanan problemleri ele almışlardır. Sahanın araziden faydalanma, tarım, otlak alanlar, erozyon, kütle hareketleri ve su problemi gibi konulara değinerek sahayla ilgili sentezler yapmışlardır. Bu sentezler sonucunda çeşitli çözüm önerileri getirmişlerdir.

İnceleme alanıyla ilgili jeolojik Çalışmalar

Bağırşakçı, (1997), Gökkaya, (1997), Günel, (1997), Kılıç, (1997), Atabey, (1997), Yılmaz, (1997), Bedi, (1997) Yusufoğlu, (1997), Aydın, (1997) tarafından hazırlanan MTA'Genel Müdürlüğü Jeoloji Etüdüleri Daire Başkanlığı tarafından basılan 1/100.000'lik H 23, H 24 Elbistan paftaları ve açıklamalarından oluşan eserde araştırma alanındaki formasyonların adlandırılması ve yaşlandırılmaları, ayrıca formasyonlara ait birimlerin kayaç yapıları hakkında geniş bilgi verilmektedir.

Önal, Helvacı (2001), "Gürün (Sivas) Orta Miyosen Havzası'nın Jeolojisi" adlı eserinde Gürün havzası'nın yaklaşık 1200 m kalınlıkta volkano-sedimanter bir istif içerdiğini, Orta Miyosen istifi, Triyas-Jura-Kretase ve Orta-Üst Eosen yaşlı kireç taşı ve kumtaşı-çamurtaşı ardalanmasından oluşan temel kaya üzerine açılı diskordanslı olarak geldiğini belirtmiştir. İstifin Gürün Formasyonu ve Karadağ Volkanitlerinden oluştuğu üzerinde durmuştur.

BİRİNCİ BÖLÜM

1. GÜRÜN İLÇESİNİN FİZİKİ COĞRAFYASI

Doğal ortamla beşeri faaliyetler iç içedir. Zaten doğal ortam ile insan arasındaki ilişkileri inceleyen bilim dalı da coğrafyadır. Beşeri faaliyetler doğal, ortamdaki birinci derece etkilenmektedir. Gerek ekonomik faaliyet kolları, gerekse konut yapı malzemeleri ve konut planları gibi daha birçok faaliyetler, büyük ölçüde fiziki özelliklerin etkisi altında şekillenmektedir. Bu bakımdan çalışmada inceleme alanının fiziki coğrafya özellikleri yani; hidrografik yeryüzü şekilleri, iklim unsurları, bitki örtüsü, hidrografik ve toprak özellikleri incelenmeye çalışılacaktır (Güneş,1995,s.18).

1.1. Yeryüzü Şekilleri

İnceleme alanımız olan Gürün, Toros orojenik kuşağının doğu bölümü içerisinde bulunmaktadır. Bu tektonik birlik, kuzeyde Anatolit tektonik ünitesiyle sınırlanırken güneyde kenar kıvrımları bulunmaktadır. Bu bakımdan inceleme alanı gerek tektonik, gerekse sedimantolojik şartlar yönünden bu orojenik kuşağa özgü özellikler sunmaktadır (Kurtman, 1978). Güneydoğu Torosların batı tarafında yer alan çalışma alanımız, yüksek kesimlerde yaşlı formasyonlardan, alçak kesimlerde veya depresyon tabanlarında ise daha genç birimlerden oluşan bir jeolojik havza özelliği göstermektedir.

Araştırma sahası, kuzeyinde Köroğlu Dağı (2292 m) ve Karadağ (2069 m), kuzeybatısında Gövdeli Dağı (2706 m), güneyinde Hezanlı Dağları (2283 m) ile doğuda Kızılyüce Dağı (1986 m) ile sınırlanmıştır (Harita:2-3).

İnceleme alanında farklı yükseltilerde görülen yüksek ve alçak plato sahalarına rastlanmaktadır. Platoların yükseltisi doğudan batıya doğru artmaktadır. Yüksek platolar 1700-1800 m arasında, alçak platolar ise 1400-1500 m arasında havzalarının uzanışlarına uygun olarak bir yayılma göstermiştir. Platolar, akarsular tarafından parçalanarak birbirinden ayrılan parçalar halinde kalmıştır. Genelde havzada araştırma alanında bulunan alçak platoların eğimi Tohma Çayı'na doğrudur.

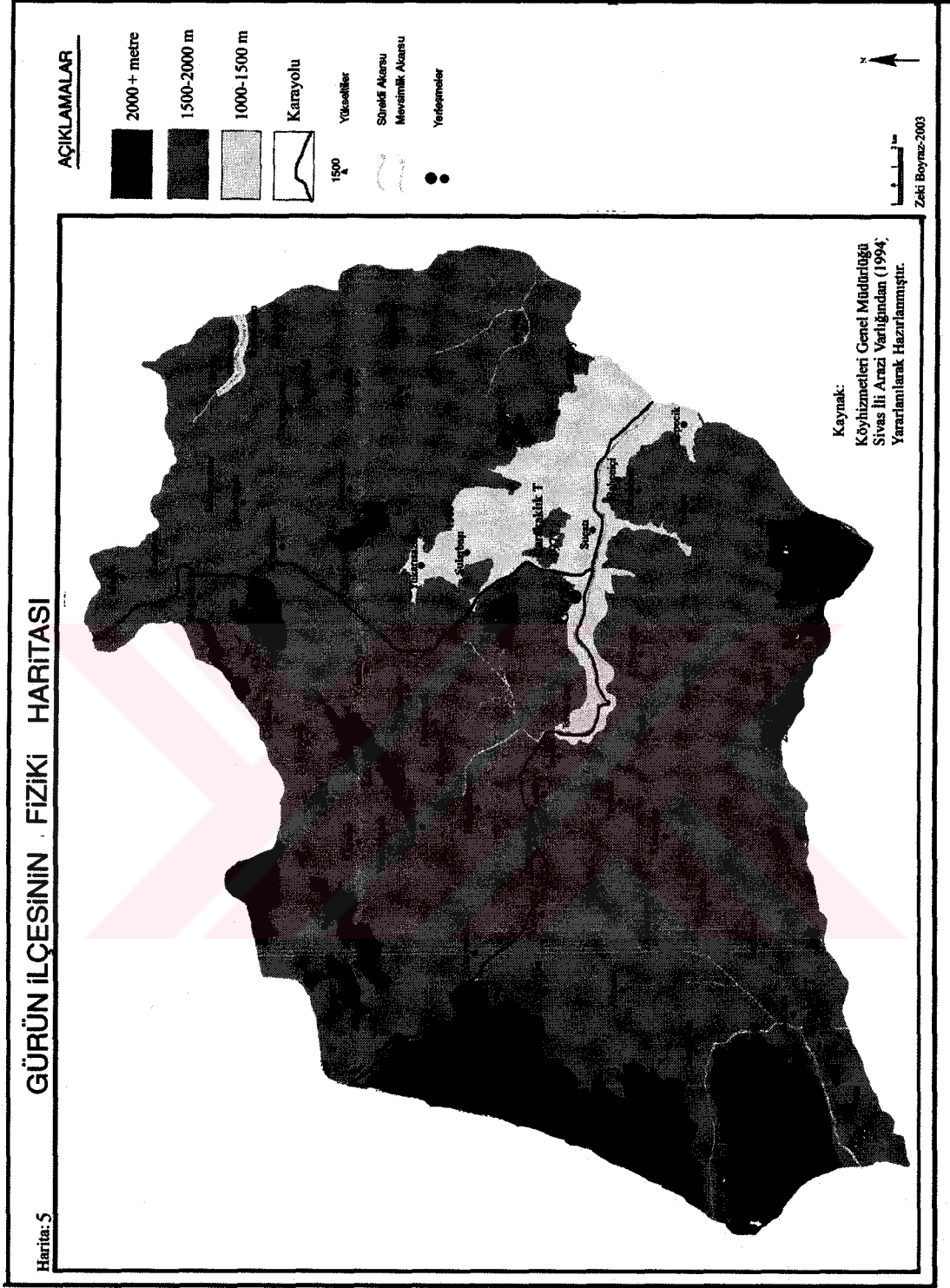
Çalışma sahasının kuzeyinde, Köroğlu Dağı'ndan Reşadiye Havzası'na doğru alçalan akarsuların getirmiş olduğu malzemeleri etek kısmında biriktirmesiyle

kuzeydoğu-güneybatı doğrultusunda bir piedmont kuşağı oluşmuştur. Araştırma sahasının genelinde, karstik erimelere bağlı olarak çok sayıda, dolin ve uvalalar oluşmuş, arazi bu karstik yapının etkisiyle şekillenmiştir.

Araştırma alanımızın yüksek kesimlerinde oldukça geniş yayılıma sahip olan Üst Jura Alt Kretase kalkerleri, aynı zamanda araştırma alanımızda görülen en yaşlı birimi oluşturmaktadır. Çalışma sahasımızın temel arazisine de karşılık gelen bu rekrystalize kalkerler, genellikle masif görünümlü olmalarına karşılık yer yer tabakalanma da gösterir. Bu kalkerlerin üzerinde ise Üst Kratese yaşlı birimler bulunmaktadır. Marn ve kalkerlerden oluşan Üst Kratese birimi, araştırma alanımızın kuzey kesimindeki Cuma Dağı ve çevresinde görülmektedir. Araştırma sahasında en yaşlı birimi Üst Jura Alt Kretase Kalkerleri oluşturmaktadır. En genç birimi ise Kuvaterner birimler meydana getirmektedir (Harita:4).

“Araştırma alanının çevresindeki yüksek kesimlerin yamaçlarında ve bunların arasında kalan depresyon tabanlarında alttan üste doğru sırasıyla Orta Eosen, Üst Eosen ve Üst Miyosen birimleri bulunmaktadır. Orta Eosen birimleri kum taşı, konglomera, marn ve kalkerlerden oluşmakta ve geniş alanlarda görülmektedir” (Akkuş, 1971 , Kurtman, 1978), (Günek, 1995, s.18)

“Üst Eosenden Üst Miyosene kadar olan dönemde muhtemel bir erozyon sahası durumunda olan araştırma sahasımızda bu devreye ait birimler bulunmamaktadır. Orta Üst Miyosende kendini göstermeye başlayan neotektonik hareketlerle beliren göl çanaklarında Üst Miyosen-Pilyosen yaşlı birimler çökelmiştir. Bu birimler, Gürün Havzası'nın tabanını tamamen doldurmuş olup ayrıca çevresindeki nispeten yüksek alanlarda da görülmekte ve volkanik ara tabakalı marnlardan oluşmaktadır” (Günek, 1995, s.18) (Harita:4

1.1.1. YAPI

1.1.1.1. Mesozoyik (II. Zaman)

1.1.1.1.1. Yüceyurt Formasyonu (Üst Jura-Alt Kretase)

Çalışma alanımızda en geniş yayılma alanına sahip olan formasyon Yüceyurt Formasyonudur. Bu formasyon Aziz ve diğerleri (1979,1980,1982) tarafından Yüceyurt formasyonu olarak adlandırılmıştır. Araştırma sahasında, orta-kalın, yer yer ince tabakalı, gri, beyazımsı, sarımsı koyu renkte kireçtaşı ve bunlarla yer yer aralanmalı dolomitik kireçtaşı ile temsil edilir. Bu formasyonda kırık ve çatlaklar fazladır. Dolomitik kireçtaşı genellikle Jura-Alt Kretase geçişinde görülmektedir (Kazancı, v.d.,1985). Yüceyurt Formasyonu, Trias dahil; daha eski tüm birimler üzerine uyumsuzlukla gelmektedir. Bu birimin inceleme alanının batısında Akdere Formasyonu ile olan ilişkisinin uyumsuz, kalınlığının 1500-2000 m arasında olduğu Kozlu ve diğerleri (1990) tarafından belirtilmektedir.

Yüceyurt Formasyonu için orta Jura-Kampaniyen yaşı verilmiştir. Yüceyurt Formasyonu sınırlı şelf lagünü, şelf ve şelf kenarı ortamlarla karakterizedir. Dolomitik kireçtaşı düzeyleri zaman zaman su dolaşımının kısıtlandığı alanları gösterir (Kurtman 1963 ve1978).

1.1.1.1.2. Munzur Kireçtaşı (Üst Kretase)

Bu birim inceleme alanının güneyinde allokton konumlu olup, kireçtaşlarından oluşur. Ayrıca küçük mostrolar halinde yörenin güneybatı ve güneydoğusunda görülmektedir. İnceleme alanının Tepecik Köyü yakınlarında Munzur Kireçtaşı mostra vermekte ve Pınarbaşı Karmaşığı üzerinde yer almaktadır. Birim orta-kalın tabakalı gri-beyazımsı kireçtaşı ile temsil edilir. Oldukça kırıklı ve çatlaklı yapıda olup, bu çatlaklar kalsit dolguludur. Birimin inceleme alanındaki kalınlığının 400-750 m'ler arasında olduğu belirtilmektedir (Özgül v.d.-1981).

1.1.1.1.3. Pınarbaşı Karmaşığı (Üst-Kretase)

Pınarbaşı karmaşığı, Aziz, ve diğerleri (1979,1980,1982) tarafından adlandırılmıştır. inceleme alanındaki mostralar oldukça bozulmuş olup en iyi yüzeylendiği yer çalışma sahasının kuzeyinde ve kuzey batısındaki Eskihaal Köyü dolaylarında, Avşacören ve Çipil Köyleri çevresinde görülür. Jura-kretase yaşlı platform

türü karbonatlardan oluşan Sümbüllü formasyonu (Maraş Formasyonu) üzerinde kuzeye dalımlı bir bindirme ile yer almaktadır. Birim inceleme alanında en geniş yayılımını sahanın kuzey ve kuzeydoğusundaki kesimlerden sunmaktadır. Bu karmaşığın hakim unsurlarını serpantin, serpantinleşmiş peridotit, masif gabro ve dunit türü kayaç toplulukları oluşturur. İnceleme alanında Maastritiyen yaşlı birimi oluşturan formasyon ilksel konumda Maraşlı ve Sümbüllü Formasyonuna ait kireçtaşları üzerinde tektonik ilişki ile yer alır (Önal ve Helvacı, 2001).

1.1.1.2. Tersiyer (III.Zaman)

1.1.1.2.1. Demiroluk Formasyonu (Eosen)

Bu formasyon Tufanbeyli'den Gürün'e kadar yüzelemektedir. Göreli otokton ve Maastritiyen yaşlı Akdere Formasyonu üzerine açılı uyumsuzluklarla gelen Eosen yaşlı kayaçlar Demiroluk Formasyonunu oluşturur. Yaklaşık 500 m kalınlığındaki birim Lutesiyen yaş aralığına sahip olup, bu birim konglomera / kireçtaşı, marnlı killi kireçtaşı ve jipsli kayaçlardan oluşmaktadır (Akkuş, 1971). Çalışma alanımızın kuzeybatısında Gövdeli Dağı eteklerinde ve Gürün'ün kuzey-kuzeydoğusunda ve batısında yüzelemektedir (Atabey v.d, 1997).

1.1.1.2.2. Akdere Formasyonu (Üst Eosen)

Akdere Formasyonu oldukça geniş bir alanda yayılım göstermekte olup; Gürün'ün kuzeyinde doğu-batı yönünde, Akdere Köyü çevresinde yüzelemektedir. Ayrıca Gürün ilçe merkezinin kuzeyinde yüzeleyen Akdere Formasyonu ince tabakalı killi kireçtaşı kalkarenit ve bunlarla ardalanmalı kireçtaşı ve yer yer merceksi kanal dolgusu konglomera/breşle temsil edilmektedir. İnceleme alanında bu birim Kampaniyen-Maastritiyen yaşlı verilmiştir (Atabey v.d, 1997).

1.1.1.2.3. Gövdeli Dağı Formasyonu (Alt Miyosen)

İnceleme alanının batısında Uzunöz tepe dolaylarında çevresi, Gövdeli Dağı'nın güneyinde ve Akdere Köyü güneyinde Hurmandere vadisinde mostra vermektedir. Birim kalın tabakalı ve yer yer masif konglomera ve bunlarla ardalanmalı 50 cm ile 1 m kalınlıkta tabakalı kumtaşı, çamur taşı düzeyleri ile temsil edilmektedir. Bu birim Uzunöz tepe dolaylarında kırmızımsı, sarımsı, kahverenkli, orta tabakalı konglomera /

breş, orta tabakalı çamurtaşı ve kumtaşı ardalanması şeklindedir. Birimin kalınlığı 200-350 m'dir. Göreli olarak Üst Eosen-Miyosen yaşlıdır (Atabey v.d, 1997). (Harita:4).

1.1.1.2.4. Gürün Formasyonu (Üst Miyosen-Pliyosen)

Volkanik ara tabakalı marnlardan olan formasyon, Gürün çevresinde tipik bir şekilde mostra verdiğinden Kurtman (1978) tarafından Gürün Formasyonu olarak adlandırılmıştır. Daha sonra yapılan çalışmalarda bu ad benimsenmiştir. Açık gri, sarımsı ve gri renkte olan formasyonu oluşturan çökellerin kalınlığı araştırma alanımızda 700-800 m'ye kadar ulaşmaktadır. Daha önceki çalışmalarda aradaki volkanik katkıların saha dışından geldiğinin belirtilmesine karşılık Kurtman (1978) tarafından yapılan araştırmada bu siyah renkli bazalt lavlarının çıkış yeri olarak Suçatı Köyü'nün batısı belirtilmiştir.

Altınsoy, (1990), içinden topladığı fosillere dayanarak birime Üst Miyosen-Pliyosen yaşını vermiştir. Bu formasyon sahada bulunan daha yaşlı formasyonların üzerini diskordanas olarak gelmektedir. Birim sadece vadi boylarında Kuvaterner çökelleri ile örtülmüştür. Ayrıca Uzunyayla'dan gelen bazaltlar çok az veya küçük kalıntılar halinde bu formasyonun üzerinde görülmektedir (Atabey v.d, 1997). (Harita:4).

1.1.1.2.5. Kangal Formasyonu (Alt Pliyosen)

Bu formasyon, Aktimur (1988) vd. tarafından adlandırılmıştır. İnceleme alanımızın kuzeyinde yer alan Dürmepınar Köyü ile Sarıca Köyü arasında yayılım göstermektedir (Harita 4). Formasyon orta tabakalı, kahverengi-kırmızımsı ve gri, yer yer merceksi konglomera, kırmızı çamur taşı, ince tabakalı gri-kahverengi kumtaşı, gri, açık gri mavimsi, yeşilimsi renkte 2-5 m kalınlıkta olan kiltası düzeyleri ile temsil edilmektedir. Yılmaz(1989), kalınlığı 100-350 m arasında olup, üstte yer alan Göbekören bazaltları ile uyumsuz Alt Piyosen yaşlı olduğunu belirtilmektedir (Yılmaz, v.d.1989).

1.1.1.2.6. Karadağ Volkanitleri (Alt-Pliyosen)

Gürün formasyonu içerisinde sedimanter kayalarla arakatlı ve bunları kesen volkanitler Kradağ üyesi olarak tanımlanmıştır. Tip yüzeylenme Gürün ilçe merkezinin

kuzeyinde Karadağ'dadır (Harita 4). Andezitik, yer yer de dasitik lavlardan ve piroklastik kayalardan oluşan Alt Miyosen ya da Alt Pliyosen yaşlı volkanitler yörede ilk kez Atabey,v.d.(1997) tarafından adlandırılan birim Trakiandezit, andezit, tuf, aglomera ve lav akıntısı ile temsil edildiği ve bu volkanitler Mesozoyik ve Eosen birimlerini kesdiğini açıklamıştır.

1.1.1.3. Kuvaterner (IV. Zaman)

1.1.1.3.1 Evciköy Formasyonu (Pliyo-Kuvaterner)

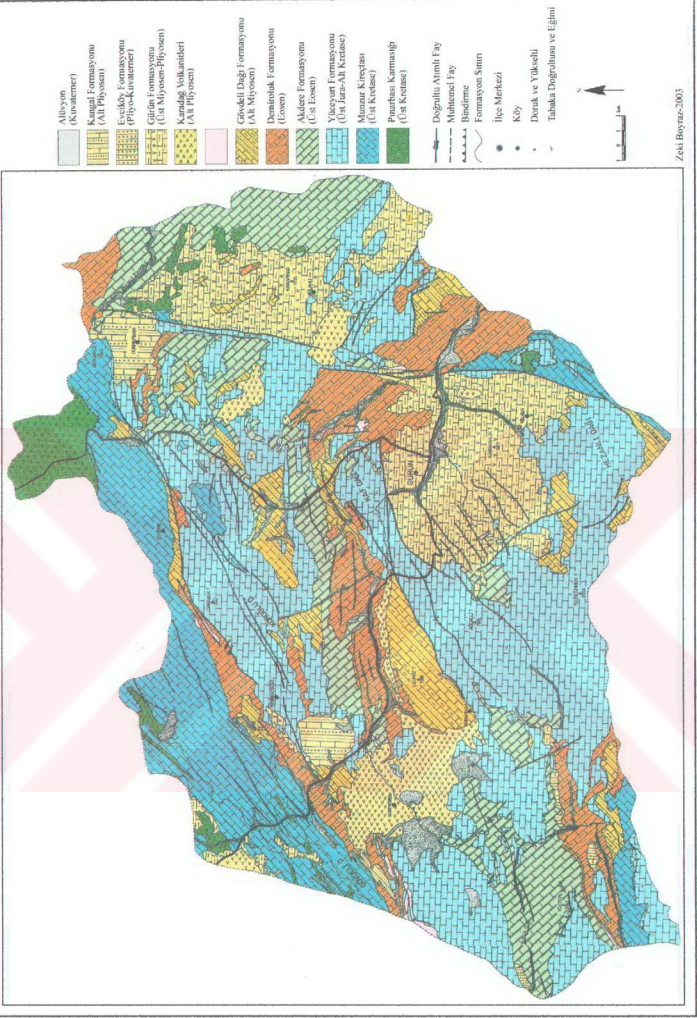
Çalışma alanımızın batısında dar bir alanda yayılım göstermektedir (Harita:4). Birim Pliyosen yaşlı Çakıltaşı, kumtaşı ve gölsel karbonatlardan oluşan kayaçlardan Gri, kırmızımtrak, katmansız yer yer orta ve kalın katmanlı çakıltaşı, kumtaşı, gölsel kireçtaşı ve yerel jipslerden oluşmaktadır. Birim Eosen yaşlı Demiroluk Formasyonu dahil ve daha eski tüm birimlerin üzerine açılı uyumsuzlukla gelmektedir (Atabey, v.d.1997).

1.1.1.3.2. Alüvyon (Kuvaterner)

İnceleme alanının doğusunda Tohma Çayı boyunca yüzeylenen Kuvaterner yaşlı olan çakıltaşı, kum ve siltten oluşan 10 m'ye ulaşabilen alüvyon çökelleri mevcuttur. Darend-Gürün arasında Tohma Vadisinde ye yer taraçalar halinde eski alüvyon düzeyleri olarak mostra vermektedir. Ayrıca inceleme alanımızın kuzeydoğusunda Balıklı Tohma vadisinde genç oluşumlu alüvyon çökelleri bulunmaktadır (Harita:4).

GÜRÜN İLÇESİNİN JEOLOJİ HARİTASI

Harita: 4

1.1.2. Jeomorfolojik Birimler

Gürün ve yakın çevresi Doğu Anadolu Bölgesinin batı kesiminde Güneydoğu Toroslar ile Doğu Torosların birbirinden ayrılmaya başladığı saha üzerinde, Güneydoğu Torosların devamı olan Gövdeli Dağları ile Hezanlı Dağları arasında yer almaktadır. Bu alanda KB-GD doğrultusunda uzanan sahayı kuzeybatıdan sınırlandırmıştır. Bu dağların genel uzanışı bölgedeki tektonik hatlara uygunluk göstermektedir. Nitekim tektonik hatlar KD-GB doğrultusunda Gövdeli Dağlarının uzanışına paralel bir şekilde birkaç sıra halinde uzanmaktadır. Kuzeybatıda Gövdeli, Kuzeyde Köroğlu, Kaf ve Karadağ, Güneyde Hezanlı dağları arasında, bu dağlara göre nispeten alçak, Ancak İnceleme alanının büyük bir bölümü geniş ve yüksek bir plato özelliği göstermektedir. Bu platoluk alan Tohma, Balıklı Tohma, Şuğul dereleri ve kolları tarafından parçalanmıştır. Karstik şekillerin yoğun görüldüğü bir plato özelliğine sahip olan Gürün ve yakın çevresinde karstik kaynaklarla beslenen gür akarsular bulunmaktadır. Bu kaynakların bu nedenle yıl boyunca akım değerleri nispeten düzenlidir.

Üst Jura-Alt Kretase yaşlı kireçtaşları Üst Kratase yaşlı kireçtaşlarının sahada geniş alanda yayılma göstermesi Gürün ve yakın çevresinde karstik şekillerin de yaygın olmasını sağlamıştır. Nitekim araştırma sahasına sokulan Tohma, Balıklı Tohma ve Şuğul dereleri vadileri boyunca dar ve derin yer yer kalyon özelliği gösteren vadi ve boğazlar oluşturmuştur.

Kuzeybatıda Şuğul Fayı, Doğuda Suçatı Fayı arasındaki Gürün Havzası ve çevresinde alçak platoluk sahalar yer almaktadır. Günek (1995) çalışmasında Gürün havzasındaki alçak platolar dağlık sahaların tektonik hareketlerle yükselmesi ile havza tabanının torbalaşması sonucu çevreden merkeze doğru bir eğim kazandığını vurgulamış ve Uzun yaylanın Pliyosen sonu Kuvaterner başlarında yükselmesi ile platoluk sahaların batıdan doğuya doğru eğim kazandığını vurgulamıştır (Günek,1995,s.56)

1.1.2.1. Dağlık Alanlar

Araştırma sahasındaki önemli dağlık alanları; Gövdeli Dağı, Hezanlı Dağı, Kaf Dağı, Köroğlu Dağı ve Karadağ kütleleri oluşturmaktadır.

.1.1.2.1.1. Hezanlı Dağı (2283 m)

Gürün ilçe merkezinin 15 km güneyinde yer alan Hezanlı Dağları Gürün Havzasıyla Elbistan Havzası arasında KD-GB doğrultusunda uzanarak iki havzayı birbirinden ayırmaktadır. Hezanlı Dağlarının en yüksek kesimini Devlet Hüyüğü Tepesi (2283 m) oluşturmaktadır. Çıtrık Başı Tepe, Tilki ve Höyük Tepe diğer önemli yükseltileri oluşturmaktadır. Hezanlı Dağlarının doğusunda kuzey-güney yönlü doğrultulu atımlı Suçatı Fayı geçmektedir. Eğim değerlerinin yaklaşık %30 olduğu Hezanlı Dağının fayla kesilen doğu yamacında eğim değerlerinin yer yer %40-50 dereceyi bulması bu faya bağlıdır. Hezanlı Dağının yapısını Üst Jura- Alt Kratase yaşlı kireçtaşları oluşturmaktadır. Dağlık saha üzerinde karstlaşmaya bağlı olarak karstik şekillerden lapy, dolinlere rastlanmaktadır .

Dağlık sahanın kuzey bölümü Gürün Havzasının da sularını drene ederken Tohma Çayı ve kolları tarafından özellikle etek kısımları derince yarılmıştır. Güneyi ise Elbistan Havzasından sokulan akarsular tarafından parçalanmıştır. Tohma Çayının kollarından olan Gökpınar ve Alagöz Dere karstik su deposu özelliğindeki Hezanlı Dağından çıkan kaynaklarla beslenir.

Hezanlı dağı Gürün Havzası ile Elbistan Havzası arasında ortalama 750 m nisbi yükselti farkına sahiptir. Bu değer kuzeyde Gürün havzasında yaklaşık 650 m iken Elbistan Havzası arasında 850 m'yi bulur. Gürün Havzası kuzeybatısındaki Gövdeli Dağları yükseltisi ile karşılaştırıldığında orta yükseltiye sahip bir dağdır. Çevresindeki platoya göre değerlendirildiğinde küt bir yapıya sahiptir. Günek çalışmasında (1995) Hezanlı Dağının çevresindeki alçak alanlardan nisbi yükselti farkının güründe 700 m Elbistanda ise 850 m olduğunu belirtmiştir.

1.1.2.1.2. Kaf Dağı (2036 m)

Gürün ilçe merkezinin kuzeyinde yer alır. Kaf Dağı genel olarak doğu-batı yönünde uzanmaktadır Dağın en yüksek kemsini 2036 m ile kaf dağı tepesi oluşturur.. Dağın yükseltisi kuzeye ve batıya doğru artmaktadır. Kaf Dağının kuzeyinde Reşadiye Düzlüğü, güneyinde Gürün yer almaktadır. Dağın kuzeyindeki Reşadiye düzlüğü ile arasındaki nisbi yükselti farkı 250 m iken güneyinde yer alan Tohma Çayı vadisi tabanı ile arasındaki yükselti farkı 500 'dir. Dağın Kuzey ve batıda eğimi %20'lere kadar düşerken güneyde eğim %40'lara kadar çıkmaktadır. Kaf Dağı Üst Jura-Alt

Kratase yaşlı kalkerlerden oluşmaktadır. Dağın güneyi faylı yapıya sahip olup, eğim değerleri kuzeye oranla daha yüksektir. Bu durum morfolojiye yansımıştır.

1.1.2.1.3. Köroğlu Dağı (2292m)

Reşadiye köyünün kuzeybatısında bölgenin genel tektonik uzanışa uygun olarak KD-GB doğrultusunda uzanmaktadır. En yüksek kesimini Köroğlu Tepesi (2292 m) oluşturur. Dağın güneydoğuya bakan yamaçları bu alandan geçen faya bağlı olarak %30 eğim değerine sahiptir. Kuzeybatı yamaçlarında eğim daha düşüktür. Köroğlu dağlarından kuzeybatıya gidildikçe yüksek plato sahasına geçilir. Köroğlu dağlarıyla Reşadiye'nin üzerinde bulunduğu yüksek plato sınırında akarsuların dağlık alandan getirmiş olduğu malzemeleri biriktirerek bir pietmont kuşağı oluşturmuştur.

Köroğlu Dağının temelini Üst Jura- Alt Kretase yaşlı Yüceyurt formasyonuna ait kalkerler oluşturmaktadır. Dağlık sahada karstik yapıya bağlı olarak çok sayıda irili ufaklı mağaralar bulunmaktadır. KD-GB doğrultusunda fayların varlığına bağlı olarak fay vadileri oluşmuştur. Sakçadere ve daha güneybatıdaki Kürçü ve Yenibektaşlı köyleri arasındaki mevsimlik akarsu vadileri bunların örnekleridir.

Köroğlu Dağlarının Reşadiye çevresindeki düzlüklerle arasındaki nisbi yükeltisi 500 m'yi geçmektedir. Kuzeybatıda yüksek platolarla zirve düzlükleri arasındaki nisbi yükselti farkı daha az olup, 100-200 m arasında değişmektedir. Bu dağlık sahanın kuzey ve batısında 1550 m yükseltilerinde Uzunyayla'ya geçilir.

1.1.2.1.4. Karadağ (2069m)

Karadağ'ın en yüksek noktası 2069 m'dir. Karadağ bölgedeki diğer dağlara göre farklı yönde bir uzanış göstermektedir. Nitekim bu kütle KB-GD yönünde uzanmaktadır.

Karadağ kütlesi Konakpınar köyünün güneydoğusunda yer almaktadır. Karadağ volkanik oluşumlu kütleli bir dağ özelliğindedir. Yapısını traki andezit, andezit, tuf, aglomera ve lav akıntıları oluşturmaktadır.

KB-GD yönünde 5 km uzunluğundaki bu kütle üzerinde radyal bir drenaj ağı göze çarpar. Çevresine göre 350 m nisbi bir yükselti farkı vardır.

1.1.2.1.5. Gövdeli Dağı (2706 m)

İnceleme alanının en yüksek alanını oluşturan Gövdeli Dağı havzayı batıdan sınırlandırmaktadır. Dağlık saha üzerinde en yüksek noktayı Harita Höyüğü Tepesi (2706 m) oluşturmaktadır. Tahtalı Dağlarının devamı olan bu dağların genel uzanışı olan KD-GB doğrultusundadır. Tahtalı Dağlarının kuzeydoğu bölümünü oluşturmaktadır. Gövdeli Dağları da Uzunyayla Platosu ile Gürün Havzasını birbirinden ayırmakta olup, dağın uzanışına paralel faylarla aynı doğrultuda parçalanmıştır. Gövdeli dağlarında yapıyı Üst Kratase yaşlı kireçtaşları oluşturmaktadır. Saf ve tabaka kalınlığının fazlalığı nisbi yükseltinin fazla olması karstik şekiller bakımından zengin olmasını sağlamıştır.

Çevresine göre nisbi yükeltisi 1000 m'ye kadar çıkmaktadır. Hatta havzayı çevreleyen dağlara göre nisbi yükseltisi 500 m'den daha fazladır. Eğim havzaya bakan yamaçlarda %30-40'a kadar ulaşmaktadır. Dağlık sahaya yükselti ve yapısından dolayı karstlaşma damgasını vurmuştur. Bu saha üzerinde çok sayıda dolin, uvala ve mağara oluşmuştur. Dağın yüksek zirve alanları zirve düzlüklerini oluşturmaktadır (Harita 5)

1.1.2.2. Platolar

Çalışma alanımızın geniş bir bölümü platolardan oluşmaktadır. Bu platolar 1400-1800 m yükseltiler arasında geniş alanlar kaplamaktadır.

İnceleme alanımızdaki platolar geniş sahalara karşılık gelirken bu platoların 1600-1800 m yükseltileri arasında olanları yüksek platolar, 1400-1600 m arasında olanları ise alçak platolara karşılık gelmektedir (Harita 5). Gürün ve çevresindeki platolar kuzeyden ve güneyden dağlık sahalarla sınırlandırılmış ve Gürün Havzasının akarsular (Tohma ve Balıklı Tohma) tarafından yarılmasıyla oluşmuştur. Havzadaki platoların yükseltisi doğudan batıya doğru artmaktadır.

1.1.2.2.1. Yüksek Platolar

Araştırma alanımızda yüksek platolar 1600-1800 m arasında uzanmaktadır. Bu platolar Gürün havzasını çevreleyen Üst Jura-Alt Kratase yaşlı kalkerler üzerinde gelişmiştir. Havzayı drene eden akarsular platoya derince gömülmüş ve havzanın bir plato görünümü kazanmasında etkili olmuştur.

Sahanın kuzeybatısının faylı olması ve aynı zamanda bu alanın batıdan (Uzunyayala) yükselmeye maruz kalmasına bağlı olarak plato yüzeyleri doğu ve güneydoğuya doğru eğimlidir. Sahadaki yüksek platolar ile dağlık sahalarda arasında ortalama 250-500 m'lik nisbi yükselti farkı vardır. Üst Jura-Alt Kratase yaşlı kalkerlerin yayılış alanına karşılık gelen yüksek platolar üzerinde çok sayıda karstik şekil gelişmiştir. Bu yönüyle karstik şekillerin yoğun olarak yer aldığı bir plato özelliğindedir. Yüksek plato sahası çalışma alanında çok geniş bir alana karşılık gelir. Dolayısıyla inceleme alanındaki birçok yerleşmenin geçim kaynağını doğrudan etkilemektedir. 1600-1800 m arası yükseltiye sahip olan bu sahalarda tarım alanları sadece tahıl ürünlerinden arpa, buğday ve bazı yem bitkileri yetiştirmeye imkan vermektedir. Araştırma alanında gelişmişlik gösteren küçük baş hayvancılık mera alanlarının geniş yer kapladığı yüksek platoluk sahalarda yoğun olarak yapıldığı belirtilmektedir.

1.1.2.2.2. Alçak Platolar

Bu platolar inceleme alanında 1400-1600m yükseltileri arasında uzanmaktadır. Ancak platolar araştırma sahasının doğusunda Ayvalı, Yuva, Ağaçlı ve Kavakköy çevresinde çok sınırlı bir alan kaplamaktadır. Yüksek ve alçak platolar arasında 200 m'lik bir nisbi yükseklik farkı vardır. Bu platoların alanı inceleme sahasının dışında doğuda Darendede havzasına doğru artmaktadır.

Alçak platolar da Tohma Çayı ve kolları tarafından 100-150 m kadar yarılmıştır. Alçak platolar ile yüksek platolar arasında yarıma derecesinin yüksek olması sahanın tektonik yapısıyla ilgilidir. Alçak plato alanlarında geniş kuru tarım alanları bulunmaktadır. Genellikle bu sahalarda tahıl tarımı yaygınlık gösterirken, aynı zamanda mera hayvancılığına dayalı küçük baş hayvancılıkta gelişmiştir.

1.1.2.3. Gürün Havzası

Günek'in (1995) belirttiği gibi "Gürün Havzası doğu-batı yönünde uzanış gösteren bir havzadır. Uzunluğu 15-16 km, genişliği 10 km civarında olup yaklaşık 150 km²'lik bir alana sahiptir. Ortalama yüksekliği 1450 m olan havza, doğudan sokulan Tohma Çayı tarafından boydan boya kat edilmektedir. Morfolojik ve jeolojik olarak havza özelliği göstermesine karşılık hidrolojik açıdan havza özelliğine sahip değildir.

Jeolojik açıdan ele alındığında, çevresi Üst Jura-Alt Kretase kalkerlerinden oluşan havzanın tabanı tamamen Neojen (Üst Miyosen-Pliyosen) çökelleri tarafından doldurulmuştur. Yani çevreden tabana doğru gidildiğinde aynı zamanda yaşlı birimlerden genç birimlere geçilmektedir. Havza batıdan Uzunyayla, kuzeyde Kaf Dağı, güneyden Hezanlı Dağı, doğudan ise nispeten daha alçak olan Suçatı eşik alanı ile sınırlanmıştır. Çevredeki yüksek kesimlerle olan havzanın nisbi yüksekliği, Hezanlı Dağı ile 750-800 m, Kaf Dağı ile 650-700 m, batıda Şuğul Boğazının bulunduğu Uzunyayla'yı çevreleyen yüksek kesimler ile 650-700 m, doğudaki eşikle ise 150-200 m'yi bulmaktadır'' (Günek, 1995,S.51)

Havzanın çevresindeki yüksek plato yüzeyleri havzaya doğru eğimlidir. Güneydeki yüzeylerin eğim derecesi kuzeye göre daha düşüktür. Bunun nedeni kuzeyin faylanmaya bağlı olarak yükselmesidir. Havza çevresinde Üst Miyosen- Pliyosen yaşlı volkanik ara tabakalı marnlar geniş alan kaplamaktadır. Bu yapı akarsular tarafından derince yarılmıştır (Harita:5).

1.1.2.4. Birikinti Koni ve Yelpazeleri

Araştırma alanında kireçtaşlarının geniş yüzeyleme alanına sahip olması birikinti koni ve yelpazelerinin sınırlı alanlarda gelişmesine neden olmuştur. Akarsular kimyasal aşındırmadan dolayı daha çok eriyik halde yük taşıdıklarından birikinti konilerinin oluşumu dar alanlıdır. Dağlık alanlardan platolara inen akarsular küçük alanlı koniler oluşturmuştur. Ancak Köroğlu Dağlarından Reşadiye Köyünün bulunduğu alandaki platoya doğru akarsuların getirmiş olduğu sedimentler etek kesimlerinde biriktirilmesiyle KD-GB yönünde bir pietmont kuşağı oluşturmuştur (Harita 5).

1.1.2.5 Vadiler ve Vadi Tabanları

Gürün Havzasını drene eden ana akarsu Tohma, Balıklı Tohma çayları ve Şuğul deresidir. Tohma çayı vadisi genç oluşumlu olup, henüz olgunlaşmamış bir yapıdadır. Özellikle havzanın kuzey ve güney kesiminde vadilerin çatallanma oranları oldukça fazladır. Tohma çayı ve kolları birçok alanda tabansız "V" vadi görünümündedir. Tohma çayı araştırma sahasını terk ederken Suçatı'ndan itibaren geniş tabanlı bir vadi görünümü kazanmaktadır. Bu alandan sonra vadi tabanının genişliği yer yer 500-700 m

civarındadır. Balıklı Tohma Vadisi de Sarıca köyü civarında ise yaklaşık 250-500 m'lik vadi tabanına sahiptir.

Tohma ve Balıklı Tohma çayı vadileri tabanının genişlemesine bağlı olarak yoğun nüfuslu yerleşme alanlarına karşılık gelmektedir.

Sahanın kuzeybatısındaki Köroğlu Dağlarının kuzeybatısında yer alan fay hatlarına yerleşen akarsular fay vadilerini oluşturmuştur. Gövdeli Dağı kuzeydoğusu ve güneyinde bulunan fay hatlarına akarsular yerleşmiştir. *

1.1.2.6. Boğazlar

Araştırma sahasında tektonik olaylara bağlı olarak bazı boğazlar oluşmuştur. Bu boğazlardan en önemlilerini Şuğul Boğazı, Çayboyu Boğazı ve Olgunlar Boğazı oluşturur.

1.1.2.6.1. Şuğul Boğazı

Şuğul Boğazı Tohma çayının kollarından olan Şuğul deresinin tektonik olaylara bağlı olarak sahanın yükselmesi, bu yükselme sonucunda akarsuyun araziye gömülmesi sonucunda ortaya çıkan bir birleştirme boğazıdır. Gürün havzası ile Gürün'ün batısındaki alçak sahayı birbirine bağlamaktadır. Şuğul deresi 1700-1800 m yüksekliğindeki plato sahasını yararak dar ve derin bir vadi oluşturmuştur. Boğazın uzunluğu yaklaşık olarak 10-12 km kadardır. Şuğul deresi bu platoya 350-400 m gömülmüştür. Vadi yamaçları oldukça dik ve sarp olan Şuğul Boğazı doğal bir tabiat anıtı özelliğindedir. Son yıllarda yerli ve yabancı turistlerin ilgisi çekecek ve turizme kazandırılacak bir özelliği sahiptir.

Günek 1995'te boğazın oluşumu hakkında bilgiler verirken boğazın epijenik bir yarma vadi olma ihtimalinden bahsetmiştir. Bunu açıklarken de "temeli oluşturan Jura-Alt Kratase kalkerlerinin iki tarafta da bölgenin hem girişinde hem çıkışında dirençsiz Orta Eosen yaşlı örtü tabakaları bulunmakta ve bunlar 1700 m'ye kadar çıkmaktadır. Buna göre örtü üzerinde kurulmuş olan akarsu epijenik olarak yatağına gömülürken temel araziye derince yarmayı hızlandırırken diğer taraftan örtü malzemesinin yüksek kesimler üzerinde büyük ölçüde süpürülmesine yol açmış olmalıdır" demektedir (Günek 1995 s:63).

Foto:1. Tohma ayı ve Şuğul Boğazı Mevkiinden Bir Görünüm

Foto:2. Tohma ayı ve Şuğul Boğazı Mevkiinden Bir Başka Görünüm

1.1.2.6.2. ayboyu Boğazı

ayboyu boğazı Gürün havzası ile daha doğudaki Sucatı düz lĞnn bir birine bağlayan yaklaşık 2,5-3 km uzunluğunda bir boğazdır. Boğaz faylara bağlı olarak yükselen sahanın tohma ayı tarafından 200-300 m yarılmasıyla oluşmuştur.

Günek (1995)' te "ayboyu boğazını st Miyosen- Pliyosen havzası olan Gürün Havzasının Uzunyaylanın yükselmesine bağlı olarak sahaya konsekant olarak

yerleşen Tohma Çayının dirençsiz litolojiyi hızla aşındırması sonucu oluştuğunu” belirtmiştir.

1.1.2.6.3. Olgunlar Boğazı

Günek. (1995) Boğazdaki olgunlar köyüne izafeten bu ismi vermiştir. Boğaz inceleme alanında Tohma çayının son bulunduğu alanda yer almakta ve daha doğuya doğru devamlılığını sürdürmektedir. Bu alanda Tohma çayı yaklaşık 100 m gömülerek 1300- 1350 metrelerde bir eşik saha oluşturmuştur. Bu eşik saha daha doğudaki düzlüklerle Suçatı düzlüğünü birbirinden ayırmaktadır. Boğaz Eosen yaşlı Demiroluk formasyonu üzerinde oluşmuştur.

Günek, (1995) boğazın epijenik bir boğaz olduğunu; akarsuların aşınmaya karşı daha dirençsiz ve daha alçak alanlardan değil de, daha yüksek ve dirençli kütleyi yarararak geçmesini, bunun delilleri olarak açıklamıştır.

1.1.2.7. Sekiler

Çalışma alanında sekiler Gürün havzasında, Tohma Çayı vadisinde çok küçük alanlı seki sistemleri dışında önemli seki sistemleri gelişmemiştir. Bu alanda sekilerin kapladığı alanın sınırlı ve dar olması nedeniyle haritaya işlenememiştir.

Yine Günek, (1995) çalışmasında değindiği gibi su çatı ve Yazıköy çevresinde sekilerin oluşmasını havzanın doğuya doğru açılan kısımlarında (İnceleme alanımızın doğusu) Tohma Çayının oldukça geniş bir kalkerli yapıyı yarmakta güçlük çekmiş olması nedeniyle havzadaki boşalmanın oldukça yavaş gerçekleşmesi seki sistemlerinin oluşumunu engellediğini vurgulamaktadır.

1.1.2.8. Heyelanlar

Sahadaki litolojiye bağlı olarak heyelanlar Gürün çevresinde özellikle vadi yamaçları boyunca görülmektedir. Vadi yamaçları boyunca aşınma dirençsiz marnlı yapının suya doymasıyla kaygan bir özellik kazanması sonucu yamaçlar boyunca heyelanlar gerçekleşmektedir. Gürün havzasında Tohma çayının yapıya gömülerek dik ve derin yamaçlar oluşturması havzada heyelanların gelişmesini hızlandırmıştır. Havza çevresinde geçirimli gölsel kalkerlerin suları derine sızdırması ve tabanda geçirimsiz tabaka

üzerinde doygun hale gelen kütlelerin yamaçlar boyunca harekete geçmesiyle de heyelanlar oluşmaktadır. (Foto:3).

Foto:3. Gürün İlçe Merkezi'nin Batısında Kayseri Kara yolunun güneyinde Oluşmuş Heyelan Alanından Bir Görünüm

1.1.2.9. Karstik Şekiller

Sahada geniş yüzeylenme alanı bulan Munzur Kireçtaşları ve Yüceyurt Formasyonlarına ait kireç taşları üzerinde birbirinden farklı özellik ve boyutta karstik şekiller gelişmiştir. Bu şekiller yüksek platolar üzerinde yoğunluk kazanmıştır (Harita:5). Karstik şekillerden olan dolin ve uvalalar sahada yoğun olarak görülür. Bunun yanında Yazıyurdu güneyinde Karapınar, Karakuyu ve Davulhüyük yerleşmeleri çevresinde çok sayıda mağara bulunur. Karstik şekiller bakımından zengin olması kayaların jeomorfolojik , iklim, bitki örtüsü ve litolojik özelliklerine bağlanabilir.

Lapya ve dolinler sahada 1500 metreden yüksek alanları oluşturan Üst Jura –Alt Kretase yaşlı kalkerler ile gösel kalkerler üzerinde oluşmuştur. Lapya ve dolinlerin yaygınlığı tektonik hareketlere bağlı olarak kırıklı- çatlaklı bir yapı kazanmasına bağlanabilir. Özellikle yazıyurdu güneyinde Karapınar, Reşadiye köyü çevresinde 100-300 metre çapında dolinler tespit edilmiştir (Harita:5).

Uvalalar ise Yazıyurdu, Akpınar, Başören, Karakuyu çevresinde vadi tabanları boyunca kesintili olarak oluşmuştur. Çalışma alanındaki boğazların yamaçlarında farklı

yükselti ve farklı boyutlarda görülmektedir. Ayrıca Gürün ilçesinin kuzey yamaçlarında tabakaların ardalanmasına bağlı olarak mağra sistemleri gelişmiştir. Bu mağaralar yöre halkı tarafından oyularak adeta kovuk görünümünü almışlardır (Foto:4,5).

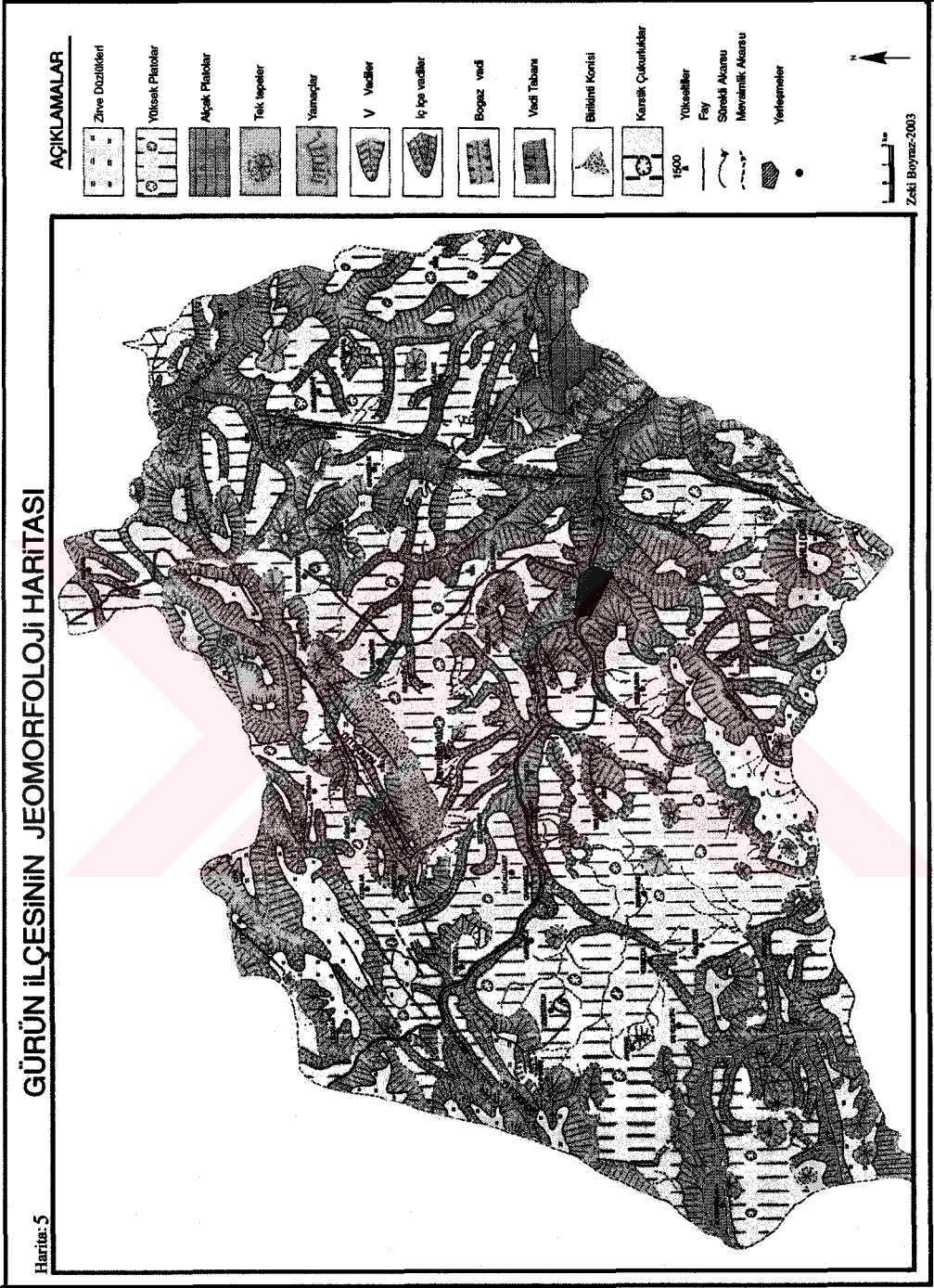
Bunun dışında çalışma alanında Gövdeli, Köroğlu ve Hezanlı dağları üzerinde karstik erimeye bağlı olarak çok sayıda mağara ve oyuklar gelişmiştir.

Foto:4. İlçe Merkezinin Kuzeyinde Oluşmuş Mağaralardan Bir Görüntüm

Foto:5. İlçe Merkezinin Kuzeyinde Oluşmuş Mağaralardan Bir Başka Görüntüm

1.2. İKLİM

Kuşkusuz insanların yaşamına imkan sağlayan, yaşam koşullarını ve yaşam tarzlarını belirleyen en önemli fiziki unsurlardan biri iklim şartlarıdır. İklim özellikleri insanların gerek fiziksel yapılarının şekillenmesinde gerekse ekonomik faaliyet kolunun belirlenmesinde çok önemli bir yere sahiptir. İnsanla mekan (Dünya) arasındaki ilişkileri inceleyen bilim dalı olan coğrafya içerisinde iklim unsurları çok önemlidir. Belirli bir bölgede veya alan da görülen iklim tipi, diğer fiziki özellikler gibi sahada ekonomik faaliyet tipini ve geçim kaynaklarını birinci derecede etkilemektedir. Yetiştirilen ürünlerin çeşitlenmesi veya ürün sınırlandırılması sahanın iklim koşullarıyla ilişkilidir. Dolayısıyla inceleme alanımızda görülen iklim tipi sahada yaşayanların geçim kaynakları açısından son derece önemlidir. Bu açıdan çalışma alanımız olan Gürün'ün iklim özelliklerini incelemek için uzun yıllara dayalı meteorolojik rasatları değerlendirmek yerinde olacaktır. Ancak Gürün'deki rasat istasyonunun 1993 yılında kapatılması nedeniyle inceleme sahasının meteorolojik verilerinin, bu tarihten itibaren tutulmadığı belirtilmektedir. Bu nedenle sahanın iklim özelliklerini değerlendirirken 1970-1990 yılları arasındaki 20 yıllık dönemi değerlendireceğiz. Yine çalışma sahasının doğusunda yer alan Darende ilçesi'nin 1977-1990 arasındaki 13 yıllık dönem ve inceleme alanını güneyinde bulunan Elbistan istasyonunun 1970-1990 arasındaki 20 yıllık verilerini değerlendirerek inceleme alanının iklim özelliklerini belirlemeye çalışacağız. Bu değerlendirmeyi yaparken, 1995 yılında çalışma alanımızın doğusu ve yakın çevresiyle ilgili Günek tarafından yapılmış olan "Darende Ovası ve Gürün Çevresinin fiziki Coğrafyası" adlı doktora tezindeki İklim bölümündeki meteorolojik verilerden yararlanılacaktır.

Gürün'ün iklim özelliklerini belirleyebilmek ve iklimin ortam üzerindeki etkilerini ortaya koymak için Gürün, Darende, Elbistan istasyonlarına ait rasat değerleri kullanılmıştır.

Meteoroloji Genel Müdürlüğü'nden bilgisayar disketi ile data olarak sağlanan veriler, Günek'in (1995) yapmış olduğu çalışmadan alınan bilgiler, iklim unsurlarına göre tasnif edilmiş ve istatistik yöntemlerle analiz edilerek değerlendirilmiştir. Bu verilerden yorum yapılmaya çalışılmıştır. Analiz sonuçları düzenlenen çizelgelere geçirilmiş ve amaca uygun şekilde grafik ve diyagramlar hazırlanmıştır.

1.2.1. Sıcaklık

İnceleme alanımızda ele aldığımız rasat istasyonlarında, Gürün'ün 27 (1964-1990), Darende'nin 14 (1977-1990) yıllık ortalama sıcaklık değeri incelendiğinde Güründe yıllık ortalama sıcaklığın 9,3 °C , Darende'de 11,9 °C , Elbistan'da 9.8 °C olduğu görülür. Yine incelenen istasyonlarda en düşük sıcaklık değerleri ise şöyledir. Ocak ayı ortalamaları ile Gürün -3,2 °C , Darende -1,2 °C ve Elbistan -2.9 °C'dir. En sıcak ay ortalamaları ise Temmuz ayında gerçekleşmekte olup; Güründe 21,6 °C , Darende'de 24,4 °C', Elbistan'da 23.2 °C'dir. Mukayese edilen Darende ve Elbistan istasyonlarına oranla çalışma alanının çok yıllık ortalama değeri, en sıcak ve en soğuk ay ortalamalarının daha düşük olduğu açıkça görülmektedir (Tablo:1,2).

Tablo:1.Gürün'de (1970-1990) aylık ortalama sıcaklıkların yıllara göre değişimleri.(1970-1990)

GÜRÜN	O	Ş	M	N	M	H	T	A	E	Ek	K	A	Yıllık
1970	0,0	2,0	5,2	11,7	13,1	18,2	21,9	19,7	15,5	8,3	6,7	-1,9	10,0
1971	-0,4	-1,0	3,8	7,9	13,6	16,9	22,1	19,8	17,6	8,4	4,6	-1,6	9,3
1972	-8,6	-5,5	2,6	10,5	12,6	16,6	22,6	21,1	17,0	12,0	2,7	0,2	8,7
1973	-3,7	1,2	2,5	8,0	14,8	16,7	21,3	21,4	16,8	11,4	0,9	-2,3	9,1
1974	-6,8	-2,2	5,4	6,6	14,9	19,9	21,2	19,9	14,0	13,1	4,5	0,3	9,2
1975	-6,3	-3,9	3,1	10,7	13,1	18,9	22,5	21,3	9,8	9,2	3,3	-3,2	8,2
1976	-4,3	-6,5	1,3	7,9	12,8	17,3	20,0	20,4	14,9	10,8	5,8	0,2	8,4
1977	-6,2	1,5	2,8	9,5	14,0	17,7	20,9	21,3	17,0	7,5	5,5	-2,3	9,1
1978	-1,9	2,0	4,9	8,3	14,4	17,4	22,5	19,7	16,1	11,8	2,2	0,8	9,9
1979	-0,5	2,3	5,4	9,9	14,2	17,9	20,2	22,6	18,1	11,2	6,0	-1,2	10,5
1980	-6,9	-3,8	1,5	8,3	13,7	19,0	23,8	21,0	15,6	10,4	5,3	-0,3	9,0
1981	-0,3	0,9	4,8	8,2	11,3	18,0	21,9	21,5	16,9	11,5	2,4	2,9	10,0
1982	-1,4	-4,0	1,4	9,9	13,8	17,8	19,6	20,0	16,7	9,9	2,3	-1,9	8,7
1983	7,7	-4,0	2,0	9,1	13,4	17,0	21,2	19,8	16,3	9,2	6,4	0,3	8,6
1984	-0,5	0,5	4,7	7,6	13,7	18,0	21,3	18,0	17,6	10,1	3,8	-5,3	9,1
1985	-1,5	-4,5	0,2	11,0	15,3	19,0	19,3	22,9	16,3	8,2	6,8	-0,2	9,4
1986	-1,2	0,4	4,3	10,6	10,2	17,0	23,1	23,4	17,8	9,6	1,9	-0,8	9,7
1987	-3,7	0,9	-1,0	7,2	14,1	18,4	22,2	20,2	16,1	9,0	1,9	0,0	8,8
1988	-2,5	-1,6	0,8	8,2	13,9	17,0	20,9	24,0	15,7	9,8	-1,5	0,3	8,8
1989	-4,5	-1,3	5,1	13,3	14,9	19,5	22,3	22,2	16,2	9,6	3,9	-3,6	9,8
1990	-5,9	-2,3	3,5	8,6	13,2	18,0	23,4	20,7	15,6	10,4	4,8	0,6	9,2
ORTALAMA	-3,2	-1,5	3,1	9,1	13,7	17,9	21,6	21,0	16,0	10,0	4,0	-0,6	9,3

Kaynak: Günek (1995).

Tablo:2. Gürün meteoroloji istasyonlarına ait Ortalama, Ort. Maksimum, Ort. Minimum, Ekstrem sıcaklıkların aylık gidişi

GÜRÜN	O	Ş	M	N	M	H	T	A	E	Ek	K	A	Yıllık
Ort.Sic.	-3,2	-1,5	3,1	9,1	13,7	17,9	21,6	21,0	16,0	10,0	4,0	-0,6	9,3
Ort.Mak.	2,0	3,9	9,2	16,1	21,2	25,7	29,9	29,9	26,2	19,0	11,0	4,5	16,5
Ort.Min.	-5,1	-5,6	-1,3	3,3	6,8	10,3	13,1	12,1	7,9	3,6	-0,7	-4,1	3,4
En.Yük.Sic	11,4	14,8	21,0	28	31,5	35,0	38,0	37,6	35,1	29,1	22,6	13,0	38,0
En Düş.Sic	-22,0	-20,9	-16,5	-9,5	0,0	1,0	5,5	5,9	-0,4	-6,5	-17,0	-18,5	-22,0

Kaynak: Günek (1995).

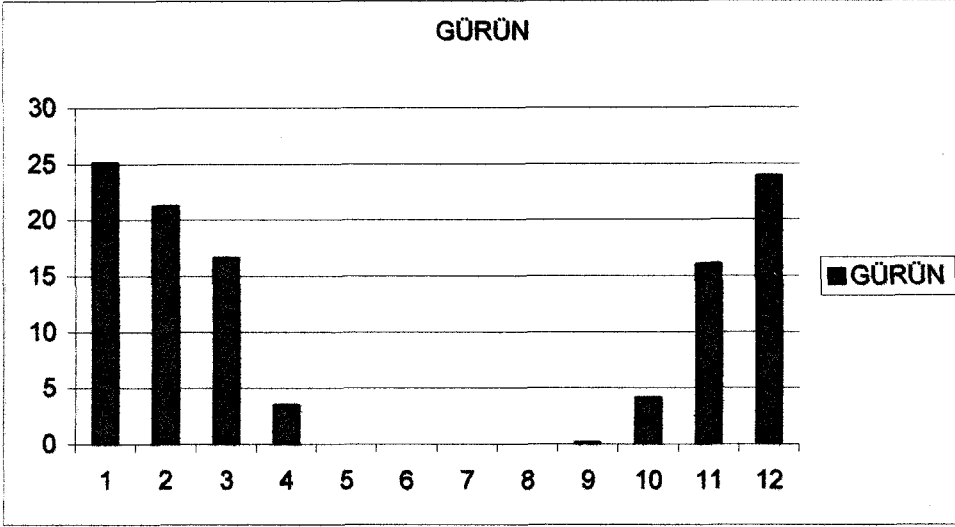
Don olayı; daha öncede iklim bölümünde değindiğimiz üzere başta tarım ürünlerinin yetişmesi ve çeşitlenmesi bakımından önemli bir faktördür. Bu nedenle don olayının ilk başlama ve son görülme tarihleri vejetasyon dönemi için oldukça önemlidir. İnceleme alanında ilk don olayı Eylül ayında başlamakta nisan ayında son bulmaktadır. Bu dönem Darende'de ise Ekim ayında başlayıp Nisan ayında son bulmaktadır. Darende çalışma alanımıza oranla don olayı bakımından biraz daha şanslı görülmektedir (Tablo:3, Grafik:1).

İnceleme alanında, özellikle Tohma Çayı ve kollarının oluşturduğu vadi tabanlarında, Gürün Havzası, Sucatı Vadisi ve Balıklı Tohma vadisinin üzerinde kurulan sarıca köyü ve çevresinde bahçe ve sebze tarımı yaygın olarak yapılmaktadır. Özellikle bahçe tarımı açısından don olaylarının başlama ve bitiş dönemleri verim açısından çok önemlidir. Sahada yapılan kayısı tarımı, özellikle Nisan ayında, ağaçların çiçek açtığı dönemde, don olaylarından olumsuz etkilenmektedir. Don olaylarından dolayı bazı yıllar kayısı ve elma üretimi açısından büyük zararların olduğu belirtilmektedir.

Tablo:3. Gürün ve Darende'de donlu günler sayısı

	O	Ş	M	N	M	H	T	A	E	Ek	K	A	Yıllık
GÜRÜN	25,1	21,2	16,6	3,5					0,1	4,1	16,0	23,9	110,4
DARENDE	23,3	22,2	10,0	1,5						1,0	7,7	19,5	85,2

Kaynak: Günek (1995).

Grafik:1. Gürün'de Ortalama Donlu Günler Sayısının Aylık Gidişi

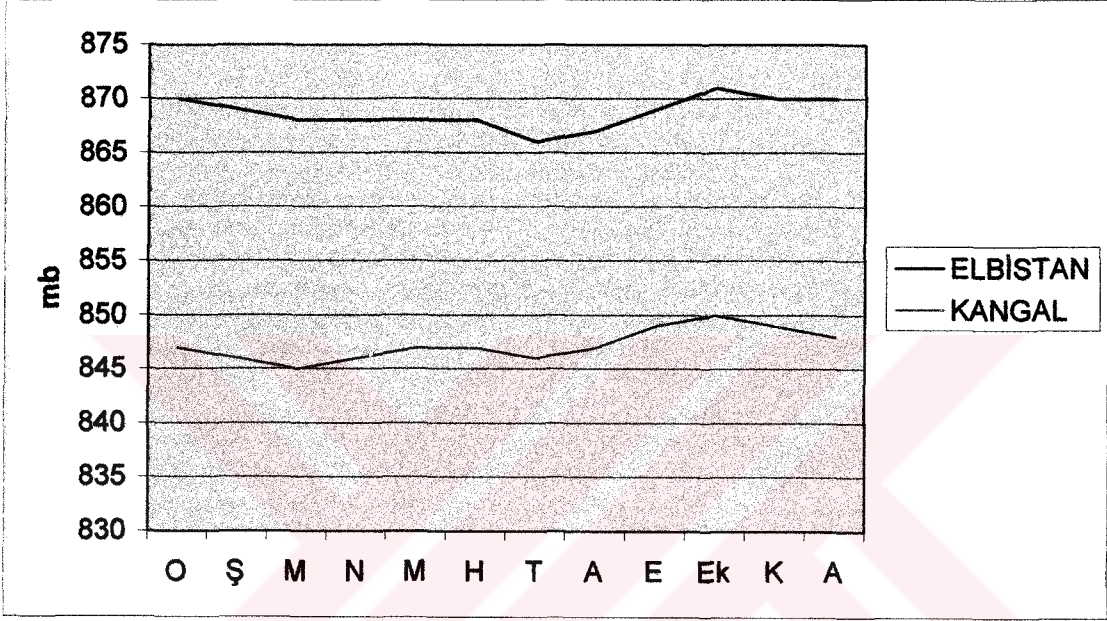
1.2.2. Atmosfer Basıncı ve Rüzgarlar

Gürün rasat istasyonda basınç rasatları yapılmadığından dolayı basınç ve rüzgarlarla ilgili veriler elde edilememiştir. Bu nedenle çalışma alanına yakın olan istasyonların verilerinden yararlanılarak inceleme alanının basınç ve rüzgarla ilgili özellikleri belirlenmeye çalışılacaktır. Araştırma sahasının güneyinde Elbistan, kuzeyinden ise Kangal meteoroloji istasyonlarının ölçüm değerleri kullanılarak çalışma sahasının basınç özellikleri açıklanmaya çalışılacaktır. Elbistan ve Kangal rasat istasyonlarından elde edilen verilerden tablo ve grafik oluşturulmuştur. (Tablo:4, Grafik:2). Hazırlanan tablo ve grafikler incelendiğinde Elbistan ve kangal rasat istasyonlarının aylık ölçüm değerleri arasında önemli bir farkın olmadığını, aksine birbirine yakın değerler olduğu görülür. İstasyonları değerlendirecek olursak Aylık ortalama değerlere incelendiğinde Elbistan'da en düşük değer Temmuz ayı 866 mb., Kangal'da ise Mart'ta 845 mb.'dır. Yüksek değerler ise Elbistan'da ekim ayı 871 mb., Kangal'da 850 mb. ile Ekim ayında görülmektedir. Her iki istasyon da verilerden görüleceği üzere Basınç değerleri arasında önemli bir fark (5 mb.)olmadığıdır. (Tablo:4, Grafik:2).

Tablo:4. Elbistan ve Kangal'da basıncın aylık gidişleri

Ay/İst.	O	Ş	M	N	M	H	T	A	E	Ek	K	A	Yıllık
ELBİSTAN	870	869	868	868	868	868	866	867	869	871	870	870	869
KANGAL	847	846	845	846	847	847	846	847	849	850	849	848	847

Kaynak: Günek (1995).

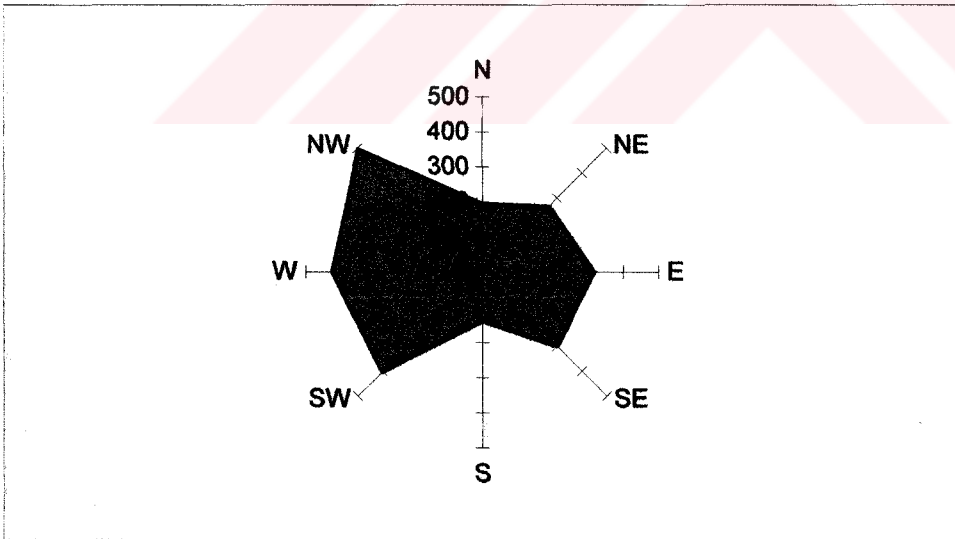
Grafik 2. Elbistan ve Kangal'da Ortalama Basıncın Aylık Gidişi (mb).

İnceleme alanımızdaki rasat istasyonunda rüzgar rasatı yapılmakta olup, çalışma sahamız olan Gürün meteoroloji istasyonunun, 1965-1990 dönemini arasındaki 26 yıllık sonuçlardan yararlanılarak, inceleme sahasının rüzgar gülü oluşturulmuştur. (Tablo:5, Grafik:3).

Tablo:5. Gürün'de Rüzgarların Ortalama Esme Sayıları (1965-1990)

Ay/Y.	O	Ş	M	N	M	H	T	A	E	Ek	K	A	Yıllık
N	9	10	9	12	21	30	31	26	17	14	9	8	197
N %	4	5	4	6	10	14	14	12	8	7	4	3	8
NE	26	21	21	23	28	22	22	22	18	21	23	23	268
NE%	12	11	9	11	13	10	10	10	9	10	11	11	10
E	38	33	27	26	25	15	15	17	19	28	35	42	319
E %	18	17	12	12	11	7	7	8	10	13	17	19	12
SE	29	27	33	29	19	14	14	18	23	32	34	32	302
SE%	13	14	15	14	8	6	6	8	11	15	16	15	12
S	6	9	13	13	15	10	7	9	17	18	17	10	142
S %	3	4	6	6	7	5	3	4	8	8	8	5	6
SW	37	35	40	38	31	23	18	27	33	44	41	36	403
SW%	17	18	18	18	14	11	8	12	16	20	20	17	16
W	39	36	43	35	37	38	35	32	35	30	28	38	427
W %	18	18	20	17	17	17	16	15	17	14	14	18	17
NW	32	27	34	37	44	65	75	64	42	28	22	28	499
NW%	15	13	16	17	20	30	35	30	21	13	11	13	20

Kaynak: Günek (1995).

Grafik 3. Gürün'ün Yıllık Ortalamalara Göre Rüzgar Gülü Diagramı (1970-1990)

yaklaşmaktadır. Hatta doğu sektörlü rüzgarlara daha yakın değerler gösterdiği görülür. Diğer mevsimlerde ise batı sektöründen esen rüzgarlar hakim durumdadır. Özellikle yaz aylarında NW yönlü rüzgarların etkisi oldukça belirgindir. Yaz mevsiminde etkin rüzgarların yönünün kuzey sektörlü olması, Türkiye'nin ve Doğu Anadolu Bölgesinin özelliklerini yansıtır" (Tonbul, 1985, s.184 , Günek, 1995, s.101)

1.2.3. Su Buharı ve Nem

Çalışma sahasındaki rasat istasyonunda buharlaşma rasat ı yapılmadığı belirtilmektedir. Ancak Çalışma alanındaki buharlaşma oranının belirlenmesi için inceleme alanına en yakın istasyon olan Elbistan rasat istasyonunun verilerini kullanarak bir sonuca varılmaya çalışılacaktır. Elbistan rasat istasyonundan 26 yıllık ortalama nispi nem rasat verileri bulunmaktadır. Günek; Gürün ve çevresinin buharlaşma miktarını belirlerken Elbistan istasyonunun 26 yıllık verilerini kullanarak şu ifadeye yer vermiştir. "Mukayese istasyonu olarak ele aldığımız Elbistan'da yıllık buharlaşma miktarı 1142.7 mm'dir" (Günek, 1995, s.110).

Çalışma alanında nisbi nem değerlerini inceleyecek olursak, Gürün, rasat istasyonlarının veriler kullanılarak değerlendirilmeye çalışılacaktır. Gürün'de yıllık ortalama nisbi nem oranına baktığımızda %55, Darende'de %51, Elbistan'da %64 değerindedir. Çalışma alanında nisbi nemin mevsimlere dağılımı ise şöyledir. Gürün'de nisbi nem %69.3 ile en yüksek değere kış aylarında erişirken, yaz aylarında ise yaklaşık %39.6 ile en düşük değerler görülür. İnceleme alanında ilkbahar'da % 56.6, Sonbahar'da ise %54.3 'lük değerler görülmektedir. Darende ve Gürün istasyonlarında en düşük değer Haziran, Temmuz ve Ağustos ayında görülür. Üç istasyon'da ortak olan en düşük değerler Ağustos ve Eylül aylarında gerçekleşirken, En yüksek değerler üç istasyonda kış aylarında görülmektedir. Nisbi nem oranlarının kış aylarında en yüksek değere ulaşırken yaz aylarında en düşük değerlere sahip olması, sıcaklık değerleriyle karşılaştırıldığında nisbi nem ile sıcaklık oranları arasında ters bir ilişki olduğu açıkça görülür.

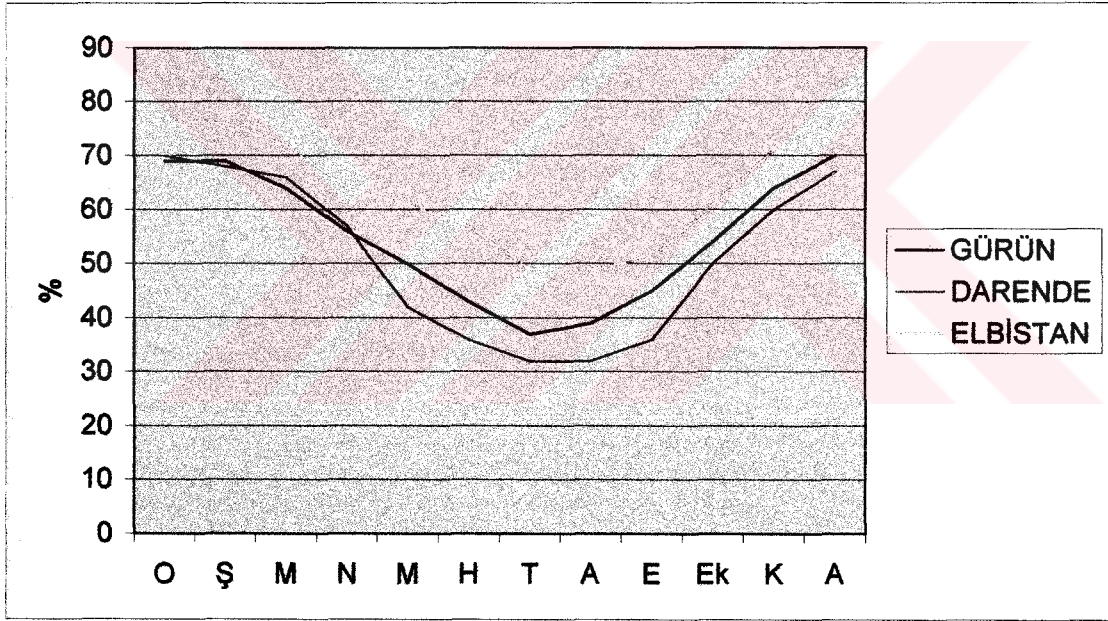
Günek (1995); çalışmasında bu ters orantıyı şöyle açıklamaktadır. "Sıcaklıkların yükselmesine paralel olarak nisbi nem miktarı düşmektedir. Dikkati çeken bir diğer özellik ise minimum sıcaklığın Ocak ayında görülmesine karşılık, maksimum nisbi nemin Aralık ayında belirmesidir" (Günek, 1995 , s.110).(Tablo:6, Grafik:4).

Günek (1995); çalışmasında bu ters orantıyı şöyle açıklamaktadır. "Sıcaklıkların yükselmesine paralel olarak nisbi nem miktarı düşmektedir. Dikkati çeken bir diğer özellik ise minimum sıcaklığın Ocak ayında görülmesine karşılık, maksimum nisbi nemin Aralık ayında belirmesidir" (Günek, 1995 , s.110).(Tablo:6, Grafik:4).

Tablo:6. Aylık Ortalama Nisbi Nem (%), (1976-1990)

Ay/İst	O	Ş	M	N	M	H	T	A	E	Ek	K	A	Yıllık
GÜRÜN	69	69	64	56	50	43	37	39	45	54	64	70	55
DARENDE	70	68	66	57	42	36	32	32	36	50	60	67	51
ELBİSTAN	77	76	72	64	61	57	49	49	51	61	71	76	64

Kaynak: Günek (1995).

Grafik 4. Gürün'de Nisbi Nemin Aylık Gidişi

Tez alanımız Güründe Bulutlu günler 188 gün iken, kapalı günler 62.6 gündür. Açık gün sayısı ise 115'dir. Orta bulutlu gün sayısı 4.3 ile en düşük değerdedir (Tablo:7)

Bulutlu günlerin mevsimlere dağılışı şöyledir. Kış ayları 7.5 ile en yüksek değere sahipken, 1.6 ile yaz ayları en düşük değeri göstermektedir. Bulutlu günlerin dağılışı ise bu durumdan farklıdır. Bulutlu günlerin en fazla olduğu mevsim ilkbahar

Çalışma alanında kapalı günlerin dağılışına baktığımızda 36.5 gün ile kış mevsimi en fazla kapalı iken, aylar içerisinde 13 gün ile ocak ayı en yüksek değere sahiptir. Kapalı günlerin en az olduğu mevsim 0.8 gün ile yaz aylarıdır. Temmuz ve Ağustos ayları en kararlı dönemlerdir. Bu aylarda kapalı gün sayısı yoktur. Çalışma alanında Eylül ayından itibaren kapalı günler başlamaktadır (Tablo:7).

Tablo:7. Gürün'de Aylık Bulutlu Günler Sayısı

Aylar	O	Ş	M	N	M	H	T	A	E	E	K	A	Yıl.Ort
Açık 0-1.9	4	2,9	3,4	4,3	4,3	10	24,1	24	18	11,1	6,0	2,4	115
Bulutlu 2-8	13,8	14,7	18,3	21,4	24,6	19,6	6,8	7	11,4	17,7	16,9	13,9	188
Kapalı 8-10	13,1	10,7	9,3	4,3	2,1	0,4	0	0	0,6	2,1	7,1	12,7	62,6

Kaynak: Günek (1995).

Çalışma alanında sis olayı yoğun şekilde görülmeyip, 5 gün gibi düşük bir değerdedir. Sisli günler genellikle Kış mevsiminde görülmektedir. Aralık ayı 1.8 gün ile en fazla sis görülen aydır. Yaz döneminde ise sis olayına rastlanmaz (Tablo:8).

Tablo:8 . Gürün'de Aylık Sisli Günler Sayısı

Aylar	O	Ş	M	N	M	H	T	A	E	E	K	A	Yıl.Ort
Sisli Gün	1,2	0,8	0,4	0,4	0,1	0	0	0	0,1	0,8	0,8	0,9	4,9

Kaynak: Günek (1995).

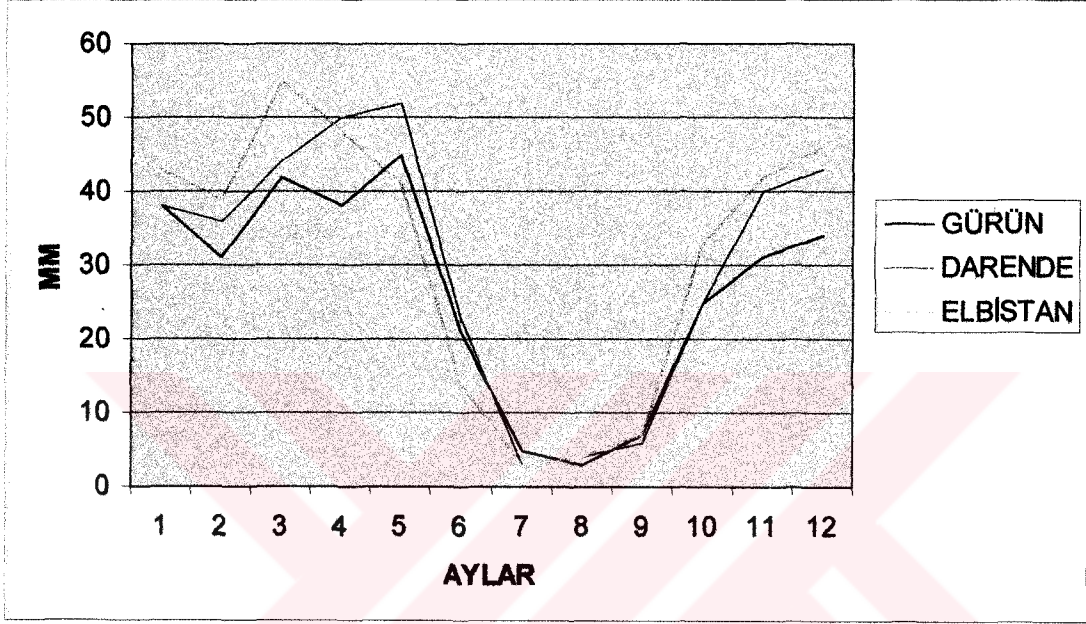
1.2.4. Yağış

Gürün meteoroloji rasat istasyonuna göre ortalama yıllık yağış Gürün'de 320 mm'dir. (Tablo:9, Grafik:5). Darende'de 364 mm yıllık yağış değeri görülürken Elbistan'da 375 mm dir. Gürün yıllık yağış değeri olarak hem Darende den hem de Elbistan dan daha az yağış miktarına (mm) sahip olduğu görülür(Tablo:9, Grafik:5).

Tablo:9. Gürün, Darende ve Elbistan'da Aylık Ortalama Yağış Değerleri (mm),(1976-1990)

Ay/İst	O	Ş	M	N	M	H	T	A	E	Ek	K	A	Yıllık
GÜRÜN	38	31	42	38	45	21	5	3	7	25	31	34	320
DARENDE	38	36	44	50	52	23	3	4	6	25	40	43	364
ELBİSTAN	43	39	55	48	41	14	3	4	7	33	42	46	375

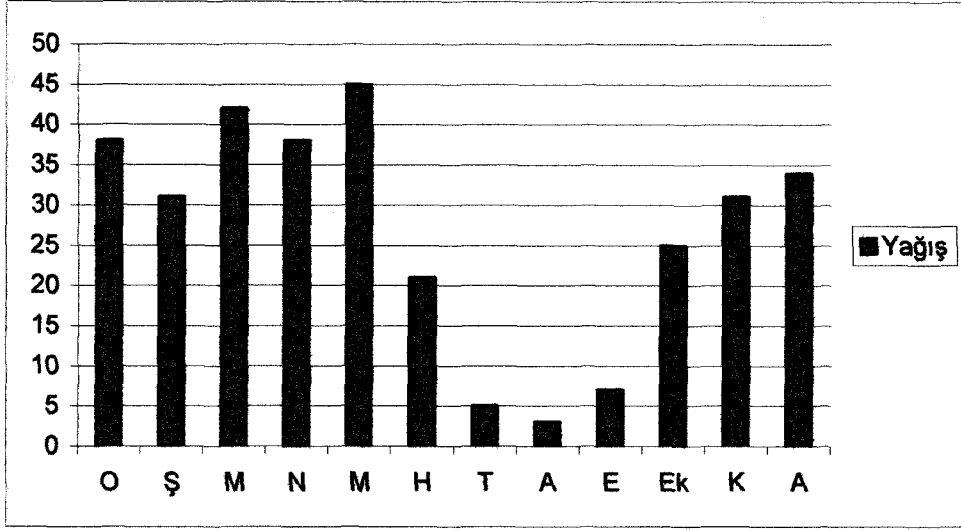
Kaynak: Günek (1995).

Grafik 5. Gürün, Darende ve Elbistan'da Aylık Ortalama Yağış Değerleri (mm)

Verileri incelediğimizde; Gürün ve çevresinde maksimum yağış 45 mm ile Mayıs ayında düşmektedir. Mayıs ayında düşen yağışın, yıllık yağış içerisindeki payı ise %14'dür. Mayıs ayından sonra en fazla yağış alan ay ise 42 mm ile Mart ayıdır. Mart ayında düşen yağışın, yıllık yağış içerisindeki payı ise %13,1'dir. Üçüncü derecede fazla yağış alan ay Nisan ayıdır. Nisan ayında 42 mm yağış düşerken yıllık yağış içerisindeki payı ise %11,9'luk bir orana karşılık gelmektedir. İnceleme sahasında en fazla yağış 125 mm ile ilk baharda düşerken, yıllık yağışın mevsimlere dağılışı içerisindeki oranı %39 'dur. İlk bahardan sonra çalışma sahasında en çok yağış düşen Kış mevsimidir. Kış aylarında 103 mm yağış düşmekte ve bu değer yıllık yağış içerisindeki oranı %32,2'dir (Tablo:10, Grafik:6). Darende ve Elbistan da ise yıllık yağışların mevsimlere dağılımını incelediğimiz de Darende de yağışların (116,9 mm) %40,1'i Elbistan da ise(144 mm) %38,4'ü ilkbahar mevsiminde düşmektedir. Bu iki

mukayese istasyonlarındaki yağış rasatlarına göre en fazla yağış Darende ve Elbistan da ilkbahar ayında görülmektedir (Tablo:11, Grafik:6).

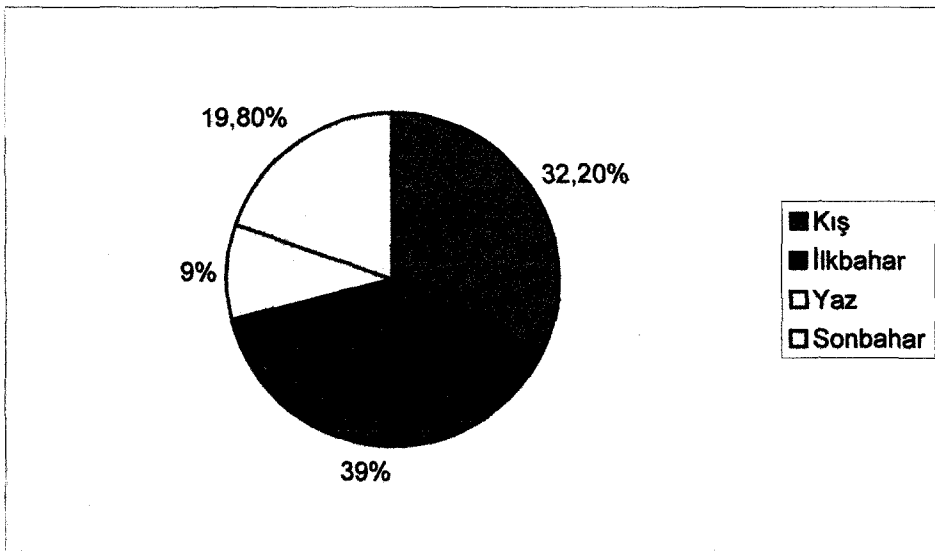

Grafik 6: Gürün'de Yağışın Aylık Gidişi

Tablo:10. Gürün'de Yağışın Mevsimlere Göre Dağılışı (mm)

	Kış	İlkbahar	Yaz	Sonbahar	Yıllık
Gürün mm	103	125	29	63	320
%	32,2	39	9	19,8	100

Kaynak: Günek (1995).

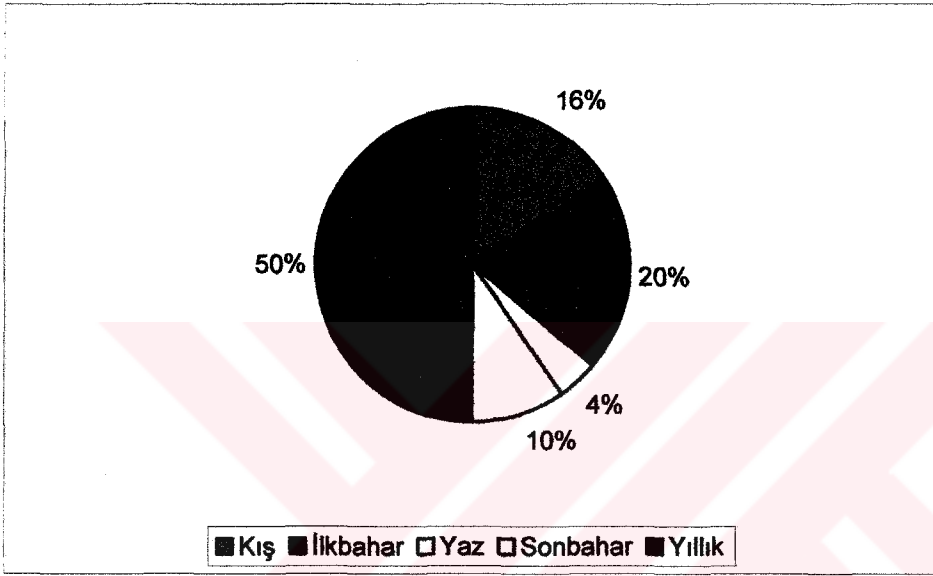

Grafik 7: Gürün'de Yağışın Mevsimlere Dağılışı

Tablo:11 . Darende de Yağışın Mevsimlere Dağılışı (mm)

	Kış	İlkbahar	Yaz	Sonbahar	Yıllık
Darende mm	117	146	30	71	364
%	32,1	40,1	8,2	19,6	100

Kaynak: Günek (1995).

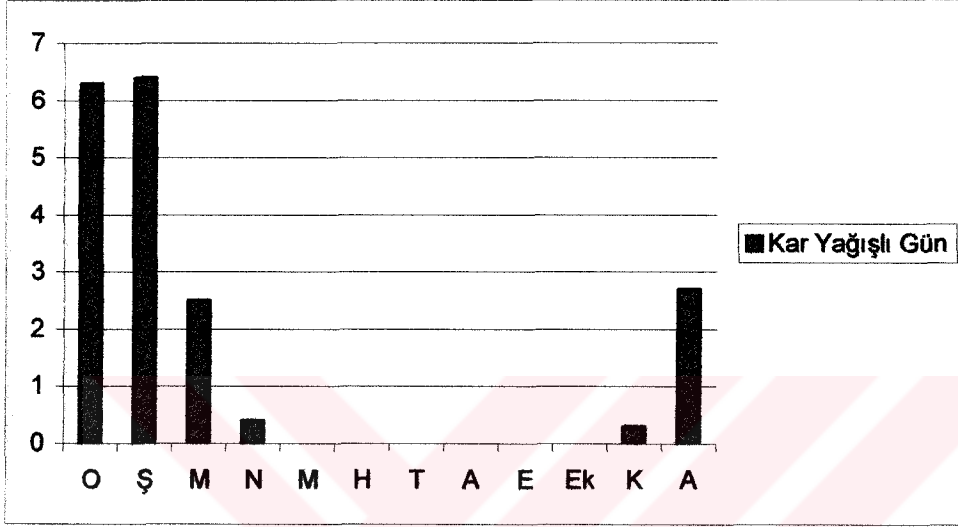
Grafik 8. Darende'de Yağışın Mevsimlere Dağılışı (mm)

Gürün, Darende, Elbistan rasat istasyonlarının kar yağışı ile ilgili değerleri tablo ve şekillere dönüştürülmüştür.(Tablo:13 , Grafik:9). Tabloyu incelediğimizde yıl içinde ortalama kar yağışlı gün sayısı Gürün'de 20,5', Darende'de 11.3, Elbistan'da ise 13.1 gün'dür. Görüleceği üzere Darende ve Elbistan'a göre inceleme sahası'nda kar yağışlı gün sayısı daha fazladır. Günek çalışmasında inceleme alanın çevresiyle karşılaştırma yaparak değerlendirmiştir."Aynı değer araştırma alanımızın Kuzeybatısında bulunan Sivas'ta 31.5, batısında bulunan Sarız'da (Kayseri) 38.6, Pınarbaşı'nda (Kayseri) 32.5, ve Doğusunda yer alan Malatya'da 17.3'dir" (Günek,1995, s.122), (Tablo:12, Grafik:9).

Tablo:12. Gürün'de Kar Yağışlı Gün Sayısı

Ay/İst	O	Ş	M	N	M	H	T	A	E	Ek	K	A	Yıllık
Gürün	6,3	6,4	2,5	0,4							0,3	2,7	20,5
Darende	3,7	4,2	1,1								0,2	2,2	11,3
Elbistan	4,3	4,1	1,50,2								0,3	2,7	13,1

Kaynak: Günek (1995).

Grafik 9: Gürün'de Kar Yağışlı Günlerin Yıllık Gidişi

Çalışma alanında kar yağışlı günler Kasım ayı ile Nisan ayı arasındaki 5 aylık devrede görülmektedir. Kar yağışlarının başladığı Kasım ayı ile kar yağışlarının son bulduğu Nisan aylarında kar yağışlı gün sayısı çok azdır. (0.3). İnceleme alanımızda kar yağışlı günler dönem içerisine dağılmış durumdadır. Aylar arasında önemli farklar vardır. Örneğin Ocak ayında yaklaşık olarak çalışma alanındaki yağın toplam kar yağışının %30,7'si düşmektedir. Şubat ayında ise; düşen kar yağışının %30,9'ü görülmektedir. İnceleme sahasına yıl içerisinde en fazla kar yağışı %84' lük oranla Aralık (%22,4), Ocak (%30,7), Şubat (%30,9) aylarında düşmektedir. Geri kalan %16' sının, %14,1'i ilkbahar, % 1,9 'luk kısmı ise sonbaharda düşmektedir. Çalışma sahamızda rasatlarında ölçüldüğü gürün ilçe merkezi ve yakın çevresi vadi tabanında yer almaktadır.Vadiler ve yükseltisi nispeten çevreye göre az olan kesimlerde kar yağışlı gün sayısı azalırken, yükseltisi fazla olan yüksek platoluk sahalarda ve dağlık alanlarda kar yağışlı gün sayısı daha fazla olduğu söylenebilir. Yukarı da dağdağımız üzere vadi tabanında yerleşmiş olan Gürün ilçe merkezinde kar yağışlı

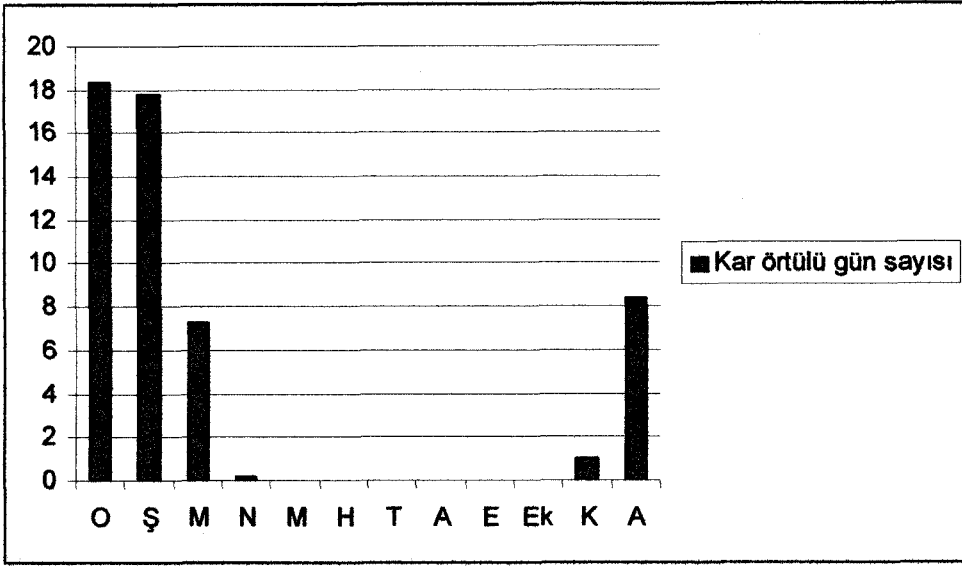
gün sayısı 20.5 gündür. Kar yağışlı gün sayısı araştırma alanımızın çevresindeki yüksek kesimlerde oldukça fazladır. İnceleme alanının büyük bölümü (%88), özellikle kuzey ve batısı 1500- 2000 m'ler arasında olduğu düşünülürse, bu alanlarda kar yağışlı gün sayısı daha fazla ve karın yerde kalma süresi daha uzundur. Çalışma alanımızın batısında bulunan, Pınarbaşı ve Sarız da, Kuzeyde yer alan Kangal'da kar yağışlı gün sayısı fazla olduğu gibi, karlı gün sayısı, yükseltisi daha az olan alanlardan daha çoktur (Tablo:13, Grafik:10).

Yine Günek (1995) çalışmasında belirttiğimiz gibi bu konuyu şöyle açıklamaktadır. "Kar örtüsünün yerde kalma süresiyle kar yağışı arasında yakın bir ilişki bulunmaktadır. Kar örtülü gün sayısı Gürün'de 52, karın yerde örtü oluşturduğu en uzun dönem kış mevsimine karşılık gelmektedir. İlkbahar mevsiminde kar örtülü gün sayısı sonbahardan fazladır. Kar örtüsünün kalınlığı değişik değerler göstermekte olup, rasat dönemi içinde görülen en yüksek değer Gürün'de 85 cm'dir" (Günek, 1995 , s.123).

Tablo:13. Gürün'de Kar Örtülü Gün Sayısı

Ay/İst	O	Ş	M	N	M	H	T	A	E	Ek	K	A	Yıllık
Gürün	18,3	17,8	7,3	0,2							1	8,4	53
Darende	13	12,6	4,6	0							0,7	5,2	36,1
Elbistan	13,7	12,7	3,8	0,1							0,6	5,5	36,5

Kaynak: Günek (1995).

Grafik 10: Gürün'de Kar Örtülü Gün Sayısı

1.2.5. Yağış Etkinliği

Sahanın iklimi değerlendirmeye alındığında Günek'in (1995) yaptığı çalışmada kullanılan rasat verileri ile bizim kullandığımız verilerin aynı dönemlerde olması nedeniyle sahanın yağış etkinliği ve iklim özellikleri aynı sonuçları vermektedir. İnceleme alanında ki rasat istasyonunun kapatılması sonucu aynı dönemlerdeki veriler değerlendirilmeye çalışılmıştır. Günek (1995) şu tespitlerde bulunmuştur. "E.de Martonne formülü (1926) uygulandığında çalışma alanımızdaki rasat istasyonlarının yıllık kuraklık indisi Darendede de 9.5, Gürün'de ise 9 olarak ortaya çıkmaktadır. Bu değer araştırmacının da belirttiği gibi kurak (step) sahalar içinde yer almaktadır. Köppen (1922) formülünü sahaya uyguladığımızda, Darendede istasyonu step olmasına rağmen nemli bölgelere daha yakın değerler vermektedir. Gürün istasyondaki ölçüm sonuçlarına göre ise yağış değerleri daha düşük olmasına karşılık saha Darendede'ye göre nemli çıkmaktadır. Erinç formülü çalışma alanı ve Darendede istasyonuna uygulandığında, Darendede'de 19.4 Gürün'de ise 20 indis değerleri görülmektedir. Bu sonuçlara Günek'in de belirttiği gibi çalışma alanı yarı kurak alanlar içinde bulunmaktadır.(Günek,1995, s.124).

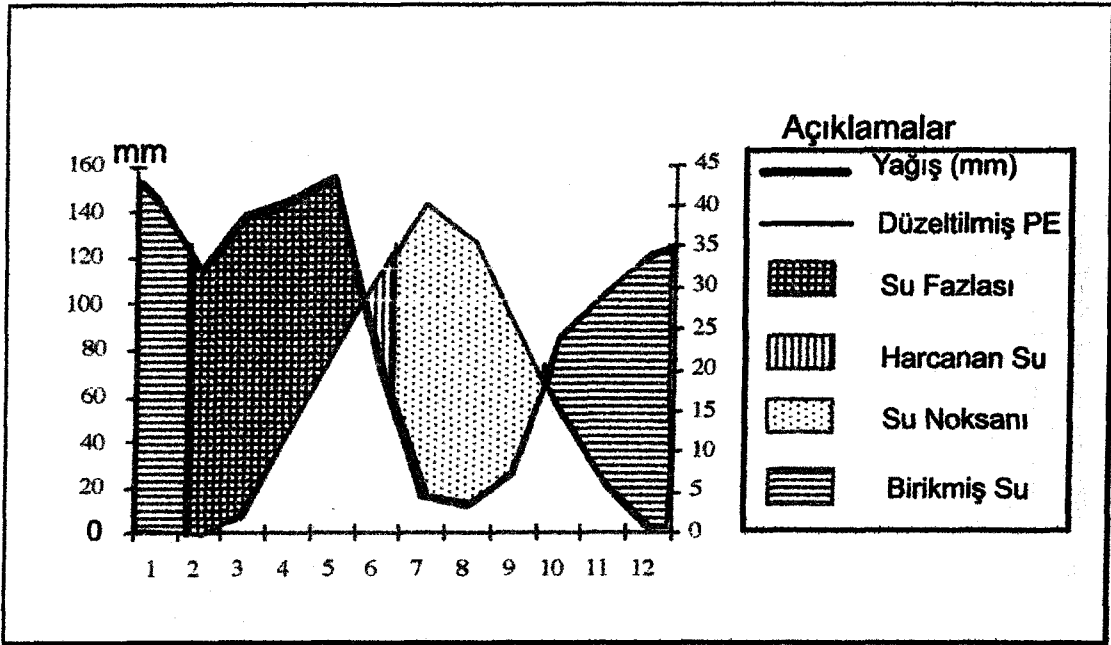
Yağış değerleri az alan Güründe yağışların %45'i ilkbahar , %30'u kış aylarında düşmektedir. Buna sonuçlara göre çalışma sahamız, yağış miktarının (mm) az, karasallık değerinin Doğu Anadolu Bölgesi'ne yakın olması, aynı zamanda idari olarak

yer aldığı İç Anadolu Bölgesi'ne benzerlik göstermektedir. Günek bu benzerliği şöyle açıklamaktadır. "Araştırma alanındaki havza tabanlarında görülen doğal step bu benzerliği açıkça göstermektedir. Kısacası yörede görülen iklim olayları bir taraftan Doğu Anadolu Bölgesi'nin iklim özelliklerini taşıırken, İç Anadolu Bölgesi'nin karasal iklimine de benzerlik göstermektedir" (Günek,1995, s.129,130).

Tablo:14. Gürün'ün Thornthwaite Yöntemine Göre Su Balıçosu Tablosu

Gürün	O	Ş	M	N	M	H	T	A	E	E	K	A	Yıllık
Sıcaklık	-3,5	-1,4	3,4	9	13,9	17,9	21,6	20,9	15,9	10,2	4,4	-0,5	9,3
S.İndisi	0	0	0,5	2,4	4,7	6,9	9,1	8,7	5,7	2,9	0,8	0	42
PE	0	0	7	40	65	90	115	108	85	55	25	0	590
D.PE	0	0	7,21	44	80	112	144	126	88,4	52,8	21	0	675
Yağış	40,9	32	39	40,6	43,5	21,2	4,4	3,2	7,3	24	29,2	34	319
B.S.A.D	40,9	2,2	0	-3,4	-36	-60	0	0	0	0	22,9	34	
B.Su	97,8	100	100	96,6	60,2	0	0	0	0	0	22,9	56,9	
G.PE	0	0	7,21	44	79,5	81,4	4,4	3,2	7,3	24	21	0	272
Su Noksanı	0	0	0	0	0	30,2	139	123	81,1	28,8	0,0	0	403
Su Fazlası	0	29,8	31,8	0	0	0	0	0	0	0,0	0		61,6
Y.Akış	7	18,4	25,1	12,5	6,27	3,14	1,57	0,78	0,3921	0,196	0,0	0	
N.Oranı	+	+	4041	-0,1	-0,5	-0,8	-1	-1	-0,9174	-0,55	0,4	+	

Kaynak:Günek (1995)

Şekil:1 Gürün'ün Thornthwaite Yöntemine Göre Su Balıçosu Diyagramı

Sonuç olarak; Gürün ve çevresi Thornthwait yöntemine göre yarı kurak, orta sıcaklıkta (Mezotermal), su fazlası kış mevsiminde ve orta derecede olan karasal iklime yakın iklim özelliğindedir.

1. 3. HİDROGRAFYA

Araştırma alanının bugünkü görünümünü kazanmasında akarsuların önemli bir rolü olmuştur. Gerçekten araştırma alanındaki akarsular bir yandan havza tabanında bulunan çökelleri taşırlarken, diğer taraftan inceleme alanımızı yoğun ve derin bir şekilde parçalamışlardır. Gürün'de bulunan yapının farklı litolojik özellikler göstermesinden dolayı sahayı kat eden kısa boylu dereler tabi ki farklı özellikler sunmaktadır. Bu farklılık bir çok derenin farklı kesimleri için de söz konusudur. Örneğin, kalkerlerin görüldüğü yüksek kesimler az parçalanırken marnlı litolojinin hakim olduğu depresyonlar daha fazla parçalanmışlardır.

Araştırma sahasının hidrografik özelliklerini açıklarken bölgenin morfolojisi ve zemin özellikleri dikkate alınarak akarsu ağının kuruluşu, akarsu ağı tipleri, belli başlı akarsular, kaynaklar, yer altı suları üzerinde durulacak daha sonra kısaca akarsu rejimi ele alınacaktır.

1.3.1. Akarsular

1.3.1.1. Tohma ve Balıklı Tohma ayları

Gürün çevresi, hidrografik bakımdan Fırat Havzası'na dahil'dir.Yukarı Fırat bölümünde yer alan inceleme alanı Fırat havzının yukarı bölümün'de yer alır. Bu çevrenin suları Fırat nehrinin önemli kollarından olan ve inceleme alanın en büyük akarsuları olan Tohma ayı ve Balıklı Tohma tarafından drene edilmektedir.

Foto:6. Menderesler izerek Akan Kındıralık ayı'nın Üst ığırın'dan Bir Görüntüm

Hezanlı Dağı'nın güney eteklerindeki sular, Elbistan Havzası'na dahil edilen Hurman ayı'na ve daha sonra Ceyhan Nehri'ne; araştırma alanımızın batısında yer alan Uzunyayla'nın sularının bir kısmı ise güneye yönelerek Zamantı Irmağı aracılığıyla Seyhan Nehri'ne dökülmektedir. Araştırma alanımızın batı ve güneyinde kaynaklanan akarsular Akdeniz'e, Gürün çevresindeki sular da Basra Körfezi'ne boşalmaktadır. Bu bakımdan araştırma alanımız olan Gürün ; Seyhan, Ceyhan ve Fırat nehirlerinin toplama havzalarının düğümlendiği bir alana karşılık gelmektedir.

Araştırma alanımızın en büyük akarsuyu Tohma ayı ve Balıklı Tohma'dır. Tohma, kuzey-güney yönünde akarak inceleme alanının kuzeydoğusundan devam ederek inceleme alanımızı terk etmektedir. Balıklı Tohma ise kaynağını Uzunyayla'dan alır ve batı-doğu yönünde akarak çalışma alanımızı terk eder. Tohma ayı ile Balıklı Tohma, Suçatı (Darende) Köyü civarında birleşirler ve yine akışlarını batı-doğu doğrultusunda devam ettirerek Malatya Ovası'nda Karakaya Barajı'na dökülürler.

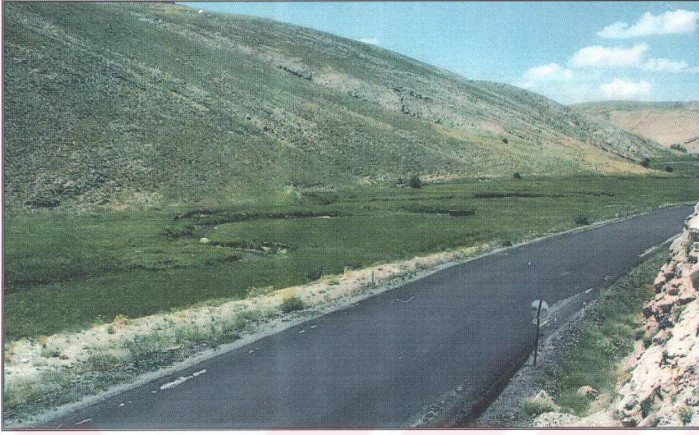

Foto:7. Tohma Çayı'nın Üst Çığrından Bir Görünüm

Tohma Çayı'na karışan belli başlı kollar şunlardır: Kızılburun Deresi, Akdere D., Alagöz D., Sucağız D., Gökpınar D.'leridir.

Tohma Çayı, iki kol halinde kaynağından doğduktan sonra tekrar birleşerek Fırat Nehri'ne karışır. Tohma Çayı'nın birinci kolu, çalışma alanımızın batı kısmındaki en büyük dağlık kütle olan Tahtalı Dağı (2719 m)'nin eteklerinde kurulmuş olan Kındıralık Köyünün güneybatısında yer alan Beypınar köyü arasındaki arazide Börüklü Deresi'nin kaynağından oluşur. İnceleme alanımızın önemli yerleşmelerinden olan Yazıyurdu Köyü'nün kuzeyinde bulunan Aygır gölünün ayağıyla birleşir. Börüklü deresi, Yenibektaşlı Köyü civarında Alibeyyurdu deresiyle de birleşerek doğuya doğru ilerleyerek Kaynarca Köyü'nden geçer ve Osmandede Köyü'nün güneyinden ilerleyerek Kaşköy Deresi ile birleşir. Kaşköy'ün de kuzeyinden geçen Börüklü Deresi, menderesler çizerek İncesü Köyü'nden geçer. Daha sonra Davulderesi suyuyla birleşerek dar ve sarp bir vadi özelliği gösteren Gürün ilçe merkezinin batısındaki Şuğul mahallesinden ilçe merkezine girer. Gürün ilçe merkezinin ortasından geçerek yerleşmeyi ikiye böler. İlçe merkezini geçtikten sonra Aksu'yla birleşerek Çayboyu mahallesinden geçtikten sonra Gökpınar ve Karahisar suyuyla da Suçatı kasabasında birleşir. Suçatı kasabasından sonra doğuya doğru ilerleyerek Bahçeici Köyü mevkiine ulaşır. Bundan sonra Tohma Çayı, inceleme alanımızı terk ederek Darende ilçesine

bağlı Yazıköy'ün içinden geçtikten sonra Çalışma alanından yaklaşık 250 km uzaklıktaki Karakaya baraj gölüne suyunu boşaltır.

Foto:8.Suçatı Kasabası Mevkiinde Tohma Çayı'ndan Bir Başka Görünüm

Foto:9. Gürün İlçe Merkezi'nde Taşkınlara Karşı Yapılan İstinat Duvarları Oluşturulmuş Tohma Çayı Yatağından Bir Görünüm

1.3.1.2. Gökpınar Suyu

Kaynak, İlçe merkezine 10 km mesafede yer almakta olup 1400 m yüksekliktedir. Günek (1995) çalışmasında, Gökpınar kaynağının Hezanlı Dağının kuzey yamaçlarında Üst Jura-Alt Kretase kalkerleri ile genellikle marnlardan oluşan Gürün formasyonu içerisinde yer aldığını belirtmiştir. Ayrıca Günek ve Tonbul (1996) Gökpınar suyunun su toplama havzasının çok büyük olmamasına karşın akım değerlerinin yüksek olduğunu belirterek, bu sonucu zengin karstik kaynaklardan beslenmesine bağlamışlardır. Bu mevkide biri küçük ve diğeri büyük olmak üzere birbirinden yaklaşık 50-60 m arası mesafede iki tane göl bulunmaktadır. Gök pınar suyu bu kaynaklardan beslenmektedir. Göllerin yüzölçümleri yaklaşık olarak 3000 m²'dir. Çalışma alanımızın Çayboyu mahallesi idari alanı içerisinde bulunmaktadır. Turizm açısından da önemli olan gölün suyunun renginin mavi olmasından dolayı Gökpınar ismini aldığı söylenmektedir. Ayrıca kaynaktan alabalık yetiştiriciliği yapılmaktadır. Gökpınar suyu, kaynağından sonra Kındıralık deresiyle birleşerek suyunu Tohma Çayı'na boşaltmaktadır. Şu anda Gökpınar'ın sulama projesi yapılmakta olup DSİ tarafından kurulacak tesislerle sulama amaçlı kullanımı düşünülmektedir. Gökpınar Enerji ve Sulama Projesi Tamamlandığı zaman 85 km uzunluğundaki sulama kanalları ile 65 bin hektar araziye sulayacak kapasitede olacağı belirtilmektedir. Ayrıca projede Hacılar'a kurulacak elektrik santralinde de yılda ortalama 100 milyon KW enerji üreteceği amaçlanmaktadır. Gökpınar Enerji ve Sulama Projesi'nde yapım çalışmaları devam etmektedir. Projede şimdiye kadar 32 km'lik kanal tamamlanmış ve su bırakılarak bu kanalları ön denemesi yapıldığı belirtilmiştir.

Gürün'ün Gökpınar'dan başlayıp, inceleme alanımızın kuzey doğusunda Darende'ye bağlı Hacılar köyüne kadar olan kısımda yapımı tamamlanan kanalların yapımı devam etmektedir. Gökpınar Enerji ve Sulama Projesi'nde 4 km uzunluğunda 4 adet tünel bulunmakta ve saniyede 5 metreküp su taşıma kapasitesine sahip olduğu belirtilmiştir. Projenin hızlı bir şekilde ilerlediği ve enerji üretiminin yapılması için inşaatı devam eden santralde tamamlanmaya yaklaşıldığı belirtilmiştir. Kanallarla getirilen su, binlerce tonluk havuzdan 318 metre düşüş yaparak, Hacılar'a kurulacak olan 15 megavat gücünde elektrik üretecek tribünleri çevirecek enerji üreteceği planlanmıştır. Santralden çıkan su Tohma çayına hacılar köyünde birleşecektir. Bilgin Yapısan firması tarafından yapılan santralin en kısa zamanda faaliyete geçmesi

planlanıyor. Yılım 7 ayında enerji, 5 ayında da sulama yapılması tasarlanan projenin bu aşamadan sonraki kısmında da 53 km uzunluğunda kanallar yapılarak suyun Balaban kasabasının'a (Darende) kadar uzanacağı planlanmaktadır. Projenin tamamlanmasıyla kuru tarım yapılan araziler sulanacak ve özellikle kaysı tarımının bu projeyle gelişeceği şimdiden görünmektedir.

1.3.1.3. Diğer Akarsular

Akdere Çayı (Hurman Çayı)

Akdere Köyü'nden kaynağını alan Hurman Çayı, Seyhan Nehri'nin su toplama havzasına dahildir. Akdere, Elbistan ovasının sulanmasında da büyük öneme sahiptir. Akdere Çayı, Bozhöyük Köyü'nün yakınlarında Bozhöyük Deresi ile birleşir ve daha sonra Seyhan Nehri'ne karışır.

Ağsu (Aksu)

Aksu mahallesinden Tuğulu Deresinin vadisinden kaynağını alan akarsu, inceleme alanımız açısından çok önemli bir kaynaktır. Kaynak çalışma sahasında ekonomik faaliyetlere önemli katkılar sağlayacak konumdadır. Gürün ilçe merkezinin bir kısım içme suyunu karşıladığı gibi çevredeki tarım arazilerinin sulanmasına da önemli katkı sağlamaktadır. Kaynak üzerinde alabalık yetiştiriciliği de yapılmaktadır. Bu amaçlar dışında, kalan su Gürün ilçe merkezinde Tohma Suyu'na karışmaktadır.

Ayvalı Deresi

İnceleme alanımızın doğusundaki Külahlı, Yuva köylerinin arazilerinden doğar. Doğuya doğru akarak Ayvalı (Şeref) Köyü'nden geçerek, Ayvalı kasabasına ulaşır (Darende yönetim alanı). Ayvalı deresi kaynağından itibaren tarım arazilerinin sulanmasında kullanılmaktadır. Akarsuyun alt çığırında, Ayvalı kasabasının kurulduğu alanlarda alabalık üretim çiftlikleride kurulmuştur. Kaynak daha sonra Ayvalı Deresi adıyla Balıklı Tohma'yla birleşmektedir.

Ortaköy Deresi

İnceleme sahasının güneydoğusunda bulunan Tepecik köyü Değirmenaltı mevkiinde doğan Ortaköy Deresi, Çalışma alanımızda nüfus bakımından önemli yere

sahip olan Tepecik Köyü arazilerinin sulanmasında kullanıldığı belirtilmektedir. Kayanağa bağlı olarak tepecik köyünde sulu tarım ve kayısı tarımı gelişmiştir. Ortaköy Deresi daha sonra Gürün Tohması'na karışmaktadır.

Zamantı Suyu

Çalışma alanımızın batıda sınırını oluşturan ve aynı zamanda Beypınarı Köyü'nün idari sınırlarına karşılık gelen, Gövdeli dağının Mağara tepe yamaçlarından doğarak batıya doğru akan Zamantı Suyu, Seyhan Nehri'ne karışmaktadır.

1.3.2. Kaynaklar ve Yer altı Suyu

1.3.2.1. Tabaka Kaynakları

Çalışma alanında tabaka kaynakları çoğunlukla Ust Miyosen- Pliyosen yaşlı Gürün formasyonu içinde bulunmaktadır. Tabaka kaynakların çoğunlukla akım değerleri düşüktür. Genellikle damlalar ve küçük sızıntılar halindedirler. Ancak inceleme alanındaki yağış değerleri yüksek olan aylarda debileri yükselmektedir. Ancak Yağışların değerlerinin az olduğu dönemlerde akım değerleri düşmekte ve çoğunlukla yaz dönemlerinde kurumaktadırlar (Günek,1995,s.142)

1.3.2.2. Yamaç Kaynakları

Çalışma sahamızda Yamaç kaynaklarının genellikle yoğunlaştığı alan yine Ust Miyosen- Pliyosen yaşlı Gürün formasyonu içerisinde. Akım değeri düşük olan yamaç kaynakları Gürün ilçe merkezi ve çevresinde daha yoğun olarak görülür. Çalışma alanında Tohma çayının oluşmasına kaynak oluşturan debileri düşük çok sayıda yamaç kaynağı bulunmaktadır. (Günek,1995,s.143).

1.3.2.3. Fay Kaynakları

Fay kaynaklarını Günek şu şekilde değerlendirmiştir. Gürün ilçe merkezinin batısında "Şuğul Mahallesi yakınlarında K-G yönünde uzanan Üst Jura Alt Kretase ile Üst Miyosen yaşlı formasyonları arasındaki kontak noktasından geçen fay hattı boyunca birkaç fay kaynağı bulunmaktadır". (Günek 1995, s.143). Çalışma alanının en eski yerleşmelerinde olan şuğul mahallesi, geçen fay hattına bağlı olarak fay kaynaklarının görüldüğü alana karşılık gelmektedir.

1.3.2.4. Karstik Kaynaklar

Çalışma alanımız olan Gürün'ün yapısal özelliklerinden bahsederken, İnceleme alanında eriyebilen kayaçların yaygınlık gösterdiğini belirtmeye çalışmıştık. Özellikle inceleme sahasında yüksek alanların büyük bir bölümü kalkerlerden oluşmaktadır. Dolayısıyla çalışma alanımızda yapıya bağlı olarak karstik kaynaklar oluşmuştur. Karstik kaynakların akım diğerleri diğer kaynaklara oranla daha yüksektir. Karstik kaynaklar içerisinde Gökpınar ve Akdere (Aksu) ve Sulu Çayır deresinin debisi yüksektir.

Akdere (Aksu) kaynağı oldukça gür olarak çıkmaktadır. Kaynaktan Gürün İlçe merkezinin içme suyunun temin edildiği belirtilmektedir. Artakalan su ise vadi tabanında bulunan arazileri sulamakta kullanılmaktadır. Ayrıca akdere kaynağı üzerinde dört tane alabalık üretim çiftliği kurulmuştur.

Karstik kaynaklardan en önemlilerinden, olan gökpınar kaynağı Gürün ilçe merkezinin 10 km güneyinde bulunmaktadır. Kaynağı Günek çalışmasında şu şekilde açıklamaktadır. Hezanlı Dağı'nın yamaçlarında Üst Jura Alt Kretase yaşlı kalkerleri ile genellikle marnlardan oluşan Gürün Formasyonu kantağında yer alırlar. Birbirlerine yaklaşık 50- 60 m uzaklığında iki ayrı alandan çıkmaktadır. Bunlardan doğuda bulunanı, 8-10 m derinlikte bir çukurda toplarır (Foto:12). Bu küçük gölü oluşturan çanak karstik bir çukurluğa karşılık gelmektedir'' (İlhan 1978, s.74). (Günek,1995,s.144)

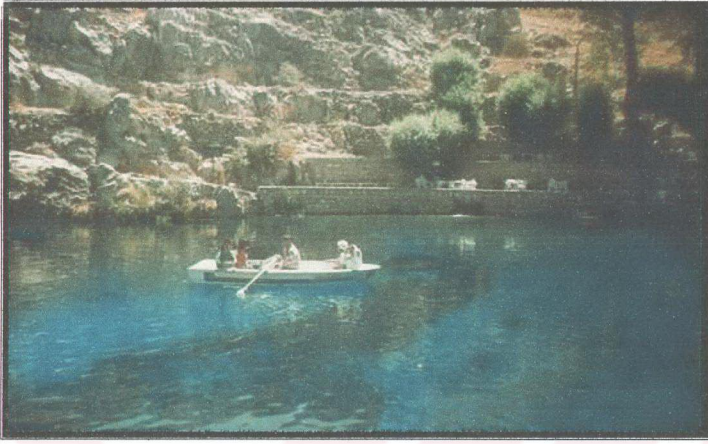

Foto:10. Karstik Kaynaklardan olan, Alabalk yetiştiriciliği yapılan, Görülmeye Değer Güzellikteki Gökpınar Kaynağından Bir Görünüm

Foto:11. Karstik Kaynaklardan olan, Gökpınar Kaynağından Bir başka Görünüm

Foto:12. Sularbaşı Köyü'nün Batısında Yer Alan, Üzerinde Yoğun Bir Şekilde Alabalık Tesisleri Bulunan, Karstik Kaynaklardan Olan, Yukarı Sazcağız Deresinin Çıktığı Alandan Bir Görünüm

Yer altı suları bilindiği üzere jeolojik formasyonlar ile yakından ilgilidir. Çalışma alanımızda sadece Gürün ve Suçatı havzalarındaki vadi tabanlarında yer altı suyundan sınırlı bir alanda yararlanılırken, diğer alanlar taban suyu bakımından fakirdir. Günek çalışmasında bizimle aynı görüşü paylaşarak şu açıklamayı yapmıştır. Gürün havzasını üst miyosen yaşlı çökeller doldurmuş bulunmaktadır. Bu çökeller volkanik ara tabakalı marnlardan oluşmaktadır. Üst seviyelerde her ne kadar tabakalı kalker bulunmakta ise de bunların kalıntılarının az olmasından dolayı yer altı suyu bakımından önem arz etmezler. Gürün havzası da taban suyu bakımından fakirdir'' (Günek, 1995, s.144)

1.4. TOPRAK TIPLERİ

Gürün çevresinin toprakları, genellikle yörede görülen yarı kurak iklim şartları ve bu iklim şartlarında havza tabanlarında oluşan step ve havza çevresindeki ormanların tahribi ile sahaya yerleşen antropojen step vejetasyonunun özelliklerini yansıtan topraklardan oluşmaktadır. Dolayısıyla bu tür bir özellik gösteren alan, toprakların karakterlerine sahiptir. Fakat relief özellikleri, iklim ve bitki örtüsü üzerinde etkili olduğu gibi inceleme alanının toprakları üzerinde de etkili olmuştur.

1.4.1. Zonal Topraklar

İklim faktörlerinin aktif rol oynadığı toprağın oluşumunda etkili olan anakaya, jeomorfoloji ve ikinci planda kalan zaman faktörü önemlidir. Araştırma sahamızda, zonal topraklar grubunda yer alan kahverengi, kestane renkli ve bazaltlar üzerinde gelişen bazaltik topraklara rastlanmaktadır. Bu gruptaki topraklar, araştırma alanımızın büyük bölümünü kaplamaktadır.

1.4.1.1. Kahverengi Topraklar

Kahverengi topraklar aridden semi-aride ve ılımandan serine kadar değişen iklimlerde bulunur. Üzerlerindeki doğal bitki örtüsü, kısa ot ve çalılardan ibarettir. Bu topraklar, çeşitli ana maddelerden oluşabilir. Oluşumlarında kalsifikasyon rol oynar. Bu işlem sonucu profillerinde çok miktarda kalsiyum bulunur. ABC profilli topraklardır. Erozyona uğrayanlarda, yalnızca A ve C horizonları görülür. Doğal drenajları iyidir.

Kahverengi topraklarda profil baştan aşağı kireçlidir. B horizonunun altında beyazımsı ve çoğunlukla sertleşmiş kireç birikme katı yer alır. Bazı topraklarda bu kireç katı 90-120 cm arasında bulunur. Profildeki silikat killeri genellikle illit ve montmorillonittir.

Bu topraklar yazın uzun peryotlar için kuru kalır. Yağışın yoğun düştüğü kış ve ilkbaharda sıcaklık düşüktür. Bu nedenle ilkbahar ve sonbahardaki kısa peryotlar hariç kimyasal ve biyolojik etkinlikler yavaştır (Sivas İli Arazi Varlığı).

Sahamızdaki toprakların %88 'lik bir oranla 2362 hektarlık en geniş kısmını kahve rengi topraklar kaplar. Bu da sahadaki topraklarda yeknesaklık oluşturmaktadır.

Kuru tarım yapılan sahalara karşılık gelen bu toprak, sahanın karstik olması nedeniyle her yerde aynı verimliliği göstermemektedir (Sivas İl Arazi Varlığı 1994), (Harita:6).

Kahverengi topraklar 1300-1500 m'ler arasında yoğun bir şekilde görülmektedir. Çalışma alanında bulunan Gürün Havzası'nın tabanı yüksek olduğu için kahverengi topraklar sınırlı bir yayılım gösterirler. Genellikle havza tabanlarında görülen kahverengi topraklar; çoğu formasyonlarda marn, kil ve kalker bileşimi içerirler. Kahverengi toprakların görüldüğü alanlarda, vadi tabanlarında yer yer sulu tarım, çoğunlukla kayısı yetiştiriciliği yapılmaktadır. Ancak genellikle kuru tarımın yapıldığı alanlara karşılık gelmektedirler (Sivas İli Arazi Varlığı).

1.4.1.2. Kestane Renkli Topraklar

Gürün'ün yüksek kesimlerini oluşturan Jura-Alt Kretase ve Üst Kretase yaşlı kalkerler üzerinde gelişmiştir. Bu topraklar araştırma alanımızın yaklaşık olarak %40'ına tekabül etmektedir. Gürün Havzası'nın özellikle doğusunda, kuzeyde Kaf Dağları'nın kuzey kenarlarında yayılım gösteren bu topraklar Gürün Havzası civarında yağış değerlerinin düşük olmasından dolayı 1500m'den yüksek olan alanlarda görülmektedir. Kestane renkli toprakların görüldüğü alanlarda yıllık toplam yağış 400-600 mm'dir (Sivas İli Arazi Varlığı), (Harita:6).

1.4.2. Azonal Topraklar

1.4.2.1. Tuzlu, Alkalic ve Tuzlu - Alkalic Topraklar

Tuzlu topraklar, bitki gelişmesine zarar verecek kadar eriyebilir tuz içerir. Toprak çözeltisindeki tuzların konsantrasyonu çok yüksektir. Bitkilere zarar veren çözünebilir tuzlar şunlardır: Klorürler (NaCl , CaCl_2 , MgCl_2), Sülfatlar (Na_2SO_4 , MgSO_4), Hidratlar (NaN_3 , KN_3), Karbonatlar (Na_2CO_3), Bikarbonatlar (NaHCO_3) ve boratlardır. Tuzlar; toprakta kristaller, toprak suyu veya taban suyunda çözelti halinde bulunur. Tuz konsantrasyonu sürekli değişir, evapotranspirasyon ile artar ve toprağa yağmur veya sulama ile tatlı su geldiğinde azalır.

Tuzlu toprakların saturasyon ekstrasında elektriksel iletkenlik 25°C 'de 4 mmho/cm' den fazla, değişebilir Na yüzdesi 15'ten daha azdır, illit çoğunlukla 8.5'ten

azdır. Tuzlu toprakların doğal bitki örtüsü; seyrek dağılmış halofitik otlar, çalılar ve bazı ağaçlardır.

Alkali topraklar adsorbe edici kompleksler üzerinde bitki gelişimini engelleyecek kadar değişebilir sodyum iyonuna sahiptir. Çözünür tuzlar fazla olmayabilir. Kil ve humus disperse olmuş ve böylece toprağın fiziksel özellikleri bozulmuştur.

Alkalileşme, yüksekçe değişebilir sodyum yüzdesine sahip toprakların oluşumu dur. Çoğunlukla sodyum karbonat ve sodyum bikarbonat bulunur. Dolayısı ile PH 8.5'i aşar, 9 veya 10'a ulaşır. Bu topraklar ABC horizonuna sahiptir. A1 horizonu iyi oluşmuştur. Orta miktarda organik madde ihtiva etmektedir. A2 horizonu, açık renkli ve incedir. B horizonu bünyesel olup koyu renklidir. Sütunsu ve prizmatik yapıya sahiptir. Bu horizontaki yapısal ped yüzeylerinde ve gözeneklerde kalın kil zarlari bulunmaktadır. Bunun nedeni, üst topraktaki kısmen sodyumla doymuş kil'in disperse olup toprak içinde aşağıya doğru taşınarak B horizonunda birikmesidir. Taşınma sonucu A horizonu, nispeten kaba bir bünyeye ve dağılgan bir kıvama sahip olur. Bu horizonun kalınlığı 10cm civarındadır. Kil birikmesi ile B horizonunun geçirgenliği azalır. Killer, illit vya montmorillonittir.

Tuzlu-alkali topraklar, aşırı miktarda çözünebilir tuz içerir ve adsorblayıcı kompleksler üzerinde yüksek oranda sodyum iyonlarına sahiptir. Bu toprakların oluşumunda rol oynayan solodizasyon, yaşlı topraklarda sodikleşmeyi izleyen yoğun yıkanma ve degradasyondur. Toprak olmazsa üst kısım da asitleşir. Değişebilir sodyumun yerini H⁺ iyonları alır ve çok kuvvetli arjilasyon görülür. Bu olay, hareketli kil parçacıklarının A' dan B horizonuna yıkanması işlemidir. Bunun sonucu, bu horizon bünyesel B horizonu olur. En sonunda sütunsu yapılı çok belirgin bir B horizonu ve A içinde yıkanmış ve ağarmış bir A2 horizonu oluşur. Tuzlu-alkali topraklarda saturasyon ekstrasının 25°C deki elektriksel iletkenliği 4 mmha/cm'den fazla ve değişebilir Na yüzdesi 15'ten büyüktür.

Çalışma sahasının batı kısmında yer alan bu toprak, sahada mera alanları olarak kullanılmaktadır. Saha içerisindeki oranı yaklaşık olarak %2,7 civarındadır. Tarım açısından fazla uygun olmayan bu topraklar ıslah edilmeleri halinde önem kazanabilir (Sivas İli Arazi Varlığı), (Harita:6).

Bu gruba giren toprakların, bir taraftan sürekli devam eden taşınma ve erozyon ile diğer taraftan birikme nedeniyle gelişimleri engellenmektedir. Gürün çevresinde olan topraklar, birikim alanlarında görülen kolivyal ve alüvyal tipler ile eğimli alanlarda görülen litosolden meydana gelmekte olup araştırma alanımızda %15 gibi bir alanı kaplamaktadır.

1.4.2.2. Alüvyal Topraklar

Gürün çevresinde Tohma Çayı ve yan kollarının vadi tabanlarında alüvyal depolar üzerinde gelişen bu topraklar, araştırma alanımızda %2.4 gibi sınırlı bir alanda görülmektedir. veya sulanmaları halinde verimleri yükselmektedir (Sivas İl Arazi Varlığı 1994), (Harita:6).

Alüvyal toprakların kaynağını kalker, marn ve killer oluşturmaktadır. Taşınan sedimentler, yöredeki dağlık ve platoluk alanlardan getirilmektedir. Bu topraklar üzerinde yoğun tarım faaliyetleri yapılmaktadır.

Aşırı frigid olanlar hariç bütün iklimlerde bulunan alüvyal topraklar, tarım bakımından çok önemlidir. Genellikle, taze tortul depozitler üzerindeki genç topraklar olarak tanımlanırlar. Horizonlar bulunmaz veya bulunsa bile çok zayıf gelmiştir. Buna karşılık değişik özellikte mineral katmanlar bulunur ((A) C profili). Bu toprakları oluşturan materyaller, akarsular tarafından taşınmış ve depolanmıştır. Mineral bileşimleri heterojendir ve sürekli ya da mevsimlik olarak nemlidir. Çoğunlukla taban suyunun etkisi altındadır.

a) Akarsu Düzlükleri: Mevsimlik olarak akarsular tarafından yüzeysel erozyonla taşınan topraklar tarafından örtülür. İnceleme alanındaki akar sular tarafından vadi tabanlarına biriktirilmişlerdir.

b) Alüvyal Yelpazeler: Yukarı arazilerden vadi tabanlarına geçiş yerlerinde yan derelerin yoğun akışlarında depolanırlar. İnceleme alanında Gürün Havzası çevresinde görülür bunun dışarda birikinti yelpazeleri yaygın değildir.

Bu topraklarda üst toprak, alt toprağa belirsiz olarak geçer. Alt toprakta indirgenme hüküm sürer. Alüvyal toprakların bir çoğu, yukarı arazilere nazaran

yıkanmış kireç bakımından daha zengindir. Uzerinden uzun yıllar geçmiş olanlarında, hafif kireç yıkanması görülebilir.

Alüvyal toprakların farklılığında rol oynayan etken, ana akarsuya ve bitişik yukarı arazilere göre konumlarıdır. Bu toprakların üzerindeki bitki örtüsü iklime bağlıdır. Bütün kültür bitkilerini yetiştirmeye elverişlidirler. Verim çok yüksekten çok düşüğe kadar değişebilir. alüvyal topraklar, Türkiye'nin en üretken topraklarını oluşturmaktadırlar. Sahamızda alüvyal topraklar çok az miktarda bulunmaktadır. Bu oran %,1.3 lük bir orana karşılık gelen 3574 hektarlık alan kaplar. Sahamızın tek akarsuyu olan Tohma çayı ve kolları çevresinde yer alan alüvyal topraklar, sulu tarım yapılan sahalardır. Akarsu kenarı dışında Beypınarı ve Konakpınar çevresinde vadi içlerinde biriken az miktarda alüvyal toprak vardır. Sahamızdaki bu toprağın hemen hemen tamamı I. sınıf toprağa karşılık gelmektedir (Sivas İl Arazi Varlığı 1994), (Harita:6).

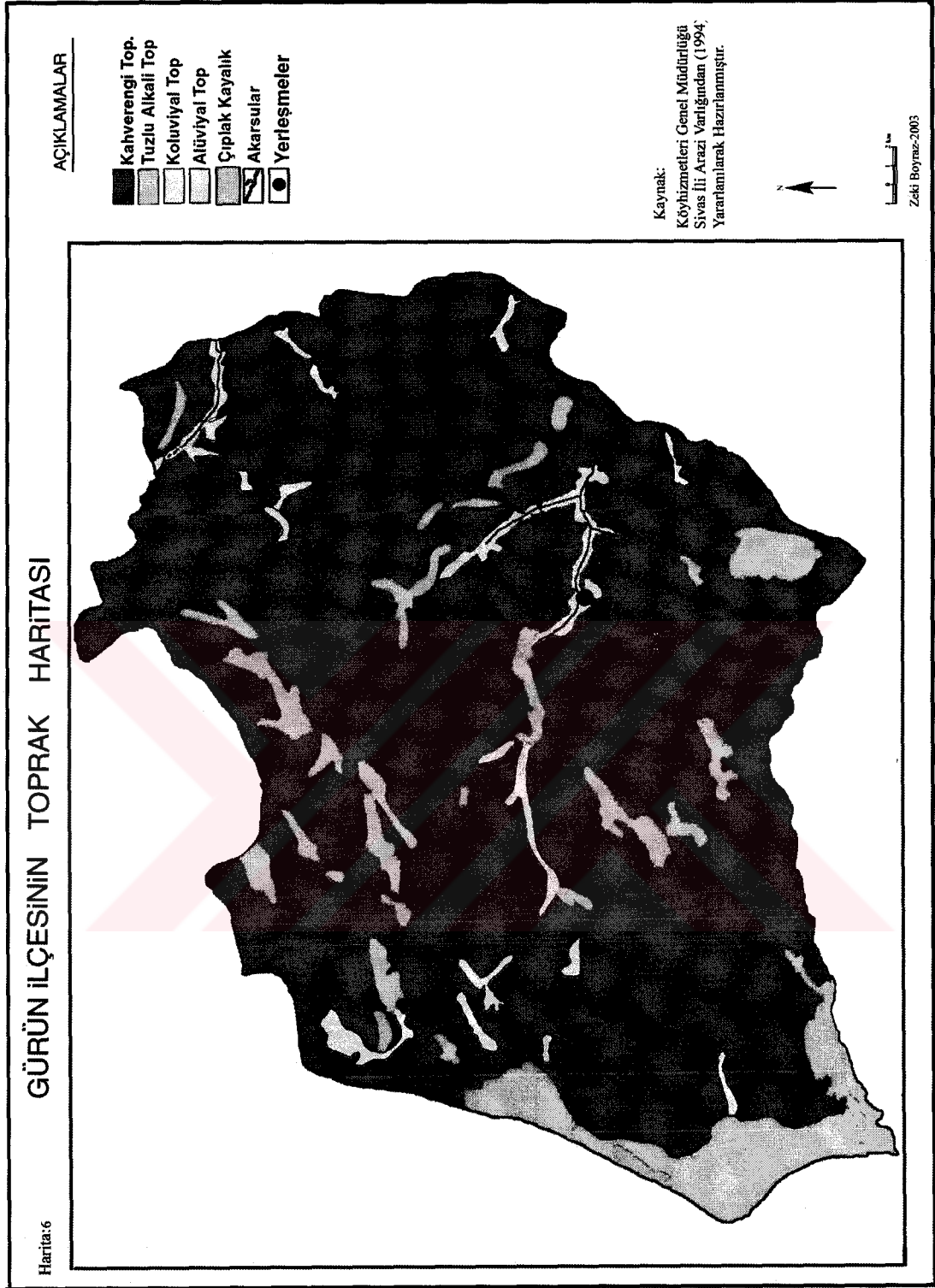
1.4.2.3. Kolüvyal Topraklar

Eğimli yamaç eteklerinde yer çekimi, toprak kayması, yüzey akışı veya yan derelerden kısa mesafelerden taşınarak biriktirilmiş ve kolüvyum denen materyal üzerinde oluşmuş topraklardır. (A) C profilli topraklardır. Özelliği daha çok yukarı arazi topraklarına benzer. Ana materyal derecelenmemiş veya karışık olarak derecelenmiştir. Yağışın veya akışın yoğunluğuna ve eğim derecesine göre değişik parça büyüklüklerini içeren katları ihtiva ederler. Bu katlar alüvyal topraklardaki gibi birbirine paralel değildir. Dik yamaçların eteklerinde ve vadi boğazlarında bulunanlar daha çok az topraklı kaba taş ve molozları içerirler. Yüzey akışının hızının azaldığı oranda parçaların çapları küçülmekte ve hatta alüvyal toprak parça büyüklüğüne eşit olmaktadır.

Kolüvyal topraklar, % 2'den fazla olmak koşulu ile mutlak bir eğime sahiptir. Eğim kompleks olmayıp tek türdendir ve materyalin geldiği yöne doğru artmaktadır. Bu topraklarda renk, oluştukları materyalinkine bağlı kaba bünyelidir. Eğim ve bünyeleri nedeniyle drenajları iyidir. Bunun sonucu olarak da tuzluluk ve sodiklik göstermezler. Profildeki çakıllar, kısa mesafeden taşındıkları için köşelidir (Sivas İl Arazi Varlığı.1994), eya sulanmaları halinde verimleri yükselmektedir (Sivas İl Arazi Varlığı 1994), (Harita:6).

Sahamızda kolüvyal topraklar 3707 hektar ile %1,4'lük alan kaplar. Beypınarı'nın kuzeyinde Ayvalı ve Konakpınar yakınında üst kısımlardan taşınarak oluşan bu topraklar III. Sınıf topraklara karşılık gelmektedir. Yağışın yeterli düşmesi veya sulanmaları halinde verimleri yükselmektedir (Sivas İl Arazi Varlığı 1994), (Harita:6).

1.5. Bitki Örtüsü

Bir bölgede bitki topluluklarının gelişebilmesi için toprak, iklim, relief den oluşan çevre şartlarının bir bütün halinde uygun olması gereklidir. Tabiki bitki toplulukları bu faktörlerden etkilenirler ve kendine uygunluğu oranında o bölgede

tutunabilir ve gelişebilirler. Eğer şartlar kendilerine uymazsa veya yetersiz kalırsa gelişemez ve yok olurlar.

Gürün ve çevresinde bitki örtüsünün ana özelliği ve dağılışını yöre iklimi ve yer şekilleri belirlemektedir. Ayrıca toprak ve ana materyalin etkilerini de bitki örtüsü üzerinde görmekteyiz.

Çalışma alanımızın iklim unsurlarına baktığımızda gerek sıcaklık gerekse yağış şartları yörede step ve kuru ormanların yetişmesine ancak imkan sağlamaktadır. Doğal stepler, havza tabanlarında 1350-1500 m'ye kadar olan yüksekliklerde görülmektedir. Doğal stepler, Nisan ayında ısınan havalarla ve yağışlarla yeşeren, Haziran'da başlayan sıcaklık ve kuraklıkla birlikte sararıp kuruyan otlardan oluşmaktadır. Bahsettiğimiz seviyelerin üstünde ise çalışma sahasının ikliminin özelliklerini yansıtan ve büyük sıcaklık farkları bulunan alanda kserofil karakterli kuru ormanların yetişmesine elverişli sahalar bulunmaktadır. Çalışma sahamızda 1150-1200 m'lerden başlayan 2000-2200 m'ye kadar çıkan meşe ve ardıç ormanlarından oluşması gerekirken sahanın tamamı ormandan yoksun tarım alanına dönüştürülmüş antropojen step görünümündedir (Günek, Tonbul, 1996, s:153-154). Tabi ki orman tahribinin de bir sonucu olan inceleme alanımıza yerleşen step türlerinin de aşırı otlatmaya bağlı olarak azalması bunların yerine hayvanların yemediği acı ve dikenli türlerin yaygınlaşmasına yol açmıştır. Yüksek ve dağlık alanlarda iklim koşullarının da elverişli olmaması nedeniyle, genellikle geven (*astragalus*) ve çobanyastığı (*acontholimon*) gibi dikenli türler yaygındır. Ayrıca yüksek kesimlerde yer yer çayırılıklar yer kaplamaktadır. Diğer taraftan vadi tabanlarında edafik ve klimatik şartlara bağlı olarak suyu seven nemli bitki topluluklarına rastlanmaktadır. Ayrıca bitki örtüsü üzerinde beşeri faktörlerin de etkisi görülmektedir.

Çalışma alanının bitki örtüsü özelliklerini belirleyebilmek için inceleme sahasının değişik alanlardan (Arazi Çalışmaları dönemlerinde) bitki örnekleri toplanmıştır. Toplanan bitki örnekleri Biyoloji Bölümü ile işbirliği yapılarak başlıca türlerin neler olduğu tespit edilmeye çalışılmıştır (Tablo:15).

Tablo:15. Gürtün'de Görülen Bitki Türleri

1.	ARanunculus	Arvensis	(düğün çiçeği)
2.	Aethionema	Armenum	-
3.	Capsella	Bursa-pastoris	(Çoban Yastığı)
4.	Alssum	Desertorum	-
5.	Reseda	Lutea	(Muhabbet Çiçeği)
6.	Minuartia	Juniperina	-
7.	Silene	Swertiifolia	-
8.	Silene	Vulgaris	(Grvişgan Otu)
9.	Poligonum	Cognatum	(Madımak)
10.	Rumex	Scutatus	(Kuzu Kulağı)
11.	Chenopodium	Botrys	-
12.	Tamarix	Gracilis	(Ilgın)
13.	Hypericum	Scabrum	-
14.	Hypericum	Perforatum	(Binbirdelik Otu)
15.	Malva	Neglecta	(Ebe Gümece)
16.	Linum	Mucronatum	-
17.	Peganum	Harmala	(Üzerlik)
18.	Astragalus	Cretaceus	(Geven)
19.	Astragalus	Dipsaceus	(Geven)
20.	Astragalus	Aucheri	(Geven)
21.	Vicia	Cracca	(Fig)
22.	Psum	Sativum	(Bezelye)
23.	Trifolium	Pratense	-
24.	Onobrychis	Fellax	-
25.	Potentilla	Recta	-
26.	Rosa	Hemisphaerica	(Gül)
27.	Crataegus	Orientalis	(Aliç)
28.	Pyrus	Elaeagnifolia	(Yabani Armut)
29.	Sedum	Album	(Dam Kuruğu)
30.	Scandix	İberica	-
31.	Asperula	Arvensis	-
32.	Helichrysum	Plicatum	(Ölmez Çiçeği)
33.	Helichrysum	Armenium	-
34.	Tussilago	Farfara	(Öksürük Otu)
35.	Achillea	Wilhemsii	(Civan Perçemi)
36.	Achillea	Biebersteinii	-
37.	Gundelia	Tournefortii	(Kenger)
38.	Centaurea	Virgata	(Peygamber Çiçeği)
39.	Centaurea	Solstitialis	-
40.	Cnicus	Benedictus	-
41.	Chondrilla	Juncea	-
42.	Convolvulus	Lineatus	(Tarla Sarmaşığı)
43.	Echium	İtalicum	(Engerek Otu)
44.	Onasma	Sericeum	-
45.	Verbascum	-	(Sığır Kuyruğu)
46.	Teucrium	Polium	(Kısa Mahmut Otu)
47.	-	Thymus	(Kekik)
48.	Mentha	-	(Nane)
49.	Salvia	-	(Ada Çayı)
50.	Acantholimon	-	(Çoban Yastığı)
51.	Euphorbia	-	(Sütleğen)
52.	Populus	-	(Kavak)
53.	Salix	-	(Soğut)

Kaynak:Atalay, İ., 1994. Türkiye'nin Vejetasyon Coğrafyası ve Araziden Değişik Yerlerinden Toplanan Bitki Türlerinin, Biyologlarla (Prof.Dr Şemsettin Civelek ve Uzman İsmail Türkoğlu)İşbirliği Sonucu Oluşan Tespitler

Araştırma alanımızda, Doğu Anadolu Bölgesi'nin tektonik kökenli depresyon veya havzalarında görülen İran –Turan step alanları yaygındır. İnceleme alanında step karakterli otsu türler yaygınlık göstermektedir. Bunun dışında orman alanlarını, beşeri etkilerle yok edilmeleri sonucu oluşan antropojen step alanları ve doğal step alanları olarak gruplandırabiliriz.

1.5.1. Antropojen Step Alanları

Çalışma alanında Antropojen step alanlarının geniş yer kaplamaktadır. Antropojen step alanları kısmen tarım alanı olarak kullanılsa da genellikle mera ve otlak alanlarından oluşmaktadır. İnceleme alanında küçük baş hayvancılığın gelişmiş olması sonucu meralarda aşırı otlatmaya bağlı yöredeki ormanların büyük çoğunluğu tamamen tahrip edilmiştir. Dolayısıyla çalışma alanımızın tamamına yakınında step manzarası hakim duruma geçmiştir. Aşırı otlatma sonucunda step türleri içerisinde birçok türün azalması ve hatta yok olması sonucunda mera alanlarında dikenli türler çoğalmıştır. En yaygın görülen türler ilkbaharda yeşerip çiçeklenen Temmuz ortalarında tamamen kuruyan bitki türleridir. Bunlar arasında tek yıllık bitkiler olduğu gibi çok yıllık bitki türleri de bulunmaktadır. Örneğin; yavşan otu (*Artemisia*), lale (*Tulipea*), ayrık (*Agropyron*), patırık otu (*Coluteocarpus vesicaria*), çoban çantası (*Caspella*), altın çiçeği (*Allyssum campastre*), sütleğen (*Euphorbia*), çivit otu (*Isatis cappadocia*), hardal (*Synapis arvensis*), yabancı tütün (*Conringia planisiliqua*), civan perçemi (*Achillea latiloba*) İnceleme alanında dikenli bitki türleri de 1400 m'lerden başlayarak 1800 m'lere kadar topluluk oluşturarak dağların üst kesimlerinde yer alırlar. Dağ-plato stepleri formasyonu içerisindeki türlerin çoğu Mayıs ayı ortalarından itibaren karların erimesiyle birlikte yeşillenir, Temmuz sonunda Ağustos başlarında kururlar. Bu türlere örnek verecek olursak; sütleğen (*Euphorbia*), peygamber çiçeği (*Centaurea*), sığır kuyruğu (*Verbascum cataonium*), kekik (*Thymus cotschyanus*), dağ gülü (*Hypricum scarbum*)'nü sayabiliriz. Vejetasyon devresini Ağustos başlarında tamamlayan bu ot türlerinden başka, çalışma alanında yaygın hakim bitki örtüsünü oluşturan türler kenger (*Gundelia tournefortii*), kekik (*Thymus cotschyanus*) ve geven (*Astragalus microcephalus*, *A.nanus*, *A.decurrens*), çoban yastığı (*Acontholimon acerosum*), devedikeni (*Alhagi*) ve katır tırnağı (*Genista mentbretii*)'dir.

Gürün ve çevresinde, Suçatı havzasında, Sarıca, Akdere, Yeşildere, Sularbaşı Köyleri'ndeki akarsu vadi boylarında, gür ve higrofit karakterli bitki topluluğu yaygınlık gösterir. Bu topluluklar genelde taban suyu seviyesine bağlı olarak yaygınlık gösterirler. Su boyu ve çevresi ağaçlığı da denilen bu topluluklar, inceleme alanındaki karstik kaynaklı akarsu boylarında yoğun şekilde görülmektedir. Bu türlere örnek verecek olursak; ceviz (*Junglans*), ılgın (*Tamaric smyrensis*), kavak (*Papulus eupharetica*), karakavak (*Papulus nigra*), söğüt (*Salix*), böğürtlen (*Rubus fruticosus*), nane (*Menthaspicata*), ığde (*Elaegnus*), düğün çiçeği (*Ranunculus repens*)'ni sayabiliriz . Çalışma alanında dikenli bitki türleri de 1400 m'lerden başlayarak 1800 m'lere kadar topluluk oluşturarak dağların üst kesimlerinde yer alırlar. Dağ-plato stepleri formasyonu içerisindeki türlerin çoğu Mayıs ayı ortalarından itibaren karların erimesiyle birlikte yeşillenir, Temmuz sonunda Ağustos başlarında kururlar. Bu türlere örnek verecek olursak; sütleşen (*Euphoribia*), peygamber çiçeği (*Centaurea*), sığır kuyruğu (*Verbascum cataonium*), kekik (*Thymus cotschyanus*), dağ gülü (*Hypricum scarbum*)'nü sayabiliriz. Vejetasyon devresini Ağustos başlarında tamamlayan bu ot türlerinden başka, inceleme alanında yaygın hakim bitki örtüsünü oluşturan türler kenger (*Gundelia tournefortii*), kekik (*Thymus cotschyanus*) ve geven (*Astragallus microcephalus*, *A.nanus*, *A.decurrans*), çoban yastığı (*Acontholimon acerosum*), devedikeni (*Alhagi*) ve katır tırnağı (*Genista mentbretii*)'dir. İnceleme alanımızda bitki örtüsünün tahribi sonucu step görünümünün hakim olduğunu belirtmiştik. Gürün'ün güney batısında Başören, Akdere, Camiliyurt köyleri çevresinde ardıç ve çam ağaçlarından oluşan orman kalıntıları günümüze kadar gelmişlerdir. Yine Gürün'ün doğusun yer alan Yuva ve Külahlı köyleri çevresinde tek tük de olsa ardıç ağaçları bulunmaktadır. Bu kalıntılar inceleme alanında orman varlığının delileri olabilirler. Bu kalıntılar inceleme sahasının bitki örtüsünün yoğun tahribatlar sonucu yok edildiğini ve antropojen step görünümü kazadığını göstermektedir.

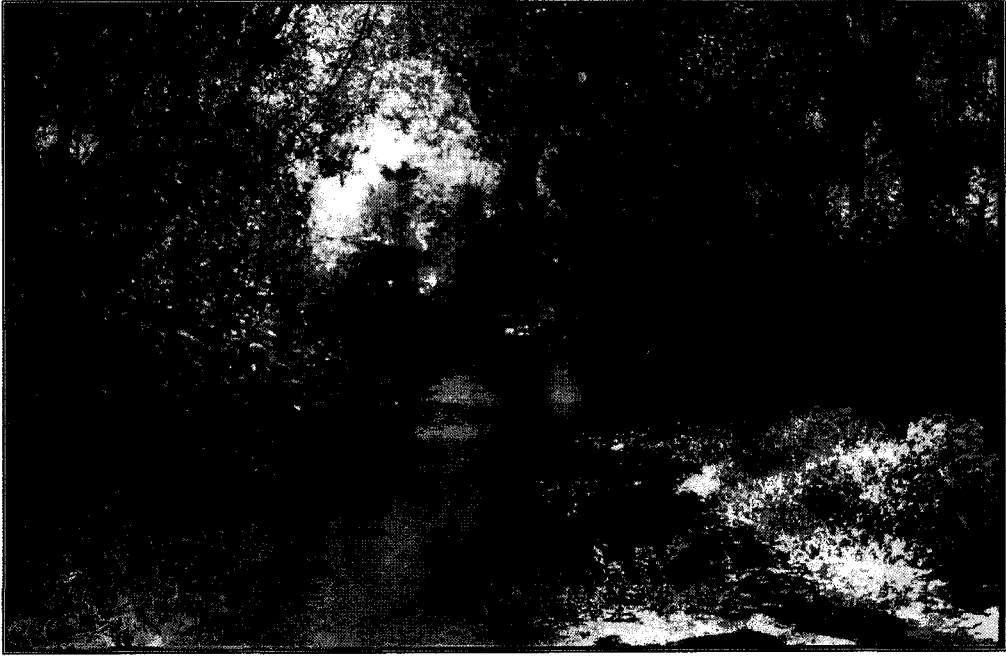

Foto:13. Tohma Çayı Kenarında Edafik Faktörler ve Taban Suyunun Yüksekliğine Bağlı Olarak Vadi Boyunca Gelişen Ağaçlıklardan Bir Görünüm

1.5.2. Doğal Step Alanları

Çalışma alanımız, iklim bölümünde de belirtildiği üzere çok az yıllık yağış alan bir alana karşılık gelmektedir. Ülkemizin en az yağış alan alanlarından birine karşılık gelen çalışma sahasında (320 mm), bitkiler açısından yıllık ortalama yağış miktarı çok önemli değildir. Asıl önemli olan yağışların düşüş şekli ve vejetasyon devresindeki yağış miktarıdır (Atalay, 1994, s.20). Gürün, yarı kurak bölgeler arasında yer alır (320 mm yağış düşmektedir). Hem yağış azlığının hem de kuraklığın daha fazla hissedildiği yaz aylarında yağışın çok az düşmesi çalışma alanının bir bölümünün doğal step alanına girmesine neden olmuştur. Günek ve Tonbul (1996) çalışmalarında Gürün havzasında doğal step alanlarınının 1450-1500 m'lere kadar çıktığını belirtmişlerdir. İlkbaharda yağışlarla birlikte yeşeren ve yaz başında kuruyan ve sararan, seyrek ve cılız otsu türleri yer almaktadır. Geven (*Astragalus*), kekik (*Thymus*), yumak (*Festuca*), gelincik (*Papaver*) gibi türler görülmektedir (Atalay, 1994 , s.225). Kısaca, antropojen step alanlarında görülen bitki türleri İnceleme alanında da yaygınlık göstermiştir. Doğal step alanları ilçe merkezinin batı ve güney kesimlerinde Gürün ve Suçatı havzalarının çevresinde yaygınlık göstermektedir.

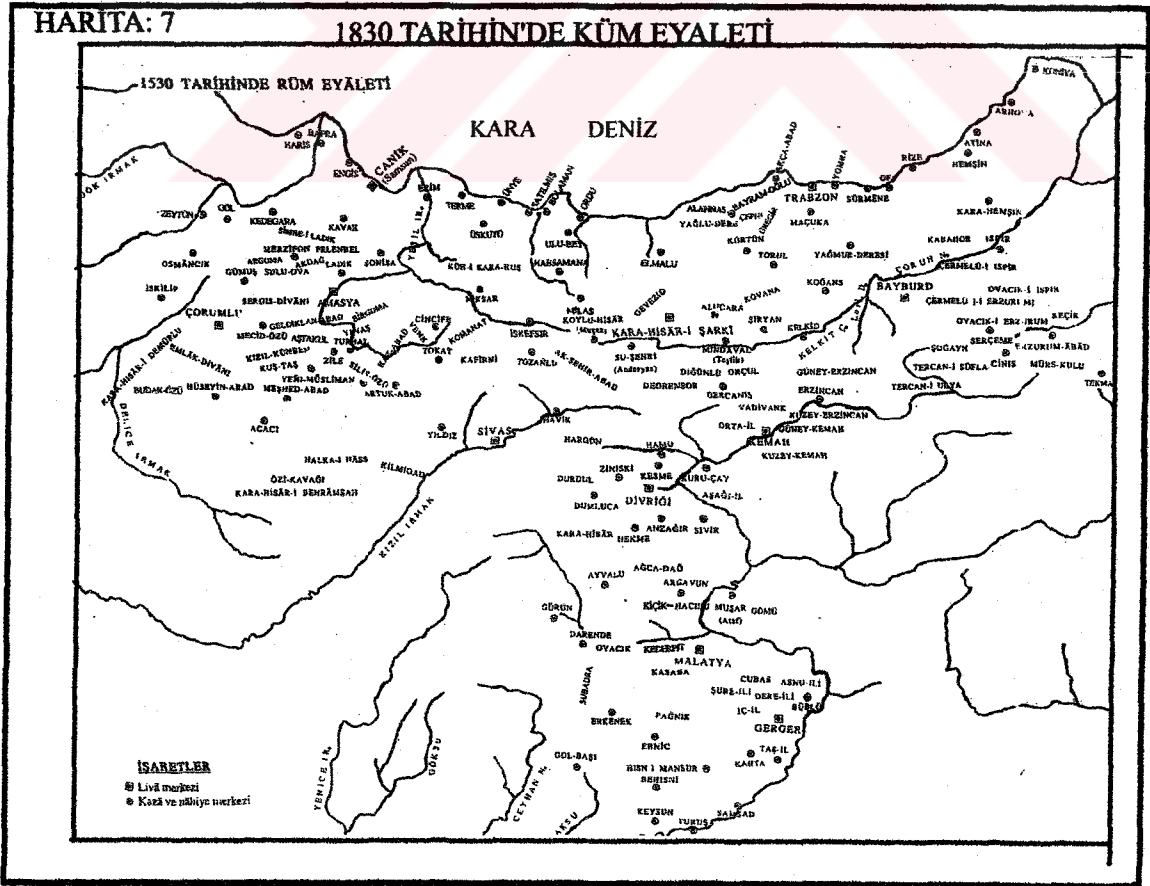
İKİNCİ BÖLÜM

2. GÜRÜN İLÇESİNİN BEŞERİ COĞRAFYASI

2.1.Cumhuriyet Öncesi İdari Yapı

Gürün ilçesi ile ilgili ilk idari bigilere Osmanlı Devleti'nin 16.yy'da hazırlanmış olduğu tahrir defterlerinde rastlamaktayız. İnceleme alanımız, 1530'dan 1547 yılına kadar Liva Divriği kaza merkezi de Darende nahiyesine bağlı Gürün köy yerleşmesi olarak karşımıza çıkmaktadır. Tarihi belli olmamakla birlikte TD64 tımar icmal defterine göre, sonraki yıllarda Divriği Livasına bağlı nahiye statüsü kazanmıştır. İdari olarak Darende'den ayrılmıştır. Bu dönemde Darende yerleşmesi de nahiye statüsünü korumaktadır ve her iki nahiye de Divriği kazasına bağlı durumdadır (TD64 Tımar İcmal Defteri).

1930-1945 yılları arasında ise Gürün, Subaşılık olarak Eyalet-i Bozok (Yozgat)'a bağlanmıştır. Yozgat ise bu dönemde Sivas Eyaletine bağlı bulunmaktaydı. 1869 yılından itibaren kaza konumuna getirilmiştir.

2.2. Cumhuriyet Dönemindeki İdari Yapı

Cumhuriyet dönemine gelindiğinde idari yapılanmada köklü değişiklikler yapılmıştır. Eski idari birimler değiştirilerek günümüzdeki idari yönetim merkezleri kurulmuştur. Sancaklar, vilayet statüsüne dönüştürülmüştür. Gürün'ün ilçe merkezi olduğu 1869 yıllarında Suçatı, Konakpınar, Yazıyurdu nahiyeleri olmak üzere üç adet nahiyesi bulunmaktaydı.

Günümüzde Gürün'ün bir adet nahiyesi bulunurken iki adet idari teşkilat içerisinde yer alan bucak merkezine sahiptir. Merkez bucakla birlikte bu sayı üç çıkmaktadır. Biz de bu bucak merkezlerine bağlı kalarak idare teşkilatı içerisinde yerleşme birimlerinin dağılışlarını ve idari bölünüşteki gelişmelerini vermeye çalışacağız.

Çalışma alanında idari alandaki gelişmelere değinirken aynı zamanda nüfus verilerine de değinmek yerinde olacaktır. Ancak kesin olarak elde edebildiğimiz veriler 1935 yılında başlayan sayımlarla birklikte günümüze kadar gelen 2000 yılı sayımlarıdır. Biz de bu dönemleri ve bu dönemlerdeki değışmeleri incelemeye çalışacağız.

1935 yılı verilerine göre Gürün ilçesine bağlı köy sayısı 59'dur. 1935 yılında Merkez bucakta 20, Konakpınar bucağında 14, Yazıyurdu bucağında ise 25 köy vardı (Harita:8). İnceleme alanımızda sayım yıllarını tek tek ele aldığımızda 1970 yılına kadar ilçe sınırları içerisinde yer alan bucaklarda herhangi bir idari değışiklik söz konusu olmayıp 1970 yılında bazı değışiklikler karşımıza çıkmaktadır. Merkez bucak ve Konakpınar bucağında idari yapılanmada bir değışkenlik olmazken Yazıyurdu bucağında iki köy yerleşmesi artarak 25'ten 27'ye yükselmiştir. Akdere mezrası, Güllübucak Köyü'nden ayrılarak; Çipil mezrası, Erdoğan Köyü'nden ayrılarak 1970 yılında bu iki yerleşme köy statüsüne kavuşmuştur. Böylece Yazıyurdu bucağına bağlı yerleşmelerin sayısı 27'ye yükselmiştir. Yazıyurdu bucağında 1970-1975 döneminde Kaynarca mezrası, Göbekören Köyü'nden ayrılarak köy statüsü kazanarak Yazıyurdu bucağına bağlı yerleşmelerin sayısını 28'e yükseltmiştir (Harita:9). 1975-1990 yılları arasındaki dönemde merkez bucağına bağlı Yukarısazcağız'ın mezrası olan Kaledere'nin ayrılarak köy statüsü kazanması, Eskihamal köyüne bağlı Kılıçdoğan (Körmustolar)

mezrasının köy statüsü kazanması ve yine Eskihamal köyüne bağlı Yeşildere mezrasının aynı tarihte köy statüsü kazanması sonucunda Merkez bucağa bağlı yerleşme sayılarında artış olmuştur. Merkez bucağa bağlı yerleşme sayısı 27'den 30'a yükselmiştir. Çalışma alanında 1990-2000 yılları arasındaki dönemde ise Yazıyurdu bucağına bağlı olan Çipil köyü 1994 yılında Kangal ilçesine bağlanmış, Gerdekmağara köyü ise Kayseri'nin Sarız ilçesine bağlanmıştır. Dolayısıyla Yazıyurdu bucağına bağlı yerleşme sayısı 2 köyün ayrılmasıyla 26'ya düşmüştür (Tablo:16), (Harita:10).

İnceleme alanında, 61 köy yerleşmesinin 22 tanesinin adları değiştirilerek yeni yerleşme adları verilmiştir. Bu yerleşmelerin eski adlarına baktığımızda bir kısmının anlamını bulamadığımız kelimelerden oluştuğunu görürüz. Bazılarında yakınlarında ve çevrelerinde bulunan herhangi bir fiziki unsurdan kaynaklı adların yer adı olduğunu görürüz. Ama bu yerleşmelerin adlarının büyük çoğunluğunun ya bir sülale adı ya da bir kabile adının lakaplarıyla birleşerek oluştuğunu görüyoruz. Örneğin Keşoğlu, Körmustolar gibi adlar daha yaygındır. Bunun dışında yer alan 39 yerleşme adında herhangi bir değişme olmadığı görülmektedir.

Çalışma alanında 3 bucak merkezi bulunmaktadır. yönetim olarak bu bucak merkezlerine bağlı köy yerleşmeleri alansal ve sayısal açıdan eşit oranda dağılmamışlardır. Örneğin Yazıyurdu bucağına bağlı 26 yerleşme %41,6'lık değerle ilk sırada gelirken bunu Gürün merkez bucağı 22 yerleşimle (%36) takip etmektedir. Konakpınar bucak merkezi ise yönetim olarak en az yerleşmeyi bünyesinde bulundurmaktadır. Kır yerleşmelerinin sadece 13 (%22,4)'ünü bünyesinde bulundurmaktadır (Tablo:16), (Harita:8-9-10).

Tablo:16.Gürün ve Gürün'e Bağlı Yerleşmelerin Eski ve Yeni Adları (2000)

YERLEŞME ADI	ESKİ ADI	YERLEŞME ADI	ESKİ ADI	YERLEŞME ADI	ESKİ ADI
MERKEZ BUCAĞI		KONAKPINAR BUCAĞI		YAZYURDU BUCAĞI	
Ağaçlı	Mahken	Konakpınar (BM)		Yazyurdu (BM)	Celikan yurdu
Ayvalı	Şeref	Böğrüdelik		Akdere	Avşar
Bağılçay	Alacamezar	Çevirme		Akpınar	
Bahçeici	Tihmin	Dayakpınar		Başören	Başveran
Davulhüyük		Dürnepınar		Beypınar	
Eskihamal	Keşoğlu	Eskibektaşlı		Bozhöyük	
İncesu		Gökçeyazı	Otlu kilise	Camiliyurt	Çamlıyurt
Kalederesi		Karadoruk	Karakoruk	Çiçekliyurt	
Karahisar		Karaören		Deveçayırı	
Karakuyu		Mağara		Erdoğan	Maraşlı
Kaşköy		Reşadiye	Gavurören	Göbekören	
Kavak		Sarıca		Güldede	
Kılıçdoğan	körmustolar	Yılanhöyük		Güllübucak	
Kızılburun				Güneş	
Kızılören				Hüyüküyurt	
Külahlı				Karapınar	
Suçatı	Telin			Kayalar	Şakşakpınar
Sularbaşı	Aşağısazcağız			Kaynarca	
Tepecik				Kındıralık	Börüklü
Yelken				Kızılpınar	
Yeşildere	Hamalçayı			Koyunlu	Gelloş
Yukarısazcağız				Kürkçü	
Yuva				Osmandede	Kötüköy
				Yaylacık	
				Yenibektaşlı	
				Yolgeçen	Tekirahma

Kaynak: D.İ.E. 1935-2000 Yılları Genel Nüfus Sayımları

Tablo:17. 1935-2000 Dönemlerinde Gürün Merkez Bucacının Köyleri

1935	1940	1945	1950	1955	1960	1965
Ağaçlı	Ağaçlı	Ağaçlı	Ağaçlı	Ağaçlı	Ağaçlı	Ağaçlı
Ayvalı	Ayvalı	Ayvalı	Ayvalı	Ayvalı	Ayvalı	Ayvalı
Bağılçay	Bağılçay	Bağılçay	Bağılçay	Bağılçay	Bağılçay	Bağılçay
Bahçeici	Bahçeici	Bahçeici	Bahçeici	Bahçeici	Bahçeici	Bahçeici
D.hüyük	D.hüyük	D.hüyük	D.hüyük	D.hüyük	D.hüyük	D.hüyük
Eskihamal	Eskihamal	Eskihamal	Eskihamal	Eskihamal	Eskihamal	Eskihamal
İncesu	İncesu	İncesu	İncesu	İncesu	İncesu	İncesu
Karahisar	Karahisar	Karahisar	Karahisar	Karahisar	Karahisar	Karahisar
Karakuyu	Karakuyu	Karakuyu	Karakuyu	Karakuyu	Karakuyu	Karakuyu
Kaşköy	Kaşköy	Kaşköy	Kaşköy	Kaşköy	Kaşköy	Kaşköy
Kavak	Kavak	Kavak	Kavak	Kavak	Kavak	Kavak
Kızılburun	Kızılburun	Kızılburun	Kızılburun	Kızılburun	Kızılburun	Kızılburun
Kızılören	Kızılören	Kızılören	Kızılören	Kızılören	Kızılören	Kızılören
Külahlı	Külahlı	Külahlı	Külahlı	Külahlı	Külahlı	Külahlı
Suçatı	Suçatı	Suçatı	Suçatı	Suçatı	Suçatı	Suçatı
Sularbaşı	Sularbaşı	Sularbaşı	Sularbaşı	Sularbaşı	Sularbaşı	Sularbaşı
Tepecik	Tepecik	Tepecik	Tepecik	Tepecik	Tepecik	Tepecik
Yelken	Yelken	Yelken	Yelken	Yelken	Yelken	Yelken
Y.sazcağız	Y.sazcağız	Y.sazcağız	Y.sazcağız	Y.sazcağız	Y.sazcağız	Y.sazcağız
Yuva	Yuva	Yuva	Yuva	Yuva	Yuva	Yuva
20	20	20	20	20	20	20

Kaynak: D.İ.E. 1935-2000 Yılları Genel Nüfus Sayımları

1970	1975	1980	1985	1990	1997	2000
Ağaçlı	Ağaçlı	Ağaçlı	Ağaçlı	Ağaçlı	Ağaçlı	Ağaçlı
Ayvalı	Ayvalı	Ayvalı	Ayvalı	Ayvalı	Ayvalı	Ayvalı
Bağılçay	Bağılçay	Bağılçay	Bağılçay	Bağılçay	Bağılçay	Bağılçay
Bahçeici	Bahçeici	Bahçeici	Bahçeici	Bahçeici	Bahçeici	Bahçeici
D.hüyük	D.hüyük	D.hüyük	D.hüyük	D.hüyük	D.hüyük	D.hüyük
Eskihamal	Eskihamal	Eskihamal	Eskihamal	Eskihamal	Eskihamal	Eskihamal
İncesu	İncesu	İncesu	İncesu	İncesu	İncesu	İncesu
Karahisar	Karahisar	Karahisar	Karahisar	Kaledere	Kaledere	Kaledere
Karakuyu	Karakuyu	Karakuyu	Karakuyu	Karahisar	Karahisar	Karahisar
Kaşköy	Kaşköy	Kaşköy	Kaşköy	Karakuyu	Karakuyu	Karakuyu
Kavak	Kavak	Kavak	Kavak	Kaşköy	Kaşköy	Kaşköy
Kızılburun	Kızılburun	Kızılburun	Kızılburun	Kavak	Kavak	Kavak
Kızılören	Kızılören	Kızılören	Kızılören	Kılıçdoğan	Kılıçdoğan	Kılıçdoğan
Külahlı	Külahlı	Külahlı	Külahlı	Kızılburun	Kızılburun	Kızılburun
Suçatı	Suçatı	Suçatı	Suçatı	Kızılören	Kızılören	Kızılören
Sularbaşı	Sularbaşı	Sularbaşı	Sularbaşı	Külahlı	Külahlı	Külahlı
Tepecik	Tepecik	Tepecik	Tepecik	Suçatı	Suçatı	Suçatı
Yelken	Yelken	Yelken	Yelken	Sularbaşı	Sularbaşı	Sularbaşı
Y.sazcağız	Y.sazcağız	Y.sazcağız	Y.sazcağız	Tepecik	Tepecik	Tepecik
Yuva	Yuva	Yuva	Yuva	Yeşildere	Yeşildere	Yeşildere
				Yelken	Yelken	Yelken
				Y.sazcağız	Y.sazcağız	Y.sazcağız
				Yuva	Yuva	Yuva
20	20	20	20	23	23	23

Kaynak: D.İ.E. 1935-2000 Yılları Genel Nüfus Sayımları

Tablo:18. 1935-2000 Dönemlerinde Konakpınar Bucagının Köyleri

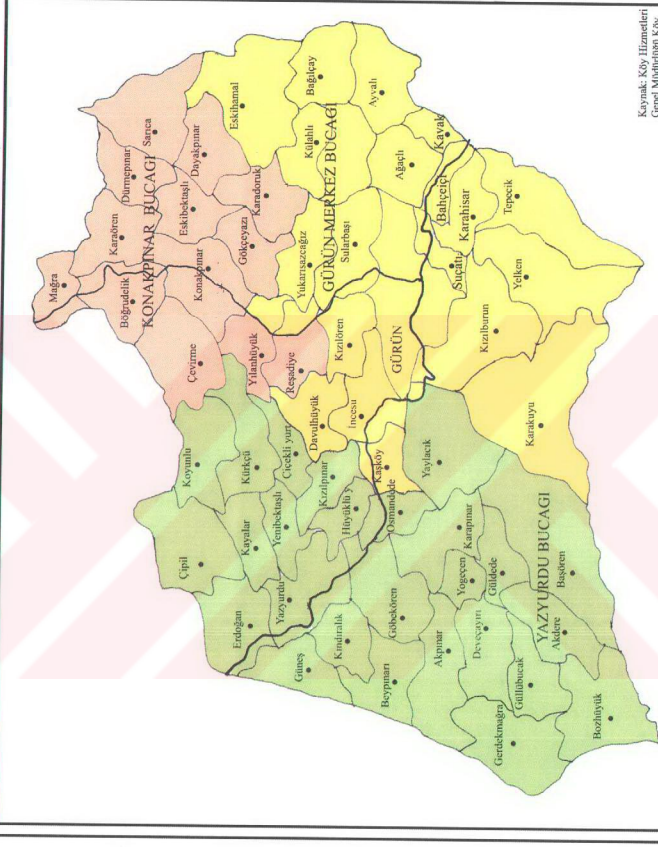
1935	1940	1945	1950	1955	1960	1965
Konakpınar	Konakpınar	Konakpınar	Konakpınar	Konakpınar	Konakpınar	Konakpınar
Böğrüdellik	Böğrüdellik	Böğrüdellik	Böğrüdellik	Böğrüdellik	Böğrüdellik	Böğrüdellik
Çevirme	Çevirme	Çevirme	Çevirme	Çevirme	Çevirme	Çevirme
Dayakpınar	Dayakpınar	Dayakpınar	Dayakpınar	Dayakpınar	Dayakpınar	Dayakpınar
Dürmepınar	Dürmepınar	Dürmepınar	Dürmepınar	Dürmepınar	Dürmepınar	Dürmepınar
E.bektaşlı	E.bektaşlı	E.bektaşlı	E.bektaşlı	E.bektaşlı	E.bektaşlı	E.bektaşlı
Gökçeyazı	Gökçeyazı	Gökçeyazı	Gökçeyazı	Gökçeyazı	Gökçeyazı	Gökçeyazı
Karadoruk	Karadoruk	Karadoruk	Karadoruk	Karadoruk	Karadoruk	Karadoruk
Karaören	Karaören	Karaören	Karaören	Karaören	Karaören	Karaören
Mağara	Mağara	Mağara	Mağara	Mağara	Mağara	Mağara
Reşadiye	Reşadiye	Reşadiye	Reşadiye	Reşadiye	Reşadiye	Reşadiye
Sarıca	Sarıca	Sarıca	Sarıca	Sarıca	Sarıca	Sarıca
Yılanhüyük	Yılanhüyük	Yılanhüyük	Yılanhüyük	Yılanhüyük	Yılanhüyük	Yılanhüyük
14	14	14	14	14	14	14

Kaynak: D.İ.E. 1935-2000 Yılları Genel Nüfus Sayımları

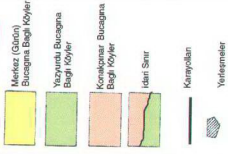
1970	1975	1980	1985	1990	1997	2000
Yazyurdu (BM)	Yazyurdu (BM)	Yazyurdu (BM)	Yazyurdu (BM)	Yazyurdu (BM)	Yazyurdu (BM)	Yazyurdu (BM)
Akdere	Akdere	Akdere	Akdere	Akdere	Akdere	Akdere
Akpınar	Akpınar	Akpınar	Akpınar	Akpınar	Akpınar	Akpınar
Başören	Başören	Başören	Başören	Başören	Başören	Başören
Beypınarı	Beypınarı	Beypınarı	Beypınarı	Beypınarı	Beypınarı	Beypınarı
Bozhüyük	Bozhüyük	Bozhüyük	Bozhüyük	Bozhüyük	Bozhüyük	Bozhüyük
Camiliyurt	Camiliyurt	Camiliyurt	Camiliyurt	Camiliyurt	Camiliyurt	Camiliyurt
Çiçekliyurt	Çiçekliyurt	Çiçekliyurt	Çiçekliyurt	Çiçekliyurt	Çiçekliyurt	Çiçekliyurt
Çipil	Çipil	Çipil	Çipil	Çipil	Deveçayırı	Deveçayırı
Deveçayırı	Deveçayırı	Deveçayırı	Deveçayırı	Deveçayırı	Erdoğan	Erdoğan
Erdoğan	Erdoğan	Erdoğan	Erdoğan	Erdoğan	Göbekören	Göbekören
G.mağara	G.mağara	G.mağara	G.mağara	G.mağara	Güldede	Güldede
Göbekören	Göbekören	Göbekören	Göbekören	Göbekören	Güllübucak	Güllübucak
Güldede	Güldede	Güldede	Güldede	Güldede	Güneş	Güneş
Güllübucak	Güllübucak	Güllübucak	Güllübucak	Güllübucak	Hüyüküyurt	Hüyüküyurt
Güneş	Güneş	Güneş	Güneş	Güneş	Karapınar	Karapınar
Hüyüküyurt	Hüyüküyurt	Hüyüküyurt	Hüyüküyurt	Hüyüküyurt	Kayalar	Kayalar
Karapınar	Karapınar	Karapınar	Karapınar	Karapınar	Kaynarca	Kaynarca
Kayalar	Kayalar	Kayalar	Kayalar	Kayalar	Kındıralık	Kındıralık
Kındıralık	Kaynarca	Kaynarca	Kaynarca	Kaynarca	Kızılpınar	Kızılpınar
Kızılpınar	Kındıralık	Kındıralık	Kındıralık	Kındıralık	Koyunlu	Koyunlu
Koyunlu	Kızılpınar	Kızılpınar	Kızılpınar	Kızılpınar	Kürkçü	Kürkçü
Kürkçü	Koyunlu	Koyunlu	Koyunlu	Koyunlu	Osmandede	Osmandede
Osmandede	Kürkçü	Kürkçü	Kürkçü	Kürkçü	Yaylacık	Yaylacık

Kaynak: D.İ.E. 1935-2000 Yılları Genel Nüfus Sayımları

GÜRÜN İLÇESİNİN İDARI BÖLÜNÜŞ HARİTASI (1935)

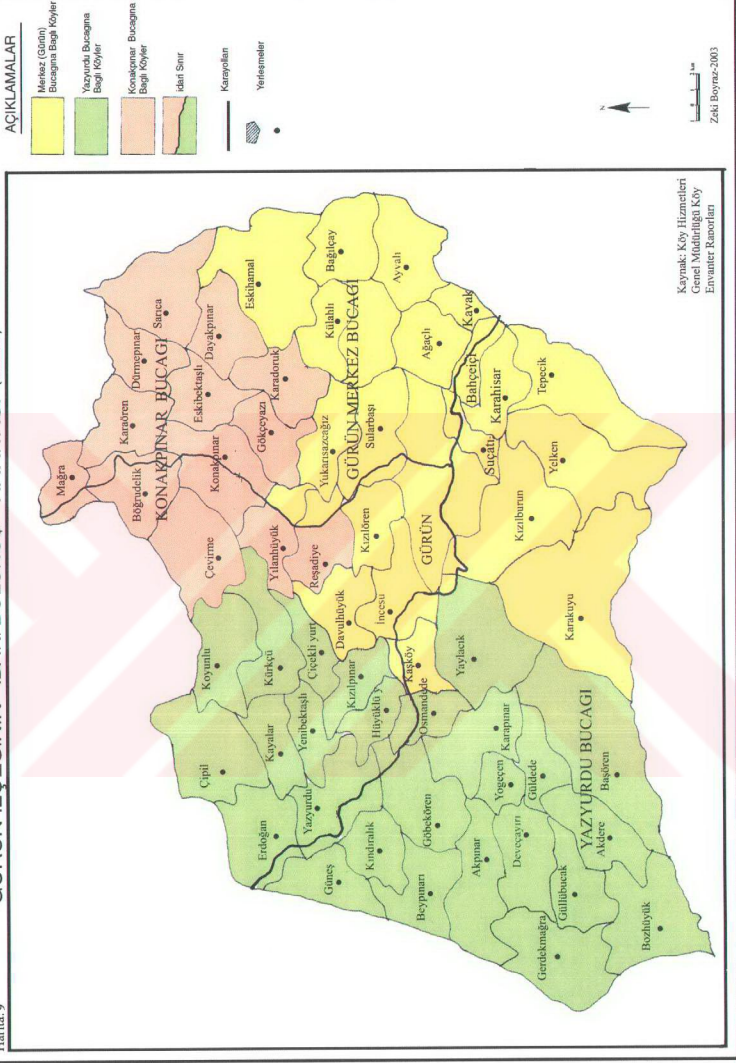
AÇIKLAMALAR

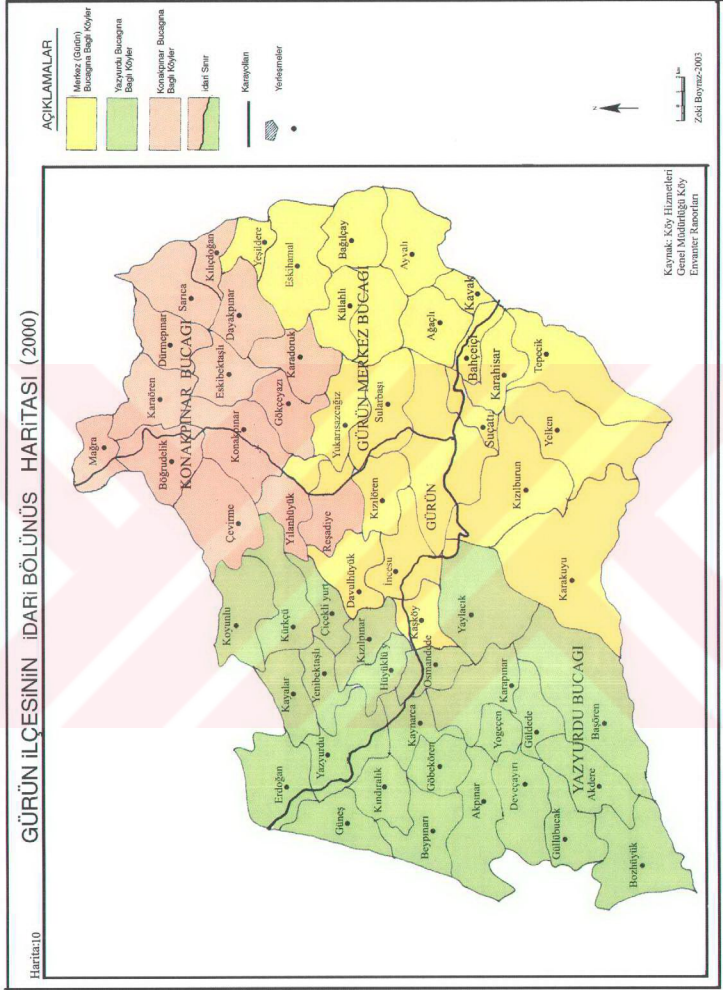

Kaynak: Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü Köy Envanter Raporları
Zeki Boyraz-2003

GÜRÜN İLÇESİNİN İDARİ BÖLÜNÜŞ HARİTASI (1960)

Harita: 9

2.3. YERLEŞME

2.3.1. Kır Yerleşmeleri

Yeryüzünde yerleşme olayı çok çeşitli şekillerde görülür. Göçebe çobanların çadır toplulukları; yarı göçebe çiftçi çobanların senenin sadece belirli bir kısmında oturdukları kışlık, yazlık ve güzlük eğreti yerleşme tipleriyle beraber, kısmen göçebe veya yarı göçebe yerleşmeler ile sedanter yerleşmeler arasında kalan birtakım ara tip yerleşmeler gibi görülen mandra, ağıl, kom, oba, mezra ve divanlar; sedanter insanların oturdukları münferit ev, çiftlik, mahalle, köy, kasaba ve nihayet şehirlere kadar geniş bir yelpazede karşımıza çıkar (Tanoğlu, 1969,s:247).

Yerleşmeleri kendi aralarında kır ve şehir olarak ayırabiliriz. Kır yerleşmesi ise dağınık ve toplu yerleşmeler olarak kendi aralarında farklı karakter göstermektedirler. Dağınık yerleşmelerde, evler genellikle tek tek veya birkaçı birarada birbirinden oldukça uzak mesafelerde özel,ikle tarım arazilerinin ve meyve bahçelerinin içlerine sepilmiş bir karakter gösterirler., Toplu köy yerleşmelerinde ise, konutlar genellikle bir köy meydanı, cami, okul, çeşme veya su kaynağı çevresinde teşekkül etmiştir. bu tip köylerdeki konutların ve eklentilerinin aralarındaki mesafe çok yakın olup adeta damdan dama geçilebilecek kadar yakındır.

Araştırma sahamızda yukarıda bahsedilen tiplerden sadece toplu yerleşmelere rastlamaktayız. Yerleşmelerin toplu ve dağınık olmalarını, doğal ve beşeri faktörlere göre nitelendirebiliriz. Doğal faktörler içinde ise en önemli etken relief şartlarıdır. Relief, yerleşmenin toplu veya dağınık olmasını belirleyen en önemli tabii faktördür. Çalışma alanımızın büyük kesimi platoluk bir sahaya karşılık gelmesi ve düz alanların geniş yer kaplaması daha ziyade toplu yerleşmelerin meydana gelmesine zemin hazırlamıştır.

Kırsal yerleşmelerin dağınık ve toplu karakterde olmasında önemli bir diğer faktör sudur. Bilindiği gibi su kaynaklarının çokluğu, sıklığı ve seyrekliği iklim ve arazinin tabiatıyla ilgilidir. İklimin bol yağışlı, yağış rejiminin düzenli ve arazinin geçirimsiz olduğu bölgelerde su kaynakları boldur. Bu karakterdeki alanlarda evler dağınık olarak iskan olunabilir. Böylece dağınık bir yerleşme düzeni meydana gelebilir. Ancak su kaynaklarının seyrek ve kıt olduğu, belirli noktalarda toplandığı az yağışlı

veya kalker gibi geçirimli arazilerde oluşan bölgelerde ise yerleşme düzeni toplanma eğilimindedir. İnceleme alanının ikinci bahsettiğimiz az yağışlı ve geçirimli kayaların yaygınlık gösterdiği bir alana karşılık gelmesi yerleşmelerin su başlarına toplanmasını sağlayan en büyük faktördür. Yukarıda belirtilen su kaynaklarının yerleşmelerin toplu veya dağınık olmasına etkisini, araştırma sahamızda görmek mümkündür. Yağış miktarının oldukça az olması (320 mm) ve kurak bir iklim karakterinin kendini göstermesi kır yerleşmelerinin su kaynaklarının yakın alanlarında toplu bir yerleşme karakteri kazanmasına neden olmuştur.

Araştırma sahamızda kır yerleşmelerinin karakterinin oluşmasında fiziki coğrafya şartlarının etkisi şüphesiz ki oldukça fazladır. Ancak bu fiziki unsurlarla birlikte etkin rol oynayan tarihsel ve sosyo-ekonomik faktörler de göz ardı edilmemelidir.

2.3.1.1. Tarihsel Faktörler

Kır yerleşmelerinin oluşumlarından şekillenmesine kadarki süreçte tarihsel faktörler önemli unsur olarak karışımıza çıkmaktadır. Tarih boyunca değişik dönemlerde sık sık yaşanan savaş ve asayişsizlik nedeniyle korunma ihtiyacına yönelik olarak yerleşme üniteleri birbirine yaklaşmış, bu yaklaşıma süreç içerisinde birleşmeyi sağlamış ve yerleşme toplu bir karakter kazanmıştır.

Yerleşmelerin şekillenmesinde sosyo-ekonomik faktörlerden biri mülkiyet rejimidir. Büyük toprak mülkiyetinin hakim olduğu kesimlerde yerleşme toplanma eğilimi gösterirken, küçük toprak mülkiyetlerinin hakim olduğu yani toprakların küçük çiftçiler arasında paylaşılmış bulunduğu bölgelerde yerleşme daha ziyade dağılmaya eğilimli bulunur (Tanoğlu, 1969,s:243).

Çalışma alanında miras yoluyla arazinin çocuklar arasında paylaşılması, zaten küçük ve verimsiz olan tarım arazilerinin iyice parçalanmasına yol açmaktadır. Ancak yörede bunun önüne geçmek maksadıyla olsa gerek evlilik çağına gelmiş erkek çocuklar baba evinden ayrılmamakta; büyük baba, büyük anne, anne, baba ve torunlardan oluşan geniş bir aile tipi oluşmaktadır. Tarım sahalarının verimsiz ve kısıtlı olması, nüfusun hızlı artışı sonucu arazinin artık yetmez duruma gelmesi yöre'deki aileleri başka merkezlere göç etmeye zorlamakta olduğu belirtilmektedir.

Sonuç olarak; yerleşme ünitelerinin toplu veya dağınık olmasında tabii faktörler önemli rol oynarken, tarih boyunca bu sahalarda yaşayan toplulukların hayat tarzı, sosyal ve ekonomik yapıları da önemli derecede etkili olmaktadır. İnsanın ve tabiatın ortak etkileri, yörenin kır yerleşmesinin karakterini ortaya koymaktadır. Yerleşmenin dağınık veya toplu olması durumu zaman zaman değişmeler gösterebilmekte yani dağınık yerleşme, mesken artışına bağlı olarak toplu bir görünüm alırken (Suçatı Kasabası ve E-23 karayolu kesimi) bir toplu yerleşmeden koparak ayrı mesken kurma sonucu (Kendi arazisi olan kayısı ve elma bahçeleri içine tek konut ve eklentileri yapmak suretiyle) yeni bir dağınık yerleşme meydana gelebilmektedir.

2.3.1.2. Toplu Kır Yerleşmesi

Çalışma sahamızın tamamına yakınına oluşturan bu toplu yerleşmeler, yurdumuzun büyük bir kısmında da hakim olan yerleşme tipidir. Yığın halinde evlerin bir araya gelmesinden meydana gelen bu yerleşmelerin ortaya çıkmasında su, korunma ve yardımlaşma gibi unsurlar etkili olmaktadır. Köy ve kasabalar halinde ifade edilen toplu yerleşme örneklerine yurdumuzun özellikle step ile antropojen step ve kurak alanlarında rastlanmaktadır. İnceleme alanında yer alan köylerde; evler arasındaki aralık azdır., ‘‘Her ev komşusununkine tamamiyle bitişik olmasa bile, ondan dar bir aralık ile ayrılmış bulunmakta ve evin yanında bazen küçük bir bahçe mevcut olup buna karşılık asıl işletilen topraklar köy dışında bulunmaktadır. Evleri toplu halde bulunan köylerin şekli ise az çok daire biçiminde veya oval olmakla beraber, yamaçlarda ve yol boylarında uzanmış şekiller ve vadilere doğru giren kollar göze çarpar’’ (Darkot, B. 1964-1965,s:27). Adı geçen yerleşme tipi, boş alanların evler arasında değil de ev toplulukları arasında bulunduğu ve daha ziyade tarım topraklarının geniş yer kapladığı kesimlerde göze çarpar. Toplu kır yerleşmelerdeki bu karakterin oluşmasında araştırma alanımızda olduğu gibi yerleşmeye elverişli geniş alanların olmasına rağmen ürün türü açısından çok fazla ve sık bakım işlemini istemeyen tahılların geniş yer tutması, çifçilerin tarlalarının yakınına meskenini kurma ihtiacı doğurmamaktadır.

Çalışma alanında toplu yerleşme karakteri hakimdir. Meskenlerin diziliş düzeni bakımından farklılık arz eden yolboyu köyleri bulunmaktadır. Özellikle doğu-batı yönlü uzanan E-23 karayolu çevresinde ve iç kesimlere ulaşımı bağlayan irili ufaklı tali yollar boyunca, yolun iki yanına tek sıra halinde dizilen meskenlerin oluşturduğu bu köy

yerleşim düzenine çalışma sahasında en çok E-23 karayolu çevresinde rastlanmaktadır. Bu yerleşmelere Suçatı kasabası, Bahçeiçi köyü örnek verilebilir.

Sonuç olarak; ister toplu, ister dağınık yerleşme karakterinde olsun bizim için esas olan bu yerleşmelerin fonksiyonel özellikleridir. İleride daha ayrıntılı olarak ele alınacak olan bu konuda kısaca söylenilecek olan, çalışma sahamız dahilinde bulunan hemen bütün köylerin fonksiyonları itibariyle tarım ve hayvancılık çalışmalarlarıyla geçimlerini sağlayan çiftçi köyleri olmalarıdır. Bununla beraber tezimizin de ana temasını oluşturan husus, bu kesimde toprağın nüfusu besleyebilmekten uzak olması ve bu nedenle halkın yeni geçim kaynakları arayışına girmesi sonucunda diğer yörelere geçici işçi olarak gitmesi veya tamamen göç etmesi zorunluluğudur.

2.3.1.3. Kır Yerleşmelerinin Dağılım Özellikleri

Kır yerleşmelerinin inceleme alanında sahip olduğu çeşitli dağılım özelliklerine geçmeden önce, bu yerleşmelerin saha genelinde ortaya koydukları görünüm üzerinde kısaca duracağız. Çalışma alanında her konuda olduğu gibi yerleşmelerin tez sahasında dağılımında çok farklı hususlar karşımıza çıkmamaktadır. Çalışma sahasının 1/100.000 ölçekli topografya haritası üzerinde noktalama yöntemiyle hazırladığımız haritada görüleceği gibi (Harita.21) yerleşmeler farklı yoğunlukta dağılmış bulunmaktadır.

2000 yılı istatistiklerine göre harita üzerinde yaptığımız hesaplamalara göre çalışma sahamız dahilinde 61 kır yerleşmesi (bucak ve köy) ünitesi yer almakta ve bu yerleşmelerin tamamına yakını 1350 m yükseltisi olan alanlarda bulunmaktadır.

Çalışma sahasında kır yerleşmelerinin genel dağılımını kısaca özetlemek gerekirse, ilk söylenecek olan fiziki şartların etkisi ve iktisadi olanaklara bağlı olarak dengeli bir şekilde dağıldığıdır. Gerek doğu- batı ve gerekse kuzey-güney yönlerinde bu dağılım dağınık sahalarda dışında kendini göstermektedir. Yerleşmelerin bir kısmı vadi boylarında ve alçak sahalarda yer alırken büyük bir bölümü yüksek plato sahası üzerinde dağılmış bulunmaktadır. Daha önce de belirttiğimiz gibi yerleşmelerin kuruluşunda olduğu gibi dağılımında da bir çok beşeri ve fiziki etken rol oynamaktadır.

2.3.1.4. Fonksiyonel Özelliklerine Göre Kır Yerleşmeleri

Çalışma alanında yer alan yerleşmelerin fonksiyonları ve bunların çalışma sahasında gösterdiği özellikleri bu bölümde ele alarak farklılık nedenlerini ortaya koymaya çalışacağız.

Kır yerleşmelerinde ekonomik faaliyetleri doğal şartların daha çok etkilediği ve şekillendirdiği aşikardır. Bu nedenle her yerleşme kendi olanakları paralelinde çeşitli ekonomik faaliyet kolları ve geçim kaynakları oluşturmuş, doğal şartların şekillendirdiği ölçülerde bazı yerleşmelerde meyve ve sebzeçilik gelişirken bazı yerleşmelerde sadece tahıl ürünleri ve hayvancılık ön plana çıktığı görülür. Bulunduğu sahanın ekonomik imkanlarından azami ölçüde faydalanmaya yönelik olarak günümüze kadar yeni yeni yaklaşımlar sergileyen insanlar, bu çabalarını her geçen gün devam ettirmektedirler. Ancak bazı yörelerde doğal çevre özellikleri, üzerinde yaşayan insanlara zengin imkanlar sunarken bazıları yöreler üzerinde bulundurduğu nüfusu barındırma konusunda kısıt imkanlar sunması göç olgusunu doğurmaktadır. Günün'de maalesef doğal çevre özellikleri bakımından ekonomik faaliyetlerin sınırlı olduğu kıt imkanların sunulduğu bir alana karşılık gelmektedir.

Gerçekleştirdiği iktisadi faaliyetlere göre kır yerleşmeleri çeşitli şekiller almışlardır ve kendi içlerinde bir ekonomik sistem teşkil etmişlerdir. Bir bölümü bir çok unsurun bir araya toplanmış olduğu az çok el sanatlarına daha açık tamamıyla kapalı köyler olarak şekillenirken, diğer bir bölümü artan mahsüllerini pazara sevk eden bir kısım alet ve ev eşyasını şehirden getiren yarı kapalı köyler halini almışlardır. Henüz ev ekonomisi kuvvetli olan bu tip köylerin halkı, esas yiyeceğini kendi temin etmekle beraber kendi kendine yeterliliğini kaybetmiş ve bir bölümüyle pazar ekonomisinin etkisi altına girmiştir. İnceleme alanında 1970-1975'li yıllara kadar bu tip yerleşmeler yaygınlık gösterirken son yıllarda bu pozisyon tam tersine işlemeye başlamıştır. Ekonomik faaliyetin şekillendirdiği bir diğer köy tipi ise muayyen bir mahsülü pazar için yetiştiren aynı zamanda pazarla münasebetini teşkilatlandırmış; kredi ve satış kooperatifleri kurmuş, pazara bağlı köylerdir. İktisaden şekillenmiş köy tipinin sonuncusu ise daha ziyade devletin ve şehirli halkın meydana getirmiş olduğu tamamıyla ihtisasa dayanan hububat kombinaları, hayvan çiftlikleri, büyük meyve bahçeleri gibi yeni kır yerleşmeleridir (Bakırcı, 1999,s:145),(Selen, 1945,s:101).

Çalışma alanında bu tip ekonomik faaliyet kollarına bağlı olarak şekillenmiş köy tipi gelişmemiştir.

Yukarıda iktisadi faaliyetlerin şekillendirdiği ekonomik yapılara sahip köy tiplerinden ilk üçü çalışma sahasında yer alırken, ekonominin en sistematik olarak gerçekleştirildiği dördüncü grup köyler henüz inceleme alanında yer alamamakla beraber kurulmaları arzu edilen iktisadi köy üniteleridir. Tez sahasında özellikle yüksek kesimlerde yer alan ve ulaşım güçlüğü olan köyler hemen hemen tamamen kapalı köyler durumunda iken vadi tabanları ve yol boylarındaki köylerin iktisadi yapılarında değişimler başlamaktadır. Bunlar ürettikleri ürünlerin bir kısmını dışarı satarken diğer ihtiyaçlarının da büyük bir kısmını dışarıdan temin etmektedirler.

Geçim kaynakları itibariyle çalışma sahasımızdaki dağılıma gelindiğinde, 1981 köy envanteri verilerinden yararlanarak hazırladığımız tabloda da görülebileceği üzere tez sahasında tarımsal faaliyetlerin ön planda olduğu görülür.

Tarla ürünleri, meyvecilik, sebzeçilik, kayısıçılık, elmacılık olmak üzere tarımsal faaliyetler çalışma sahası köylerinde en yaygın faaliyet kolu durumunda bulunmaktadır. Yörede toplam kır yerleşmelerinin %80'ini esas faaliyet olarak tarımla uğraşırken bunu %15'lik oranla hayvancılık takip etmektedir. %5'lik oranla ise halıcılık ve el sanatları gelmektedir. inceleme alanında tarımsal alanlar fazla yer kaplamakla beraber diğer faaliyetlerde yeteri kadar gelişme kaydedilmemiş olması halkın büyük bir kesiminin tarım sektöründe çalışmasına yol açmıştır. Bu tarım faaliyetlerinden bir bölümü yöre halkına gelir getirdiği halde, diğer bir bölümü ise iç tüketime ve halkın kendi ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik gerçekleştirilmektedir. Çalışma alanında iklim ve toprak koşulları sınırlı ürünlerin yetiştirilmesine elverişli durumdadır. Tez alanının ortalama yükseltisinin fazla olması (1500-2000) bu sonucun en büyük etkenidir. Topografya ve iklim koşullarının yükseltiyle birlikte sertleşmesi tarım ürünlerindeki verimi de kademeli olarak düşürmektedir. Bu nedenle halkın kendi kendine yetmeye çalışması çabalarının dışına çıkamamaktadır. Diğer yandan birinci derece faaliyeti tarım olmayan yerleşmelerin büyük bir bölümünde ikinci derecede önemli faaliyet olarak tarımsal üretimin de bulunması bu tür faaliyetlerin yöre halkı için önemine işaret etmektedir.

Yakın geçmişe kadar büyük bölümüyle kapalı ekonomiye dayalı olarak yaşamlarını sürdüren yüksek dağ köylerinin son yıllarda ulaşım ve iletişim imkanlarının iyileşmesi sonucu dış dünya ile ilişkileri artmış, böylece Eskibektaşlı, Koyunlu, Karapınar, Mağara, Bozhüyük, Akdere, Çiçekliyurt, Yenibektaşlı, Deveçayırı, Camiliyurt, Güllübucak, Gökçeyazı, Eskihamal, Yeşildere, Dayakpınar gibi yerleşmelerde ihtiyaçlarda bir çeşitlenme söz konusu olmuştur. Daha iyi yaşam isteği ve belki de yaşanılan kır yerleşmesinde iş imkansızlıklarının etkisiyle yöre insanların büyük bir bölümü ikinci bir iş yapma zorunluluğu ile karşı karşıya kalmaktadır. Bunun yanında otlak ve meraların geniş alanlar kapladığı Çalışma alanında hayvancılık faaliyetleri aynı oranda gelişmiştir. Geleneksel metotlarla yapılan hayvancılık yöreye ekonomik katkı sağlamakla birlikte bilinçsiz otlatma, hem otlakların hem de meraların gün geçtikçe vasıflarını yitirme eğilimine girmesine neden olmuştur.

Artan nüfusla birlikte giderek yetersiz hale gelen iktisadi faaliyetler neticesinde geçmişte daha ziyade mevsimlik olarak özellikle erkek nüfusun katılımıyla gerçekleşen işçilik, son yıllarda aileleriyle birlikte göç etme eğilimine girmiştir. Özellikle büyük şehirlerde, buldukları kırsal alanlardan daha cazip iş imkanları bulma umudunda olan insanlar bu şehirlerde devamlı yaşama eğilimine girmişlerdir. Bu durum yöre için bir çözüm olmadığı gibi büyük şehirlerde nüfus yığılması sonucu pek çok sorunun ortaya çıkmasına da yol açmıştır.

Çalışma sahası köylerinde esas faaliyet olarak sınıflandırdığımız diğer bir iş kolu ise hayvancılıktır. Sahada yerleşik bulunan köylerin %15'inde hayvancılık birinci derecede faaliyet olarak gerçekleşmektedir. Hayvancılık tarımsal imkanların nispeten az olduğu dağlık sahalarda gelişmiştir. Bu köylerin sahip olduğu olanaklar hayvancılık faaliyeti için son derece elverişlidir. Buna rağmen oldukça dikkat ve emek isteyen hayvan besleme faaliyetinden istediği geliri elde edemeyen köylü adı geçen faaliyeti sürdürmekten kaçınmakta ve sınırlı miktarda gerçekleştirmeyi tercih etmektedir ve bu faaliyeti diğer faaliyetlerle birlikte yürütmeyi daha garanti görmektedir. Yörede esas faaliyet olarak hayvancılık yapan köyler (16), daha ziyade tarımsal faaliyetlerin artık önemsiz bir düzeye indiği, tarımsal ürün yetiştirmenin oldukça güç olduğu yüksek sahada yer alan kır yerleşmeleridir. Esas olarak hayvancılığı ekonomik faaliyet olarak benimsemiş köylerin toplam içinde ikinci sırada yer almasının yanında, esas faaliyeti tarım olan köylerde de ikinci faaliyet olarak hayvancılık faaliyeti yürütülmektedir

(%80). Böylece denilebilir ki, yöre halkı için hayvancılık faaliyeti iyi gelir getiren cazip bir uğraştan ziyade zorunluluklar karşısında başvuru olan bir ekonomik faaliyet niteliğindedir.

1981 Köy Envanter Etütleri verilerine göre ve yapmış olduğumuz anket sonuçlarına göre elde ettiğimiz bu veriler ışığında çalışma sahası genelinde diğer işlerle uğraşan %1'lik bir grubun olması önemsiz bir oran olarak gözlenmektedir. Su ürünleri, el sanatları bu grup içerisinde yer almaktadır.

Yukarıda tez sahasının tamamını göz önüne alarak açıklamaya çalıştığımız köylerin geçim kaynakları bakımından dağılışı özellikleri birbirine benzerlikler göstermektedir.

Daha önce belirtildiği gibi diğer faaliyetler olarak adlandırdığımız su ürünleri ve el sanatları gibi faaliyet kolları, yöre köylerinde fazla ön plana çıkmamakta ve en yüksek oranıyla karstik kaynaklar ve akarsu boylarında alabalık yetiştiriciliği ve hayvancılıkla paralel giden kilim ve halı dokumacılığı (El sanatları) olarak karşımıza çıkmaktadır. İnceleme alanında Gürün ilçe merkezinin kuzeyindeki Şuğul Vadisi, Gökpinar, Akdere kaynakları ve Sularbaşı, Suçatı yerleşmelerinde alabalık yetiştiriciliği yapılmaktadır. Ayrıca Hüyüklyurt, Kaşköy, Yazıyurdu yerleşmelerinde halı ve kilim dokumacılığı yaygındır.

Sonuç olarak kır yerleşmelerinin esas faaliyet alanlarına göre yaptığımız açıklamadan anlaşılacağı üzere, birçok olumsuzluğa rağmen yörede tarımsal faaliyetler, tarla ürünleri ve özellikle tahıl ürünleri üretimi kırsal yerleşmelerin esas faaliyet kollarını oluşturmaktadır.

2.3.1.5. Kır Yerleşme Tipleri

Bilindiği gibi yeryüzünde yerleşme, göçebe çobanların çadır topluluklarından , obalardan, mezralardan mahallerden, köylerden, kasabalardan büyük şehir merkezlerine kadar uzanan değişik şekil ve büyüklüklerde bulunmaktadır. Yerleşmeler Kır ve şehir olmak üzere iki büyük gruba ayrılır. Bunlardan kır yerleşmeleri kendi içinde de iskan ediliş özelliklerine göre daimi ve gezici olmak üzere iki farklı yerleşim özelliği ile ayırt edilmektedir. Daimi yerleşmeler, insanların yılın her mevsiminde

barındıkları yer olarak adlandırılırlar. Bu yerleşmeler idari açıdan köy ve mahalle olma statüsüne sahiptirler. Öte yandan yılın belirli bir mevsiminde çoğunlukla ekonomik faaliyetlerin etkisiyle iskan olunan yerleşmeler ise geçici yerleşmelerdir. Bu yerleşmelerin ekonomik faaliyetleri kısa bir döneme sıkışmış ve süresi belli bulunan gezici yerleşmelerdir. Geçici yerleşmeler fonksiyonları itibarıyla bir birlerine benzerlik göstermekle birlikte bazen yöresel isimlendirme farklılıkları bazen de fonksiyonlarında küçük ayrılıklardan yola çıkılarak değişik adlarla anılmaları, ülkemizde bu tür yerleşmelerin farklı isimlerle hayli fazla yer almasına yol açmıştır. Çalışma sahasının tabii coğrafi şartları devamlı yerleşilmiş bulunan yerleşmelerle sınırlıdır. Devamlı yerleşmelerin köy ve mahallelerden oluştuğunu görüyoruz. İlkbahar ve sonbahar mevsimlerinde bir süre ikamet edilen yerleşmeler olan Güzle, Mezra veya mezire yerleşmeleri aynı zamanda alpin çayırlar sahasında bulunan ve özellikle yaz aylarında fonksiyonel hale gelen yayla ve ova yerleşmeleri ile devamlı yerleşmeler arasında bir köprü vazifesini gören birimler çalışma alanında görülmemektedirler. 1935-2000 dönemleri arasındaki idari yapılanmayı incelediğimizde Gürün merkez bucağı, Yazıyurdu ve Konakpınar bucaklarına bağlı köy yerleşmelerinin sayılarında önemli bir değişiklik olmadığını sadece 4 mahallenin köy statüsüne kavuştuğunu görmekteyiz. İdari yapıdaki bu monotonluk ve inceleme alanının uzun yıllardan beri göç vermesi sonucu olsa gerek Güründe köy altı iskan birimlerine günümüzde rastlanmamaktadır. Akarsu boylarında değirmen yerleşmeleri ve yüksek sahalarda terk edilmiş ağıl yerleşmelerinin kalıntıları bunu ispatlar niteliktedir. Çalışma sahasında ortalama yükseltinin fazla olması Azalan nüfus ve geniş mera alanlarının bulunması hayvancılık faaliyetlerini köy ve mahalle yerleşmelerinde yerleşik olarak yapma imkanı sağladığı belirtilmektedir.

2.3.1.5.1. Devamlı Yerleşmeler

İnceleme alanında devamlı kır yerleşmeleri içine, bucak, köy ve köylerin bir parçası olan ancak köyden ayrı bir iskan çekirdeği teşkil eden mahalleler alınabilir. Bucak yerleşmeleri idari zorunluluklar nedeniyle küçük bir yörede bir merkezlik görevi ifa etmek üzere yapılandırılmış ancak henüz bir ilçe merkezi seviyesinde şehir nitelikleri kazanamamış, daha ziyade köy özellikleri bakımından köye yakın olan yerleşme noktalarıdır. Çoğunlukla bir karakol, sağlık ocağı, ortaokul bulunan ve ilçe merkezine ulaşımın güç olduğu ve zaman aldığı köylerin bazı ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik görev yüklenmiş olan ara bir idari yerleşme şeklidir.

2.3.1.5.1.1. Köy

Gürün’de devamlı yerleşmelerden köyler, saha sınırları dahilinde 61 adet olarak bulunmaktadır. Şüphesiz bu yerleşme noktaları tek yerleşme noktasından ibaret olurken bazen de mahalle adı verilen birden fazla küçük yerleşme birimlerinden teşekkül etmektedirler.

Foto:14. Yukarı Sazcağız Çayı Vadisinde Oluşan Sularbaşı Köyü’nden Bir Görünüm

Devamlı kır yerleşmeleri olan köyler, idari bakımdan kendine bağlı bulunan bir toprak parçasıdır ve adeta hükümrانlık sahası dahilinde belirli bir yerde çeşme veya kuyular, kahve, cami, bazı yerlerde dükkanlar (Tablo:20) etrafında inşaa edilmiş meskenlerden meydana gelmiş ve mülki bakımından bir idari üniteyi temsil eden yerleşme şekilleridir 1924 yılında yürürlüğe giren “Köy Kanunu” bir yerin köy sayılabilmesi için nüfusun 2000’in altında olmasını ve en küçük idari merkez olmasını şart koşmuştur” (Göney, 1976).

Çalışma alanında iktisadi açıdan tek tarımsal ürünün ön plana çıktığı hiçbir köy bulunmazken, birkaç tarımsal ürünün yaklaşık eşit oranda ve önemde olduğu köyler çoğunluktadır. Tez sahasındaki köy yerleşmelerinin büyük bir çoğunluğunda yoğun ziraat faaliyetlerinin yaşandığı gözlenirken, hayvancılık geri planda kalmıştır. Daha

yüksek kesimlerde ise tarım arazilerinin verimsizliği nedeniyle ziraate karşılık hayvancılık faaliyetleri daha fazla gerçekleşmektedir. Koyunlu, Yazıyurdu, Eskibektaşlı, Güneş, Karapınar, Kavak, Kındıralık, Osmandede, Yazıyurdu yerleşmelerinde hayvancılık faaliyetleri tarımın önüne geçmiştir.

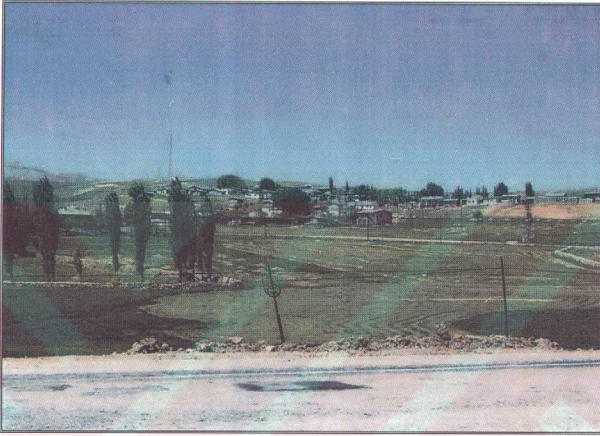

Foto:15. Toplu Yerleşme Özelliği Gösteren Yazıyurdu Köyü'nden Bir Görünüm

Tablo:20. Tez Alanının Köylerinde Bulunan Mevcut Okullar, Camiler ve Ticarethaneler

Yerleşim Yeri	Ticaret hane ve Tesis	Okullar	Yerleşim Yeri	Ticaret hane ve Tesis	Okullar
Ağaçlı	Cami	kapalı	Karakuyu	Cami	İlkokul
Akdere	Cami	kapalı	Karaören	Cami	Kapalı
Akpınar	-	kapalı	Karapınar	-	Taşımali sistem
Ayvalı	Cami	ilkokul	Kaşköy	-	Kapalı
Bağılçay	Cami	ilkokul	Kavak	Cami	İlkokul
Bahçeçi	3 adet cami, sağlık evi	Taşımali sistem	Kayalar	-	Kapalı
Başören	Cami	ilkokul	Kaynarca	Cami	Taşımali sistem
Beypınar	Cami, sağlık evi, bakkal,kahvehane, Değirmen	ilkokul	Kılıçdoğan	Cami	İlkokul
Bozhüyük	-	kapalı	Kervanmağara	-	İlkokul
Böğrüdilik	Cami	Taşımali sistem	Kındıralık	Cami	Kapalı
Camiliyurt	-	Kapalı	Kızılburun	Cami	-
Çevirme	-	-	Kızılören	Cami	İlkokul
Çiçekliyurt	Cami	Kapalı	Kızılınar	Cami	İlkokul
Çipil	-	ilkokul	Konakpınar Bm	Cami, tarım kredi koop ,sağlık ocağı, karakolu, bakkal, kahvehane, Deirmen	Taşımali sistem
Davulhüyük	Cami, tarım kredi koop , bakkal,kahvehane, Değirmen	ikokul	Koyunlu	-	İlkokul
Dayakpınar	Cami	ilkokul	Külahlı	-	Taşımali sistem
Deveçayırı	-	Kapalı	Kürkçü	-	Kapalı
Dürmepınar	Cami	Kapalı	Osmandede	-	Taşımali sistem
Erdoğan	Cami	ilkokul	Mağara	-	Kapalı
Eskibektaşlı	-	Kapalı	Reşadiye	-	Kapalı
Eskihamal	Cami, tarım kredi koop , bakkal,kahvehane, Manav, Kasap, Kaynakçı, Değirmen, Berber, PTT Ac.	İlkokul	Sarıca	Cami, bakkal,kahvehane, köy evi	İlköğretim okulu
Gerdekmağara	Cami	ilkokul	Sularbaşı	Cami	İlkokul
Göbekören	Cami	ilkokul	Tepecik	Cami, sağlık evi ,Köy konağı, Manav, Kaynakçı, Değirmen bakkal,kahvehane, PTT Ac.	İlköğretim okulu
Gökçeyazı	Cami	ilkokul	Yaylacık	Cami	Taşımali sistem
Güldede	-	kapalı	Yazyurdu(BM)	Cami, sağlikevi,Köy konağı , jandarma karakolu,bakkal,kahvehane	İlkokul
Güllübucak	Cami	kapalı	Yelken	Cami	Kapalı
Güneş	Cami	ilkokul	Yenibektaşlı	Cami	İlkokul
Hüyükliyurt	Cami	kapalı	Yeşildere	Cami, bakkal, kahvehane	İlköğretim okulu
İncesu	Cami	ilkokul	Yılanhüyük	Cami	İlkokul
Kalederesi	Cami	ilkokul	Yolgeçen	Cami, bakkal, kahvehane	İlköğretim okulu
Karadoluk	Cami	ilkokul	Yukarısazcağız	Cami, bakkal, kahvehane	İlköğretim okulu
Karahisar	Cami	kapalı	Yuva	-	İlkokul
			Suçatı Kasabası	Belediye, Postahane,Cami, sağlık Ocağı, jandarma karakolu,bakkal,kahvehane, Manav, Kasap, Kaynakçı, Değirmen, Berber, Kırtasiye, Benzinlik, Lokanta	İlköğretim okulu , Lise,

Kaynak: Sahada Uygulanan Anket Sonuçları, Gürün Kaymakamlığı ve İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü Verileri

Çalışma alanındaki yerleşmeleri; tek yerleşme özelliği gösteren, iskan sahası ve ünitesi bulunan ve birden çok mahalle yerleşmesine sahip olan yerleşme ünitesi olarak inceleyeceğiz.

İnceleme sahasının geneline baktığımızda tek yerleşme ünitesi hakim bir kır yerleşme özelliği ile karşılaşırız. Akdere, Akpınar, Bağılçay, Beypınarı, Bozhüyük, Böğrüdelik, Camiliyurt, Çevirme, Çiçekliyurt, Davulhüyük, Dayakpınar, Deveçayırı, Dürmepınar, Erdoğan, Gerdekmağara, Göbekören, Gökçeyazı, Güldede, Güllübucak, Güneş, Hüyükliyurt, İncesu, Kalederesi, Karahisar, Karakuyu, Karaören, Karapınar, Kaşkøy, Kavak, Kayalar, Kaynarca, Kılıçdoğan, Kındıralık, Kızılburun, Kızılpinar, Koyunlu, Külahlı, Kürkü, Osmande, Reşadiye, Sularbaşı, Tepecik, Yaylacık, Yenibektaşlı, Yeşildere, Yolgeçen, Yukarisazcağız, Yuva köyleri tek yerleşme ünitesine sahip köylerdir. Bu yerleşme ünitelerinde farklı konut sayıları bulunmaktadır. Akdere (28), Akpınar (30), Bağılçay (56), Beypınarı (76), Bozhüyük (42), Böğrüdelik (23), Camiliyurt (24), Çevirme (4), Çiçekliyurt (24), Davulhüyük (45), Dayakpınar (17), Deveçayırı (16), Dürmepınar (8), Erdoğan (30) genelde hane sayıları az ve küçük üniteleri oluştururken, 50- 100 arasındaki orta ölçekli yerleşmelere sadece Sularbaşı (80), örnek teşkil etmektedir. 100 hanenin üzerindeki yerleşmeler Göbekören (108) köyü ,250 hane ve daha fazla olan tek yerleşmeler ise Tepecik (275), Yolgeçen (217), Yukarisazcağız (251) köyleridir (Tablo:21)

Tablo:21.Gürtün'deki Konut Sayılarının Gelişimi (1935-2000)

Köyün adı	1935	1965	2000
Ağaçlı	112	130	34
Akdere	99	110	28
Akpınar	84	101	30
Ayvalı	92	114	46
Bağılçay	72	80	24
Bahçeici	139	150	56
Başören	81	97	45
Beypınarı	118	150	76
Bozhtüyük	104	111	42
Böğrüdelik	33	38	23
Camiliyurt	43	66	24
Çevirme	10	12	4
Çiçekliyurt	31	45	24
Çipil	Kan		
Davulhüyük	79	90	45
Dayakpınar	58	65	17
Deveçayırı	26	51	16
Dürmeypınar	28	50	8
Erdoğan	30	61	30
Eskibektaşlı	30	64	26
Eskihamal	151	266	174
Gerdekmağara	SAR		
Göbekören	118	150	108
Gökçeyazı	29	45	38
Güldede	33	57	21
Güllübucak	31	35	33
Güneş	27	48	25
Hüyüküyurt	57	59	33
İncesu	36	55	53
Kalederesi	58	70	47
Karadoluk	123	192	38
Karahisar	26	71	23
Karakuyu	17	28	27
Karaören	40	61	15
Karapınar	17	20	18
AKaşköy	31	46	13
Kavak	79	103	61
Kayalar	19	18	15
Kaynarca	-	-	13
Kılıçdoğan	-	-	25
Kervan mağara	26	54	18
Kındıralık	24	46	24
Kızılburun	41	68	32
Kızılören	21	39	44
Kızılpınar	28	30	30
Konakpınar	68	90	24
Koyunlu	73	114	39
Külahlı	37	110	38
Kürkçü	14	21	6
Osmandede	13	24	38
Reşadiye	48	52	14
Sarıca	65	116	235
Sularbaşı	57	88	80
Tepecik	62	136	275
Yaylacık	34	46	8
Yazyurdu(BM)	90	101	71
Yelken	44	79	20
Yenibektaşlı	21	36	15
Yeşildere	-	-	47
Yılanhtüyük	41	66	32
Yolgeçen	124	144	217
Yukarısazcağz	117	199	251
Yuva	88	103	29
Suçatı	250	261	245
TOPLAM	3547	4932	3210

Kaynak: Köy Envanter Etütleri ve Arazi Anket sonuçları

2.3.1.5.1.2. Mahalle

“Devamlı yerleşmelerin diğer bir tipini oluşturan ve idari açıdan köyün bir parçası olan mahalle, kır iskanı içinde hayli geniş bir yer kaplama, köy-altı yerleşim şekillerinin karakteristiği olma gibi bir özelliğe sahip bulunmaktadır. İster bir ailenin fertleri veya ayrı kökten gelen akrabalar olsun, isterse tam tersi fertler arasında herhangi bir akrabalık bağı mevcut olmasın, ancak birbirleriyle sosyo-ekonomik bağlar kurmuş karşılıklı bir dayanışma sistemine ulaşmış, birbirleri arasındaki tecrit faktörünü yıkmış kimselerin birbirinden uzak veya yakın mesafede tesis etmiş oldukları meskenlerin meydana getirdikleri toplamı mahalle olarak takdim etmek mümkündür” (Tunçdilek, 1967,s:107).

Tez alanımızda, mahalle ile köy arasında önemli bir fark yoktur. Mahalleler köylere oranla daha küçük ve idari bakımdan bir köye bağlı olmalarıyla köyden ayrılırlar. Ayrıca mahallelerin büyük olanlarında okul veya cami gibi kültürel tesisler bulunmaktadır. Ancak çoğunda bu tesislerin bulunmamasıyla köyden ayrılırlar. Yukarıda bahsettiğimiz bu farklar dışında mahalleler, köylere ait her türlü fonksiyonel ve fizyolojik yapıya sahiptirler.

Mahalleleri ve köyleri birbirinden ayıran en önemli fark ise köylerin sınırları belli olan bir kırsal alanın idari merkezi olmalarıdır. Bu idari fonksiyon dışında köylerin hemen hemen tamamında okul ve cami gibi kültürel tesislerin bulunması, bazı büyük köylerde kahvehane, fırın, bakkal gibi birtakım ihtiyaçların karşılandığı ticarethanelerin yer alması köyleri mahalleden farklı kılan bir diğer faktördür.

Mahalle yerleşmeleri, çalışma sahasının tamamına yakın kesiminde yaygın olarak karşımıza çıkarlar. Bu sahada yerleşik bulunan iskan nüvesinde, gerek mesken inşaa etmek ve gerekse ziraat için yeterli olmayan arazi nedeniyle, bu yerleşmelere az veya çok uzakta, önceleri bir veya iki hane olarak başlayan ve giderek kalabalıklaşarak yeni bir iskan nüvesi teşkil ederler.

Ancak idari ve hizmetler açısından henüz yeteri kadar gelişme gösterememiş olan bu yerleşmeler, esasen köye bağlı olarak değerlendirilmekte ve onun bir parçası olarak nitelendirilmektedir. Tez sahasında mahalleleri meydana getiren nüveler genellikle yamaç başlarında veya tepelerin müsait düzlükleri üzerinde kurulmuş

bulunmaktadır. Zaman zaman mahalle olan yerleşmeler, esas yerleşim birimleri olan köylerden oldukça uzak mesafede kurulabilmekte, adeta tamamen bağımsız bir hal alabilmektedir. Yine mahalleyi oluşturan sakinler çoğunlukla köyden ayrılan ve köy ile akrabalık bağı devam edenlerden oluşmaktadır. Zamanla kalabalıklaşan mahalleler bir süre sonra köy statüsüne kavuşmakta, böylece köy yerleşme sayısı ve sınırı da giderek yükselmektedir.

Yukarıda da ifade ettiğimiz üzere köy dışında kalan yerleşmelerden sadece mahalleler İnceleme alanında bulunmaktadır. 1981 Köy Envanter Etüdü verilerine göre tez sahasında 16 mahalle yerleşmesi bulunmakta ve köy yerleşmelerinin $\frac{1}{4}$ 'üne yakın bir değere karşılık gelmektedir. Diğer bir deyişle her dört köy merkezine bir mahalle düşmüş bulunmaktadır. Tez sahası sınırları içerisinde dağılış bakımından herhangi bir özellik göstermemektedirler.

Çalışma alanındaki çok üniteli kır yerleşmelerine bakacak olursak oluşturduğumuz tabloya göre yerleşmelerdeki konut sayıları 3 ila 193 arasında değişkenlik göstermektedir. Konut sayılarının az veya fazla olması arazi yapısının ve imkanların sunduğu şartlara bağlı olarak şekillenmektedir. Merkez bucağa bağlı Ağaçalı Köyü; Ağaçalı merkez mahalle, Aşağı Mahgen, Avgun, Konakgörmez ve Çevirme olmak üzere 5 ayrı mahalleden oluşmaktadır.

Ağaçalı merkez mahallesinde 24 hane bulunurken, Aşağı Mahgende 14 hane bulunmakta ve merkez mahalleye uzaklığı sadece 1 km dir. Ağaçalının en uzak mahallesi 5 km ve 4 hane ile Konakgörmez mahallesidir. Ayvalı Köyü iki mahalleye ayrılmış durumdadır. Aşağı Şeref ve Yukarı Şeref olarak anılan yerleşmelerin konut sayıları birbirine yakındır. Muhtarlık Aşağı Şeref mahallesindedir. Aşağı Şeref mahallesinde 48, Yukarı Şeref'te ise 46 hane bulunmakta ve Yukarı Şeref mahallesinin köye uzaklığı 4 km dir. Bir başka örnek ise Sarıca Köyü'nün Tökler mahallesidir. Sarıca'da 193 hane bulunurken yükselti ve topoğrafyanın etkisiyle Tökler'de 43 hane bulunmaktadır. Tökler'in Sarıca'ya uzaklığı ise 7.5 km dir (Tablo:22).

Tablo:22. Gürün'e Bağlı Çok Yerleşmeli Köylerdeki Mahallelerin Köye Uzaklıkları ve Hane Sayıları

Köyün adı	Mahalle Adı	Hane Sayısı	Köye Uzaklığı (Km)
Ağaçlı	Ağaçlı	24	-
	Aşağı mahgen	14	1
	Avgun	4	2
	Çevirme	6	4
	Konakgörmez	4	5
Ayvalı	Aşağı Şeref	48	-
	Yukarı Şeref	46	4
Bahçeçi	Bahçeçi	12	-
	YukarıBahçeçi	18	1.5
	Kışla deresi	26	2
Başören	Başören	22	-
	Tomolar (Gelincik)	12	4
Eskibektaşlı	Eskibektaşlı	16	-
	Ortaçatkara	10	4
Eskihamal	Eskihamal	96	-
	Ayranca	14	5
	Dırışlar	14	4
	Koyunlukoca	19	6.5
	Kozak mağara	29	8
Güllübucak	Güllübucak	20	-
	Aptalpınarı	9	2.5
	Sarıören	11	4
Karadoluk	Karadoluk	23	-
	Çöplü	3	3
	Yukarıçatkara	4	2.5
	Kuzaşağı çatkara	5	4
	Düğün yurdu	4	6
Konakpınar Bm	Konakpınar	18	-
	Behram	3	3
Sarıca	Sarıca	193	-
	Tökler	40	7.5
Yazyurdu(BM)	Yazyurdu	46	-
	Aşağı mahalle	14	1
Yelken	Yelken	7	-
	Fatma derviş	7	3
Yılanhüyük	Yılanhüyük	26	-
	Taşlıhüyük	6	4

Kaynak: Köy Envanter Etütleri, Arazi Anket sonuçları ve Gürün İlçe Kaymakamlığı Verileri

2.3.2. Şehir Yerleşmesi

2.3.2.1. Gürün'ün Kuruluşu ve Gelişmesi

M.Ö 2000 yıllarından önce İnceleme alanında kimlerin yaşadığına dair elimizde tarihi bir belge bulunmamakla beraber çok eski zamanlardan beri meskun bir yer olduğu kaya oyukları ve mağaralardan anlaşılmaktadır. Anadolu'nun M.Ö 2000 yıllarındaki kuvvetli devleti olan Hititler zamanında Melid (Malatya), Mazaka (Kayseri), Sabestea (Sivas), Kokusun (Göksun) şehirleri arasında bulunan Tegerama (Gürün)'nın, oldukça

mühim geçit ve yol kavşakları üzerinde olduğu belirtilmektedir. Hititlerin Anadolu ile Mezopotamya arasındaki ticarete işlek karayollarını kullandıklarını biliyoruz. Bunlardan Kanaş (Kültepe-Kayseri)'den başlayan yolun Tegerama (Gürün), Darendе, Malatya, Samsat üzerinden Urfa'ya vardığı ve buradan Halep, Asur ve Babil'e gittiği belirtilmektedir (Günaltay, Ş. 1987). Tohma vadisi üzerinde bulunan Gürün'ün tarih boyunca önemli yollar üzerinde olduğu bilinmektedir. Halen belediye binası karşısında, kuzey yönde kale olarak adlandırılan eski kalıntılara bakıldığında mağara şeklinde oyukların olduğu görülür. Bu oyukların Büyük Hitit İmparatorluğu zamanında kale olarak kullanıldığı belirtilmektedir. Bu kalenin 3 km güneybatısında bulunan Burçevi kalıntıları ve Harap Şatosu, doğuda Çayboyu (Gübün) mahallesinin hemen kuzeyinde yine kaya oyukları bulunmaktadır. Gerek Gübün'deki kale, gerekse Gürün'deki kale ile Burçevi'nin yer altı delhizleriyle birbirine irtibatlı olduğu ve bu delhizlerin insan işçiliği ile yapıldığı tespit edilmiştir. Yine Şuğul Vadisi'nde (Tohma Suyu'nun Gürün'e kavuştuğu yer) Hititler zamanından kalma kayalar üzerinde yazılmış Hitit kitabesi bulunmaktadır.

M.Ö 700 tarihinde Doğu Hitit İmparatorluğu küçük prensliklere bölünmüş ve Asurlular ile mücadeleye başlamıştır. Hititlerin iyice zayıflamasından sonra bölge hakimiyeti Asurların eline geçmiş ve Tegerama (Gürün)'nin Asur egemenliğine girdiği belirtilmektedir. Asurların yıkılmasından sonra da Lidya Devleti egemenliği altında kalmış, M.Ö 334'te ise Makedonya'dan gelen İskender'in Anadolu'yu istilasıyla Orta Anadolu'da Kapadokya devleti kurulmuş ve Tegerama (Gürün), Kapadokya hakimiyetine girmiştir. M.Ö 63'te ise Anadolu'da Roma hakimiyeti ve devamında da Bizans hakimiyetleriyle birlikte Gürün, İslamiyet devrine kadar Bizans hakimiyetinde kalmıştır. Emevi Devleti'nin sınırlarının genişlemesi İslamiyetin de hızla yayıldığı zamanlara rastlar. Romalılar ve Bizanslılar devrinde hristiyan ahalinin müslüman olmaya başladığı bilinmektedir. Gürün, Abbasiler devrinde M.S 1000 yıllarında Malatya Beyliği'ne bağlı bir kasaba durumuna gelmiştir (Öz, 1997).

26 Ağustos 1072 Malazgirt Savaşı'nın sonunda Bizans hükümdarı Roman Diyojen yenilince Anadolu'daki Bizans teşkilatı dağılmıştır. Alparslan'ın komutanlarından Emir Ahmet Danişment Gazi, Sivas ve havalisini hakimiyet altına almıştır. Emir Ahmet Danişment Gazi'nin oğlu Melik Gazi, Gürün'ü Danişmentli Beyliği'ne katmış ve Danişmentli devri 1072'den 1174 yılına kadar devam etmiştir.

Büyük Selçuklu İmparatorluğu'nun yıkılmasından sonra, Anadolu'da Anadolu Selçuklu Devleti dönemi başlamıştır. Selçuklu hükümdarlarından Kılıçarslan sağlığında memleketi 11 oğlu arasında bölerek Sivas, Kayseri ve Aksaray taraflarını da büyük oğlu Melikşah'a vermiştir. Kardeş mücadeleleri sırasında bu yerler sürekli el değiştirmiştir. Hükümdar Alaeddin Keykubad ve II.Gıyaseddin devrinde Gürün, Selçukluların kasabası durumundadır. Moğollarla Selçuklular arasında yapılan Köseadağ Savaşı'nda (1243) Selçuklu ordusu yenilince Sivas ve Kayseri Moğolların eline geçmiş, Gürün de bir süre Moğol hakimiyetinde kalmıştır.. Daha sonra 1381-1398 yılları arasında Sivas Kadı Burhaneddin'in hakimiyetine girmiş ve dolayısıyla Gürün'de bu hakimiyet altında yer almıştır. Osmanlı padişahı Yıldırım Bayazıt zamanında Sivas ve çalışma alanımız Osmanlı egemenliğine girmiştir (1398).

Yıldırım Bayazıt Ankara Savaşı'nda (1402) Timur'a yenilince, Sivas ve Gürün bir süre Timur hakimiyetinde kalmıştır. Fakat bu dönem kısa sürmüştür. Osmanlı İmparatorluğu tekrar toparlanınca Anadolu'nun hakimiyeti tamamen Osmanlı yönetimine geçmiş, inceleme alanımız bu tarihten sonra Osmanlı İmparatorluğu yıkılıncaya kadar Osmanlı Sancağı olarak kalmıştır. İnceleme alanımız olan Gürün; 1830 yılında Subaşılık olmuş ve idari bakımdan Yozgat'a tabi Pınarbaşı'na bağlanmıştır. 1854 yılında bucak, 1869 yılında ise ilçe olarak tekrar Sivas'a bağlanmıştır (Sivas Salnamesi).

Evliya Çelebi Seyahatname'sinde "Afşin'den kuzeye doğru giderek Gürün kasabasına geldik. Gürün Sivas eyaletinde, Engel toprağında, 150 akçelik nahiye kazasıdır. 1000 haneli olup, camii, mescidi, hamamı, sultançarşısı olan şirin bir kasabadır. Türkmenagaşası hükmündedir. Şehir içinde nehir akar" demektedir. Evliya Çelebi 17. yy'da yaşadığına göre Osmanlı İmparatorluğunun o döneminde de Gürün'ün önemli bir yerleşme olduğu bu sözlerden anlaşılmaktadır.

Gürün, Dulkadiroğulları Beyliğinin 1516 yılında Osmanlı Beyliği egemenliğine girmesiyle birlikte Osmanlı İmparatorluğu hakimiyetine girmiştir. 1516 yılında Osmanlı İmparatorluğu idari yapısının değişmesiyle Eyalet-i Rum (Sivas)'a bağlı durumdaydı. Son düzenlemeyle Gürün yine Sivas Eyaletine bağlı Divriği Sancağına bağlı Darende kazasına bağlı köy yerleşmesiydi. Gürün ilçesi Dulkadir Beyliği zamanında da Osmanlı İmparatorluğu döneminde de Darende kazasına bağlı bir köy yerleşmesi olarak

karşımıza çıkmaktadır. Yine idari olarak 1830 yılında Darende'ye bağlı nahiye yerleşmesi olmuştur. 19. yüzyıla kadar nahiye olarak statüsünü koruyan Gürün ilçesi, idari olarak yine Darende'ye bağlıydı. 1830-1845'li yıllar arasında Gürün, Subaşılık haline getirilerek Eyalet-i Bozok (Yozgat)'a bağlanmıştır. Ve bu eyalete bağlı bulunan Aziziye (Pınarbaşı) ilçesine bağlanmıştır. 15 yıllık dönemde idari bakımdan Yozgat'a bağlı kalmıştır. Bu dönemde Yozgat Sancağı Sivas Eyaleti'ne bağlı bulunmaktaydı. 1945 yılına kadar Subaşılıkla yönetilen Gürün ilçesi, 1969 yılına kadar ise müdürlükle idare edilmiştir. 1969 yılında ilçe statüsü kazanmıştır. Ve aynı yıl belediye teşkilatı oluşturulmuştur (Sivas İli 1302 nolu Tahlil Defteri). Çalışma alanımızın 1892 yılında 5 nahiyesi ve 38 köyü bulunmaktadır. 1870 yılı verilerine göre Gürün ilçesinde 5409 müslüman nüfus yaşarken buna karşılık 2932 gayri müslüm nüfus yaşamaktaydı (Cuinet, 1892).

Günümüzde de, Selçuklular ve Osmanlılar devrinde olduğu gibi Gürün; Halep'ten başlayarak İstanbul'a ulaşan kervan yolunun üzerinde olması sebebiyle ticari yönden gelişme göstermektedir. 17. yy'da 6000 ailenin varlığından ve 15000 nüfusun yaşadığından söz edilmektedir. Tez sahamız idari olarak 1830 yılında subaşılık, 1954 yılında bucak, 1862 yılında ilçe merkezi statüsüne getirilmiştir. Günümüzde hala aynı statüyü korumaktadır (Sivas İl Yıllığı 1973)

Foto:16. Şuğul Mahallesi Mevkiinde Bulunan Eski Kilise Kalıntılarından Bir Görünüm

2.3.2.1.1. İlk Kuruluş Alanı ile 1900 ve Öncesi

İnceleme sahasının kesin kuruluş tarihi bilinmemekle birlikte, ilk yerleşmenin kuruluş yerinin de bu vadi tabanı olduğunu söyleyebiliriz. Yerleşme alanlarında tarihi eserlerin kalıntılarının olması, yaşayan halkın inançlarına göre ibadethanelerin bulunması yani eski camilerin varlığı ayrıca hamam ve imarethanelerin bulunması tarihi eserlerin yer alması, yerleşme alanının ilk nüvesinin atıldığı çekirdek alana karşılık gelebileceği fikrini doğurmaktadır. İnceleme alanında da ilk yerleşmenin kurulduğu alanın tespitinde bu eserler bize ışık tutmuştur. İnceleme alanının kuruluş yerinin şimdiki mağaraların da bulunduğu Pınarönü mahallesi olduğunu söyleyebiliriz. Aynı dönemlerde yine Şuğul mahallesinde de eski eserlerden anlaşılacağı üzere yerleşmenin bulunduğunu söyleyebiliriz (Harita:11). Pınarönü mahallesinden sonra gelişme çevreye doğru olmuştur. Ancak çalışma alanımız, Tohma Çayı akarsu vadisine kurulduğundan gelişim dairevi olmayıp topografyanın sınırlandırıcı etkisi altında gelişme göstermiştir.

Gürünle ilgili salnameler ve tahrir defterlerinden, eski eserlerden ve tarihi kaynaklardan edindiğimiz bilgilere göre Gürün, 1516 yılında Eyalet-i Rum (Sivas)'a bağlı bulunmaktaydı. Bu dönemde Sivas Eyaleti'ne bağlı bulunan Divriği Sancağı'na bağlı Darende Kazası'nın köyü konumundaydı. 1930 yılında Osmanlı Devleti'nde yapılmış olan eyaletlerin tekrar düzenlenmesi esnasında Sivas Eyaletine bağlı bulunan Bozok (Yozgat) Sancağı'nın Aziziye (Pınarbaşı) ilçesine bağlanmıştır. 1945 yılında nahiye statüsüne getirilerek yine Darende'ye bağlı kalmıştır. 19.yy'a kadar nahiye statüsünü korumuş olan Gürün, 1845 yılında subaşılık olmuş ve 1969 yılında ise Gürün ilçe statüsüne kavuşmuştur.

İnceleme alanımızla ilgili yukarıda bahsettiğimiz idari özelliklerin yanında tahrir defterlerinden elde ettiğimiz bilgilere göre 1939 yılında Gürün'de 817 hane ve toplam 4600 nüfus bulunduğu belirtilmektedir. Bu nüfusun 150 adedinin sanatkar, 68'inin tüccar ve diğerlerinin tarımla uğraştığı belirtilmektedir. Ayrıca ilçede 1923 yılında yaptırılmış güzel bir camiden bahsedilmektedir (bugünkü Ulu Cami). Gürün ilçesinde 1808-1839 yıllarında II.Mahmut zamanında Osmanlı Devleti'nde yapılmış olan ilk nüfus sayımına göre ve yine II.Mahmut zamanında teşkil edilen mahalle muhtarlığı sistemine göre 2 adet mahalle bulunmaktaydı (252 nolu Sivas Tahrir Defteri ve 1258 tarihli Cizye Defteri, 1302 tarihli Başbakanlık Arşivi Tapu Tahrir Defteri). Gürün'ün

1892 yılında 5 nahiyesi ve 38 köyü bulunmaktadır. 1870 yılı resmi rakamlarına göre Gürün'de 5400 nüfus yaşamaktaydı. 1880 yılı resmi rakamlarına göre inceleme alanımızın merkezinde 6977 kişi bulunmaktadır. 1903 yılına gelindiğinde Çalışma alanında 13582 kişi yaşamaktadır. 1929 yılına gelindiğinde Gürün ilçesinin nüfusu 21776'dır. İlçe merkezinden başka bu dönemde iki nahiyesi vardır. Karatoruk ve Göbekören nahiyelerine bağlı 45 köy yerleşmesi bulunurken, merkez nahiyeye bağlı 8 köyü de dahil edersek toplam 53 tane köyü bulunmaktadır (Öz, 2000, s:36-38).

2.3.2.1.2. 1900-1956 Yılları Arasındaki Gelişimi

Çalışma alanında 1869 yılında belediye teşkilatının kurulmasıyla birlikte yeni gelişim dönemi başlamıştır. Gürün'de tarihi gelişim içerisinde Pınarönü ve Şuğul mahallelerinden çevreye doğru alansal bir gelişim başlamıştır. 1900-1956 yılları arasında 5 mahallenin varlığından söz edilmektedir. Bunlar : Pınarönü, Şuğul, Kirazlık, Kurultay ve Aksu mahalleleridir (ÖZ, 2000 s.39). Bu dönemde Şuğul mahallesindeki yerleşmeler daha çok vadi içerisine sıkışmış durumdayken güneye doğru gelişme göstererek bugünkü mahalle sınırları içerisine kadar yatay bir gelişme göstermiştir. Aynı şekilde Pınarönü mahallesi güneye doğru gelişerek bu dönemde mahalle sınırlarını genişleterek Aksu mahallesinin bu dönemde oluşmasına neden olmuştur. Pınarönü mahallesinden başlayan gelişim aynı zamanda Kirazlık mahallesinin bir bölümünün bu dönemde oluşmasına neden olmuştur (Harita:11).

2.3.2.1.3. 1956- 1975 Yılları Arasındaki Gelişimi

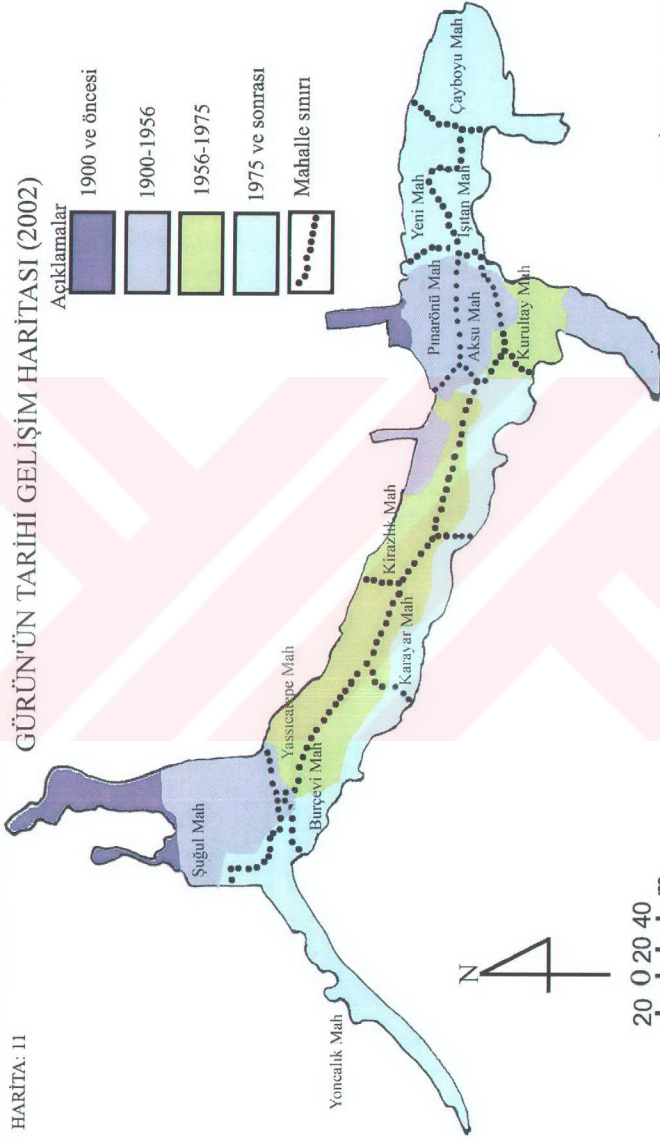
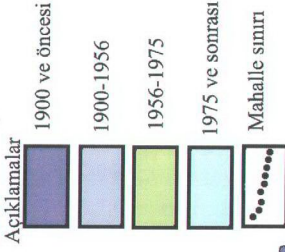
İnceleme sahasında yerleşmenin başlangıcı olarak verdiğimiz Pınarönü ve Şuğul mahalleleri günümüzdeki E-23 karayolunun kuzeyinde yer almaktadır. Bu tarihe kadar gelişim vadi tabanına doğru yani güneye doğru olmuştur. 1956 yılında E-23 karayolunun geliştirilerek kullanıma açılmasıyla ulaşımın canlanmasına bağlı olarak gelişim yol boyunca doğru yani doğu-batı uzantısında Tohma Çayı'na paralel şekilde gelişmeye başlamıştır. Gelişim yol boyunca sürmüş ve Kirazlık, Yassicatepe, Burçevi, Karayar ve Kurultay mahalleleri bu dönemde oluşmuştur (Harita:11). Ulaşım fonksiyonlarına bağlı yol boyunca kurulan ticarethaneler ve ulaşım tesisleri, gelişimin bu yöne doğru olmasında en önemli etken olmuştur. Ayrıca E-23 karayolu ve Tohma Çayı'nın güneyinde kurulan hükümet konağı da gelişimin yönünü etkileyen faktörler arasındadır.

2.3.2.1.4. 1975'den Günümüze Kadarki Dönem

1975 sonrası Gürün'ün alansal olarak gelişimini birçok faktör etkilemiştir. Bu tarihten sonra gerek ulaşım olanaklarının iyileştirilmesi, ilçe merkezindeki resmi kurum ve kuruluşların yapılanmasının tamamlanması, sosyal ve kültürel fonksiyonların giderek önem kazanması ve merkezin yapılanması bu dönemde gelişimi etkileyen başlıca faktörlerdir. 1975'den günümüze kadarki dönemde gelişim daha çok bir kabuk şeklinde olmuştur. E-23 karayolu ve Tohma Çayı'nın kuzeyinde Burçevi, Karayar mahallelerinin kuzey kesimleri bu dönemde gelişmişlerdir. Bu mahallelerde gelişim kuzeye doğru olmuştur. Ayrıca Yoncalık mahallesi yine bu dönemde oluşmuştur. Gelişim yönü yine kuzeye doğrudur. 1975'ten günümüze kadarki gelişim sürecinde topografik engeller nedeniyle gelişim seyrinin doğuya doğru olduğu söylenebilir. Bu dönemde vadi tabanının doğusuna Yenimahalle, Işıtan ve Çayboyu mahalleleri kurulmuştur. Bölge trafiğinin ve birçok ulaşım tesislerinin doğuya doğru olması gelişimin bu yöne doğru olmasını sağlamıştır (Harita:11).

GÜRÜN'ÜN TARİHİ GELİŞİM HARİTASI (2002)

HARİTA: 11

ZEKİ BOYRAZ (2002)

Kaynak: Belediye İmar Planı ve Arazi Çalışma Sonuçlarının Değerlendirilmesi

Çalışma alanımız (İlçe merkezi) 9886 kişilik nüfusa sahiptir. 61 köy yerleşmesinin, bir nahiyenin ve 13 mahallenin yönetim merkezi konumundadır.

İnceleme sahamı ve çevresinin merkezi özelliğine sahip olan Gürün'de eğitim ve sağlık fonksiyonları gelişme göstererek bir merkezi yer özelliği göstermektedir.

2.3.3. Gürün'ün Şehirsel Fonksiyonları

Yerleşme coğrafyası çerçevesinde şehir ve köy yerleşmeleri değerlendirilerek fonksiyonlarının ve etki alanlarının ortaya çıkarılması önemlidir. Büyük şehirlerin yanı sıra küçük şehir ve kasabalar da çevrelerine hizmet etmekte ve böylece yaygın bir ekonomik merkezler ağında düğüm noktası olmakla kalmayıp, kendi ticaret bölgeleri içinde önemli bir merkez niteliği taşımaktadırlar (Karaboran, 1989, s:89).

Birçok beşeri ve ekonomik faaliyetlerin odaklandığı yer olan şehirsel merkez ve yerleşmeler, aynı zamanda idari ve siyasi organizasyonların da doğduğu geliştiği yerlerdir. Bu sebeple mesken ve mesken topluluklarının meydana getirdiği yerleşmeler, fonksiyonlarıyla birlikte ülkedeki gelişmişlik düzeyinin olduğu kadar o sahadaki hayat tarzı ve ekonomik yaşantının da bir görüntüsü ve göstergesidir.

Gürün'de birçok alanda olduğu gibi çeşitli fonksiyon alanları bulunmaktadır. Merkezde mevcut bulunan fonksiyonlar, idari sınırlar içerisindeki alanları etkilediği gibi bazen de idari sınırların da dışına taşarak başka yerleşmeleri de etkisi altına almaktadır. Bazı durumlarda ise idari sınırlar içerisinde yerleşmeler başka bir merkezin etkisi altına girebilmektedir. Bu nedenle Gürün'ün fonksiyonel birimlerini ve özelliklerini incelemek gerekecektir.

2.3.3.1. Yönetim Fonksiyonu

Bir yerleşmenin merkezi bir özellik kazanmasında hiç şüphesiz idari fonksiyonun önemli bir yeri vardır. Günümüzde ilçe merkezi dendiği zaman idari bakımdan kendine bağlı olan bir çok kırsal yerleşmenin merkezi akla gelmektedir. Diğer fonksiyonların etki alanları ilçe sınırlarını çeşitli durumlar dahilinde aşarken idari fonksiyonun etki alanı ilçe sınırları içindedir. İlçe merkezinde yer alan çeşitli kuruluşlar ve devlet daireleri idari fonksiyonun uygulayıcısı olarak, yerleşmenin genel manzarasının değerlendirilmesinde önemli bir yere sahiptir (Karaboran, 1989, s.90).

Gürün İlçesi'nin idari işlev alanlarını yani resmi kurum ve kuruluşlarını şöyle sıralayabiliriz. Bunların en önemlisi ve en başta geleni Kaymakamlık'tır. Kaymakamlık Binası ilçenin merkezi denebilecek bir yerinde, Tohma vadisininin 30-35 m yakınındadır.

Kaymakamlık Binası içinde, İlçe Tarım Müdürlüğü, İlçe Nüfus Müdürlüğü, İlçe Mal Müdürlüğü kendilerine ayrılan yerde halka hizmet sunmaktadırlar.

Gürün Belediyesi, Cuma günleri Kayseri-Malatya karayolunun kuzeyindeki meydan denilen alanda kurulan Pazar yerinin 100 m yukarısında bulunmaktadır. İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü, Kaymakamlık binasının yanında kurulmuştur. Kaymakamlık binasının tam karşısında, 150-200 m ileride PTT yer alır. İlçe Emniyet Müdürlüğü ve Jandarma Komutanlığı merkezdedir.

Yerleşmenin merkezinde bulunan idari fonksiyona sahip kurum ve kuruluşlar diğer fonksiyonların yanında gelişme sürecine etkili olmaktadır. Bu sebepten dolayı Gürün'ün idari fonksiyonunu gözden geçirirken resmi kurum ve kuruluşları da inceleyeceğiz (Tablo:23).

Tablo: 23. Gürün İlçesi'nde Bulunan Resmi Kurum ve Kuruluşlar

Kaymakamlık	Cumhuriyet Savcılığı
Belediye	Emniyet Müdürlüğü
Mal Müdürlüğü	Jandarma Komutanlığı
Milli Eğitim Müdürlüğü	TEDAŞ
Müftülük	Pancar Kooperatifi
Nüfus Müdürlüğü	PTT
Tapu Sicil Müdürlüğü	Halk Eğitim Merkezi
Köy Hizmetleri Müdürlüğü	Halk Kütüphanesi
Özel İdare Müdürlüğü	Devlet Hastanesi
T.C Ziraat Bankası	Sağlık Ocağı
T.C Halk Bankası	Cezaevi Müdürlüğü
Askerlik Şubesi	Bölge Trafik Şube Müdürlüğü
Tarım Kredi Kooperatifi	

Kaynak: Gürün İlçesi Kaymakamlığı

İlçe merkezi olmasından dolayı birçok idari kurum ve kuruluş zorunlu olarak İnceleme alanında teşkilatlanmıştır. Gürün ilçe merkezinde yaşayan nüfusun tamamının ve bağlı bulunan bir nahiye 61 köy yerleşmesinin resmi ve idari işlerinin tamamı ilçe

merkezinde görülmektedir. Bu özelliği Gürün'e idari olarak merkez niteliği kazandırmaktadır (Tablo23).

Foto 17: Yönetim Fonksiyonları Açısından Önem Arz Eden Tohma Çayı Ve Kayseri-Malatya Karayolunun Güneyinde Yer Alan Gürün Hükümet Konağından Bir Görünüş

2.3.3.2. Kültürel Fonksiyonu

Kültürel fonksiyon bir yerleşmenin kültür faaliyetlerinin birikimidir. Kültür fonksiyonlarının çeşitli olduğunu biliyoruz. Bu fonksiyonlar içerisinde başlıca olarak eğitim kurumları, dini kurumlar, kültürel ve sanat etkinlikleri, yerel radyo ve gazeteler sayılabilir. Çalışma sahamız küçük bir yerleşme özelliği gösterdiğinden dolayı kültürel fonksiyonlar olarak niteleyebileceğimiz faaliyetler bakımından fazla gelişmemiştir.

İktisadi ve idari fonksiyonlar kadar kültür hizmetleri de, yeryüzünde bazı şehirlerin gelişmesinde ve önemlerinin devam etmesinde büyük ölçüde rol oynamaktadır (Göney, 1984, s.199).

Gürün'de 1928 yılında Cumhuriyet İlköğretim Okulu ilk eğitim kurumu olarak açılmıştır. Cumhuriyet İlköğretim Okulu günümüzde 573 öğrencisi ile eğitim ve öğretimi ilköğretim düzeyinde sürdürmektedir. Nüfusun kültürel özelliklerin katkıda bulunan ve bu günkü seviyeye getiren ikinci ve üçüncü okul ise 1930 yılında Kurultay ve Yassıca Tepe adında açılan ilkokullardır. İlçede ilk ortaokul, Gürün Ortaokulu olarak

1952 yılında açılmıştır. Gürün Lisesi ise 1966 yılında açılmıştır. Günümüzde lisenin 323 tane öğrencisi bulunmaktadır. Lisede 27 tane öğretmen görev yapmaktadır (Tablo 24). Atatürk İlköğretim Okulunda 147 öğrenci ve 6 öğretmen bulunurken Gürün İlköğretim Okulunda ise 429 öğrenci ve 30 öğretmen görev yapmaktadır. Kemal Özalper İlköğretim Okulunda ise 201 öğrenci öğrenim görürken 13 öğretmen görev yapmaktadır. Vali Tuncel İlköğretim Okulunda 67 öğrenci ve 7 öğretmen bulunmaktadır. 1984 yılında kurulan Endüstri Meslek Lisesi 16 öğretmen ve 164 tane öğrencisi ile çalışma sahasının eğitim ve öğretimine mesleki açıdan katkıda bulunmaktadır. Gürün'deki eğitim kurumlarını incelerken 2000 yılı Millî Eğitim Müdürlüğü'nün okullarla ilgili kayıtlarında aldığımız veriler kullanılarak eğitim ve öğretimi değerlendirmeye çalıştık.

Foto:18. Kültürel Fonksiyonlarda Önemli Bir Yere Sahip Olan ve Çalışma alanında En Fazla öğrenci'ye Sahip, Gürün Çok Programlı Lisesi

Gürün'de bulunan başlıca kültür fonksiyonları şunlardır: Okullar, Halk Eğitim Merkezi, camiler, kuran kursları, yatılı yurtlar ve yeni açılmış olan Cumhuriyet Üniversitesine bağlı Gürün Meslek Yüksekokulu sayılabilir. Bunun dışında Çalışma alanında özel radyo ve televizyon kanalı bulunmamaktadır.

Kültür fonksiyonları içerisinde önemli yere sahip olan öğelerden birisi de camilerdir. İlçe merkezinde 13 tane cami bulunmaktadır. Ulu Camii, Mevlana Camii

gibi camilerin kültürel fonksiyon içerisinde yeri büyüktür. Okulların kapalı olduğu aylarda kuran kursları açarak isteyen öğrencilere hizmet vermektedirler. Yine kültürel fonksiyonlar içerisinde Halk Eğitim Merkezi de önemli yere sahiptir. Meslek ile ilgili kurslar düzenleyerek halk eğitime çalışılmaktadır. Daktilo, bilgisayar, dikiş, nakış, yabancı dil gibi alanlarda kurslar düzenlenmektedir.

Gürün'de eğitim ve kültür hayatı, mahalle mekteplerine paralel olarak medrese ile başlar. İlk medrese şimdiki Cumhuriyet ilkokulu olan binada "Fevziye" adıyla faaliyete geçmiş ve din adamı yetiştirmeye yönelik eğitim ve öğretimini sürdürmüştür. Mahalle mekteplerinin kapatılmasıyla bu bina da "Rüştiye" öğretimine geçmiştir.

İlk beş sınıflı ilkokul 1928 yılında ilçe merkezinde, Kurultay ve Yassicatepe ilkokulları'nın açılmasıyla merkezdeki ilkokulların sayısı 3'e çıkmıştır. 1932 yılından itibaren ilçe köylerinde okullar açılmaya başlamıştır. Şu anda ilçe merkezinde 5 ilköğretim, köylerinde 36 ilkokul ayrıca Tepecik köyünde ve suçatı nahiyesinde 1'er ilköğretim okulu vardır (Tablo:24).

İlçede ilk defa ortaokul Gürün Ortaokulu adıyla 1951 yılında öğrenime açılmıştır. 1966 yılında Lise, 1984 yılında Endüstri Meslek Lisesi öğretime başlamıştır. 1969 yılında Suçatı Kasabası'nda, 1979 yılında Sarıca Köyü'nde, 1987 yılında Yolgeçen Köyü'nde, 1989 yılında ise Eskihamal Köyü'nde ortaokul açılmıştır. 1984 yılında da Tepecik Köyü'nde, 1966 yılında da Yolgeçen Köyü'nde ilköğretim okulu hizmete girmiştir. İlçe merkez ve köylerinde toplam 41 ortaokul, 2 ilköğretim okulu mevcuttur. İlçe merkez ve köylerinde eğitim ve öğretime karşı ilgi fazladır. Okur-yazar oranı 2000 sayımlarına göre %90 civarındadır.

Tablo:24. Gürün'deki Başlıca Okulların Öğrenci-Öğretmen Ve Personel Sayıları (2000)

Eğitim Kurumlarının Adı:	Öğrenci Sayısı			Öğretmen Sayısı	Personel Sayısı
	Erkek	Kız	Toplam		
Su Ürünleri Mes. Yük. Okulu	13	8	21	3	2
Bilgisayar Programcılığı	15	9	24	2	2
Gürün Lisesi	214	172	386	32	6
Gürün Endüstri Meslek Lisesi	98	-	98	7	4
Atatürk İlköğretim Okulu	93	54	147	6	2
Cumhuriyet İlkokulu	328	245	573	28	5
Gürün İlköğretim Okulu	251	178	429	30	4
Kemal Özalper İlköğretim Okulu	134	64	201	13	2
Kurultay İlköğretim Okulu	64	44	110	6	2
Halk Eğitim				6	4

Kaynak: Cumhuriyet Üniversitesi Gürün Meslek Yüksekokulu Müdürlüğü ve İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü Verileri

Foto:19. İnceleme alanında Eğitim Ve Öğretim Açısından Önemli Bir Yere Sahip, Cumhuriyet İlköğretim Okulu'ndan Bir Görünüm

2.3.3.3. Sosyal Fonksiyonu

Sosyal fonksiyonlar bir yerleşmeye merkezilik özelliği veren özellikler arasında yer almaktadır. Sosyal tesisler yalnızca yerleşme (kasaba,şehir) merkezindeki nüfusa hizmet için değil, köylere ve yakın çevresine de hizmet götürmek zorundadır. Bilindiği gibi şehir; doktorları, eczaneleri, dispanserleri ve hastaneleriyle bütün çevresinde belli bir bölgenin sıhhi merkezidir (Karaboran 1989 , s.90).

Sosyal işlevler de bir kente özelliklerini kazandıran unsurlardandır. Bir yerleşim bölgesindeki hastane, sağlık ocağı, dispanser, eczane gibi sıhhi merkezler hem bulunduğu yerleşim merkezine hem de kendisine bağlı bulunan bucak ve köylere hizmet götürmekle vazifelidirler.

Sosyal işlevler yönüyle Gürün şu özellikleri yansıtır: Gürün, doğu-batı yönünde bir köprü durumundadır. Bu uzaklıklar içerisinde teşkilatlı bir trafik hastanesi yoktur. Bu nedenle kazalar sonucunda, ilk müdahalede ölüm oranı artmaktadır: Ayrıca

Gürün'de bulunan hastanede dış hekimi bulunmaması da başka bir önemli eksiklikler. Bunun yanında ilçe eczaneleri ihtiyaca cevap verebilecek sayıdadır.

Çalışma alanındaki başlıca sosyal tesisler olarak: Sağlık ocakları, Devlet Hastanesi, Verem Savaş Dispanseri ve 3 adet özel eczane sayılabilir. Gürün Devlet Hastanesi 50 yatak kapasiteli olup bünyesinde operatör doktor, iç hastalıkları uzmanı, dış doktoru bulunmaktadır. Hastane tabipliğinden aldığımız bilgilere göre hastane bünyesinde bazı küçük ameliyatlara yapılabilmektedir. Ayrıca 3 pratisyen doktor, 15 tane ebe ve hemşire, 4 tane laborant görev yapmaktadır. İlçe merkezinde iki tane özel doktor muayenehanesi ve yine 3 adet özel dış doktoru muayenehanesi bulunmaktadır. Gürün , sağlık hizmetleri yönünden yetersiz kaldığı durumlarda Kayseri ve Sivas'a hasta göndermektedir. Yukarıda bahsettiğimiz üzere çalışma sahamızın sağlık açısından yeterli bir merkez özelliği göstermemektedir. Ayrıca çok önemli ve yoğun ulaşımın bulunduğu E 23 karayolunun Gürün'den geçmesi ve buna bağlı olarak birçok trafik kazasının olduğu da düşünülürse sağlık fonksiyonları yönünden çalışma alanımız yetersiz bir görünüm sergilemektedir.

Gürün'ün idari olarak etkisi altında bulunan nahiye ve köylerdeki sağlık kuruluşları da yetersiz olduğu belirtilmektedir. Pratisyen hekim ve ebelerle hizmet verilen bu merkezlerde genelde aşı, doğum olaylarına müdahale edilirken küçük operasyonlar dışında gelen hastaların tamamına yakını Gürün ilçe merkezine sevk edilmektedir. Merkezde bulunan sağlık kuruluşları bu alanlara da hizmet vermektedir. Köylerde bulunan sağlık evlerinde daha çok birer tane ebe görev yapmaktadırlar. Bu alanlarda doktor ve eczanenin bulunmaması hastaların Gürün'e gelmesini zorunlu kılmaktadır. Böylece Gürün'de bulunan sağlık kuruluşları, özel doktor muayenehaneleri ve eczaneler kırsal alanları da etkisi altına almaktadır.

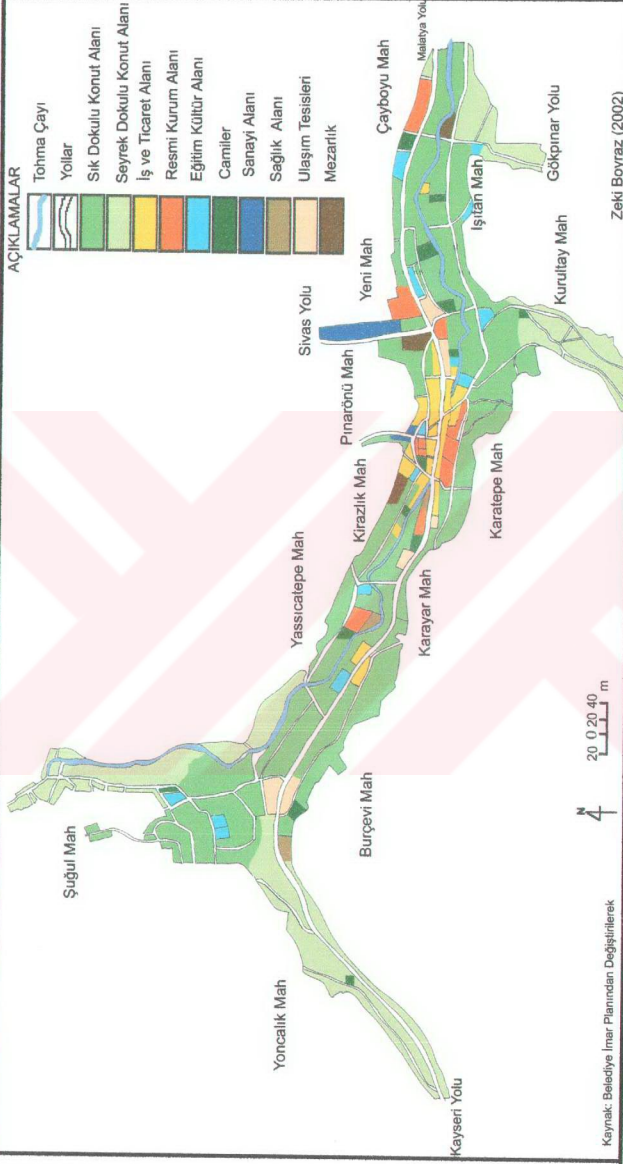
2.3.3.4. Ekonomik Fonksiyonu

Yerleşmelerin bünyesinde bulundurduğu fonksiyonlar içerisinde ekonomik fonksiyon çok önemli bir yere sahiptir. Yerleşmeler, ekonomik bakımdan bir merkez olarak çevresine şüphesiz etki ederler. Ekonomik fonksiyonlarıyla etkiledikleri alanları genişleterek yerleşmeleri kendilerine çekerler.

2.3.3.4.1. Ticari Fonksiyonu

Yerleşmelerin ticari fonksiyonunun belirlenerek ortaya koyulması , ihtiyaçların hangi alanlarda yoğunlaştığının tespit edilmesi ve yerleşmelerdeki ticarethanelerin çevresindeki kırsal alanları nasıl etkilediğinin ortaya konulması tabii ki önemlidir. Böylece bir yerleşmenin çevresindeki yerleşmelere göre ticari bir merkez olup olmadığını açığa çıkarmaktadır.

Harita:12 GÜRÜNDE ŞEHİR İÇİ ARAZI KULLANIMI (2002)

Bir bölgenin herhangi bir yerleşim merkezindeki nüfusun çoklukla günlük ihtiyaçtan lüks tüketim ihtiyaçlarına kadar olan talebi, her yerde tam manasıyla memnuniyet verici biçimde karşılanamaz. Bir yerleşim merkezindeki nüfus için çok önemli ve gerekli hizmetler merkezi yerde oluşmuş ekonomik bir merkezde sunulmaktadır. Bu merkezi yer, çevresindeki diğer yerleşim merkezlerinin belirli fonksiyonlarını üstlenmekte ve kendi nüfusunun ihtiyaçlarına cevap vermeye ek olarak çevresine hizmet götürmek açısından ayrıca önem kazanmaktadır (Karaboran, 1989, s.91).

Çalışma alanımızın günümüz dışındaki dönemlerdeki ticari fonksiyonu hakkında değerlendirme yapabilecek kadar veriye sahip olmadığımızdan dolayı geçmişle ilgili yorum yapamıyoruz.

Günümüzde İnceleme alanında ticari işyerlerinin fonksiyonel özellikleri bakımından ilk sırayı 183 adet işyeri ile %44,6'lık oranla periyodik ve günlük ihtiyaçlar diye adlandırdığımız faaliyet kolu almaktadır. Bu faaliyet kolunu gıda, giyim-kuşam ticareti ile uğraşan işyerleri oluşturmaktadır. İkinci olarak 111 adet işyeri ile %28,6'lık oranla el sanatları, tamirciler ve diğerleri diye gruplandırdığımız işyerleri gelmektedir. Üçüncü olarak 62 işyeri ile %15,1'lik oranla yeme-içme ve hizmet tesisleri ticareti ile uğraşan işyerleri gelmektedir. Uzun vadeli ve büyük ticaret ile uğraşan işyerleri 56 adet olup %13,7'lik oranla dördüncü sırada yer almaktadır. Gürün Esnaf ve Kefalet Kooperatifi'ne bağlı 410 adet işyeri bulunmaktadır (Tablo:25), (Harita:12).

Gürün'de her türlü gıda maddesi ticaretinin yapıldığı işyerlerinin sayısının fazla olduğu dikkatimizi çekmektedir. Gürün ilçe merkezinin önemli ticari iş kollarından olan nakliyeciliğin de önemli bir faaliyet kolu olarak karşımıza çıkmasında E-23 karayolunun etkisi büyüktür.

Foto:20. Ticari Fonksiyonların Yoğunlaştığı Şehit Mehmet Kurt Caddesi'nden Bir Görünüm

Tablo:25.Gürün'deki Ticarethanelerin Tür ve Miktarları (2002)

Peryodik ve Günlük iht.		Uzun vadeli ve büyük ticaret		Yeme, içme, hizmet		Diğerleri	
Bakkal	102	Mobilya	3	Lokanta	5	Değirmen	2
Kasap	7	Beyaz Eşya	5	Pastane	2	Tesisatçı	5
Fırın	7	Kuyumcu	4	Kahvehane	20	Marangoz	12
Manav	20	Plakçı	1	Çayocağı	8	Odun ard.	6
Tekel Bayii	15	Hırdavatçı	3	Tüpçü	6	Oto tamir parça	14
Konfeksiyon	11	İnşaat Malz.	4	Berber	8	Demirci	3
Tuhafiye	4	Av. Malz.	4	Büro	11	Benzinlik	3
Manifaturacı	3	Saatçi	1	Spor tesisleri	2	Taşımacılık	70
Züccaciye	2	Büyük tic.					
Ayakkabı	5	Toptan yem	8				
Fotoğrafçı	3	Toptan bakkal	8				
Kırtasiye	4	Kayısı tic.	7				
TOPLAM	183		50		62		115
%	44.6		12.2		15.1		28

Kaynak: Gürün İlçesi Mal Müdürlüğü Verileri ve Arazi Gözlemleri

Gürün ilçe merkezinde Cuma günleri pazar kurulmaktadır. Belediye binasının önünde kurulan pazara Gürün ve çevresindeki kırsal alanlardan alışveriş yapmaya gelenler yoğun şekilde gözlenmektedir. Yine Cuma günü ayrı bir alanda hayvan pazarı kurulmaktadır. Çevre kasaba ve köylerden getirilen hayvanlar burada pazarlanmaktadır. Pazarıda gıda, meyve, sebze, giyim, züccaciye ve halı gibi mallar satışa sunulmaktadır. Yaz ayları hariç diğer mevsimlerde sebze ve meyveler Adana ve Mersin başta olmak

üzere başka bölgelerden getirilerek satılmaktadır. İlçe merkezinde kurulan pazara kırsal alanlardan gelenler hem devlet dairelerindeki resmi işlerini görmekte hem de sağlıkla ilgili problemlerini halletmeye çalışmaktadırlar. Gürün'de pazarın Cuma günü kurulması merkez nüfusu geçici olsa da artırmaktadır.

Cuma günleri başta bankalar olmak üzere diğer resmi kuruluşlar da en yoğun günlerini yaşamaktadır. Çalışma alanında ticaretin canlanmasında E-23 karayolunun da etkisi büyüktür. Kayseri-Malatya karayolu üzerine kurulan konaklama tesisleri ticareti canlandırmaktadır.

2.3.3.4.2. Tarım Fonksiyonu

Ortalama 1350 m yüksekliğinde bulunan ve Tohma Vadisi'ne kurulan Gürün ilçe merkezi ve yakın çevresinde yıl boyunca alınan yağış miktarının azlığı (320 mm) tarımı olumsuz yönde etkilemektedir. Ancak ilçe merkezi ve çevresinde kullanılabilir su kaynaklarının yeterli oluşu tarımı olumlu etkileyen bir faktördür. Tarımla uğraşan nüfus, Tohma Çayı'ndan kendi metotlarıyla tarım alanlarına su getirerek bahçelerini sulamaktadır.

Tarla tarımına uygun düz arazi çok azdır. Şartlar, bahçe tarımına imkan vermektedir. Çevredeki bahçe tarımı içerisinde ilk sırayı kayısı almaktadır. İkinci sırayı ise elma ağaçları alır. Kayıscılıkla ve elmacılıkla uğraşamayan bahçe sahipleri ise genellikle sebzeçilik ve diğer tarım ürünlerinin üretimiyle uğraşmaktadırlar. Tohma Vadisi'ndeki tarım alanlarında bakla, domates, soğan, sarımsak, fasulye yetiştirilmektedir. Çalışma sahasının sahip olduğu relief, iklim ve hidrografik şartların vadi içerisinde uygun olması, sınırlı da olsa tarım potansiyeli açısından elverişlilik göstermektedir.

Çalışma alanında yaygın besicilik söz konusu olmayıp bazı ailelerin ihtiyaca yönelik birkaç hayvan beslediği görülmektedir. İlçe merkezi nüfusunun 1990 yılında %11'i tarımsal faaliyetlere istihdam edilmiş durumdayken 2000 yılında bu oran %8'e gerilemiştir.

2.3.3.4.3. Sanayi Fonksiyonu

Çalışma alanında sanayi kuruluşlarını ele aldığımızda büyük sanayi kuruluşu olarak herhangi bir tesisin bulunmadığını görüyoruz. Ancak bunun dışında ilçe merkezinde küçük çaplı 20-25 tane demir doğrama ve marangoz atölyesiyle 8-10 tane oto tamircisi ve tornacı bulunmaktadır. Bahsettiğimiz küçük sanayi kuruluşları dışında kayda değer sanayi ve endüstri kuruluşu bulunmamaktadır.

2.3.3.5. Ulaşım Fonksiyonu

Tez alanımız ulaşım fonksiyonları bakımından gelişmiştir. Özellikle 1956'dan sonra karayolunun faaliyete geçmesiyle ulaşım açısından Gürün'ün çevresine göre avantajlı bir konuma ulaşmıştır. İlçe Kayseri-Malatya (E-23) yolu üzerindedir. Karayolunun ilçe sınırı içerisindeki uzunluğu 67 km'dir. E-23 karayolu asfalt ve bakımlı bir yoldur. Kayseri Karayolları Bölge Müdürlüğü'ne bağlıdır. Bu güzergahta rakımın yüksek olması ve arazinin engebeli olması nedeniyle kış aylarında zaman zaman kısa süreli yol kapanmaları olmaktadır. Kara yoluna ve zor geçen kış şartlarına bağlı olarak inceleme alanında ulaşım tesisleri gelişmiştir. Birçok yolcu otobüsü, yük araçları ve özel otolar Güründe konaklamakta ve mola vermektedir.

Çalışma alanındaki köylere ulaşım zor şartlar altında sağlanmaktadır. Birçok köyün yolu stabilize değildir. Yükseltini fazla oluşu ve yağışları özellikle kış aylarında kar şeklinde düşmesi yolların kapanmasına neden olmaktadır. Her köyün yolu bulunmasına karşın özellikle iç kesimlerdeki yerleşmelerde ulaşım sorunu daha fazladır. Her geçen gün nüfusun azalmasına bağlı olarak köylerden ilçe merkezine gelen araçların gelişleri ancak pazartesi ve Cuma günlerini yapılabilmektedir. Bazı köylerde ise minübüs seferleri bile düzenlenememektedir.

Çalışma alanından geçen E-23 karayolu birçok kır yerleşmesinin içinden geçerken bir kısmının'da çok yakınında bulunduğundan ulaşımı kolaylaştırmaktadır. Ayrıca inceleme alanımızın kuzeyine doğru olan yerleşmelerde, Gürün-Sivas karayolunu kullanarak köylere gitmektedirler. Merkeze en yakın yerleşmeler Karahisar, Ağaçalı, Kavak, Kızılburun, Kızılören, Sularbaşı, Suçatı kasabası, en uzak yerleşmeler ise Deveçayırı, Mağara, Erdoğan, Bozhüyük, Camiliyurt, Akdere,

Karaören, Gerdekmağara, Dayakpınar köyleridir. Diğer yerleşmeler ise 25-40 km mesafe uzaklıkta bulunmaktadır.

Tablo:26. Gürün İlçesine Bağlı Köylerin Gürün İlçe Merkezine Uzaklıkları. 2000

Yerleşim Alanı	Uzaklık. KM	Yerleşim Alanı	Uzaklık. KM
Ağaçlı	15	Karakuyu	17
Akdere	55	Karaören	55
Akpınar	45	Karapınar	40
Ayvalı	35	Kaşköy	28
Bağlıçay	32	Kavak	13
Bahçeici	18	Kayalar	50
Başören	44	Kaynarca	34
Beypınarı	45	Kılıçdoğan	45
Bozhüyük	77	K.mağara	55
Böğrüdellik	37	Kındralık	47
Camiliyurt	52	Kızılburun	12
Çevirme	38	Kızılören	17
Çiçekliyurt	29	Kızılınar	31
Çipil	63	Konakpınar Bm	30
Davulhüyük	25	Koyunlu	56
Dayakpınar	48	Külahlı	27
Deveçayırı	63	Kürkçü	52
Dürnepınar	40	Osmandede	30
Erdoğan	57	Reşadiye	22
Eskibektaşlı	35	Sarıca	43
Eskihamal	40	Sularbaşı	13
Gerdekmağara	55	Tepecik	24
Göbekören	38	Yaylacık	32
Gökçeyazı	30	Yazyurdu(BM)	39
Güldede	45	Yelken	12
Güllübucak	57	Yenibektaşlı	49
Güneş	55	Yeşildere	45
Hüyüklüyurt	34	Yılanhüyük	22
İncesu	21	Yolgeçen	42
Kalederesi	21	Yukarısazcağız	18
Karadoluk	37	Yuva	23
Karahisar	9	Suçatı Kasabası	12

Kaynak: Gürün Kaymakamlığı Verileri Ve Arazi Anket Sonuçları

Foto:21. E-23 Karayoluna Bağlı Oluşan Ulaşım Tesislerinden Bir Görünüm

2.3.4. Merkezi Yer Olarak Görün

Merkezi yer olabilmek için çevresindeki ve idare alanındaki yerleşim merkezlerinin bir çok fonksiyonlarını üstlenmekten ve kendi nüfusunun çok çeşitli ihtiyaçlarını karşılamaktan başka, belirli bir sahaya veya çevreye de hizmet vermek ve bu sahanın çeşitli ihtiyaçlarını karşılamak gerekmektedir (Karaboran, 1989, s.94-95). Herhangi bir sahanın merkezi yer özelliği gösterebilmesi için şehrsel fonksiyonların geliştiği zirai, ticari ve ulaşım bakımından gelişmiş bir merkez özelliği göstermesi gerekmektedir. Dolayısıyla bu şehrsel fonksiyonların gelişme düzeyine göre idare alanında bulundurduğu yerleşmelere bağlı olarak gelişen nüfusu etkilediği gibi merkezden çevreye doğru bir etki sahası oluştururlar. Dolayısıyla şehrsel fonksiyonların gelişmişlik düzeyi yerleşmelerin merkezi yer olma özelliklerini doğrudan etkilerler. Her yerleşmenin idari bir etki alanı bulunurken çeşitli fonksiyonların gelişmesine bağlı olarak ikinci bir etki sahası oluştururlar. Yerleşmelerin merkezi yer özelliği göstermesinde fonksiyonların gelişmesinin yanında merkeze ulaşılabilirlik de önemlidir. Yani ulaşım ağlarının merkeze kolayca gidilip gelinebilir düzeyde olması ve mesafenin yakınlığı önemlidir. Bu faktör etki sahası açısından oldukça önemlidir.

Tez alanımız olan Gürün, 61 köy ve merkez dahil 3 bucağın idari merkezidir. 2792 km²'lik alanın yönetim merkezidir. Çalışma alanında 26742 kişi yaşamaktadır. Gürün alışma alanımızın yönetim merkezi konumundadır. Dolayısıyla idari merkez özelliği göstermesinden dolayı bir çok resmi kurum ve kuruluş burada yapılanmıştır.

Çalışma alanında kültürel fonksiyonlar açısından bir çok eğitim ve öğretim kurumu Gürün'e kültürel fonksiyonlar olarak merkezilik özelliği kazandıran başlıca unsurlardır. Ayrıca İnceleme alanında Meslek Yüksek Okulu'nun bulunması ve Sağlık Meslek Lisesi'nin kurulmuş olması kültürel fonksiyonlar açısından etki sahasını idari alanın dışına çıkarmaktadır. İlköğretim ve lise düzeyindeki eğitim kurumları Gürün ilçesinin yönetim sınırlarını birinci derecede etkilemektedir. Kırsal alandaki yoğun göç nedeniyle azalan nüfusa bağlı olarak, Ağaçalı, Akdere, Bahçeci, Bozhüyük, Camiliyurt, Çiçekliyurt, Dayakpınar Deveçayırı, Eskibektaşlı, Güldede, Güllübucak, Hüyüklyurt, Karahisar, Karaören, Kaşköy, Kındıralık, Kürkçü, Reşadiye ve Yelken köylerinde ilkokullar kapalı durumdadır. Bu nedenle de kırsal yerleşmeler eğitim ve öğretim açısından ilçe merkezine bağımlı durumdadırlar.

Gürün'de sosyal fonksiyonlar açısından da idare alanını etkisi altına almaktadır. Çünkü Gürün'ün başta bağlı bulunduğu Sivas'a ulaşımının güç ve uzun olması ayrıca Kayseri ve Malatya'ya olan mesafenin fazlalığı, ilçe merkezini sosyal fonksiyonlar açısından da zorunlu olarak merkezi kılmıştır. Gürün Devlet Hastanesi 50 yatak kapasiteli olup küçük operasyonların yapılabildiği bir sağlık merkezi konumundadır. Kırsal alanlarda sadece Suçatı ve Yazıyurdu'nda sağlık ocağı bulunmaktadır. Bu ocaklar doğum ve aşılama hizmetlerini yapabilmektedir. Bunun dışındaki hastaları Gürün Devlet Hastanesi'ne sevk etmektedirler. Ayrıca ilçe merkezindeki bulunan üç eczane de Gürün ilçe merkezinin ve idari alanının tamamının ihtiyaçlarına cevap vermektedir. Sonuç olarak çalışma alanımız sosyal fonksiyonlar açısından bir merkez özelliği göstermektedir.

Merkezi yer olma özelliğinin ortaya çıkmasında en önemli kriter olarak ticari fonksiyonun etki sahası belirlemektedir. Bu etki ne kadar güçlü ise merkezilik o kadar güçlüdür. Ticari fonksiyonun gelişmişliğini etkileyen ticarethanelerin çeşitliliği, ticarethanelerin gelişmişliği ve sayıları, satış yapabilme kapasiteleri, ne kadar nüfusun ticarethaneler kanalıyla istihdam edildiği, faal nüfusun ticari fonksiyonlar içerisindeki

orani, ticarethanelerin müşterilerinin nerelerden geldiği gibi unsurlar merkezi yerin fonksiyonlarının ticari olarak etki sahasını belirlemede önemlidir. Her ticari merkez bir etki sahası oluştururken aynı zamanda bir başka ticari merkezin de etki sahası içerisinde olabilir. İnceleme alanımız ticari fonksiyon olarak yönetim alanını etkilerken toptan tiarete fazla gelişme gösterememesi başka ticari merkezlerden etkilendiğini gösteren bir kriterdir. Toptan ticarete tez alanımız Sivas, Kayseri ve Malatya'nın etki sahası içerisinde yer almaktadır. Ulaşım açısından E-23 karayolunun Çalışma alanından geçmesi büyük bir avantajdır. Çevre illere ulaşım bu yolla sağlanmaktadır.

Sonuç olarak çalışma alanımız olan Gürün Sivas, Malatya ve Kayseri'ye uzak olmasından dolayı merkezi yer özelliği göstermektedir. Ancak birinci derecede bağlı bulunduğu Sivas'ın, ikinci derecede Kayseri ve Malatya'nın etki sahası içerisinde yer almaktadır. E-23 karayolunun ulaşımı kısmen kolaylaştırması ikinci derece etki alanını oluşturmuştur. Tez alanımız ticari, kültürel ve sosyal fonksiyonlarıyla büyük yerleşim yerlerine uzak olan ve ulaşımı güç olan büyük bir kırsal alanın merkezilik özelliğine sahiptir. Yörede özellikle kış aylarında kar yağışı ve don olaylarının kayseri Malatya kara yolunda sık sık ulaşım açısından aksamlar meydana gelmektedir. Bu nedenle inceleme alanındaki benzinlikler ve kamyonculara yönelik oluşan tesisler büyük hizmet verirken, ulaşım fonksiyonları içerisinde gelişen bu tesisleri de çalışma alanına bu açıdan çevreye göre bir merkezi yer özelliği kazandırmaktadır.

2.3.5. Gürün'ün Şehiriçi Farklı Kullanış Alanları

2.3.5.1. Konut Alanları

İnceleme sahasının merkezi özelliğini gösteren Gürün ilçe merkezinde yerleşmenin ilk başladığı alanın Şuğul Mahallesi ve Çayboyu Mahallesi olduğu belirtilmektedir. Geçen süreçte düzenli bir şekilde günümüze kadar diğer mahalleler teşekkül etmiştir. Günümüzde 13 mahallenin yer aldığı çalışma sahasının tamamında içme suyu şebekesi tamamlanmıştır. 3015 adet su aboneli bulunan Gürün ilçe merkezinde konutlar ve işyerlerinin tamamına bu hizmet ulaştırılmıştır. İnceleme alanında ilk nüvenin atıldığı Çayboyu ve Şuğul mahallelerinde içme suyu sorunu bulunmazken bu iki yerleşmede alt yapı ve imar sorunu olduğu belirtilmektedir. Çalışma alanında konutların tamamına yakınında elektrik tesisatı mevcut olduğu belirtilmektedir. 2980 abone sayısı ile her konuta enerji hattı çekildiği belirtilmektedir.

(TEK, 2000). Aynı zamanda 810 aboneyle de ticari işyerlerine enerji verilmektedir. Çalışma alanında 2037 adet telefon abonesinin bulunduğu belirtilmektedir. Elektrik ve su abonelerine bakıldığında telefon abone sayısının da bu değerlere yakın olduğu görülmektedir. Bu da bize hemen hemen her evde telefon bulunduğunu gösterir. Aynı zamanda 800 abone iş ve ticaret sahalarında telefon kullanırken resmi kurum ve kuruluşlar 98 adet telefon abonesine sahiptir.

Gürün'ün şehir içini oluşturan başlıca birimler konut, işyerleri, resmi kurum ve kuruluşlar, eğitim alanları, sosyal alanlar vs.dir. Bu alanlara ilçe merkezinde arazi kullanımı açısından baktığımızda en büyük alanı doğal olarak konutlar kaplamaktadır. Konutların yayılış alanlarına baktığımızda cadde kenarlarında yoğunlaştıkları dikkati çekmektedir. Gürün'ün kuruluşunun çekirdeğini oluşturan Pınarönü ve Şuğul mahallelerinde konutların daha eski, cadde ve sokaklarına daha dar olduğu dikkati çekerken 1970'li yıllardan sonra kurulan mahallelerde cadde, sokak ve konut alanlarının daha düzenli bir görüntü sergiledikleri gözlenmektedir. Eski mahallelerde bulunan bir ya da iki katlı konutların daha çok kerpiç ve ahşap malzeme kullanılarak yapıldığı gözlemlenmiştir. Bu yapılar arasında çok katlı binaların yeni yeni oluşmaya başladığı dikkati çekmektedir.

Gürün'deki konutlarda kullanılan başlıca malzemeler; taş, kerpiç gibi yörede kolayca sağlanabilen malzemelerdir. Bu tip konutların üzerleri düz dam şeklindedir. Bu konutlarda sıva malzemesi olarak toprak, saman ve su birleşiminden oluşan çamur sıva kullanıldığı belirtilmektedir. Eski yapıların bulunduğu konutlar Şuğul, Pınarönü Mahallesi ve Edip Başer Caddesi çevresinde yoğunluk kazandığı gözlemlenmiştir. Yeni yapılan konutlar çimento, tuğla ve briket gibi modern inşaat malzemeleri kullanılarak yapılmaktadır. Yeni yapılan bu konutların bir diğer özelliği ise banyo, tuvalet, mutfak, su tesisatı gibi özelliklerle donatılmış olmalarıdır. İlk kurulan Şuğul ve Pınarönü mahallelerinde yer alan eski yapılarda çatı sistemi yaygın olmayıp, konutların üzeri düz dam şeklindedir. Yeni yapılan modern konutlarda çatı sistemi kullanılmaktadır. İklimle de bağlı olarak çatı malzemesi olarak çinko-saç malzeme tercih edilmektedir. Bu yapılar Kayseri-Malatya karayolu (E-23) üzerinde yoğunluk kazanmaktadır. Zaten İnceleme alanında Kayseri-Malatya Karayolu kenarından içeri doğru sokulan caddeler çok kısa uzanarak adeta birer sokak görünümünde olduğundan bu caddelerin konut yoğunluğu ve ticari fonksiyon bakımından fazla önem arz etmediği görülmektedir. Gürün çok eski

tarihlerden beri yerleşmeye sahne olmasından dolayı mahalleler çok dağınık ve vadi içlerinde bulunurken, 1956 yıllarında karayolunun Gürün'den geçmesi çalışma alanında yol boyunca yoğunlaşmaya neden olmuştur.

Foto:22. Nurettin Sözen Caddesi Çevresinde Oluşan Konut Alanlarından Bir Görünüm

2.3.5.2. İş ve Ticaret Alanları

Çalışma alanında iş ve ticaret alanları Kayseri-Malatya yolu boyunca yoğunlaşmıştır. E-23 karayolunun inceleme alanımızı boydan boya kat etmesinden ötürü birçok mahalle içerisinden geçmesine neden olmuştur. Bu yüzden ticari alanların yoğunlaştığı tek mahalle bulunmamaktadır. İş ve ticaret alanları E-23 karayolu üzerinde kuzey ve güney yönlerinde sıralanırken yol boyunca ticari bir yoğunlaşma söz konusudur. Kayseri-Malatya yolundan açılan genelde kuzeye doğru kısa uzanışlı bir görünüm sergileyen Şehit Mehmet Kurt Caddesi, Yıldırım Bayazıt Caddesi, Şehit Mustafa Tuğrul Caddesi, Hüseyin Moğolkoç Caddesi, Şehit Savaş Koyun Caddesi, kısmen de Prof.Dr.Nurettin Sözen Caddesi'nde ticarethaneler yer almaktadır. Çalışma alanında iş ve ticarethaneler, türlerine göre herhangi bir caddede yoğunluk arz etmemektedir. Her caddede değişik fonksiyonlara haiz işyerleri, karışık bir görünüm sergilemektedir (Harita.13).

2.3.5.3. Malatya-Kayseri Karayolu Üzerindeki Fonksiyonel Alanlar

Doğu-batı yönünde uzanan Tohma Vadisi'ne yerleşen Gürün'den E-23 devlet karayolu olarak da bilinen Kayseri-Malatya yolu geçmektedir. Dolayısıyla doğu ve batıyı birbirine bağlayan bu yol trafik açısından yoğun olan bir ulaşım sistemidir.

Gürün, iş ve ticaret alanlarının büyük bir çoğunluğunu yol boyuna çekmeyi başarmıştır. İş ve ticarethanelerin büyük bir bölümü yol boyu üzerinde yer alırken banka şubeleri, eczaneler gibi değişik fonksiyonlara sahip kuruluşlar da karayolu üzerinde oluşmuşlardır. Ayrıca ulaşım tesisleri ve benzinliklerin tamamı da Kayseri-Malatya karayolu üzerinde yer almaktadır. Doğu ve batı bağlantısı özelliğine sahip olan bu yolu ulaşımın canlılığından ve yoğunluğundan dolayı Doğu ve Güneydoğu Bölgesi'nde bulunan illerin tamamına yakını kullanmaktadır. İnsan taşımacılığının yoğun olduğu E-23 karayolunun kenarında otobüs firmalarının yolcularının ihtiyaçlarını gidermek için mola verdikleri yerlerden birisi de çalışma sahamızdır. Bu özelliğinden dolayı İnceleme alanında otobüs firmalarının konakladığı dört adet tesis bulunmaktadır. Velioğlu Dinlenme Tesisleri çalışma sahamızın girişinde yer alırken, Aktaş Dinlenme Tesisleri ilçe merkezinde, Gölpınar ve İmamoğlu Tesisleri ise ilçenin Kayseri yönünde çıkışında yer almaktadır. İnsan taşımacılığının yanında E-23 karayolu, yük taşımacılığında da önemli bir potansiyele sahiptir. Dolayısıyla kamyoncuların da konakladığı 2 adet tesis bulunmaktadır. Ulaşım sektörüne bağlı olarak oluşmuş olan bu tesisler, Çalışma alanında aynı zamanda bir istihdam kaynağını oluşturmaktadır. Bunların, iktisaden faal olan nüfusun istihdamına katkıda bulunduğu şüphesizdir. Gölpınar tesislerinde 35 kişi, İmamoğlu tesislerinde 29 kişi, Aktaş tesislerinde 40 kişi ve Velioğlu tesislerinde 52 kişi, 3 vardiyalı olarak çalıştırılmaktadırlar. Kamyoncuların konakladığı tesislerde ise toplam 17 kişi çalıştığı belirtilmektedir. Yukarıda da belirttiğimiz üzere bu tesislerde toplam 173 kişi istihdam edilmiştir. İnceleme alanında yer alan ulaşım tesisleri, yeme içme ve hizmet tesisleri olduğundan diğer ticarethanelere de olumlu katkılarda bulunmaktadır.

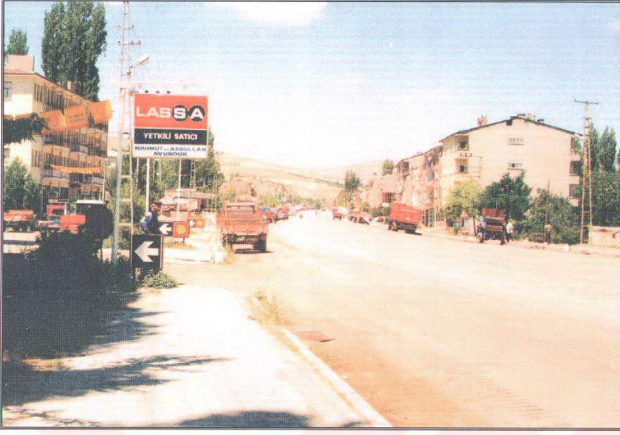

Foto:23. E-23 Karayolu Kenarında Oluşan Ticarethanelerden Bir Görünüm

Çalışma alanında oluşmuş olan; ulaşım, dinlenme ve hizmet tesislerinde ortalama 350-400 civarında aracın konakladığı belirtilmektedir. Ticari fonksiyon olarak da canlılık arzeden yol boyu, çalışma alanımıza vadi yerleşmesinin yanında yol boyu yerleşmesi özelliği de kazandırmıştır.

2.3.5.4. Şehit Mehmet Kurt Caddesi

Doğu-batı yönünde uzanmaktadır. E-23 karayolundan başlayarak uzanan cadde, fazla uzun olmamakla birlikte inceleme alanının ticari fonksiyonunun yoğunlaştığı cadde görünümündedir. Cadde üzerinde bazı resmi kurum- kuruluşlar da bulunmaktadır. İlçe halk kütüphanesi, tarihi bir özelliği olan Ulu Camii de bu cadde üzerindedir. Cadde kısa görünümüyle adeta bir sokağı andırmaktadır. Cadde üzerinde bulunan ticarethaneler genelde dayanıklı tüketim mallarının yoğunlaştığı işyerlerinden oluşmaktadır.

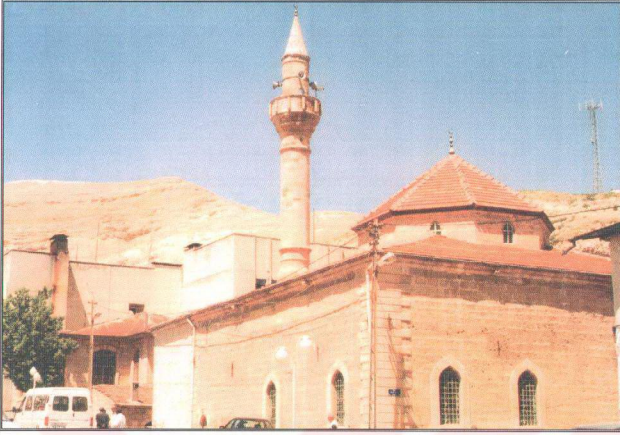

Foto:24. Şehit Mehmet Kurt Caddesi Üzerinde Bulunan Tarihi Ulu Camii'den Bir Görüntüm

2.3.5.5. Yıldırım Bayazıt Caddesi

Cadde Edip Başer Caddesi ile Hükümet Konağı'nın bulunduğu alanda kesişir. Sonra Kayseri-Malatya yoluna, Tohma üzerindeki köprüyü geçtikten sonra bağlanır ve güneye doğru uzanır. Hükümet Konağı, Milli Eğitim Müdürlüğü, Halk Eğitim Müdürlüğü, Öğretmen Evi gibi resmi kuruluşların yoğun olduğu cadde görünümündedir. Resmi kurumlardan hariç cadde üzerinde yok denecek kadar az ticarethane görülürken konut alanlarının yoğunlaştığı gözlenmektedir.

2.3.5.6. Hüseyin Moğol Koç Caddesi

E-23 karayoluna paralel olarak uzanan cadde Tohma Çayı'nın güneyinde yer almaktadır. Şehit Mustafa Tuğrul Caddesi'nden başlayarak doğuya doğru uzanmaktadır. Cadde üzerinde ticarethaneler yoğun bir şekilde yer alırken bu ticarethaneler herhangi bir faaliyet türünde yoğunlaşmayıp çeşitlilik arz etmektedir. Ticarethanelerin gerisinde ise yoğun konut alanları bulunmaktadır.

2.3.5.7. Edip Başer Caddesi

Cadde Yıldırım Bayazıt Caddesiyle birlikte Hükümet Konağı'nın önünde kesiştikten sonra Tohma Çayı'nı köprü ile geçerek Kayseri-Malatya karayoluna bağlanmaktadır. Cadde, kuzeye doğru uzanır. Cadde üzerinde herhangi bir ticari faaliyet

görülmezken kültürel fonksiyonlarımız bakımından önemli olan; Gürün Çok Programlı Lisesi, Mevlana Camisi bu cadde üzerinde yer almaktadır. Cadde üzerinde yoğun konut alanları oluşmuştur. Cadde üzerinde genelde ahşap binalar bulunurken tarihi değer arzeden cumbalı konaklar da bu cadde üzerinde yoğunlaşmaktadır. Edip Başer Caddesi'nin kuzeyinde Tohma Çayı akmaktadır. Bundan dolayı kuzey cenahta, tek sıralı halde bulunan ve ara sokaklara fazla rastlanmayan konutlar yer almaktadır. Caddenin diğer yanında ise yine konut alanları, eğimli bir sahaya doğru yoğunluk arz etmektedir. Cadde üzerinde ahşap yapıli kerpiç malzemenin yoğun kullanıldığı cumbalı eski konaklar güzel bir görünüm sergilemektedir.

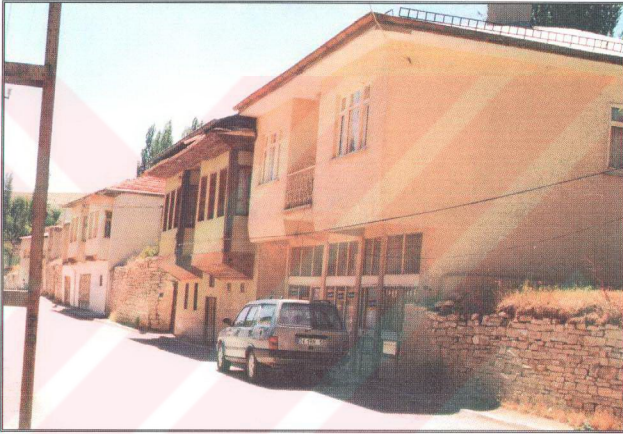

Foto:25. Edip Başer Caddesi Üzerinde Yer Alan Cumbalı Eski Konaklardan Bir Görünüm

2.3.5.8. Prof.Dr.Nurettin Sözen Caddesi

Kayseri-Malatya yoluna açılan cadde, doğuya doğru uzanmaktadır. Caddenin giriş kısımlarında sağlı sollu seyrek şekilde işyerleri dışında, geri kalan kısımların tamamı konut alanlarından oluşmaktadır.

2.3.5.9. Şehit Şavaş Koyun Caddesi

Hüsrev Moğol Koç Caddesi ile Şehit Mehmet Kurt Caddesi arasında uzanan cadde, kısa bir görünüm sergilenmektedir. Ticari iş yerlerinin karışık bir şekilde yoğunlaştığı, ticari anlamda önemli bir yere sahip olan bir cadde özelliğindedir.

2.3.5.10. Şehit Naci Avunduk Caddesi

Hüsrev Moğol Koç Caddesi'nden başlamaktadır. Cadde, çıkmaz sokak konumundadır. Belediye Binası'nın karşısına açılan cadde üzerinde, demir doğrama atölyelerinin yoğunlaştığı görülmektedir. Ayrıca bu atölyelerin aralarına serpiştirilmiş şekilde değişik türden küçük işyeri bulunmaktadır.

2.3.5.11. Sanayi Alanları

Gürün'de sanayi alanları için belediye tarafından Sivas karayolu üzerinde yer ayrılmasına rağmen bu sahada henüz herhangi bir sanayi faaliyetine geçilmediği gözlenmiştir. Bunun dışında başlıca küçük sanayi kuruluşları; demir doğrama atölyeleri, oto tamir atölyeleri, oto yedek parçacılar ve tarım aletleri yapan işyerleridir. Bunlar, değişik caddelere dağılmış durumdadırlar. Ancak E-23 karayolu üzerinde bunlara daha sık rastlanmaktadır. Şehit Naci Avunduk Caddesi üzerinde ise demir doğrama ve kaynak atölyeleri yoğunluk kazanmıştır. Bunun dışında Çalışma alanında küçük bir yaba ve dirgen atölyesi bulunmaktadır. Gürün'de önemli sayılabilecek bir sanayi kuruluşu ve fabrika bulunmamaktadır.

2.3.5.12. Resmi Kurum ve Kuruluş Alanları

İnceleme alanında resmi kurum ve kuruluşların başlıca toplandığı caddeler: Şehit Mustafa Tuğrul, Yıldırım Bayazıt, Şehit Mehmet Kurt Caddeleridir. Belediye, Hükümet Konağı, Emniyet Müdürlüğü, Postane, Öğretmen Evi, Jandarma Komutanlığı, Cezaevi gibi kurum ve kuruluşlar bu caddeler üzerinde bulunmaktadır. Yukarıda belirttiğimiz resmi kurum ve kuruluşlar ilçe merkezinde yer alırken; Köy Hizmetleri, Karayolları ve Bölge Trafike ait tesisler ilçe merkezinin dışına doğru Kayseri-Malatya yolu kenarında toplanmışlardır.

2.3.5.13. Sosyo-Kültürel Alanlar

Gürün'de sosyo-kültürel alanlarda inceleyeceğimiz başlıca yapılar olarak; eğitim merkezleri içerisinde yer alan okullar, halk eğitim merkezi, Halk Kütüphanesi ve Sportif faaliyetlerin yapıldığı alanları sayabiliriz. Bu yapılar, herhangi bir alanda yoğunluk göstermeyip dağılmış durumdadırlar. Halk Eğitim Merkezi'nin kendine ait bir binası olmayıp Öğretmen Evi'nin zemin katında hizmet vermektedir. Halk Eğitim Merkezi,

Edip Başer Caddesi üzerinde yer almaktadır. İlçe Halk Kütüphanesi, Şehit Mehmet Kurt Caddesi üzerinde tarihi özelliğe sahip bir binada hizmet vermektedir. Altı ilköğretim okulu ise çalışma sahasının değişik mahallelerine dağılmış durumdadır. Gürün Çok Programlı Lisesi, şehrin kuzeydoğusuna doğru uzanan Edip Başer Caddesi üzerinde bulunurken Endüstri Meslek Lisesi, Kayseri-Malatya karayolunun çevresinde yer almaktadır. Bunun dışında ilköğretim okulları mahallelere dağılmıştır. Sportif faaliyetlere yönelik olarak toprak futbol sahası bulunmaktadır.

Sosyo-kültürel alanlar içerisinde fonksiyon olarak sağlık tesislerinin de yeri büyüktür. Gürün'de sağlık kuruluşlarını ele alacak olursak Devlet Hastanesi önemli bir yere sahiptir. Hastane, merkezle birlikte sağlık tesisleri açısından yetersiz olan kırsal alanları da etkisi altına almaktadır. Bunun dışında bir sağlık ocağı ve bir de Verem Savaş Dispanseri bulunan ilçe merkezimizde 3 tane de eczane faaliyet göstermektedir. Kayseri-Malatya karayolunun çalışma sahasından geçmesinden dolayı trafik kazalarının olması da düşünülürse bu sağlık tesislerinin yetersiz bir görünüm sergilediği aşikardır.

Gürün'ün etki alanı içerisinde bulunan nahiyeye ve köylerde sağlık ocakları ve sağlık evleri de bulunmaktadır. Şuçatı Nahiyesi'nde sağlık ocağı bulunmaktadır. Yazıyurdu, Tepecik, Eski Hamal, Başören gibi köylerde ise sağlık evleri bulunmaktadır. Köy ve nahiyelerde bulunan sağlık birimleri, eleman ve teçhizat yönünden yeterli olmadığından dolayı sağlık sorunlarının tamamına yakını Gürün ilçe merkezinde çözülmektedir.

2.3.6. Kır Meskenleri

Mesken; çok çeşitli faktörlerin etkisinde kalan, şekil ve planı ile bu faktörlerden her birinin etkisini aksettiren çok kompleks bir yeryüzü olayıdır (Tanoğlu, A. 1969,s:238). Meskenler oldukça kısa ömürlüdür. Büyük şehirlerde, ayakta kalmış en eski evler dahi ancak üç veya dört asırlıktır. Meskenler içinde bilhassa köy meskenleri kısa zamanda ortadan kaybolur ve yerine çok çabuk yenileri inşa edilir. Fakat bu derece süratle değişen bir olayda bile sabit kalan birtakım faktörlerin tesir ve izlerini bulmak mümkündür. Bu nedenle köy meskenleri, eskilerinden yenilerine intikal eden değişmeyen birtakım özellikler arzeder. Kısacası meskenler, içerisinde buldukları coğrafi muhitte değişmeyen bazı hususiyetlere göre yeni baştan tanzim edilebilen beşeri tesislerdir (Göney, S. 1967). Konutlar, yer aldıkları çevrenin ve coğrafi şartların etkisini

taşlılar. Dolayısıyla coğrafi çalışmalarda bu nedenle önemli bir yer tutmaktadırlar. Kuşkusuz konutlar ve bunlar içinde de kır meskenleri büyük ölçüde doğal çevre şartlarının ve özellikle de iklim ve toprak özelliklerinin etkisiyle şekillenirler. Bulunduğu çevrede kolay elde edilebilen inşaat malzemesi kullanılarak yapılan konutlar aynı zamanda geçmişten günümüze kadarki doğal çevre koşullarında meydana gelen farklılaşmanın da adeta delilleri konumundadır. Ayrıca konutların şekillenmesinde ve oluşturulmasında yaşam tarzı, ihtiyaçlar ve kültürel birikim çok önemli faktörleri oluştururlar.

Dört mevsimin yaşandığı ve birbirinden farklı iklimlere sahne olan Türkiye'de çok çeşitli litolojik formasyonlar, yer yer zengin orman sahaları yanında çıplak bozkırlar, yükselti fazlalığı, çok farklı kültürler ve nihayet ekonomik yapı ülkemizin her yöresinde birbirinden oldukça farklı kır meskenlerinin oluşmasına zemin hazırlamıştır. Ülkemiz ile paralellik gösteren Çalışma alanında da çeşitli yapı malzemesi kullanımı görülürken Çok farklı mimari tarzda inşaat edilmiş meskenler yer almamaktadır. Zaman içerisinde bazı değişiklikler olmasına karşın yörenin karakterini yansıtan kerpiç malzemenin yoğun kullanıldığı ahşap meskenler çoğunluktadır.

Çalışma alanında konutların dönemler içerisinde gelişim sürecine bakacak olursak; 1935 yılında 3547 adet olan konut sayısının, 1965 yılına gelindiğinde 30 yıllık dönemde %39'luk bir artışla 4932'ye yükseldiğini görmekteyiz. Zaten nüfus bakımından da inceleyecek olursak tez alanında aynı dönemde nüfus artışı da konut artışını teyit eder niteliktedir. 1965-2000 yılları arasındaki 35 yıllık döneme bakacak olursak ilk 30 yıllık dönemin tersine konut sayılarında %34,9'luk bir azalmanın olduğunu görürüz. 1965 yılında 4962 olan konut sayısının, 2000 yılında 3210'a indiğini görmekteyiz. Aynı şekilde İnceleme alanındaki 2000 yılı nüfusu da bu olayı teyit etmektedir. İnceleme sahasında 1965 yılından itibaren azalma başlamış olan konut sayısı, 2000 yılında 1935 yılındaki konut sayısının bile gerisinde kalmıştır.

Kuşkusuz kır meskenlerinde yapı malzemesinin temini çoğunlukla yakın çevre şartlarına ve olanaklarına bağlı olarak gerçekleşir. İnceleme alanında, toplam meskenlerin %60'ında taş malzeme dolgu maddesi olarak kullanılırken bunu; son yıllarda %25'lik bir oranla yaygın olarak kullanılmaya başlayan tuğla takip etmektedir. Geçmişte hemen hemen çevre imkanlarına bağlı bulunan kır halkı, meskenlerini inşaat

ederken işlenmesi zor olan taş malzemeyi kullanmak zorunda kalırken, gelişen şartlarla dışardan malzeme temininin daha rahat bir hal alması, maddi durumu elverişli olan halkın hem kullanımı rahat olan ve hem de görünüş olarak daha düzgün bir estetiğe sahip olan tuğlayı tercih etmesine neden olmuştur. Bu gelişme, gelecekte sahada taş malzemenin yerini tamamen tuğla ve diğer işlenmiş malzemeye bırakacağını göstermektedir. Tez sahasında yapı malzemesi olarak kullanılan taşın yanında Birinci sırada kerpiç malzeme kullanılmaktadır. Bu malzeme de son zamanlarda yerini tuğlaya bırakmaktadır.

Foto:26. Kaynarca Köyü'ndeki Eski Konutlardan Bir Görünüm

Yukarıda dolgu malzemesi ve yapı malzemesini ele aldığımız tez sahası meskenlerinin, gerek çatı örtü malzemesi ve gerekse çatı örtü sistemleri de özellikler arz etmektedir. Gürün'de çatı örtü malzemesi olarak en fazla kullanılan çinko-saç malzemedir. Sahada yer alan kır meskenlerinin %38'inde kullanılan saç örtü malzemesinin yanında, çalışma sahasının özellikle her kesiminde görülen ve toplam meskenlerin %59'unda örtü maddesi olarak kullanılan toprak malzeme yer almaktadır. Çinko ve teneke çatı kaplama malzemesinin yaygın olarak kullanılmasındaki sebep, tez alanına yağış şekli olarak çok kar düşmesi ile kullanım ve taşıma rahatlığı yanında maliyetin de düşük olmasıdır.

Tez sahasında çatı şekillerinden beşik tarzda çatının yaygın tipi oluşturduğu görülmektedir. Ayrıca düz damlı evlerin'de yaygınlık gösterdiğini görüyoruz. İnceleme alanında kır meskenlerinin kat sayıları ise daha sade bir görünüm arz etmektedir. Sahanın tüm alanlarında tek katlı meskenler en yaygın tipi oluştururken (%85) iki katlı meskenler bu grubu takip etmektedir (%14). Araştırma alanında en fazla tek katlı meskenler bulunmakta ve çalışma sahasının tamamına dağılmış durumdadır.

Tez sahasında bulunan kır yerleşmeleri, meskenlerine ek olarak köyün iktisadi faaliyetlerine uygun olarak birtakım mesken eklentileri inşa etmişlerdir. Bunların en yaygın olanları hayvancılık faaliyetlerinin ön planda olduğu kesimlerde ahırlar ; ziraat faaliyetlerinin daha yoğun yer aldığı kesimlerde ise ürün depoları olarak kullanılan ambarlar ve taş, kerpiç, tuğla yapılarıdır. Çalışma alanında ahırlar çoğunlukla evin bir bölümü olarak ve genellikle evin alt kısmında yer almakla beraber yer yer de ana meskenden ayrı olarak evin yan tarafında inşa edilmektedir. Kır meskenlerinde ahırın evin alt kısmında bulundurulmasında büyük ölçüde köylünün gelenek ve görenekleri etkin olmakla beraber yüksek kesimlerde iklimin sert geçmesi nedeniyle evin sıcaklığının muhafaza edilmesi, hayvanların devamlı kontrol altında bulundurulması, hayvanları korumanın daha kolay olması, hayvanların kolay beslenmesi ve hayvanlara bakım yapılabilmesi gibi faktörler önemli rol oynar. Bu avantajlı şartlara karşılık ahırın evin altında olmasının sağlık açısından bazı sorunların ortaya çıkmasına yol açtığı göz ardı edilmemelidir.

Kır meskenlerinin ahır dışında diğer eklentileri; samanlıklar ve ambarlardır. Meskenlerde buğday ve bilumum hububat ürünlerinin saklandığı ambarlar bulunmaktadır. Ürünleri zararlı hayvanlardan korumak için yapılan bu yapılar değişik ebat ve boyutlarda inşa edilmektedir. Netice olarak geçmişte çevre şartları ve olanaklarına bağımlı olarak şekillenen kır meskenleri, günümüzde çevre şartlarından ziyade yerleşmenin veya mesken sahibinin ekonomik yapısıyla orantılı olarak şekillenmektedir.

2.3.6.1. Konut Tipleri

Kırsal alanlarda en önemli faktörün iskan birimleri olduğunu ve evler ile eklentilerinin de önemli yer tuttuğunu biliyoruz. Bazı alanlarda tek bir evden başlayan iskan, daha başka yerlerde ev ve eklentileriyle devam eder. Konutlar, toplu olarak bir

arada bulunabildikleri gibi belirli aralıklarla dağınık şekilde de kurulmuş olabilirler. Yukarıda da saydığımız gibi gerek konutların tipleri gerekse dağınık veya toplu olmaları, adetlerinin fazla veya azlığı birbirinden farklı olsa da kır yerleşmelerinde aynı amaçlar doğrultusunda inşa edilmişlerdir (Tunçdilek, 1967, s.34). Yerleşmelerde, çevre şartlarından etkilenmemek ve korunmak amacıyla insanların konutlara ihtiyaçları vardır. Bu ihtiyaçların çeşitlenmesi neticesinde değişik konut tipleri de ortaya çıkmaktadır. Konut, sadece oturlan konutlar değil; ticari, sınai, dini, askeri, kültürel veya eğlence ihtiyacını karşılamak üzere yapılmış bütün binalardır (Denker-Tolun, 1977, s.59-60).

2.3.6.2. Konutların İnşaa Tarzı ve Kullanılan Malzemeler

Kır yerleşmelerinin çoğunda, inşa edilen evler ve eklentileri genelde çevreden en kolay faydalanılan ve maliyeti düşük olarak temin edilebilen malzemelerden oluşmaktadır. İnceleme alanında da çevreden kolay temin edilebilen toprak ve taş malzemenin yoğun olarak kullanıldığı görülmektedir. Toprak malzeme, saman ve su katkısıyla kalıplara dökülerek kerpiç haline dönüştürülmekte ve konutların yapımında tuğla yerine kullanılmaktadır. Taş malzeme ise kerpiç malzemenin kullanıldığı evlerin tamamına yakınında su basmanına kadar olan bölümünde kullanılmaktadır. Kerpiç ve taş malzemenin kullanıldığı konutlarda ve eklentilerde ahşap malzeme de kullanılmaktadır. Gürün'deki konutların genelinde temeller taş malzeme ile yapılmakta, duvarlar tuğla yerine kerpiçle örülmekte ve üzerleri beton kalıp yerine hezan denilen ağaçlarla kapatılmakta, hezanların üzerine tahta çakılmakta ve toprakla kapatılmaktadır. Bu tip konutlar düz damlı şekilde olup inceleme alanında yaygınlık göstermektedir. Taş ve kerpiç malzemenin kullanıldığı bu evlerde ara malzeme olarak hatıl denilen ahşap malzemenin de kullanıldığı görülmektedir.

Çalışma alanında görülen bir diğer malzeme tipi ise taştır. Bazı konutların tamamı taştan inşaa edilmektedir. İnceleme alanındaki dağlık sahalarda bu tip konutlar görülürken daha çok konutların yanındaki eklentiler taş malzemedan yapılmıştır. Bu konut ve eklentilerin Konukpınar Bucağı, Yazyurdu, Koyunlu gibi daha çok ekonomik faaliyet tipinin hayvancılık olduğu yerleşmelerde tercih edildiği görülmüştür. Bunun dışında inceleme sahasında genellikle taş, kerpiç, ahşap malzemenin kullanıldığı konutlar yoğunluk göstermektedir.

Çalışma alanındaki konutların toplamı 3242 adet olup bu konutlarda kullanılan malzemelerin ise kerpiç, tuğla, briket ve taşın oluştuğunu görüyoruz. İnceleme alanında %82,3'lük (2670 konut) oranla geçmiş malzemeyle yapılan konutlar ilk sırada gelmektedir. Modern yapı malzemesi olarak yaygınlık gösteren tuğla malzeme kullanılarak yapılan yapılar ise %10,4'lük (338 konut) oranla ikinci sırada gelmektedir. Çevreden kolay temin edilebilen taş malzemeyle yapılan yapılar %5,7'lik (186 konut) oranla üçüncü sırada yer almaktadır. Taş yapılardan sonra modern inşaat malzemelerinden olan briket tez alanında %1,6'lık (48 konut) oranla son sırada yer almaktadır. Briket malzemenin kullanım azlığı dikkat çekicidir. Briketin sahada görülen iklim tipine bağlı olarak az tercih edildiği söylenebilir. Kerpiç malzemenin kullanımının yaygınlığı ise inceleme alanında kerpice uygun toprak malzemenin çevreden kolay elde edilmesine bağlanabilir. Ayrıca çalışma sahasında görülen iklim tipine, yağış türü ve oranına uygun olması da yoğun tercih edilme sebebi olarak gösterilebilir. Toprak malzemenin yalıtkanlık olarak diğer malzemelere oranla daha iyi olması, soğuk ve sıcakta daha az hissettirmesi kerpiç malzemenin kullanım yaygınlığına bir başka sebep olarak gösterilebilir. Ancak modern inşaat malzemesi olan tuğlanın kullanımı her geçen gün artmaktadır.

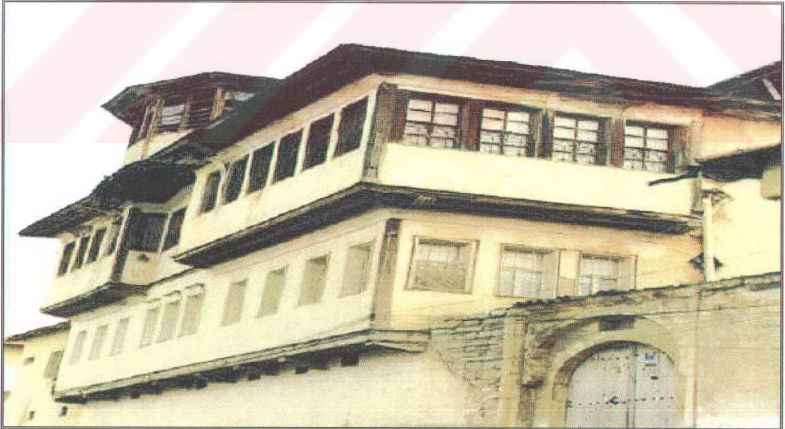

Foto:27. Ahşap Malzemenin Yoğun Olarak Kullanıldığı Lise sokağında yer alan Eski Tip Konutlara Örnek Teşkil Eden Tarihi Konaktan Bir Görünüm

Gürün'deki kır yerleşmelerinde, ülkemiz genelinde olduğu gibi, modern konutlar da son yıllarda oluşturulmaktadır. Ulaşımın gelişmesi, ekonomik gücün ve alım gücünü

artırması yeni tip konutların oluşmasına neden olmuştur. Gelişen hayat şartlarına bağlı olarak tuğla, çimento ve demir malzeme kullanılarak yeni tip konutlar yapılmaya başlanmıştır. Tuğla malzemenin kullanılmasıyla birlikte kerpiç malzeme artık terk edilmeye başlamıştır. Yeni tip konutlarda tuğlanın yanında su basmanına kadar taş malzemenin de kullanıldığı gözlemlenmiştir. Bu konutlar Eskihamal, Suçatı, Sularbaşı, Yazıyurdu köylerinde görülmektedir. Modern malzemeden yapılan konutların tek bir yerleşmede çoğunluk göstermediği görülmüş olup kır yerleşmelerinin büyük çoğunluğunda tek tük görülmektedir.

İnceleme alanında konutların ve eklentilerinin büyük çoğunluğu düz dam şeklinde toprak örtüden oluşmaktadır. Diğer malzemelerdeki değişkenlik gibi çatı malzemesinde de son yıllarda gelişme olmuş, düz damın aleyhine gelişecek şekilde modern çatı sistemleri oluşturulmaya başlanmıştır. Gürün'deki konutlar ve eklentilerinde genellikle saç çatı malzemesi tercih edildiği görülmüştür. İnceleme alanındaki ekonomik faaliyet kolları ve iklim unsurları da göz önüne alındığında toprak örtülü düz damların neden tercih edildiği daha iyi anlaşılmaktadır. Çalışma alanında yağışların büyük çoğunluğunun kar yağışı şeklinde düşmesi saç çatı malzemesinin örtü olarak kullanılmasını zorunlu kılmıştır. Kiremit malzemeyle kaplı konutlar ve eklentiler sahada yaygın değildir.

Tez sahasında konutların %82,3'ünün kerpiç malzeme kullanılarak yapıldığını belirtmiştik. Bu tip konutların çatı sistemlerinde de toprak örtüsü kullanılarak oluşturulan düz damların yaygınlık gösterdiğini görüyoruz. Düz dam olan konutların oranı %58,2'lik (1889 konut) oranla en yaygın konut grubunu oluşturmaktadır. Bunu %38,2'lik (1210 konut) oran ile saç malzeme kullanılarak oluşturulan çatılı konutların takip ettiğini görüyoruz. Diğer bir çatı malzemesi olan kiremit kullanılarak oluşturulan çatı türü İnceleme alanında fazla yaygınlık göstermemektedir. Sadece konutların %3,4'ü (94 konut) bu malzeme kullanılarak çatılanmıştır (Tablo:27, Grafik:11). Kiremit malzeme kullanılarak yapılan çatıların genellikle resmi kurum ve kuruluşlarda yaygınlık gösterdiği görülmektedir. Gürün'de saç malzeme kullanılarak yapılan çatıların yaygınlık göstermesinin asıl sebebi kışın yağın karların uzun süre kalması ve kar yağışlarının yükseltiye bağlı olarak fazla olmasıdır. Yağın karların saç çatılarda fazla kalmadan kayarak düşmesi çatı çökmelerini engellemektedir.

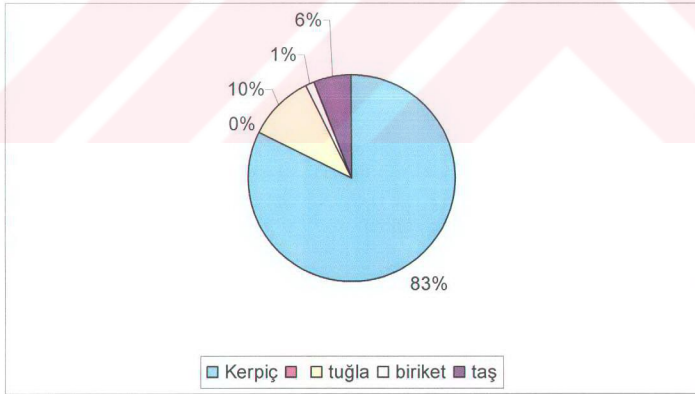
Yukarıda başlıca özelliklerini saydığımız konutlar genellikle tek katlıdır. İhtiyaca binaen oluşturulan odunluk, samanlık, ahır, garaj, depo gibi eklentiler genellikle konutların çevresine eklenti şeklinde inşaa edilmişlerdir. Bir diğer konut tipi ise fazla yaygın olmamakla birlikte iki katlı ve daha fazla katlı konutlardır. Bu konutlar ekonomik gücü fazla olan aileler tarafından inşa edilmişlerdir. Tek katlı konutların eklentilerle giderilen ihtiyaçlarının bu konutlarda alt katta oluşturulduğu görülmüştür. Alt katlar genellikle ahır, samanlık, odunluk, garaj ve depo olarak kullanılmaktadır. Çift katlı ve daha çok katlı evler belli bir yerleşmede yoğunluk göstermemek

Tablo:27. Gürtün İlçesindeki Köyler'de Konutların Yapı ve Çatı Malzemeleri

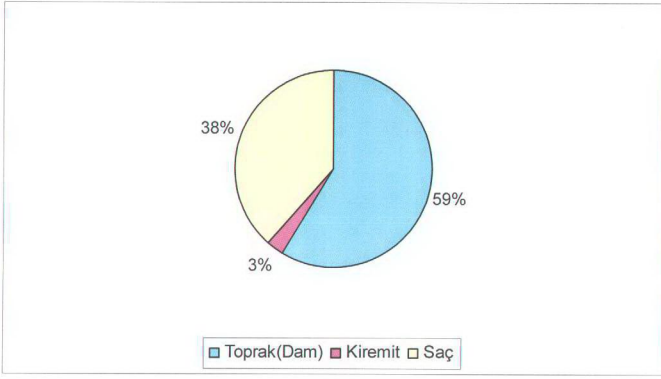
Köy Adları	Tez Alanında Konutların Yapı Malzemesi			Tez Alanında Konutların Çatı Malzemesi			
	Kerpiç	Tuğla	Biriket	Taş	Toprak	Kiremit	Saç
Ağaçlı	23	5	-	7	21	2	11
Akdere	21	3	1	3	20	-	7
Akpınar	20	4	-	6	20	1	9
Ayvalı	74	12	1	7	68	2	24
Bağlıçay	15	2	-	7	13	-	11
Bahçeçi	44	6	-	6	26	2	18
Başören	38	3	1	4	18	1	26
Beyzınarı	61	8	-	4	44	2	20
Bozhüyük	33	2	-	7	28	1	13
Böğrüdolik	19	2	-	2	13	-	10
Camiliyurt	18	2	-	2	11	-	13
Çevirme	4	-	-	-	-	-	4
Çiçekliyurt	19	2	1	2	16	-	8
Çipil		Kan					
Davulhüyük	38	4	2	2	31	-	14
Dayakpınar	11	4	1	2	10	-	7
Deveçayırı	13	1	2	-	8	-	8
Dürmeypınar	8	-	-	-	1	-	7
Erdoğan	24	4	-	2			
Eskibehtaşlı	24	2	-	-	21	-	5
Eskihamal	148	18	2	4	110	6	58
Gerdekmağara		SAR					
Göbekören	90	12	1	5	75	4	29
Gökçeyazı	30	2	1	5	34	-	5
Güldede	19	2	-	-	16	-	7
Güllübucak	26	4	1	2	23	-	10
Güneş	21	4	-	1	15	-	10
Hüyükliyurt	27	3	-	3	24	-	9
İncesu	48	4	-	1	33	1	19
Kalederesi	36	6	2	4	29	2	16
Karadoluk	31	4	-	3	24	-	14
Karahisar	18	2	1	1	18	-	5
Karakuyu	23	2	-	2	18	-	9
Karaören	15	-	-	-	7	-	8
Karapınar	14	1	-	2	6	-	12
AKaşköy	13	-	-	-	8	-	5
Kavak	54	5	1	1	48	2	13
Kayalar	11	-	-	4	6	-	9
Kaynarca	13	-	-	-	5	-	8

Kılıçdoğan	19	3	-	3	9	-	16
Kervan mağara	14	2	-	2	8	-	10
Kındıralık	22	2	-	-	15	-	9
Kızılburun	26	4	1	3	21	-	11
Kızılören	36	5	1	3	39	4	2
Kızılıpınar	26	3	-	1	16	-	8
Konakpınar	20	4	-	-	10	-1	13
Koyunlu	31	6	-	2	26	-	13
Külahlı	30	7	-	1	16	-	22
Kürkçü	6	-	-	-	1	-	5
Osmandede	29	6	1	2	22	2-	16
Reşadiye	11	2	-	1	10	-	4
Sarıca	201	29	3	2	128	18	89
Sularbaşı	67	10	2	1	17	6	57
Tepecik	243	21	8	3	178	16	97
Yaylacık	6	2	-	-	3	-	5
Yazyurdu(BM)	38	13	-	30	30	-	41
Yelken	15	2	-	3	5	-	15
Yenibektaşlı	12	1	-	2	6	-	9
Yeşildere	38	5	1	3	30	3	14
Yılanhüyük	24	5	-	3	9	-	21
Yolgeçen	186	15	5	9	131	4	83
Yukarisazcağız	228	19	2	2	142	9	100
Yuva	21	5	1	1	9	-	20
Suçatı	200	32	5	8	105	9	100
TOPLAM	2670	338	48	186	1889	94	1241

Kaynak: Köy Envanter Etütleri ve Arazi Anket sonuçları

Grafik 11: Gürtün ilçesindeki Konutların Yapı Malzemelerinin Oransal Dağılımı

Grafik 12: Gürtün İlçesindeki konutların Çatı Malzemelerinin Oransal Dağılımı

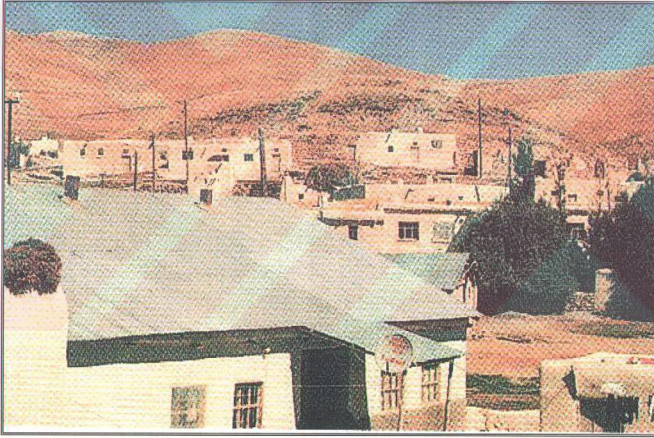

Foto:28. Camiliyurt Köyü'nde Toplu Yerleşme ve Konutların Çatı Sistemlerinden Bir Görünüm

Foto:29. Osmandede Köyü'nde Sac Çatı Malzemesi Kullanılan Evlerden Bir Görünüm

2.3.6.2.1. Eski Tip Konutlar

Çalışma alanında eski tip konutlarda yapı malzemesi olarak taş, kerpiç ve ahşap malzeme kullanıldığı görülmektedir. İnceleme alanında konutların inşasında, çevre ve doğal şartlarının sunduğu imkanların baskın olduğu açıktır. Çevreden doğal yollarla kolay ve ucuz temin edilen malzemeler eski tip konutların oluşumunu sağlayan unsurlardır. Ayrıca eski tip konutlarda, sahanın iklim unsurlarını yansıtan özellikler görülür. Gerek çatı malzemesi olarak yaygın olarak kullanılan sac malzeme gerekse evlerin pencerelerinin konuluş yönü ve ebatları bunu daha iyi anlatmaktadır.

Eski tip konutlarda kuzeye bakan pencereler ebat ve sayı bakımından güneye bakan pencerelerden daha küçük ve azdır. Kuzeye bakan yöndeki odalarda birer adet pencere yer alırken, almış olduğumuz örnekte pencerelerin ebatları 80 cm eninde 75 cm yüksekliğinde yapılırken güneye bakan odalarda genellikle ikişer pencere yapılmış ve pencerelerin eni 1m-1.20 cm eninde ve yüksekliğinde olduğu görülmüştür.

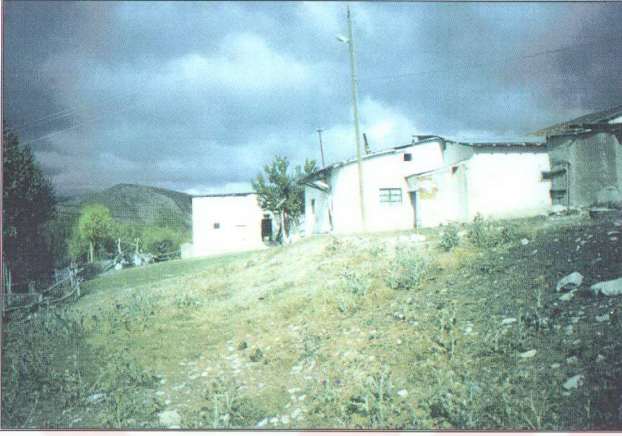
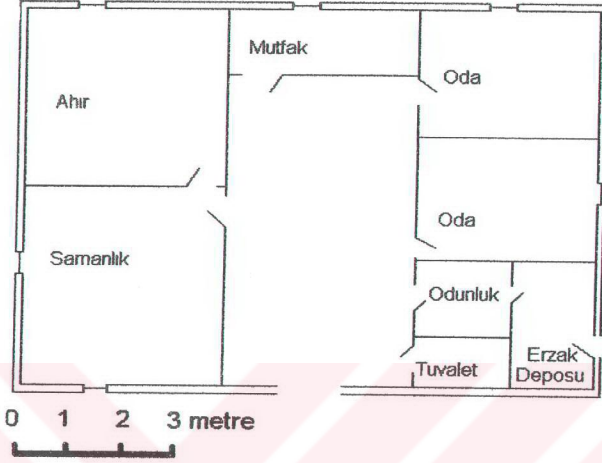

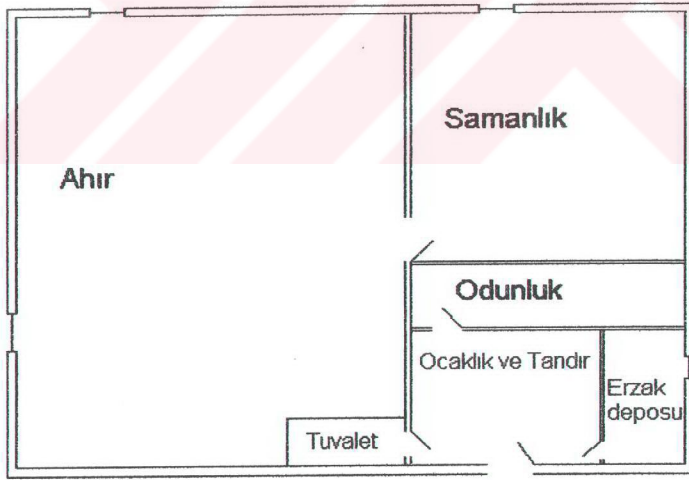
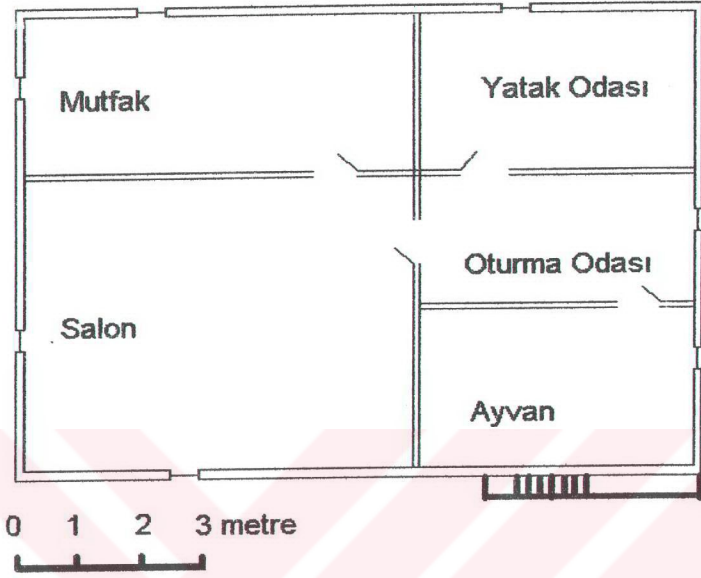
Foto:30.Yeşildere Köyü'nde Eski Tip Konutlar ve Eklentilerinden Bir Görünüm

Eski tip konutlar inceleme sahasında genellikle tek katlıdır. Bu konutlarda kerpiç veya taş malzeme ahşapla birlikte kullanılmıştır. Damlar genellikle düz dam şeklinde toprakla kaplanmıştır. Ancak çatı sistemlerinin gelişmesiyle saç malzeme de kullanılmıştır. Konutlarda oturma odası, salon, mutfak, yatak odası gibi bölmeler yer almaktadır. Genellikle bu evlerde salonda veya oturma odasında bir ocak bulunmaktadır. Ayrıca mutfak ve yatak odalarında banyo ihtiyacını karşılamak üzere çark denilen 1 m² ebadında betondan yapılmış sistemler bulunmaktadır. Ancak son yıllarda banyo ve tuvalet eklenti şeklinde evlerin yanlarına eklenerek oluşturulmaktadır. Yinede eski tip konutlarda tuvalet genellikle konutların dışındadır (Şekil:2).

Şekil:2. Yeşildere Köyünden Eski Bir konutun Planı

Tez alınındaki eski tip konutlar içerisinde yer alan iki katlı evlerde genelde alt katta ahır, samanlık, odunluk, kiler, depo bulunur. Üst katlarda ise salon, oturma odası, yatak odası, mutfak yer alır. Bu konutlara dışarıdan bir merdiven ile çıkılır. Bazılarında ise ikinci katların kapısı bir dama açılır. Bu evlerde de ocak ve banyo ihtiyacına karşılayan çarklar bulunmaktadır (Şekil:3).

Şekil:3. Eskihamal Köyünden Çift Katlı Eski Bir Konutun Planı

Foto:31. Kaynarca Köyü'nde Eski Tip Konutlara Örnek Bir Görünüm

Gürün'deki eski tip konutların büyük çoğunluğunda hangi malzeme kullanılırsa kullanılsın dış cephenin çevreden temin edilen, toprak (çamur) malzemeyle sıvandığı görülmüştür.

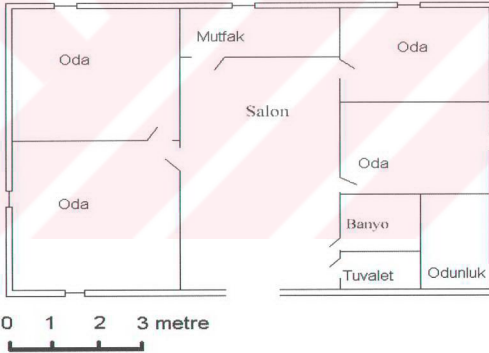
Konutların metrekarelerinin büyüklüğü ve oda sayılarındaki azalma-çoğalma, ihtiyaca ve ekonomik güce bağlı olarak değişmektedir. Eklentilerin azalıp çoğalması ise ekonomik faaliyet tipine göre değişmektedir. Hayvancılıkla geçinen ailelerin yaşadığı konutlarda ahır, samanlık gibi eklentileri diğerlerine göre daha fazladır.

2.3.6.2.2. Yeni Tip Konutlar

Gelişen teknoloji ve şartlar beraberinde yolların yapılması, ulaşımı kolaylaştırmıştır. Ayrıca ekonomik gücün eskiye oranla artması, her yerde olduğu gibi kır yerleşmelerinde de etkisini göstermiştir. Kerpiç malzeme ile yapılan konutlar artık yerlerini tuğla, çimento ve demir malzemeyle yapılan modern konutlara bırakmıştır. Yeni yapılan konutların çoğu modern malzemelerden inşa edilmiştir. Bu konutların temeli taş ile örülmekte, duvarlar tuğla malzeme ile örülmekte, çok az da olsa briket malzeme örneği görülmektedir. Yeni tip konutların çatı sisteminde genelde saç malzeme kullanılmakta ve çatı, beşik çatı sistemiyle kaplanmaktadır. Modern konutlar da eski konutlar gibi genellikle tek katlıdır. Ancak iki veya daha çok katlı olanları da vardır. Bu konutlarda banyo tuvalet ve su şebekesi evlerin içerisinde yer almaktadır.

Foto:32.Yazyurdu Köyü'nde Modern İnşaat Malzemesi Kullanılarak Yapılmış Yeni Tip Konutlardan Bir Görünüm

Şekil:3. Yazyurdu Köyünden Modern İnşaat Malzemeleriyle Yapılan Yeni Bir Konutun Planı

Çalışma alanımızın kuzey batısında bulunan yazyurdu bucak merkezinde 1978 yılında yaşanan deprem sonrasında Afet İşleri Genel Müdürlüğü tarafından yaptırılan 36 adet afet konutu ne yazıkki şu anda ahır, samanlı ve depo olarak kullanılmaktadır. Nedenini araştırdığımızda; bu konutlar prefabrik malzemeden yapıldığından, yörenin iklim şartlarına uyumsuz ve dolayısıyla kullanışsız olduğu belirtilmektedir. Ortalama

1700 m rakımda yer alan Yazıyurdun'da yağışların büyük bölümü kar şeklinde düşmekte, yaşanan kışların soğuk ve uzun sürmesi prefabrik konutların ısınma problemlerine neden olmakta ve dolayısıyla iskan olarak kullanılmamaktadır.

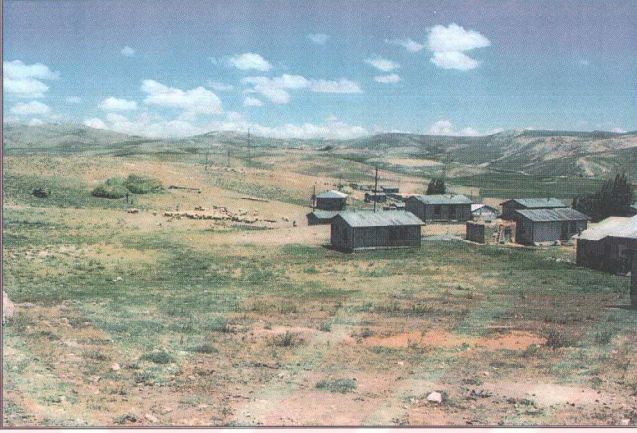
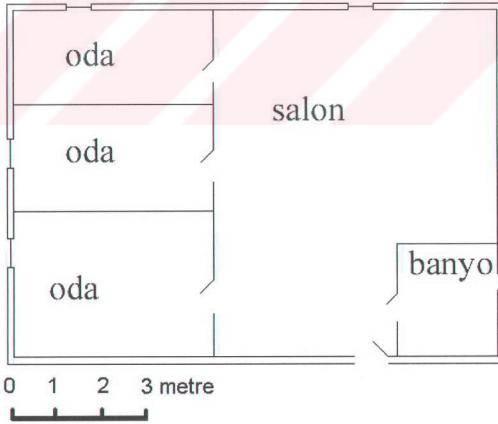

Foto:33. Yazıyurdu Köyü'nde 1978 Yılında Yaşanan Deprem Olayından Sonra İnşa Edilen Prefabrik Deprem Konutlarından Bir Görünüm

Şekil:5. Yazıyurdu Köyünden Prefabrik Malzemenen Yapılan Deprem Konutunun Planı

2.4. NÜFUS ÖZELLİKLERİ

2.4.1. Genel Özellikler

Yeryüzünde bir sahanın sık ve seyrek karakterli bir nüfus yapısına sahip olması kuşkusuz o coğrafi mekanın iktisadi çekiciliği veya iticiliği ile ilişkili olmalıdır. Coğrafi mekanın insanlara sunduğu kaynaklar ile hayatiyetlerini devam ettirme çabasıyla durmadan bu kaynakları tüketen insanlar arasındaki ilişki, insanların istediklerini alması ölçüsünde fazla nüfuslanmasıyla son bulmaktadır.

İnsanların yerleşik hayata geçmeleriyle beraber yoğun olarak nüfuslandıkları sahalarda genellikle düz, tarıma elverişli ve kolay işlenebilir alanlardır. Gün geçtikçe katlanarak artan nüfus, bahsi geçen düz ve verimli alanların yetersiz kalmasıyla karşı karşıya gelmiş ve sonuçta genel kanı olarak nüfusu uzaklaştırıcı bir unsur olarak görülen dağlık sahalara kadar yayılmıştır.

Bilindiği gibi yeryüzünde nüfusun dağılışı özellikleri çeşitli coğrafi etmenlere bağlı olarak gerçekleşmektedir. Topografya, iklim, doğal zenginlikler ve tarihsel olaylar gibi başlıklarla belirtilebileceğimiz bu faktörler içerisinde diğer doğal ve beşeri faktörleri de etkilemesi ve şekillendirmesi bakımından en önemlisi olarak öne çıkan yükselti faktörüdür. İnsanın temel faaliyetlerinde doğrudan etkili olan iklim, toprak şartları ve bitki örtüsü gibi faktörlere etki ederek şekillendiren yükselti, dolaylı olarak nüfusun dağılışında da en önemli etken olarak karşımıza çıkmaktadır.

Nüfus coğrafyasının konusu, insan topluluklarının yaşadığı yeryüzü ile olan bütün ilişkilerini ve bu toplulukların yeryüzünün diğer olayları ile bağlantılarını karşılıklı aksiyon ve reaksiyon şeklinde incelemektir. Gerçekten yeryüzü coğrafi bölgelerinin farklı görünümler kazanmasına sebep olan elemanlarının başında insan topluluğu gelir. Herşeyden önce bir mekan ve ilişkiler bilimi olarak kabul edilmesi gereken coğrafyanın temelinde insan topluluklarıyla doğal çevre arasındaki ilişkiler yatar. Kuşkusuz insanın yeryüzü kaynaklarından yararlanarak yine yeryüzüne kazandırdığı şekillerin tür ve yoğunluğu doğa ile arasındaki dengeye bağlıdır (Karaboran,1984 , s.1-2).

Türkiye; iklim, jeolojik yapı, bitki örtüsü, toprak tabiatı kısaca toprak altı ve üstü kaynaklar, hayat standartları ve imkanlar itibariyle her bakımdan şiddetli tezatlar arz eden mozaik karakterde bir memleket olup nüfus dağılışındaki dağınıklık ve düzensizlik her şeyden önce bu tabii faktörlerin sonucudur. Türkiye nüfusunun dağılışına bu tabii faktörlerin ayrı ayrı veya kombine halde etkisi vardır (Tanoğlu, 1969 , s.24).

Araştırma sahasında yükselti faktörünün yanı sıra tarım alanlarının dağılışı, yol şebekesi, iklim gibi faktörlerin de nüfus dağılışı karakterinde etkili olduğu görülmektedir. Çalışma alanında nüfusun yoğunluk kazandığı kesimler aynı zamanda tarımsal arazilerin verimlilik dereceleriyle de paralellik göstermektedir.

Türkiye'nin nüfuslanması ve nüfusun bugünkü dağılışıyla birlikte yörenin nüfus dağılışı, sadece tabii çevre şartlarıyla izah edilemez. Bu çevre şartları yanında beşeri faktörlere ve bu arada bilhassa tarihin rolüne, tarihi olaylar arasında da Anadolu'nun iskan ve medeniyet tarihinde bir dönüm noktası teşkil eden Malazgirt Zaferi ile bu zaferden sonra büyük ölçüde başlayan Anadolu'ya Oğuz Türkleri'nin yerleşmesi olayına büyük önem vermek gerekir (Tanoğlu, 1969 , s.208).

İnsanlar ilk yerleşim sahaları olarak düzlük sahaları tercih etmişlerdir. Bu durum günümüzde de benzer özellik göstermekte ve insanlar çoğunlukla düz sahaları tercih etmektedirler. Dağların insanların hayatında önemli yeri bulunmakla birlikte dağlık bölgeler genel olarak seyrek nüfuslu bölgeler arasında girmektedir. Dağlık bölgelerde nüfus irtifa ile birlikte önce seyrekleşmekte sonra iklim kuşağına göre değişen farklı bir yükseltiden sonra tamamıyla ortadan kalkmaktadır (Tanoğlu, 1969 , s.101).

Memleketimizde nüfusun büyük bir kesimi alçak alanlarda ve düzlük sahalarda yer alırken, yüksek sahalarda yukarıda değinilen nedenlere bağlantılı olarak nüfuslanma açısından daha sade bir görünüm ortaya koymaktadır. Farklı topografik üniteleri bünyesinde barındırmakla beraber daha ziyade yüksek ve dağlık bir görünümde olan inceleme alanında nüfus dağılışı açısından çok kalabalık alanlar ile hemen tamamen nüfustan yoksun sahalardan bazen birbirine çok yakın yer alması gibi zıtlıklar göze çarpar. Bu, vadi tabanları ile yükseltinin arttığı yüksek kesimler arasında oldukça barizdir.

2.4.1.1. Kırsal Nüfus ve Tarihsel Gelişimi

Çalışma alanında kırsal nüfusun gelişimine bakacak olursak çok çarpıcı sonuçlarla karşılaşacağımızı şimdiden söyleyebiliriz. Çalışma alanındaki toplam nüfus 1935 yılında 15752 kişi iken bu oran %12,5'lik bir artışla 1940 sayımlarında 17731'ye yükselmiştir. 1940-1945 döneminde ise kırsal nüfus oranı %5,7'lik artışla 18751 kişiye ulaşmıştır. 1945-1950 dönemi nüfus sayımlarında artış devam ederek %7,6'lık bir artışla 1950 sayımlarında nüfus 20185'e yükselmiştir. 1950-1955 yılları arasında nüfustaki artış yine devam etmiş %14,3'lük artış oranıyla 23080 kişiye ulaşmıştır. 1955-1960 yılları arasındaki dönemde yine nüfus artışı devam etmiştir. Bu dönemde %11,2'lik artışla nüfus 25680 kişiye ulaşmıştır. 1960-1965 yılları arasında inceleme alanındaki kırsal nüfus %2,9'lik bir artış oranıyla 1965'te 26434 kişiye ulaşmıştır. 1965'ten sonra araştırma alanında kırsal nüfus artışı artık geride kalmış ve yerini ilk kez 1970 sayımlarında düşüşe bırakmıştır. Nüfus %5,7'lük bir gerileme ile 24915 kişiye düşmüştür. Bu düşüşü 1968'lerden başlayan yurtdışına işçi olarak giden ailelerin oluşturduğunu düşünebiliriz. 1970-1975 yılında tekrar %1,4'lük bir artış gerçekleşmiştir. 1975 yılında nüfus 25273 kişiye ulaşmıştır. 1975-1980 yılları arasında az da olsa nüfus artışı devam etmiştir. %2,5'lik artış oranıyla 1980 yılında kırsal nüfus 25929 kişidir. 1980-1985 yılları arasındaki dönemde nüfus artışı olmayıp %2,7'lik bir azalma söz konusudur. 1985 yılında 25288'ye gerileyen nüfus, bundan sonraki sayım dönemlerinde gerileme seyrine girmiştir. 1985-1990 sayımlarında nüfusta azalma çok hızlanmıştır. 1985 yılında 25288 kişi olan nüfus 1990 yılında %18,8'lik bir gerileme ile 20526 kişiye düşmüştür. 1990-1997 arasındaki nüfustaki azalma devam ederek %14,4'lik bir kayıpla 1997'de 17558'e, 2000 yılında ise %12'lik bir azalma ile 15448 kişiye düşmüştür. Sonuç olarak yukarıdaki sayım dönemlerinde görüldüğü üzere inceleme alanında büyük oranda göç olayı söz konusudur. 1935 yılında 15752 olan kırsal nüfus 1965 sayımlarında 26434'e çıkmış, 1985 yılında 25288'e gerilemiş 2000 sayımlarında 15448'e kadar düşmüştür. Çarpıcı olan; 1935'ten 2000 yılına kadarki 65 yıllık dönemde çalışma alanında nüfus artmayıp tersine azalmıştır. Çalışma sahamız %1,9'lük bir nüfus azalmasıyla karşı karşıyadır (Tablo:28-29).

Inceleme alanında Ağaçlı, Bağlıçay, Başören, Bozhüyük, Böğrüdilik, Camiliyurt, Çiçekliyurt, Çevirme, Dayakpınar, Deveçayırı, Dürmeşinar, Eskibektaşlı, Göbekören, Güldede, Güllübucak, Hüyükliyurt, Karadoruk, Karahisar, Karakuyu,

Karaören, Kaşkøy, Kavak, Kayalar, Konakpınar, Külahlı, Kürkçü, Reşadiye, Yaylacık, Yazıyurdu, Yelken, Yenibaktaşlı, Yuva köyleri en fazla nüfus kaybeden yerleşmelerdir (Tablo: 28).

Yukarıda değindiğimiz köyler 1935-2000 sayım yılları arasındaki 65 yıllık dönemde 1935 yılı sayımlarındaki nüfusunu bile koruyamadıklarını görüyoruz (Tablo: 28). Çalışma alanında bulunan yerleşmelerin tamamına yakınında göç olayı yoğun şekilde yaşanırken Gürün merkez, Suçatı kasabası ve Ayvalı, Bahçeici, Beypınarı, Göbekören, Gökçeyazı, İncesu, Kızılören, Sarıca, Sularbaşı, Tepecik, Yelken, Yolgeçen köylerinde 1935-2000 sayım dönemleri arasındaki 65 yılda az da olsa nüfus artışı olmuştur. Bunların dışındaki yerleşmelerde nüfus azalmaları büyük oranda olmamakla birlikte hepsinde bir nüfus kaybı sözkonusudur (Tablo: 29). Kırsal alanlardaki yerleşmelerdeki nüfus kaybına oransal olarak baktığımızda 1990 yılıyla 2000 yılı sayım dönemleri arasındaki 10 yıllık sürede inceleme alanındaki 61 köyden sadece Dürmepınar (% 60,9), Gökçeyazı (% 13,3), İncesu (%1,8)' da nüfus artışı gerçekleşirken diğer 58 yerleşmede nüfusta bir azalma sözkonusudur. En fazla nüfus kaybeden yerleşmeler ise % -97,8 ile Ağaçlı, % -93 ile Akpınar, % -72,8 ile Güldede, % -63,6 ile Camiliyurt, % -59,7 ile Deveçayırı, % -43,5 ile Eskihamal köyleridir. Bunların dışındaki nüfus kaybeden yerleşmelerdeki oranlar yukarıdakiler kadar yüksek olmamakla birlikte hepsinde % - oranlardaki değerlerdir (Tablo: 29).

Tablo:28. Nüfus Büyüklüklerine Göre Kır Yerleşmeleri (1935-2000)

Köyün adı	1935	1940	1945	1950	1955	1960	1965	1970	1975	1980	1985	1990	1997	2000
Ağaçlı	301	325	372	408	429	583	571	598	549	564	500	338	275	139
Akdere	-	-	-	-	347	400	324	369	352	334	273	208	133	102
Akpınar	54	40	55	81	151	167	223	206	269	241	234	184	139	72
Ayvallı	221	354	385	448	496	530	515	617	654	736	715	720	697	647
Bağlıca	265	486	414	464	494	478	489	255	322	407	369	210	119	117
Bahçeçi	399	441	545	651	653	654	712	658	601	728	660	568	295	382
Başören	417	451	493	305	329	423	429	467	501	572	537	359	260	168
Beyınarı	375	459	421	430	512	593	612	660	744	804	772	789	833	712
Bozhüyük	600	720	671	599	620	915	924	858	690	538	370	150	140	95
Böğüdelik	170	193	226	236	189	188	222	180	197	172	178	112	122	92
Camiliyurt	259	279	299	319	375	422	363	282	272	235	270	122	101	43
Çevirme	57	63	71	57	60	51	42	32	78	67	66	19	18	15
Çiçekliyurt	175	200	200	219	222	249	276	228	223	227	219	183	144	102
Çipil	-	-	-	-	-	-	-	295	352	324	219	146	kangal	
Davulhüyük	283	301	300	362	355	375	372	491	453	446	434	330	297	260
Dayakpınar	176	182	168	190	220	220	215	144	132	151	122	113	85	101
Deveçayırı	128	201	182	184	239	245	317	309	311	333	279	190	92	37
Dürmeypınar	120	131	137	160	209	243	291	261	299	306	248	91	41	66
Erdoğan	153	226	223	233	307	303	360	306	245	251	215	215	161	116
Eskibektaşlı	154	175	199	249	283	335	324	276	254	244	254	203	124	70
Eskihamal	711	809	814	864	1108	1316	1449	1369	1555	1555	1546	959	838	625
Gerdekmağara	259	274	301	321	302	428	295	336	351	334	243	290	sanıza	
Göbekören	574	585	641	731	836	874	846	791	547	573	623	576	533	383
Gökçeyazı	157	185	176	220	223	266	385	297	278	248	310	237	224	194
Güldede	151	186	193	212	247	291	339	349	336	330	311	120	124	62
Güllübucak	177	239	254	191	187	236	262	218	228	213	210	148	228	62
Güneş	150	195	196	229	236	253	230	282	278	178	191	196	151	144
Hüyükliyurt	340	305	338	343	348	344	399	374	338	346	248	190	156	72
İncesu	197	218	238	278	287	273	295	331	353	339	345	299	270	274
Kalederesi	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	183
Karadoluk	714	828	838	869	898	992	853	807	708	623	555	363	217	200
Karahisar	173	208	452	275	279	309	277	285	308	289	248	150	117	67
Karakuyu	95	138	126	124	141	171	159	109	82	167	177	172	141	110
Karaören	209	240	300	303	301	322	297	209	185	213	206	125	41	47
Karapınar	85	67	87	84	85	120	107	122	121	93	106	87	70	70
Kaşköy	146	199	202	227	227	314	292	333	324	266	208	98	54	48
Kavak	406	315	398	404	524	569	541	411	394	427	435	297	279	179
Kayalar	115	115	132	148	150	106	167	125	139	135	136	85	81	53
Kaynarca	-	-	-	-	-	-	-	-	163	112	104	53	77	75
Kılıçdoğan	-	-	-	-	-	-	-	-	184	208	208	194	211	180
Kındıralık	128	131	122	157	142	156	150	123	185	174	193	183	108	102
Kızılburun	209	251	282	259	289	288	291	343	285	270	215	163	123	145
Kızılören	103	134	164	104	187	198	227	192	178	192	200	196	223	196
Kızılınar	83	91	98	98	84	85	68	98	102	84	100	110	99	81
Konakpınar	341	382	403	467	466	549	615	639	451	417	337	205	142	123
Koyunlu	424	366	337	431	580	669	624	274	232	294	277	239	183	160
Külahlı	199	245	321	361	399	416	430	377	289	299	284	192	141	76
Kürkcü	-	78	62	79	106	128	102	133	132	171	100	20	25	27
Osmandede	-	62	89	107	124	124	159	161	128	127	131	116	234	134
Reşadiye	254	245	284	267	296	277	302	199	127	120	98	63	33	42
Sarıca	355	373	368	437	526	685	730	786	917	927	987	913	1182	997
Sularbaşı	274	272	282	441	403	459	484	449	389	437	484	395	380	280
Suçatı	1278	1394	1460	1751	2060	2315	2394	2406	2437	2650	2852	2582	2219	2442
Tepecik	314	363	429	518	574	692	817	843	930	1050	1274	1653	1245	1411
Yaylacık	132	134	130	204	266	250	282	248	272	259	216	133	58	40
Yazyurdu(BM)	442	469	456	504	778	550	540	-	536	504	437	312	363	312
Yelken	246	303	228	235	297	345	394	343	364	285	246	186	107	58
Yenibektaşlı	122	149	130	150	163	204	208	281	202	143	179	98	71	43
Yeşildere	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	199
Yılanhüyük	244	248	257	305	296	339	359	297	377	399	392	253	235	167
Yolgeçen	576	670	690	605	719	762	779	730	782	951	1030	982	1071	856
Yukarısazcağuz	594	620	606	700	827	1013	1121	1190	1127	1425	1485	1363	1263	994
Yuva	468	418	506	587	629	618	584	563	461	422	427	280	165	133
TOPLAM	15752	17731	18751	20185	23080	25680	26434	24915	25273	25929	25288	20526	17558	15448

Kaynak: D.İ.E. 1935-2000 Genel Nüfus Sayımları

Tablo:29. Gürün'e Bağlı Köylerde Nüfus Artış Oranları (%)

Sayım Dönemleri	35-40	40-45	45-50	50-55	55-60	60-65	65-70	70-75	75-80	80-85	85-90	90-97	97-2000
Ağaç	7,9	14,4	9,6	5,1	35,8	-2	-5	-8,1	-2,7	-11,3	-32,4	-18,6	-97,8
Akdere	-	-	-	-	15,2	-19	-13,8	-5,2	-5,1	-18,2	-23,8	-36	-30,3
Akpınar	-25,9	37,5	47,2	86,4	9,9	-33,5	7,6	30,1	-12,5	2,8	-0,6	-3,1	-93
Ayvah	60,1	16,3	10,7	6,8	-2,8	20	5,9	12,5	2,8	0	-0,67	-3,1	-7,7
Bağlıçay	83,3	-14,8	12	6,4	-3,2	2,3	-47,8	26,2	26,3	-9,3	-48,5	-43,3	-1,7
Bahçeici	10,5	23,5	21,2	0,3	0,15	-8,8	-7,5	-8,6	21,1	-13,7	-13,9	-48	74,3
Başören	8,1	9,3	2,4	7,8	28,5	1,4	8,8	7,2	14,1	-6,1	4	27,5	-54,7
Beypınar	22,4	-8,4	2,1	19	15,8	2,5	7,8	12,7	6,7	-3,9	2,2	5,5	-16,9
Bozhüyük	20	-6,8	-10,3	3,5	47,5	-0,97	-7,1	-19,5	-33	-31,2	-59,4	-6,6	-47,3
Böğrüdelik	13,5	17	4,4	-19,9	-0,5	18	-18,9	9,4	-2,5	4	-37	18,9	-32,6
Camiliyurt	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-63,4
Çevirme	10,5	12,6	-19,7	5,2	-0,15	-17,6	-23,8	143,7	-14,1	-1,4	-71,2	-5,2	-16,6
Çiçekliyurt	14,2	0	9,5	1,3	12,1	10,8	-17,3	-2,1	1,7	-3,5	-16,4	-21,3	-29,1
Çipil	0	0	0	0	0	0	0	19,3	-7,9	-32,4	-33,3	0	-
Davulhöyük	6,3	-0,33	20,6	-1,9	5,6	-0,8	319,8	-7,7	-1,5	-2,6	-13,9	-10	-12,4
Dayakpınar	3,4	-7,6	13	15,7	0	-2,2	-33	-8,3	14,3	-19,2	-7,3	-24,7	5,3
Deveçayırı	57	-9,4	1	29,8	2,5	29,3	-2,5	0,6	7	-16,2	-31,8	-28,8	-59,7
Dürmeypınar	9,1	4,5	16,7	30,6	16,2	19,7	-10,3	14,5	2,3	-18,9	-63,3	-54,9	60,9
Erdoğan	47,7	-1,3	4,4	31,7	-1,3	18,8	-15	-19,9	2,4	-14,3	0	-25,1	-27,9
Eskibektaşlı	13,6	13,7	25,1	13,6	18,3	-3,2	-14,8	-7,9	-3,9	4	-20	-38,9	-43,5
Eskihamal	13,7	0,61	6,1	28,2	18,7	10	-5,5	13,5	0	-0,5	-37,9	-12,6	-17,8
Gerdekmağara	5,7	9,5	6,6	-5,9	41,7	-31	13,8	4,4	-4,8	-27,2	19,3	0	-
Göbekören	1,9	9,5	14	14,3	4,5	-3,2	-6,5	-30,8	4,7	8,7	-7,5	-7,4	-28,1
Gökçeyazı	17,8	-4,8	25	1,3	19,2	44,7	-23,6	-4,7	-10,1	25	-23,5	-5,4	13,3
Güldede	23,1	23,1	9,8	16,5	17,8	16,4	2,9	-3,7	-1,7	-5,7	-61,4	3,3	-41,9
Güllübcak	35	6,2	-24,8	-2	26,2	11	-16,7	4,5	-6,5	-1,4	-29,5	54	-72,8
Güneş	30	0,51	16,8	3	7,2	-9	22,6	-1,4	-35,9	7,3	2,6	-22,9	-4,6
Hüyükliyurt	10,2	10,8	1,4	1,4	-1,14	15,9	-6,2	-9,6	2,3	-28,3	-23,3	-17,8	-53,8
İncesu	10,6	15,6	16,8	3,2	-4,8	8	12,2	6,6	-3,9	1,7	-13,3	-9,6	1,8
Kalederesi	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-
Karadoluk	15,9	3,6	3,6	3,3	10,4	-14	-5,3	-12,2	-12	-10,9	-34,5	-40,2	-8,5
Karahisar	20,2	-39,1	-39,1	1,4	10,7	-10,3	2,8	8	-6,1	-14,1	-39,5	-22	-4,7
Karakuyu	45,2	-1,5	-1,5	13,7	21,2	-7	-31,4	-24,7	103,6	5,9	-2,8	-18	-21,9
Karaören	14,8	1	1	-0,6	6,9	-7,7	-29,6	-11,4	15,1	-3,2	-39,3	-67,2	-14,6
Karapınar	-21,1	-3,4	-3,4	1,1	41,1	-10,8	14	-0,8	-23,1	13,9	-17,9	-19,5	0
Kaşköy	36,3	12,3	12,3	0	38,3	-7	14	-2,7	-17,9	-21,8	-52,8	-44,8	-11,1
Kavak	-22,4	1,5	1,5	29,7	8,5	-4,9	-24	-4,1	8,3	46,4	-31,7	-6	-35,8
Kayalar	0	14,7	12,1	1,3	-23,9	57,5	-25,1	11,2	-2,8	0,7	-37,5	-4,7	-34,5
Kaynarca	0	0	0	0	0	0	0	0	-31,2	-7,1	-49	7,7	-
Kılıçdoğan	0	0	0	0	0	0	0	0	13	0	-6,7	8,7	-14,6
Kındıralık	2,4	-6,8	28,6	-9,5	9,8	-3,8	-1,8	50,4	-5,9	10,9	-5,1	-40,9	-5,5
Kızılburun	20	12,3	-8,1	11,5	-29	1	17,8	-16,9	-5,2	-20,3	-24,1	-24,5	-17,8
Kızılören	30	22,3	-36,5	-2,1	5,8	14,6	-12,6	-7,2	7,8	4,1	-2	13,7	-12,1
Kızılıpınar	9,6	7,6	0	-14,2	1,1	-20	44,1	4	-17,6	19	10	-10	-18,8
Konakpınar	12	5,4	15,8	-0,2	17,8	-48,3	3,9	-29,4	-7,5	-19,1	-39,1	-30,7	-13,2

Koyunlu	-13,6	-7,9	27,8	34,5	15,3	-6,7	-56	-15,3	26,7	-5,7	-13,7	-23,4	-12,5
Külahlı	23,1	31	12,4	10,5	4,2	3,3	-12,3	-22,3	3,4	-5	32,3	0	-46
Kürkçü	0	-25,8	1,1	34,1	20,7	-20,3	30,3	-0,7	29,5	-41,5	-80	25	-8
Osmandede	0	43,5	20,2	15,8	0	28,2	1,2	-20,4	-0,7	3,1	-11,4	0,1	-42,7
Reşadiye	-3,5	15,9	-5,9	10,8	-6,4	9	-34,1	-36,1	-5,5	-18,3	-35,7	-47,6	27,2
Sarıca	5	-1,3	18,7	20,3	30,2	6,5	7,6	11,6	1	6,4	-7,4	29,4	-15,6
Sularbaşı	-0,7	3,6	56,3	-8,6	13,8	5,4	-7,2	-13,3	12,3	10,7	-18,3	-3,7	-26,3
Tepecik	15,6	18,1	20,7	10,8	20,5	18	3,1	10,3	12,9	21,3	29,7	-24,6	-13,3
Yaylacık	1,5	-2,9	56,9	30,3	-6	12,8	-12	9,6	-4,7	-16,6	-65,8	-56,3	-31
Yazyurdu (BM)	6,1	-2,7	10,5	54,3	-29,3	-1,8	0	0	-5,9	-13,2	-28,6	16,3	-14
Yelken	23,1	-24,7	3	26,3	16,1	14,2	-12,9	6,1	-21,7	-13,6	-24,3	-42,4	-45,7
Yenibektaş	22,1	-12,7	15,3	8,6	25,1	1,9	35	-28,1	-29,2	25,1	-45,2	-27,5	-39,4
Yeşildere	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-
Yılanböyük	1,6	3,6	18,6	-2,9	14,5	5,8	-17,2	26,9	5,8	-1,7	-35,4	-7,1	-28,9
Yolgeçen	16,3	2,9	-12,3	18,8	5,9	2,2	-6,2	7,1	21,6	8,3	-4,6	9	-20
Yukarı sazcağ	4,3	-2,2	15,5	18,1	22,4	10,6	6,1	-5,2	26,4	4,2	-8,2	-7,3	-21,2
Yuva	-10,6	21	16	7,1	-1,7	-5,5	-3,5	-17,1	-8,4	1,1	-33,4	-41	-19,3

Kaynak: D.İ.E. 2000 Genel Nüfus Sayımları

Gürün'de nüfus büyüklüğüne göre köy yerleşmelerinin gelişimine bakacak olursak : 1935'de 100-199 nüfuslu yerleşmeler 20 tane ile ilk sırada yer alırken 100 den az nüfuslu yerleşmeler sadece 5 tane idi; 1970'de 100-199 nüfuslu yerleşmelerin sayısı 11'e gerilemiştir. 100 den az nüfuslu yerleşmeler ise 2' ye gerilemiştir. 1985 yılına gelindiğinde 100 de az nüfuslu yerleşmeler sadece 2 tane iken 100-199 nüfuslu yerleşmeler 11 tane olurken, 200-299 arası yerleşmeler artış göstererek 21 adete ulaşmıştır. 2000 yılına gelindiğinde 100'den az nüfuslu yerleşmeler beş kat artarak 25'e yükselirken 100-199 arası nüfuslu yerleşmelerin sayısında da büyük artışlar olmuş ve 24 'e çıkmıştır. Bunun yanında 200-299 arası nüfusu olan yerleşmelerin sayılarında büyük düşüşler olmuştur. 1985 yılında 21 yerleşme 200-299 nüfuslu iken bu rakam 2000 yılında 4 yerleşmeye düşmüştür. Buradan da anlaşılacağı üzere İnceleme alanında nüfus büyüklüğüne göre yerleşmelerde küçük nüfuslu yerleşmelerin lehine bir gelişme olmuştur (Tablo:30).

Tablo:30. Nüfus Büyüklüklerine Göre Köy Yerleşmeleri (1935-2000).

Nüfus	1935	1940	1945	1950	1955	1960	1965	1970	1975	1980	1985	1990	1997	2000
-100	5	6	6	5	3	2	2	2	2	3	2	9	14	25
100-199	20	14	13	10	10	9	5	11	13	12	11	24	20	24
200-299	10	14	12	13	16	13	14	15	13	15	21	11	11	4
300-399	6	8	10	8	7	7	11	9	13	9	6	5	2	3
400-499	3	6	7	9	5	5	2	2	2	6	4	-	-	-
500-599	3	-	1	2	4	6	4	1	3	5	2	2	-	-
600-699	1	2	3	1	2	5	3	4	2	1	1	-	-	1
700-799	1	-	-	2	1	1	2	2	3	1	1	-	-	-
800-899	-	-	1	1	3	1	2	3	-	-	-	-	-	1
900-999	-	-	-	-	-	2	1	-	2	2	1	1	-	2
1000+	-	-	-	-	1	2	2	2	2	3	3	2	2	2
TOPLAM	49	50	53	53	52	53	48	41	55	42	53	54	39	62

Kaynak: D.İ.E. 1935-2000 Genel Nüfus Sayımları

Araştırma alanında nüfus büyüklüğüne yıllar sürecinde baktığımızda 1935-1950 döneminde İnceleme alanındaki yerleşmelerin %60'nın 100-400 arası nüfuslu yerleşmeler olduğunu görüyoruz İkinci olarak ele aldığımız 400-500 arası yerleşmeler ise 1985 yılında 4 tane iken 2000 yılına gelindiğinde tamamen ortadan kalkmıştır. 900-1000+ grubundaki yerleşmeler 1950'den 2000 yılına kadar geçen süre zarfında varlıklarını koruyarak gelmişlerdir (Tablo:30).

Yukarıda yerleşim karakterleriyle ilgili açıklamalarda bulunulan yerleşmeler sahip oldukları nüfus bakımından da özellikler arz etmektedir. 2000 nüfus sayımı sonuçlarına göre yurdumuzda mevcut 36226 köy yerleşmesinde toplam 23146684 kişi yaşamakta iken aynı sayım yılında çalışma sahamıza giren ilçe merkezi ve idari sınırlar dahilinde 61 köy yerleşmesi yer almakta ve bu yerleşmelerde 12316 kişi yaşamaktadır. Ancak şunu da hemen belirtmek gerekir ki yukarıda verdiğimiz sayıya, muhtarlık olmak için yeterli sayıda nüfusa sahip olmayan ve ancak birkaçının bir araya gelmek suretiyle muhtarlık oluşturduğu yerleşmeler eklendiğinde çalışma sahasında bulunan yerleşme birimlerinin belirtilen sayının üzerinde olduğu söylenebilir. Belirtilen sayım yılına göre yaptığımız değerlendirmede yurdumuz için ortalama köy nüfus büyüklüğü, köy başına 639'dur. Buna karşılık Çalışma alanında bu ortalama 213 kişi olarak karşımıza çıkmaktadır. Köy yerleşmelerinin sahip oldukları nüfus büyüklükleri, nüfusun dağılışı özellikleri bölümünde bahsedildiği üzere şüphesiz kırsal nüfusun dağılışı şeklinde az da olsa etkileyici bir rol oynamaktadır.

Bahsettiğimiz 2000 yılı sayım sonuçlarından yararlanarak hazırladığımız tabloda kolayca anlaşılacağı üzere (Tablo:31) gerek Türkiye genelinde ve gerekse İnceleme alanında sayı açısından küçük nüfuslu yerleşmeler (500'den az nüfuslu) en yaygın tipi oluşturmaktadır (Tablo:31).

Bahsettiğimiz 500'den az nüfus miktarını bünyesinde barındıran kır yerleşmeleri Türkiye genelinde toplam kır yerleşmesi içinde %60.2 lık bir orana sahip bulunmakla birlikte bu yerleşmelerde toplam kır nüfusunun %24'ü yaşamaktadır. İnceleme alanımız bu bakımdan ülkemiz geneline göre daha küçük yerleşmelere sahip bir karakter çizmektedir. Yöre kır yerleşmeleri içinde belirtilen nüfus miktarına sahip yerleşmeler %90'lık paya sahip bulunmakta ve bu yerleşmelerde yöre toplam kır nüfusunun % 60.4 bünyesinde barındırmaktadır. Türkiye ortalamasına oranla yaklaşık üç kat fazla nüfusu barındıran küçük ölçekli yerleşmeler araştırma alanında gün geçtikçe artmaktadır (Tablo:31).

Gerek yurdumuz ve gerekse İnceleme alanında ortalama nüfus büyüklüğünün altında bir sayıya sahip bulunan bu tip yerleşmelerin fazlalığı, yerleşme ve nüfuslanma bakımından yerleşmelerde yoğun bir nüfus kaybının olduğunu ve az nüfuslu olan karakterinin etkin olduğunu göstergesidir (Sergün, 1987, s:3-6).

Kır yerleşmelerinde görülen ve yerleşmelerin bu küçük nüfuslu olma karakteri, çalışma sahasının genel özelliğini oluşturmaktadır. Tez alanında en büyük alanı teşkil eden küçük nüfuslu yerleşmelerde ünitelerin yoğunluğu ile nüfus yoğunlukları aynı ölçüde değildir.

Mahalle olarak adlandırılan ancak kendisini meydana getiren yerleşme unsurlarının çok küçük oluşlarıyla karakterize edilen yerleşmelerden meydana gelen Çalışma alanında, mahalle olarak adlandırdığımız yerleşmeler nüfus olarak küçük yerleşme olmalarına rağmen birbirine oldukça yakın mesafelerde bulduklarından, nüfus dağılışı bakımından sık bir karakter gösterir.

Tablodaki diğer bir çarpıcı sonuç ise, Türkiye' de 1000 nüfusa kadar olan yerleşmelerin toplam yerleşmeler içinde en büyük nüfusu oluşturmasıdır (%85). Ancak İnceleme alanında bu değerler tam tersine bir durum arz eder. Çalışma alanında bu oran %28.5 'dir (Tablo:31).

Gürün'de 100-500 nüfusa kadar olan yerleşmeler sayı bakımından oldukça düşüktür. %3.2'lere karşılık gelen bu oran yurdumuz genelinde %7'dir.

Yurdumuz ve İnceleme alanında küçük nüfuslu yerleşmelerin bu baskın durumuna karşılık nüfusu 1000'in üzerinde olan yerleşmeler daha büyük nüfus miktarına sahip olmakla birlikte sayıca oldukça küçük bir oransal değere sahip bulunmaktadır. Bu yerleşmeler Türkiye kır yerleşmeleri içinde % 7'lik küçük bir oranla Türkiye kır nüfusunun sadece % 14'üne sahipken, çalışma alanında %3.2'lik bir değerle kır nüfusunun % 28.5 ine sahiptir (Tablo:31).

2000'in üzerinde nüfusa sahip olan ve Türkiye genel ortalamasına göre büyük denebilecek köy yerleşmelerinin nüfus dağılışı üzerinde etkileri daha önce ele alınan iki gruptan biraz daha farklı bir özellik göstermektedir. Bunlar sayı bakımından az olmakla beraber önemli nüfus kitlelerini barındırmaktadır (Türkiye %27, çalışma sahası %15,8). Yurdumuzda hemen her bölgede karşımıza çıkan bu tip yerleşmeler toplu oluş karakteriyle dikkati çekerler ve buldukları alanlarda küçük kümeler şeklinde görülürler. Ancak bu tip yerleşmeler İnceleme alanında görülmemektedir. Bunlar arasında nüfusu 5000'i aşmış olanlarda nüfus yoğunluğu daha belirgindir. Kır-şehir ayrımı bahsinde ele aldığımız gibi, nüfus miktarını bir kriter olarak esas almamakla birlikte yaygın olarak kullanılan ve 3000'den fazla nüfusa sahip yerleşmelerin şehir olarak kabul edilmesi hususunda çalışma sahası yerleşmelerinin nüfus büyüklüklerine baktığımızda bu nüfus miktarının tez sahasında sadece Gürün ilçe merkezinde olduğu görülür. Belirtilen nüfus üzerinde bir kitleye sahip olan yerleşmeler toplam yerleşmelerin ancak %1,5'ini (1 adet) teşkil etmekte ve bu yerleşmelerde nüfusun %42,2'si (11294) yaşamaktadır. Aynı şekilde yaygın bir kriter olarak kullanılan diğer bir nüfus sayısı olan 5000 nüfusa göre meseleyi ele aldığımızda yine Gürün ilçe merkezinden başka bir yerleşmenin olmadığını görürüz.

Kısaca özetlemek gerekirse, çalışma alanında küçük nüfusa sahip yerleşmeler en yaygın grubu oluşturmaktadır. İnceleme alanında bulunan yerleşmelerin tamamına yakını 500 nüfusa kadar olan yerleşmelerdir ve kır yerleşmelerinin nüfus büyüklüğü açısından en karakterize olanıdır (Tablo:31).

Tablo:31. Nüfus Büyüklüklerine Göre Türkiye ve Çalışma Alanının Köy Yerleşmeleri (2000).

Nüfus Gurubu	TÜRKİYE				ÇALIŞMA SAHASI			
	Köy Sayısı	Oran (%)	Toplam Nüfus	Oran (%)	Köy Sayısı	Oran (%)	Toplam Nüfus	Oran (%)
-250	10886	30	1645576	7	49	80,3	6280	40,7
251-500	10941	30	3992260	17	6	10	3053	19,7
501-1000	9037	25	6329736	28	4	6,5	1715	11,1
1001-1500	2589	7	3113634	14	2	3,2	4410	28,5

Kaynak: D.İ.E. 2000 Genel Nüfus Sayımları

Araştıma alanında 1935 yılında toplam 21389 nüfus yaşamaktaydı. Nüfusun %79'unun kırsal alanlarda yaşadığı bu dönemde sadece %21'i Gürün ilçe merkezinde bulunmaktaydı. Aynı dönemde Türkiye nüfusunun %76'sı kırsal alanlarda yaşarken %24'ü şehir merkezlerinde bulunmaktaydı. 1960 yılına kadarki dönemde İnceleme alanında kır nüfusunda bir artış görülmektedir. Çalışma alanında 1960 yılında toplam nüfusun %82'sinin kırsal alanlarda yaşadığı görülmektedir. Aynı dönemde Türkiye kır nüfusunun ise %68'lere kadar gerilediğini söyleyebiliriz. Burada da açıkça görülüyor ki 1960 yılında İnceleme alanında kır nüfus oranı yükselirken Türkiye genelinde kır nüfus oranı şehir nüfusu lehine bir gelişme seyretmektedir. Bu dönemde Türkiye kır nüfusu giderek azalırken çalışma alanında artmıştır. Ancak 1965'ten sonra İnceleme alanında da Türkiye genelinde olduğu gibi kır nüfusunda gerileme başlayarak 2000 yılına kadar gelmiştir. 2000 sayımlarında İnceleme alanında kır nüfusu %50'lere kadar gerilemiştir. Türkiye ortalaması ise daha da gerileyerek %36'lara kadar düşmüştür. 2000 yılı sayımlarında inceleme alanındaki kır nüfusu oranı Türkiye ortalamasının üzerindedir. Buradan şu sonucu çıkarabiliriz: İnceleme alanındaki kır nüfusu azalırken şehir nüfusu aynı oranda artmamıştır. Örnek olarak 1990 yılındaki kır nüfusu 21152 iken 2000 sayımlarında %26,9'luk bir azalmayla 15468'e gerilemiştir. Aynı dönemde 9886 olan Gürün merkez nüfusu sadece %14,2'lik bir artışla 11294'e yükselmiştir. %15,7'lik kır nüfus kaybı Gürün ilçe merkezine değil de başka merkezlere göç etmiştir.

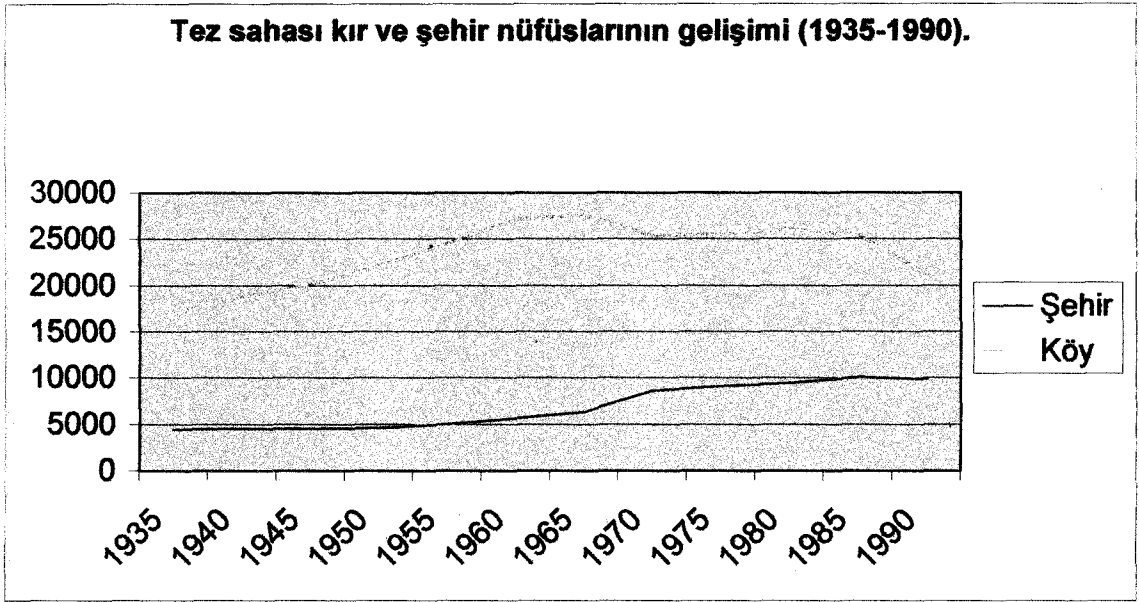
1935-2000 yılları arasındaki sayım devrelerinde belirtilen nüfus miktarlarının gösterildiği tabloda görüleceği üzere (Tablo:30) 1935 sayım yılında Türkiye'de yaşayan 16.158.018 kişinin %76'sı kırsal alanlarda yaşarken, aynı dönemde çalışma sahasında yöre nüfusunun %79,5'i kırsal alanlarda yaşamaktadır.

Hemen tamamen kırsal karakterli bir nüfusun hakim olduğu bu dönemde yurdumuz genelinde olduğu gibi şehirleşme hareketlerinin henüz tam olarak başlamadığı inceleme alanında ekonominin büyük ölçüde tarımsal nitelikte olması kırsal nüfus oranının fazla olmasına zemin hazırlamıştır. 1935-2000 yılları arasında geçen 65 yıllık sürede yurdumuz genelinde kırsal alanda yaşayan nüfus şehir nüfusuna oranla %40'lık bir azalma gösterirken, aynı dönemde çalışma sahasında bu oransal azalma %12'lik değerle daha az seviyelerde olmuştur (Tablo:32 , Grafik:13-14).

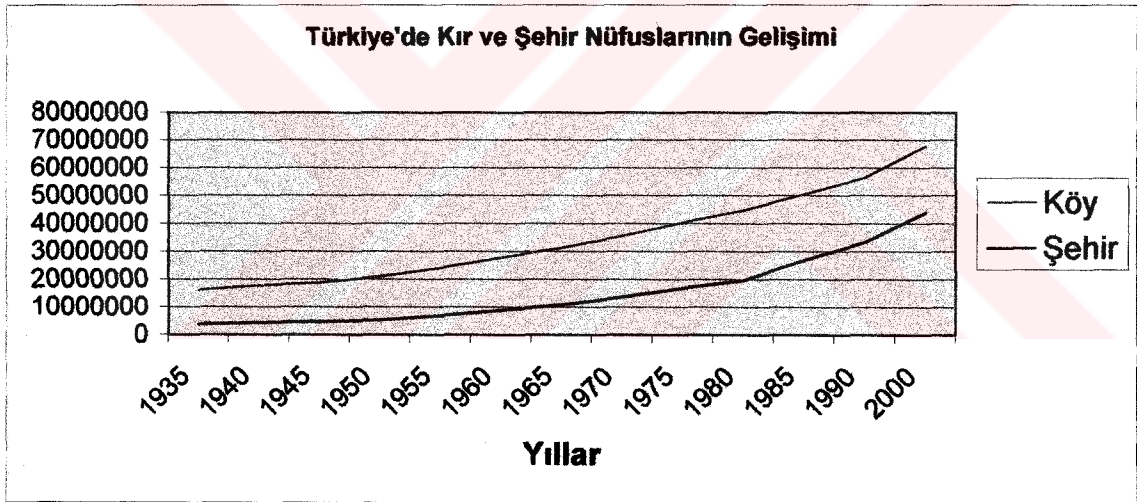
Tablo:32. Türkiye ve Çalışma Sahası Nüfusunun Tarihsel Gelişimi (1935-2000).

Yıllar	Türkiye			Köy Nüfusu Oranı (%)	Çalışma Sahası			Köy Nüfusu Oranı (%)
	Toplam	Şehir	Köy		Toplam	Şehir	Köy	
1935	16158018	3802642	12355376	76	20221	4469	15752	77
1940	17820950	4346249	13474701	75	22290	4549	17731	79
1945	18790174	4687102	14103072	75	23307	4556	18751	80
1950	20947188	5244337	15702851	74	24848	4663	20185	81
1955	24064763	6927343	17137420	71	28154	5074	23080	77
1960	27754820	8859731	18895089	68	31371	5691	25680	73
1965	31391421	10805817	20585604	66	32808	6374	26434	80
1970	35605176	13691101	21914075	62	33533	8618	24915	74
1975	40347719	16869068	23478651	58	34411	9138	25273	73
1980	44736957	19645007	25091950	56	35421	9492	25929	73
1985	50664458	26865757	23798701	47	35361	10073	25288	71
1990	56473035	33326351	23146684	41	30412	9886	20526	67
2000	67803927	44006274	23797653	35	26742	11294	15448	57

Kaynak: D.İ.E. 1935-2000 Genel Nüfus Sayımları

Grafik 13: Tez sahasında Kır ve Şehir Nüfuslarının Gelişimi (2000)

Grafik 14: Türkiye Kır ve Şehir Nüfuslarının Gelişimi (2000)

Sayım yılları itibariyle nüfusun gelişim sürecini ele aldığımızda yurdumuz ve çalışma sahamızı farklı dönemlere ayırmak mümkündür. Yurdumuzda kır nüfusu açısından ayırt edilebilecek birinci dönem 1935-1950 yılları arasındır. Bu devrede kır nüfusu yüksek olan oranını muhafaza etmekle birlikte durağan bir seyir izlemiştir (%77-%81 Arası). Modern sanayi devriminin etkilerinin iyice hissedilmeye başlandığı 20.yy başlarında batıda hız kazanan şehirleşme hareketlerinin etkisi geçen yy.da oldukça

kalabalık bir nüfus kitlesini teşkil eden göçebe nüfusun yerleşik hale geçmesi veya devlet eliyle geçirilmesi sonucu yerleşim noktalarının kalabalıklaşması (Trak, 1960, s.36) ve Cumhuriyet'in ilk yıllarından itibaren sanayi alanında gerçekleştirilen yatırımlarla birlikte o döneme kadar çok sınırlı sayıda olan sanayi tesislerinde artış meydana gelmesiyle beraber ziraat dışında bir nüfus kitlesi bir araya toplanmış ve bunun sonucunda ise günümüzde her biri birer büyük metropol olan şehirlerin ilk çekirdekleri oluşmuştur. Öte yandan belirtilen dönemde yurdumuzda mevcut ekili-dikili toprakların yüzölçümüne göre oldukça sık bir nüfus yoğunluğu bulunması ve bu tarım alanlarında da elde edilen verime göre normalin üç katı ölçüsünde bir nüfusun barınmaya çalışmakta olması (Tanoğlu, 1945 , s.116) nedenine ek olarak hızlı nüfus artışıyla birlikte kırsal alanda büyük bir nüfus sıkışıklığı meydana gelmiş ve geçim sıkıntısı içerisinde bulunan kırsal nüfus yeni geçim imkanları arayışı içine girerek gelişen endüstri merkezlerine göç etmeye başlamıştır. Bu durum şehir olarak tanımlanan bu merkezlerin büyük nüfus miktarlarına sahip olmasına önemli bir etkide bulunmuştur.

1935 yılından başlayarak 2000 yılına kadar olan zaman diliminde özellikle 1965 sonrası dönemde hız kazanan şehirleşme hareketleriyle beraber şehir merkezlerine doğru göç hareketleri, 1950 öncesi kırsal alanda meydana gelmiş olan büyük nüfus fazlalığının ve sıkışmasının bu kez şehir merkezlerinde ortaya çıkmasına yol açmıştır. Şehirlere doğal nüfus artışıyla birlikte kırdan kente göç de hala devam ettiğine göre bu sıkışıklığın bir süre daha devam edeceği söylenebilir.

Yukarıda ana hatlarıyla bahsettiğimiz tarihsel gelişimini vermeye çalıştığımız Türkiye genel nüfusunun bir parçası olan İnceleme alanında nüfusun tarihsel gelişim seyri çeşitli özellikler göstermektedir. İlk sayım yılı olarak kabul ettiğimiz 1935 yılında Çalışma alanında yaşayan nüfus büyük ölçüde kırsal bir karakter göstermekteydi. Yurdumuz genel nüfusu için belirttiğimiz şehir nüfusu artışı gelişim süreci, çalışma sahamız için de geçerli olmakla beraber oransal olarak daha düşük ve ağır bir seyir takip etmiştir.

Şehirleşme hareketlerinin başlangıcı olan 1955-1980 yılları arasındaki dönemi yöre nüfusunun tarihsel gelişiminde farklı bir periyod olarak kabul edebiliriz. Zira bu dönemde kır nüfusu mutlak değer olarak artışını sürdürmüştü ancak küçük ölçekle olmakla beraber şehirsal nüfus karşısında oran olarak sürekli değer kaybetmeye devam

etmiştir(%8'lik bir azalma). 1980 yılına gelindiğinde daha farklı bir dönem karşımıza çıkmaktadır. 1980-2000 yılları arasını kapsayan bu dönemde kır nüfusu o güne kadar hiç görülmediği ölçüde şehir nüfusu karşısında %16'lık bir oranla hızlı birgerileme göstermiştir.

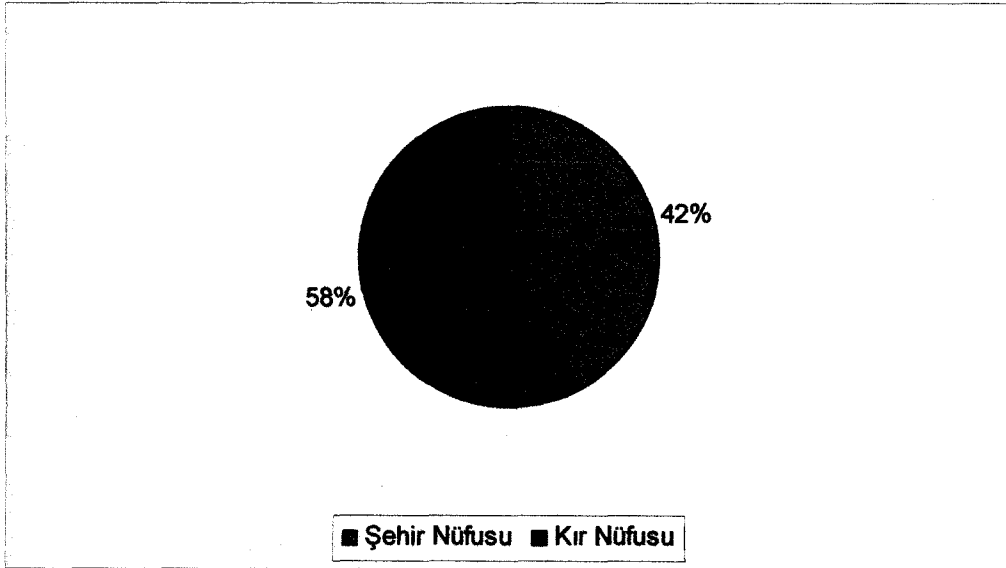
Türkiye ortalamalarında ise 1950-1980 arasında geçen 30 yıllık dönemde şehir nüfusu karşısında %18'lik bir gerileme olurken, 2000 yılına gelindiğinde mutlak değer olarak %81 artış gösteren Türkiye kır nüfusu, bu süre zarfında %97 artış gösteren şehir nüfusu karşısında oransal olarak oldukça düşük kalmıştır (Şehir Nüfusu %64, Kır ise %36).

Bu dönemde kır nüfusu Türkiye nüfusu içinde %35'lik bir oran gösterirken Çalışma alanında kırsal nüfus toplam nüfus içinde %57.7'lik bir orana sahip bulunmaktadır (Tablo:33 , Grafik:15-16).

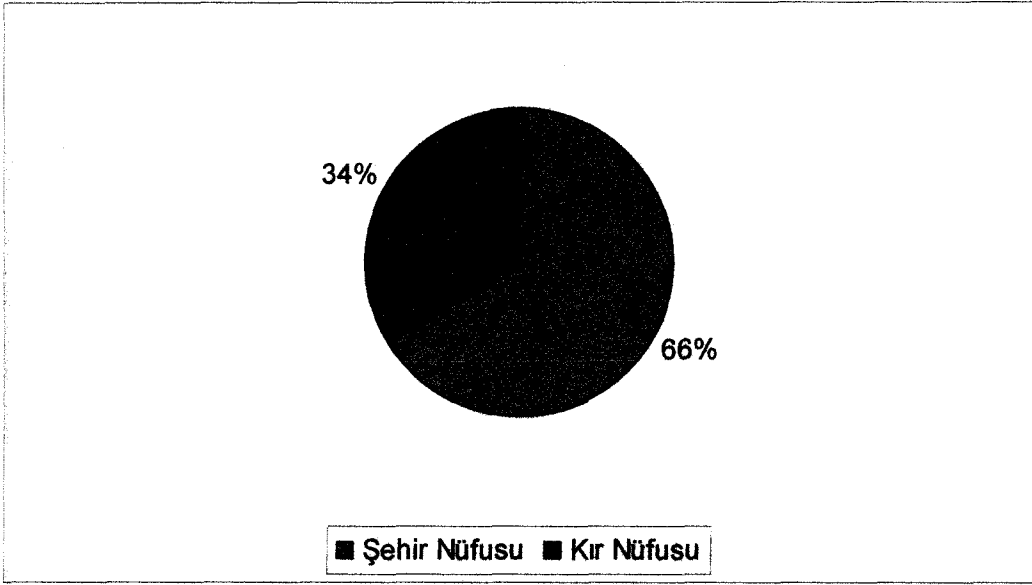
Tablo:33. Türkiye ve Gürün'de Kır ve Şehir Nüfus Oranları (2000)

	Toplam Nüfus	Şehir Nüfusu	Şehir Nüfusu Oranı	Kır Nüfusu	Kır Nüfusu Oranı (%)
ÇALIŞMA SAHASI	26742	11294	42,3	15448	57.7
TÜRKİYE	67803927	44006274	65.1	22427603	34.9

Kaynak: D.İ.E. 2000 Genel Nüfus Sayımları

Grafik 15: Tez Alanında Kırsal ve Şehirsal Nüfus Oranları (2000)

Grafik 16: Türkiye Kırsal ve Şehrsel Nüfus Oranları (2000)

Bu veriler ışığı altında, hızlı şehirleşmeye rağmen Türkiye genel nüfusuna oranla hala yüksek bir kır nüfus potansiyeline sahip olan çalışma sahamız kendi içerisinde de farklılıklar göstermektedir.

2.4.2. Kır-Şehir Ayrımı

Yerleşmelerin kır ve şehir olarak adlandırılmaları meselesi geçmişte olan süreçte olduğu gibi günümüzde de tartışılan bir meseledir. Yerleşmelerin hangi kriterlere göre kır ve şehir olarak belkirleneceği konusunda birçok görüş bildiren bilim adamları içerisinde netleşmiş bir birlik bulunmamaktadır. Kır ve şehir ayrımını belirleyebilmek için bir çok kriter belirlenmiş ve bu kriterler geçmişten beri kullanılmaktadır. Değişik bilim adamlarınca ortaya atılan bu kriterler hiçbir zaman tek başına kır ve şehir ayrımını belirleyecek ölçüde olmamıştır. Genellikle şu kriterler yoğun olarak kullanılmaktadır. Yerleşmelerin nüfus miktarları, şehrsel fonksiyonlar, merkezi yer özelliği, çevresine göre etki sahası oluşturması, Kır-şehir ayrımında nüfus miktarının en yaygın belirleyici kriter olarak ele alınması bazı sakıncaları olmakla beraber günümüzde yaygın olarak kullanılan bir yöntemdir. “Dünya nüfusundaki son derece hızlı artış, bu artışın dünyanın her yanında aynı oranda olmaması yani bölgesel farklılıklar bu sakıncaları oluşturmakta ve bu nedenle nüfus miktarı kriterinin kullanımının tartışma konusu olmaya devam edeceği görülmektedir”(Bakırcı,1999,s.85). Aşağıda bu kritere kısaca değindikten sonra, asıl konumuz olan ve kır-şehir ayrımında bize daha sağlıklı

sonuçlar vereceğini düşündüğümüz yerleşmelerin sahip oldukları nüfusun ekonomik faaliyet kollarına dağılımı konusudur.

Yerleşmelerin kırsal veya şehir olarak nitelendirilmelerinde değişik kriter ele alınmasına rağmen meselenin gerek bölgesel farklılığı ve değişik görüşler nedeniyle birçok problemide beraberinde getirmektedir. Daha öncede belirtildiği gibi nüfus miktarının kriter olarak ele alınması, kır-şehir arasında kesin bir sınır belirlenememesi sebebiyle konu ile ilgili yurt dışında ve, ülkemizde bilim adamları arasında tartışılmaktadır.

Ülkemizde 1935’li yıllarda nüfusun %76’si, 1960’larda %68’i kırsal alanlarda yaşarken 2000’li yıllara gelindiğinde bu oran %36’lara gerilemiştir. Bu süre içerisinde mutlak değer olarak artışına devam eden kırsal nüfus, şehirlerin daha cazip iş imkanları tanınması ve daha da önemlisi kırsal alanların çekiciliğini yitirmesi gibi çeşitli nedenlerden dolayı her geçen dönem şehrsel nüfus karşısında oransal olarak büyük bir gerileme yaşamaktadır.

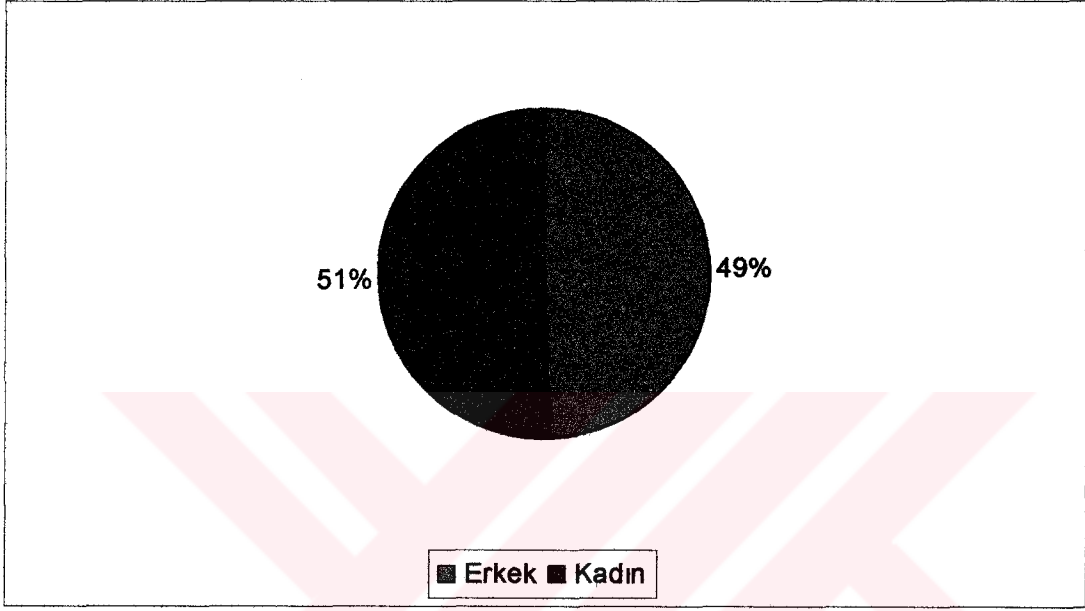
Araştırma alanımızın günümüzdeki kır ve şehir nüfus özelliklerine değinmeden önce sahanın 1935’ten 2000 yılına kadar geçen süredeki nüfusunun tarihsel gelişim sürecinin ele alınmasının yararlı olacağı düşüncesindeyiz. Tarihsel süreç ele alınırken farklılık ve benzerlikleri ortaya koymak maksadıyla sahanın Türkiye genel nüfuslanma süreci ile karşılaştırması yoluna gidilecektir.

Bu durum çalışma sahamız için de benzer özellik göstermektedir. İnceleme alanımız toplam nüfusu içerisinde %51’lik orana sahip olan kadın nüfusu kırsal kesimde %50.7’ye düşmekte ve erkek nüfusa yakın bir orana sahip bulunmaktadır (Tablo:34, Grafik:17-18). Bu husus ülke genelinde çoğunlukla erkek nüfusu doğumunun kadın doğumuna paralel veya fazla olmasına rağmen erkeklerde erken ölüm oranının daha fazla olmasına bağlı görülmektedir. Bunun yanında yörede oldukça yaygın olan şehir merkezlerine geçici işçi olarak gitme hareketleri de önemli bir etken olarak belirtilebilir. Göç alan yerleşmeler olan şehirlerde erkek nüfus oranının kır nüfusunda olduğundan daha yüksek olması bunu destekler niteliktedir. Ancak çalışma sahasında erkek-kadın nüfus oranlarının birbirine yakın olması geçici işçi göçünün olmamasını yada az olmasını göstermektedir. Çalışma alanında çıkarılan sonuç, göç eden nüfusun ailece tez alanından ayrıldığını gösterir niteliktedir.

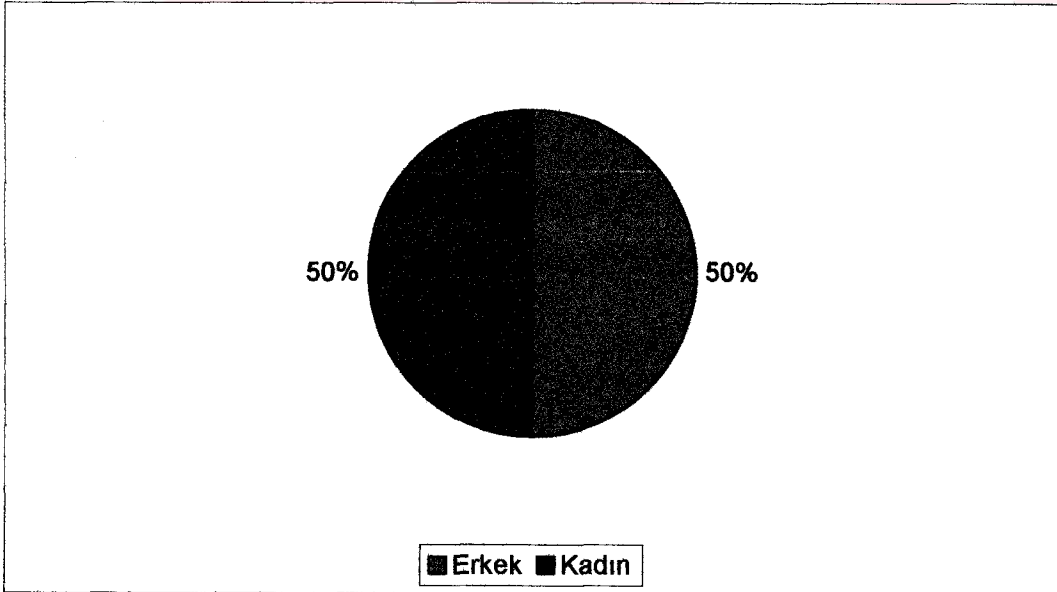
Tablo:34. Toplam Kırsal Nüfusu İçinde Kadın-Erkek Oranları (2000).

	Toplam Kırsal Nüfusu	Erkek	Erkek%	Kadın	Kadın (%)
TEZ SAHASI	15448	7604	49.3	7844	50.7
TÜRKİYE	23797653	11919132	50.1	11878521	49.9

Kaynak: D.İ.E. 2000 Genel Nüfus Sayımı

Grafik:17. Gürün'de Toplam Kırsal Nüfusu İçinde Kadın-Erkek Oranları (2000).

Grafik:18. Türkiye'de Toplam Kırsal Nüfusu İçinde Kadın-Erkek Oranları (2000).

2.4.3. Gürün İlçe Merkezi'nin Nüfus Özellikleri

2.4.3.1. Gürün İlçe Merkezi'nde Nüfusun Gelişimi

Ülkemizde Cumhuriyet'ten önceki dönemlerle ilgili nüfusun gelişimini incelemek için tarihi belgelere başvurmak gereklidir. Bu tarihi belgeler bilindiği üzere Osmanlı Devleti Tahrir Defterleri, Şerhiye Sicilleri, Salnameler ile yerli ve yabancı yazarların çeşitli eserleridir.

Araştırma sahamızın Cumhuriyet öncesi dönemlerde bucak ve köy merkezi olarak başka yerleşmelere bağlı olması nedeniyle nüfus gelişimini yukarıdaki kaynaklara dayanarak net olarak ortaya koymak mümkün değildir. Çalışma sahamızla ilgili sağlıklı verileri ancak Cumhuriyet'ten sonraki yıllarda bulabilmekteyiz (Tablo:35).

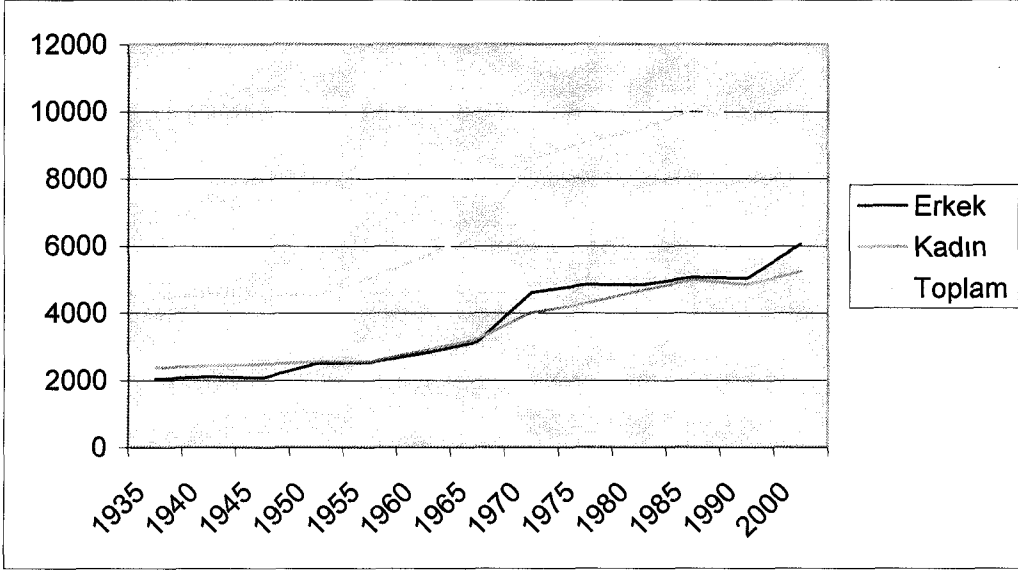
Çalışma alanında 1935 yılı nüfus sayımlarında kadın nüfusun (2381), erkek nüfustan (2033) fazla olduğu görülmektedir. Hatta 1965 nüfus sayımlarına kadar kadın nüfusu her zaman az da olsa erkek nüfusun önünde seyrederken 1970 nüfus sayımlarından itibaren erkek nüfusun kadın nüfusundan fazla olduğu verilerden anlaşılmaktadır. 1990 sayımlarında 9886 toplam nüfusun 5032'si erkek, 4854' ü kadın olarak sayılmıştır. İnceleme alanında nüfus artışı düzenli seyir ederken kadın ve erkek nüfusları birbirine yakındır (DİE 1990).

İnceleme sahamız olan Gürün'de 1935-1990 yılları arasında nüfus artışı düşük oranda artarken 1955-1965 yılları arasında bu artış daha da hızlanmıştır. Ancak İnceleme alanındaki en çok nüfus artış oranı 1965-1970 yılları arasında görülmüştür (%35,2). Daha önce başka sahalarda da yaptığımız çalışmalarda 1965-1970 yılları arasında diğer yıllara oranla nüfus artış oranlarının fazla olduğu görülmüştü. 1970 sayımlarının abartılı olabileceği gibi 1956 yıllarında yapılan E-23 karayolunun etkisiyle de bu artış olabilir diyebiliyoruz (Tablo:35,Grafik:19).

Tablo:35. Gürün İlçe Merkezinde Nüfusun Gelişimi

Yıllar	1935	1940	1945	1950	1955	1960	1965	1970	1975	1980	1985	1990	2000
Erkek	2033	2115	2070	-	2528	2798	3138	4610	4851	4833	5073	5032	6055
Kadın	2381	2434	2486	-	2546	2893	3236	4008	4287	4659	5000	4854	5239
Toplam	4469	4549	4556	4549	5074	5691	6374	8618	9138	9492	10073	9886	11294

Kaynak: D.İ.E. 1935-2000 Genel Nüfus Sayımları

Grafik:19. Gürün İlçe Merkezinde Nüfusun Gelişimi (1935-2000)

2.4.3.1.1. Nüfusun Yaş ve Cinsiyet Durumu

Belirli bir mekandaki nüfusun miktarı yanında onun çeşitli demografik özelliklerinin de bilinmesi gereklidir. Çeşitli yaş gruplarının özellikle çalışabilir ya da faal nüfus olarak adlandırılan 15-65 yaş arasındaki nüfus miktarına; iş gücü kapasitesi, gıda ve hizmetlere olan ihtiyaçlarını gösteren nüfus piramitlerine bakılarak ulaşılabilir. Çünkü nüfus piramitlerine bakılarak o alandaki nüfus karakterleri hakkında bilgi sahibi olunabilir. Hatta nüfusun yaşı ve cinsiyet yapısı yanında bir dereceye kadar sosyo-ekonomik tarihi hakkında bilgi verildiği de kabul edilmektedir (Tümertekin, 1984 , s.143-146).

Çalışma sahasının nüfus verilerini değerlendirmemiz sonucunda nüfusun fazlalığı görünse de kadın erkek nüfusu birbirine yakın seyir etmektedir.

Çalışma alanında 1990 yılı nüfus sayımlarına baktığımızda 0-4 yaş grubundaki nüfusun 958 kişi olduğunu görmekteyiz. Bu oran 2000 sayımlarında %3,5'lik bir artışla 992'ye yükselmiştir. 5-9 yaş grubundaki nüfus ise 1990 yılında 1112 iken %5,1'lik bir

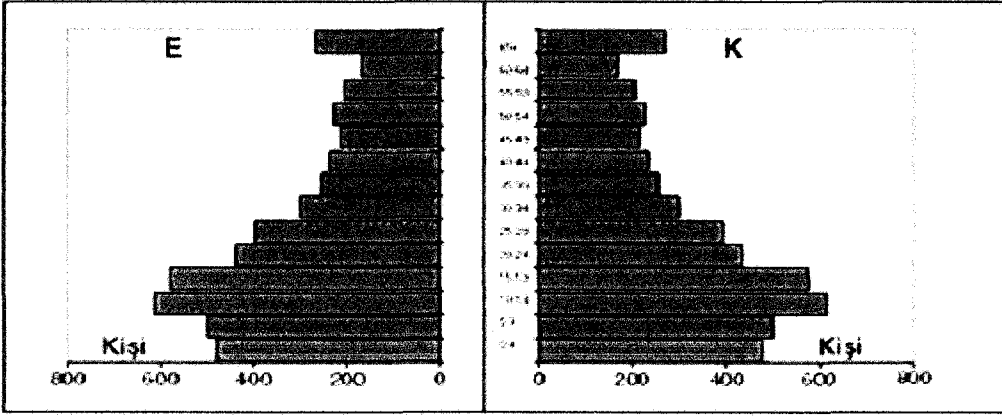
azalmayla 1055'e gerilemiştir. 10-14 yaş grubundaki nüfus 1990 yılında 1230 iken 2000 sayımlarında az miktarda artarak 1291'e yükselmiştir. 15-19 yaş grubundakiler 1990 yılında 1216 kişi iken %6,5'lik bir azalmayla 1137'ye düşmüştür. 20-24 yaş grubundakiler ise 1990 sayımlarında 847 kişi iken %4,3'lük artışla 884'e

yükselmiştir. 25-29 yaş grubundakiler 1990 yılında 803 kişi iken %31'lik bir artışla 1057'ye yükselmiştir. 30-34 yaş grubundakiler ise 1990 sayımında 654 kişi iken %32,5'lik artışla 2000 sayımlarında 867'ye yükselmiştir. 35-39 yaş grubunda baktığımızda ise 1990 sayımlarında 529 olan nüfus 2000 yılında %65'lik rekor bir artışla 873 kişiye ulaşmıştır. 40-44 yaş arasına baktığımızda 1990 yılında 446 kişi olan nüfus %47,9'luk artış oranıyla 2000 yılında 660 kişiye ulaşmıştır. 45-49 yaş grubunda artış diğer dönemlerdeki kadar olmamakla birlikte yine de görülmektedir. 1990 yılında 429 kişi olan nüfus 2000 yılında %12,2'lik bir artış oranıyla 467 kişiye çıkmıştır. 50-54 yaş grubunda artış yerini azalmaya bırakmıştır. 1990 yılında 411 kişi olan nüfus, 2000 sayımlarında %4'lük bir azalmayla 397 kişiye gerilemiştir. 55-59 yaş grubunda 1990 yılında 414 kişi olan nüfus, %2,8'lik bir azalmayla 402 kişiye düşmüştür. 60-64 yaş grubunda 1990'da 329 olan nüfus, %18,5'lik bir artışla 390 kişiye çıkmıştır. 65 yaş grubu üzeri nüfus 1990 yılında 485 kişi iken %81'lik bir artışla 872 kişiye ulaşmıştır. Özellikle orta ve yaşlı nüfusun 1990 yılına oranla 2000 yılında daha da arttığını söyleyebiliriz. 1990-2000 yılları arasındaki kırsal alanlardaki göçün bir bölümünü Gürün ilçe merkezinin çektiği açıkça bu verilerden anlaşılmaktadır (Tablo:36-37, Grafik:20-21).

Tablo 36. Gürün İlçe Merkezin'de Nüfusun Cinsiyet Ve Yaş Durumu (1990)

Yaş Gurubu	T	E	K
0-4	958	482	476
5-9	1112	621	501
10-14	1230	633	617
15-19	1216	637	579
20-24	847	409	438
25-29	803	407	396
30-34	654	354	300
35-39	529	277	252
40-44	446	214	232
45-49	424	213	211
50-54	411	184	227
55-59	414	209	205
60-64	329	159	170
65 +	481	215	266

Kaynak: D.İ.E. 1990 Genel Nüfus Sayımı

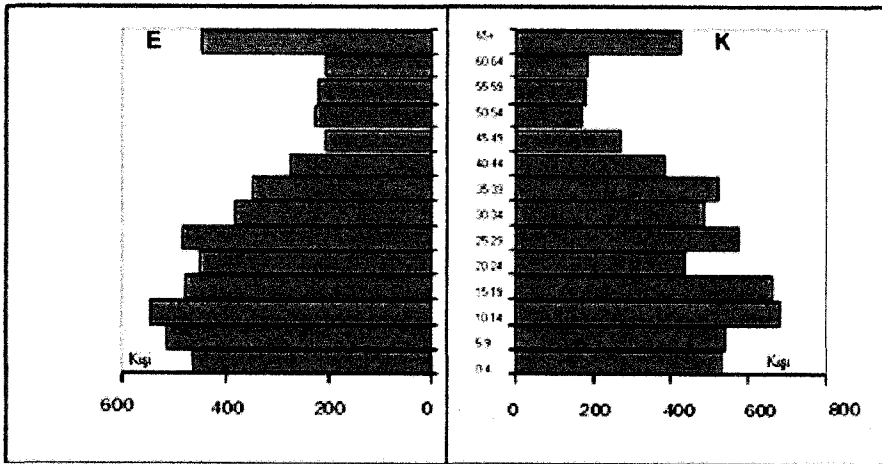

Grafik:20. Gürün'de Nüfusun Cinsiyet ve Yaş Gruplarına Göre Nüfus Piramidi (1990).

Tablo:37. Gürün İlçe Merkezini'de Nüfusun Cinsiyet Ve Yaş Durumu (2000).

Yaş Gurubu	T	E	K
0-4	992	529	463
5-9	1055	541	514
10-14	1231	683	548
15-19	1137	660	477
20-24	884	434	450
25-29	1057	575	482
30-34	867	486	381
35-39	873	524	349
40-44	660	386	274
45-49	476	271	205
50-54	397	172	225
55-59	402	183	219
60-64	390	184	206
65 +	872	426	446

Kaynak: D.İ.E. 2000 Genel Nüfus Sayımı

Grafik:21. Gürün İlçe Merkezi'nde Nüfusun Cinsiyet ve Yaş Gruplarına Göre Nüfus Piramidi (2000).

2.4.3.1.2. Nüfusun Kültürel Özellikleri

Araştırma alanıyla ilgili 1990 nüfus sayımlarına göre okuma-yazma bilmeyenlerin oranı %14,1 okuma yazma bilenlerin oranı ise %85,9'luk bir değerle karşımıza çıkmaktadır. Okuma yazma oranının ülke şartlarına göre yüksek olması çalışma sahasının önemli yol güzergahında bulunmasına ve ülke genelinde başlatılan okuma yazma seferberliğine katılımın fazla olmasına bağlanabilir (Tablo:38).

Okur-yazar durumda olanların %47,3'ü ilkököl mezunu; %11,5'i ortaokul mezunu; %7,5'i ise lise ve dengi okullardan mezundur. Çalışma alanındaki yüksek okul mezunu ise %3,4'tür.

Gürün'de 1990 nüfus sayımlarında toplam nüfus içerisinde kadınların %85,9'u okuma yazma biliyorken %14,1'i okuma-yazma bilmemektedir. Bu oran erkeklerde ise şöyledir: Okuma yazma bilenlerin %93,1'lik bilmeyenler ise %6,9'luk bir orana sahiptir (1990) (Tablo:38).

Tablo:38. Gürün İlçe Merkezi'nde Okur-Yazar Nüfusları ve Cinsiyet Durumu (1990)

	Toplam		Erkek		Kadın	
	mik.	%'si	mik.	%'si	mik.	%'si
Okur-Yazar olmayan	1233	14.2	305	3.5	928	10.6
Okur-Yazar olanlar	7464	85.8	4120	55.1	3344	44.9
Okul bitirmemiş olanlar	1409	18.8	730	51.8	679	48.2
İlkokul mezunu	4109	41.2	2066	55	2043	45
Orta ve dengi okul mezunu	993	13.3	649	8.6	344	4.7
Lise ve dengi okul mezunu	655	8.8	444	5.9	211	2.9
Yüksek okul mezunu	298	4	231	3.1	67	0.9
Diğerleri	2		12		5	

Kaynak: D.İ.E. 1990 Ekonomik ve Sosyal Göstergeler

İnceleme alanında 2000 yılı nüfus sayımlarına göre okuma yazma bilmeyenlerin oranı 13 yılda %14,1'den %10'a gerilerken; okuma yazma bilenlerin oranı ise %85,9'luk bir değerden %90'na yükselmiş olarak karşımıza çıkmaktadır. Okuma yazma oranının ülke şartlarına göre yüksek olması çalışma sahasının önemli yol güzergahında bulunmasına ve ülke genelinde başlatılan okuma yazma seferberliğine katılımın fazla olmasına bağlanabilir.

Okur-yazar durumunda olanlar içerisinde 1990 sayımlarında %47,3'ü ilkököl mezunu iken 2000 sayımlarında bu oran %38.2 'ye gerilemiştir. Ortaokul ve ilköğretim

okullarından mezunlar 1990 sayımlarındaki %11,5'lik orandan, 2000 sayımlarında %16,4'e yükselmiştir (Tablo:39).

10 yıllık dönemde lise ve dengi okullardan mezun olanların oranı %7,5'den %15,6'ya yükselmiştir. İnceleme alanındaki yüksek okul mezunları ise 1990'da %3,4'den %5,4'e yükselerek 10 yıllık dönemde okur yazar-oranı, ve okur-yazarlar içerisindeki dağılımlarda önemli gelişmeler kaydedilmiştir. Yukarıda da belirttiğimiz üzere 10 yıllık dönemde okur-yazarlar içerisindeki ilkökul mezunları azalırken ortaokul ve ilköğretim, lise ve dengi yüksek okul mezunlarının oranları yükselmiştir (Tablo:39).

Tablo:39. Gürün'de Okur-Yazar Nüfusları ve Cinsiyet Durumu (2000)

	Toplam		Erkek		Kadın	
	mik.	%'si	mik.	%'si	mik.	%'si
Okur-Yazar olmayan	955	10	220	23	735	77
Okur-Yazar olanlar	9135	90	5196	56,8	3939	43,2
Okul bitirmemiş olanlar	2250	24,6	1123	49,9	1127	50,1
İlkökul mezunu	3496	38,2	1696	48,5	1800	51,5
Orta ve dengi okul mezunu	1501	16,4	1059	70,5	404	29,5
Lise ve dengi okul mezunu	1429	15,6	968	67,7	461	32,3
Yüksek okul mezunu	497	5,4	349	3,8	148	1,6
Diğerleri	1		1		1	

Kaynak: D.İ.E. 2000 Ekonomik ve Sosyal Göstergeler

Gürün'de kültürel özelliklere baktığımızda okur yazarlık durumunda diğer bölgelerde de olduğu gibi erkek nüfusun kadınlara göre oranının daha yüksek olduğu görülmektedir. Çalışma alanındaki Okuma yazma oranını yüksek olmasında ise Eğitim ve Öğretim Kurumların her geçen gün artan sayısı ve okuma yazma seferberliğinin etkisi büyüktür.

2.4.3.1.3. Nüfusun İktisadi Faaliyet Kollarına Dağılımı

Araştırma sahasındaki köy ve köy altı iskan birimleriyle ilgili faal nüfusun iktisadi faaliyet kollarına dağılımıyla ilgili herhangi bir kaynak olmadığından sahada uyguladığımız anket sonuçlarına göre değerlendirme yapabilmekteyiz. Çalışma sahasının köy ve köy altı iskan birimlerinde faal nüfusun büyük çoğunluğu tarım sektöründe istihdam edildiği sonucuna varabiliriz. Ayrıca ikinci sektör olarak hayvancılığın geliştiğini söyleyebiliriz. Kırsal yerleşmelerde aile fertlerinin tamamına

yakınının tarım sektöründe çalıştığını düşünürsek köy nüfusunun büyük çoğunluğunun iktisaden faal nüfustan oluştuğunu söyleyebiliriz.

1990 nüfus sayımı verilerine göre Gürün'de faal olan nüfusun %91,7'sini erkekler, %8,3'ünü ise kadınlar oluşturmaktadır (Tablo:40).

İktisadi faaliyet kollarına dağılımına gelince 1990 yılı faal nüfusun %11'i tarım sektöründe çalışırken; ticaret ve toplum hizmetleri sektöründe çalışan nüfus %35,2'lik bir oranla ilk sırada yer almaktadır. Ulaşım ve haberleşme, imalat, inşaat, elektrik su sektöründe çalışan faal nüfus ise %31,8 lik bir değere karşılık gelmektedir. Faal nüfus içerisinde %1'lik oran ise iyi tanımlanamamış ve tespit edilememiş alanlarda istihdam edildiği kaydedilmektedir (Tablo:40,41,42, Grafik:22-23).

Tablo:40. Gürün'de Çalışabilen Nüfusun Cinsiyet ve Yaş Gruplarına Dağılımı (1990).

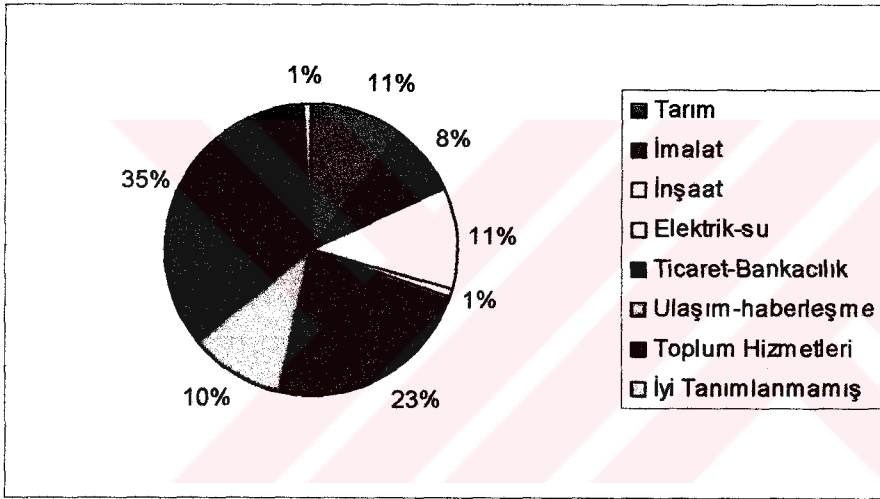
Çalışabilen Nüfus	1990		
	Erkek	Kadın	Toplam
12-14	26	2	28
15-19	199	15	214
20-24	278	26	304
25-29	321	31	352
30-34	279	30	309
35-39	243	35	278
40-44	190	11	201
45-49	159	9	168
50-54	103	7	110
55-59	107	9	116
60-64	64	2	66
65+	59	5	64
Genel Toplam	2028	182	2210

Kaynak: D.İ.E. 1990 Ekonomik ve Sosyal Göstergeler

Tablo :41. Gürün'deki Faal Nüfusun İktisadi Faaliyet Kollarına Dağılımı (1990).

Faaliyet Kolları	Miktarı	%'si
Tarım	277	11
İmalat	201	7,7
İnşaat	286	11
Elektrik-su	25	1
Ticaret-Bankaçılık	601	23
Ulaşım-haberleşme	269	10,3
Toplum Hizmetleri	919	35,2
İyi Tanımlanmamış	22	0,8

Kaynak: D.İ.E. 1990 Ekonomik ve Sosyal Göstergeler

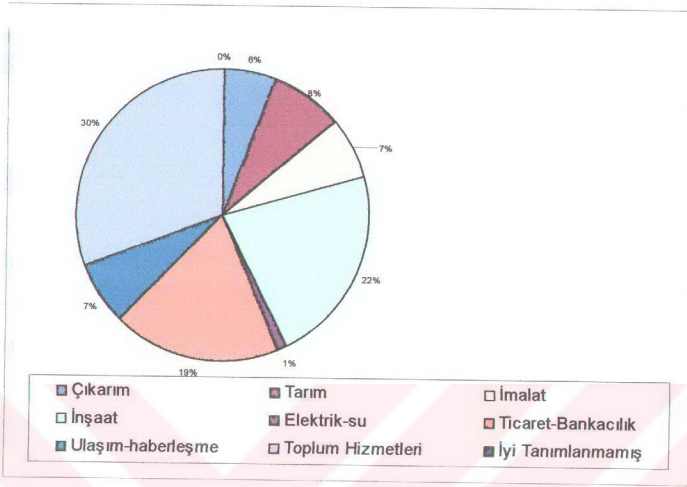

Grafik:22.Gürün'deki Faal Nüfusun İktisadi Faaliyet Kollarına Dağılımı (1990).

Tablo:42. Gürün İlçe Merkezi'ndeki Faal Nüfusun İktisadi Faaliyet Kollarına Dağılımı (2000).

Faaliyet Kolları	Miktarı	%'si
Tarım	205	8
İmalat	172	7
İnşaat	565	22
Elektrik-su	23	
Ticaret-Bankaçılık	481	19
Çıkarım	148	6
Ulaşım-haberleşme	175	7
Toplum Hizmetleri	788	31
İyi Tanımlanmamış	1	

Kaynak: D.İ.E. 2000 Ekonomik ve Sosyal Göstergeler

Grafik:23. Güründe Faal Nüfusun İktisadi Faaliyet Kollarına Dağılımı (2000).

2.4.3.1.4. Kırsal Nüfusun Cinsiyet ve Yaş Yapısı

Belirli bir mekandaki nüfusun miktarı yanında, bu nüfusun çeşitli demografik özelliklerinin de bilinmesi gerekir. Çeşitli yaş gruplarının, özellikle çalışabilir ya da faal nüfus olarak adlandırılan 15-65 yaş arasındaki nüfus miktarının işgücü kapasitesi, gıda ve çeşitli hizmetlere olan ihtiyaçlarının bilinmesi önemlidir. Nüfusun yaşla birlikte cinsiyet durumlarının gösterildiği nüfus piramitlerinin yapılması elzemdir. Çünkü nüfus piramitlerine bakılarak o alandaki nüfus hareketleri hakkında bilgi sahibi olunabilir. Hatta nüfusun yaş ve cinsiyet yapısını bir arada gösteren bu piramitlerin o alanın demografik yapısı yanında bir dereceye kadar sosyo-ekonomik tarihi hakkında bilgi verdiği de kabul edilmektedir (Tümertekin, 1984 , s.143-146).

Tez sahasında kırsal ve şehirsiz nüfus açısından ortaya çıkan farklılıklar nüfusun cinsine göre dağılımında da özellikler göstermektedir. Çalışma sahası toplam nüfusu içinde kadın nüfusun oranı erkek nüfus oranıyla başa baş gitmektedir.

Araştırma alanındaki nüfusun yaş gruplarına göre dağılımına baktığımız zaman 1990 yılı nüfus sayımı verilerine göre 0-14 yaş grubunun hayli yüksek olduğu (%33,6) dikkat çekmektedir. 5-9 ve 0-14 yaş gruplarındaki oran ise 0-4 yaş grubuna göre daha yüksektir. 0-4 yaş grubundaki azalmayı bazı nedenlere bağlamak mümkündür.

Gelişmekte olan dünya ülkelerinde olduğu gibi ülkemizde de çekilen ekonomik zorluklar nedeniyle çocuklara iyi bir gelecek sağlayabilme probleminin bulunmasından dolayı yeni doğumlarda bir azalma görülmektedir. Bir diğer ihtimal ise ülkemizde uygulanan sağlık politikasıdır. Özellikle son yıllarda doğum kontrol yöntemlerinin ücretsiz olarak uygulanması yeni doğumların azalmasının sebebi olabilir (Tablo:44).

Evlilik yapacak ve çocuk sahibi olabilecek yaş grubundaki nüfusun cinsiyet yapısına bakacak olursak onların birbirine yakın olduğu görülmektedir. 20-24 yaş grubundaki erkek nüfus oranının az da olsa (%5,9) kadın nüfus oranına (%6,2) göre daha geride olduğu belirgin şekilde görülmektedir.

1990 yılı nüfus sayımına göre oluşturulan yaş piramidinde belirgin bir şekilde gözleendiği üzere kadın ve erkek nüfus oranlarının birbirine yakınlığı görülmektedir.

0-14 yaş grubunun %33,6 lık bir oranla Türkiye genelinde olduğu gibi İnceleme alanında da en fazla oranla genç nüfusun çokluğunu ortaya koymaktadır. 15-64 ya grubundaki nüfus oranı ise %64,7 olarak görülmektedir. 65 ve üzerindeki yaş grubundaki nüfus ise %1,7 dir.

Toplam nüfusun cinse göre dağılışında görülen bu oran Türkiye ve çalışma sahası kırsal nüfusu esas alındığında da farklılıklar gösterir. Kır nüfusu esas alındığında kadın nüfusu oranında artış meydana geldiği gözlenir. Ülkemizin genel nüfusu içinde %49'luk bir orana sahip bulunan kadın nüfusu kırsal alanda %51'lere yükselmektedir (Tablo:43).

Toplam kır nüfusunu değerlendirecek olursak Çalışma alanında 2000 sayımlarında toplam kır nüfusu içerisinde 7604 kişi ile erkeklerin oranı %49,3'lük bir değer gösterirken aynı dönemde kadınların nüfus oranı 7844 kişiyle %50,7'lik bir değer gösterir. Aynı oranlar ilke genelinde ise şöyledir: Türkiye kır nüfusunun %51,1'i erkek nüfustan oluşurken %49,9'u ise kadın nüfustan oluşmaktadır. Çalışma alanında kır

nüfusu Türkiye ortalamasına yakın değerler göstermektedir. Ancak İnceleme alanında yakın değerler de olsa Türkiye ortalamasının tersine bir durum söz konusudur. Çalışma alanındaki kır nüfusu içerisindeki kadın nüfusu fazla iken Türkiye ortalamasında erkek nüfus oranı daha fazladır.

İnceleme alanında yaş grupları üzerindeki oranları yorumlarsak 15-54 yaş grubunun %56'lık oranla ilk sırada geldiğini görürüz. Bu yaş grubunu %29'luk oranla 0-14 yaş grubunun takip ettiğini görmekteyiz. 55+ yaş grubu ise %14'lük oranla son sırada gelmektedir.

Yaş grupları içerisindeki kadın ve erkek oranları ise şöyledir: 15-54 grubunda erkek nüfus %55'lik bir değer gösterirken, kadın nüfus %45'lik oranla daha az bir nüfusa karşılık gelmektedir. 0-14 grubunda bu durum aynı şekilde devam etmektedir. Erkek nüfus bu grupta %53'lük, kadın nüfus ise %47'lik bir değere karşılık gelmektedir. 55+ grubunda ise kadın nüfusun erkek nüfusundan fazla olduğu görülür. Erkek nüfus %47'lik bir değerde iken kadın nüfus %53'lük oranıyla erkek nüfustan fazladır.

Bu bölüm Türkiye ortalamasıyla karşılaştırıldığında şu sonuca ulaşırız. Tez alanında 0-14 grubu %29 iken Türkiye ortalaması %37 ile yüksek bir değer gösterir. 15-64 yaş grubunda ise tez alanı %63,8'lik bir değere sahipken Türkiye ortalaması %58'lik oranla Çalışma alanından daha geridedir. 65+ grubunda ise inceleme alanı %7,1'lik bir değerde iken Türkiye genelinde bu oran %5'tir. Bu grup içerisinde Türkiye ortalaması çalışma alanımıza göre daha düşüktür. Görülüyor ki Çalışma alanında orta yaş grubu Türkiye ortalamasının üzerindedir. Sadece 0-14 yaş grubu Türkiye ortalamasının altında bir değere sahiptir (Tablo:43-44, Grafik:24).

Gürün'de kır nüfusun yaş gruplarına göre dağılımı, Türkiye genel nüfus dağılımı ile benzerlik göstermektedir. 2000 nüfus sayımı sonuçlarına göre çalışma sahamıza giren yerleşmelerde bucak ve köy nüfusları esas alındığında bağımlılık yaş grupları olarak kabul edilen 0-14 ve 65 ila daha yukarı yaştaki nüfus, yurdumuz genelinde toplam nüfusun %42'sini teşkil ederken bu yaş grubu İnceleme alanında ise nüfusun %29'unu oluşturmaktadır (Tablo:43).

Tablo:43 Toplam Nüfus İçinde Kalan Kadın-Erkek Nüfus Oranları (2000).

	Toplam Nüfus	Erkek	Erkek %	Kadın	Kadın (%)
TEZ SAHASI	26742	13659	51	13083	49
TÜRKİYE	67803927	34346735	50.6	33457192	49.4

Kaynak: D.İ.E. 2000 Ekonomik ve Sosyal Göstergeler

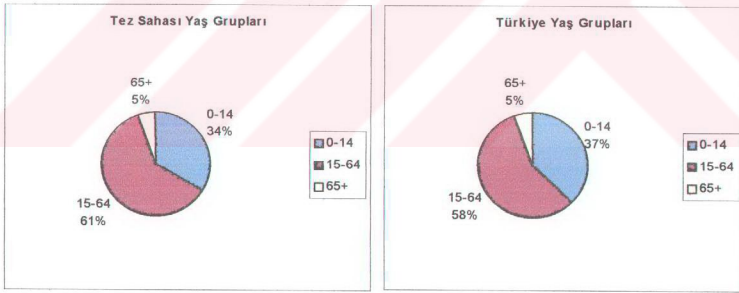
Tablodan da anlaşılacağı üzere çalışma sahasında 0-14 yaş grubuna dahil nüfus oranı, Türkiye geneline göre %3'lük bir düşük değer gösterirken; 65 yaş üstü nüfusta ise %5'lik değerle farklılık olmadığı görülmektedir. Çalışabilir nüfus olarak kabul edilen 15-65 yaş grubu, oran olarak Türkiye geneline göre %3'lük daha yüksek bir değer göstermektedir (%61). (Tablo:44, grafik:23).

Tablo:44: Türkiye ve Gürün'de Yaş Grupları (2000)

	Toplam	0-14	%	15-64	%	65+	%
TEZ SAHASI	11294	3278	29.1	7209	63.8	807	7.1
TÜRKİYE	26150500	9682296	37	14660639	58	13507565	5

Kaynak: D.İ.E. 2000 Sayımı

Grafik:24. Tez Sahası ve Türkiye' de Yaş Bağımlılık Grupları (2000).

Açıklamalar ışığında çalışma sahasında mevcut nüfusun genç bir nüfus olduğu ve 0-14 yaş grubunun etkisiyle kır nüfusunun bu genç karakterini bir süre daha muhafaza edeceği söylenebilir. Ancak sık sık temas ettiğimiz gibi çalışma sahasında iş imkanlarının gün geçtikçe yetersiz duruma gelmesi ve genç nüfusu yerinde tutmaya yönelik yeterli imkanların sağlanamaması neticesinde İnceleme alanından yoğun bir iş gücü göç yoluyla gitmektedir. Özellikle ileri yaşlardaki nüfusun başka bir bölgeye

gitmekte isteksiz davranması ve alıştığı yaşam biçimini terk etmek istememesi bu kesimde daha ziyade yaşlı nüfusun yerinde kalmasına yol açmaktadır. Böylece gelecek yıllarda göçün devamı halinde yaşlı nüfusta oransal bir artış olması beklenebilir.

Nüfusun yaş gruplarına çalışma sahasında yerleşmeler itibariyle hemen hemen homojen bir yapıya sahip olduğunu söyleyebiliriz.

65 ve daha yukarı yaşta olan nüfus topluluğunda kadın nüfus oranı yaş grupları içerisinde %53'lük değerle en yüksek oransal değere ulaşmaktadır.

Sonuç olarak yaş gruplarının cinsine göre değerlendirilmesinde göze çarpan husus genel anlamda Türkiye nüfusunda da görülebilen kadın erkek nüfusunun oransal olarak birbirine yakınlığıdır. Ancak burada ilgi çekici nokta, çocuk yaşlardaki nüfus kitlesinde (0-14 yaş grubu) erkek nüfusun az da olsa kadın nüfusa göre fazla oluşudur.

2.4.3.1.5. Kırsal Nüfusun İktisadi Özellikleri

Kır-şehir ayrımı bölümünde bahsedildiği üzere, nüfusun iktisadi nitelikleri yani nüfusun hangi iş kolunda çalıştığı, bizi bu ayırmada en doğru sonuca yaklaştıracak kriterdir. Konuya bu açıdan baktığımızda kır nüfusu olarak kabul ettiğimiz kitlede; ziraat, ormancılık, avcılık ve balıkçılık iş kolunda çalışan nüfusun yüksek oranıyla karşılaşırız.

Araştırma sahası ve Türkiye genel nüfusu göz önüne alındığında memleketimizde ziraat sektöründe çalışan nüfus oranı diğer faaliyetlerde çalışan nüfus oranına göre gerilemekle birlikte halen bir ziraat yöreni olma özelliğini korumaktadır. Bu husus İnceleme alanında daha belirgin bir karakterdedir. 1990 yılı sayım sonuçlarına dayanarak yaptığımız tabloya göre (Tablo:44) memleketimizde 12 veya daha yukarı yaşta çalışabilir nüfusun %54'ünün ziraat, ormancılık, avcılık ve balıkçılık sektöründe istihdam olduğu görülür. Genel nüfus toplamında göze çarpan bu oran memleketimizde ziraai nüfustan diğer sektörlerle yani madencilik, sanayi, ticaret ve hizmetler gibi sektörlerle doğru bir akışın olduğuna işaret etmektedir. Sanayileşme ve tarımda makineleşme ile birlikte tarımsal nüfusa olan ihtiyacın azalması, daha iyi gelir elde etme amacıyla tarım dışı sektörlerle olan talebin artması ve başka bir çok nedenden dolayı gerçekleşen bu tarım dışı nüfus artış oranı, araştırma alanında henüz yeteri kadar

gelişme kaydedememiştir. Hatta İnceleme alanında tek bir fabrika bile bulunmamaktadır.

Gürün'de nüfusun iktisadi durumuna baktığımızda 17883 kişi ziraat, balıkçılık, ormancılık, avcılık sektöründe çalışmaktadır. Bu oran %64'lük bir değere karşılık gelmektedir. Bu oran Türkiye ortalamasının üzerinde bir değerdir. Türkiye genelinde 12576827 kişi ziraat, balıkçılık, ormancılık, avcılık sektöründe çalışmaktadır. Bu değer %48'lik bir orana karşılık gelmektedir. İnceleme alanında tarım dışı faaliyetlerle uğraşanlar ise 8859 kişi ile %36'lık bir orana karşılık gelirken ülke genelinde bu oran 13420314 kişi ile %52'lik bir oran olarak gerçekleşmiştir (Tablo:45).

Tablo:45. Türkiye ve Gürünün Nüfusun İktisadi Nitelikleri (2000)

	Toplam Nüfus	Ziraat,Balıkçılık, Ormancılık,Avcılık	Oran %	Diğer Faaliyetler	Oran %
Tez Sahası	26742	17883	64	8859	36
Türkiye	25997141	12576827	48	13420314	52

Kaynak D.İ.E. Nüfus Sayımı 2000

İnceleme sahası toplam nüfusu içinde; ziraat, ormancılık, balıkçılık, avcılık sektöründe çalışan nüfus, toplam nüfusun %64'ünü oluştururken yurdumuzun genel görünümünden farklı bir görünüm çizmektedir. Çalışma alanında şehirleşme karakterinin sadece Gürün ilçe merkezinde teşekkül etmesi ve inceleme alanının geriye kalan kısmının tamamen kırsal alanlardan oluşması bu farklılığı ortaya çıkarmıştır. Diğer faaliyet kolları diye bahsettiğimiz sektörde ise oranın (%36) ülkemiz oranının altında bir seyir gösterdiği açıkça görülmektedir (%46). Bunun nedeni ise şehirleşme hareketlerinin ve sanayii alanlarının, alternatif iş kollarının İnceleme alanında teşekkül etmemesine bağlanabilir.

Türkiye ve çalışma sahası genel toplam nüfusunda göze çarpan bu özellikler yanında yörenin kır ve şehir nüfuslarının iktisadi nitelikleri de özellikler arz etmektedir. Buna ilişkin hazırladığımız tabloda görüleceği üzere (Tablo:45) yöre şehir nüfusunda ziraat sektöründe çalışan nüfus toplam şehir nüfusunun %8'ini oluştururken bu oran kır nüfusunda %88'e ulaşmaktadır.

Araştırma alanında şehir nüfusunun sadece %8'i ziraat, balıkçılık, ormancılık, avcılık sektöründe istihdam edilmiştir. Ancak bu oran kır nüfusu içerisinde %88'lik değere ulaşmaktadır. Şehir merkezindeki faal olan nüfusun %92'si (2356) tarım dışı

faaliyetlerde istihdam edilmiş durumdadır. Kır nüfusunun ise sadece %12'si tarım dışı faaliyetlerde istihdam edilmiştir (Tablo:46).

Tablo:46. Çalışma Sahası Nüfusunun İktisadi Faaliyet Kollarına dağılımı (2000).

Tez Sahası	Toplam Nüfus	Ziraat, Balıkçılık, Ormanlık, Avcılık	Oran %	Diğer Faaliyetler	Oran %
Şehir Nüfusu	11294	207	8	2356	92
Kır Nüfusu	21152	18619	88	2533	12

Kaynak: DİE Sivas Ekonomik ve Sosyal Nitelikler. 2000

İnceleme sahasında 1990 yılında faal olmayan nüfus içerisinde erkek nüfus 1390 kişiyle %28,7'lik orana karşılık gelirken 2000 yılında bu oran 1935 kişiye ulaşarak %31,1'lik değere yükselmiştir. 1990 sayımlarında 3435 kişiyle kadınların oranı %71,3 olurken 2000 sayımlarında bu değer 3741 kişiyle %65,9'a gerilemiştir. İnceleme alanında 1990 yılında faal olmayan nüfus içerisinde iş arayanların oranlarına bakacak olursak; erkekler 415 kişi ile %81,8'lik orana sahipken; bu oran 2000 yılında 172 kişiyle %69,9'a gerilemiştir. 1990 sayımlarında iş arayanların içerisinde kadınların sayısı ise 53 kişi ile %9,2'lik bir orana karşılık gelmektedir. 2000 sayımlarında kadınların %30,1'i iş arayanlar grubunu 74 kişi ile oluşturmuşlardır. Emekliler 1990 yılında 296 kişi ile %6,6'lık bir değer gösterirken 2000 yılında bu oran 822 kişi ile %14,4'e yükselmiştir. Faal olmayan grup içerisinde ev kadınları 1990 yılında 2832 kişi ile %58,7'lik orana sahipken 2000 yılında 2992 kişi ile %52,7'lik bir orana sahip olmuşlardır. 1990 yılında 676 kişi ile %24'lük değer gösteren öğrenciler; 2000 sayımlarında 1520'ye yükselerek %26,7'lik orana ulaşmışlardır (Tablo:47-48. Grafik 25-26).

Tablo:47. Gürün'de Faal Olmayan Nüfusun Faal Olmama Nedenleri (1990).

	1990						2000					
	Erkek	%	K	%	T	%	Erkek	%	K	%	T	%
İş Arayanlar	415	81,8	93	9,2	507	10,5	172	69,9	74	30,1	246	4,3
Emekli	296	93	22	7	318	6,6	738	89,7	84	10,3	822	14,4
Ev Kadını	-	-	2832	-	2832	100	-	-	2992	100	2992	52,7
Öğrenci	676	58,2	484	41,8	1160	24	930	61,1	590	38,9	1520	26,7
Diğer	3	-	4	-	7	-	95	98,9	1	1,1	96	1,6
TOPLAM	1390	28,7	3435	71,3	4817	100	1935	34,1	3741	65,9	5676	100

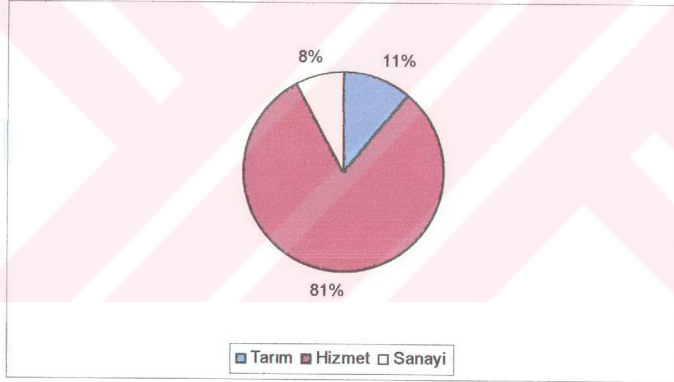
Kaynak: D.İ.E. 1990 Ekonomik ve Sosyal Göstergeler

Kır nüfusu belirlenmesinde öne çıkardığımız iktisadi nitelik ve işgücü yapısının gereği olan “nüfusun en az yarısından fazla bir bölümünün geçimini topraktan sağlaması” şartı şehir nüfusu olarak kabul ettiğimiz Gürün ilçe merkezinde gerçekleşmezken, kır nüfusunu teşkil eden ve henüz 100 kişiden 88’inin geçimini ziraat, ormancılık, avcılık ve balıkçılık faaliyetlerinden sağladığı bucak ve köy nüfuslarında açıkça görülmektedir. Diğer yandan Gürün ilçe merkezi nüfusunda ziraat sektöründe çalışan nüfus oranının düşük kalması da (%8) yerleşmenin şehir karakterinde olduğunu teyit eder niteliktedir (Tablo:48, Grafik 25-26)..

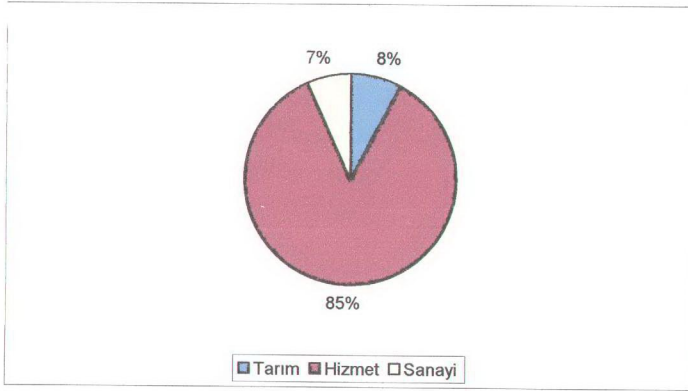
Tablo:48. Gürün İlçe Merkezi’ndeki Faal Nüfusun İktisadi Faaliyet Kollarına Dağılımı (2000).

Sektörler	1990						2000					
	Erkek	%	K	%	T	%	Erkek	%	K	%	T	%
Tarım	205	84,3	38	15,7	243	10,9	186	90	19	10	202	7,9
Hizmet	1661	92,4	136	7,6	1797	81,3	2016	92,3	168	7,7	2184	85,3
Sanayi	157	92,3	13	7,7	170	7,7	164	95,3	8	4,7	172	6,8
TOPLAM	2023	91,5	187	8,5	2210	100	2366	92,1	195	7,9	2558	100

Kaynak: D.I.E. 2000 Ekonomik ve Sosyal Göstergeler

Grafik:25. Gürün İlçe Merkezi’ndeki Faal Nüfusun İktisadi Faaliyet Kollarına Dağılımı (1990).

Grafik:26. Gürün İlçe Merkezi'ndeki Faal Nüfusun İktisadi Faaliyet Kollarına Dağılımı (2000).

Genel olarak toprağa bağlı olarak geçimini sağlayan nüfus grubuna dahil ettiğimiz ziraat, ormancılık, avcılık ve balıkçılık sektörleri içinde şüphesiz en fazla nüfusu barındıran tarım ve hayvancılık faaliyetleridir. Araştırma alanımız tarım arazileri ve meralar bakımından geniş bir alana sahiptir. Geçimini büyük ölçüde tarım ve hayvancılıktan sağlayan çalışma alanımızın büyük nüfus grubunu oluşturan bu kitle tarım ve hayvancılıkla geçimlerini sağlayamaz duruma düşmeleri nedeniyle yeni imkanlar bulma arayışlarına girmişlerdir. Yetersiz tarımsal arazi ve tarım arazilerinin miras yoluyla bölünerek azalması ve bunun üzerinde yaşamaya çalışan yüksek çiftçi nüfusu, doğal olarak işsizliği getirmektedir.

Tez sahamızın kırsal kesiminde nüfusun hemen tamamı tarımsal faaliyetlerde çalışmaktadır. Köy yerleşmelerinde sadece erkekler değil kadınlar ve çocuklar da faaldirler. Kadınlar, ev işlerinin yanı sıra tarlalarda çalışarak aile ekonomisine katkıda bulunmaktadır. Aynı zamanda çocuklar da küçük yaşlardan itibaren tarım ve hayvancılık işlerinde ailelerine yardımcı olmaktadır. Yani aile fertleri; erkek, kadın, çocuk demeden ailece yılın büyük bir bölümünde çalışarak hayatlarını sürdürmektedirler. Kış aylarında çocuklar okullarına giderken bu faaliyetlerin dışında kalmaktadırlar. Ancak kadınlar bu aylarda halı kilim gibi ev işleri de yaparak aile bütçesine katkı sağlamaktadırlar. Bu faaliyetlerin büyük bir bölümü ticari amaç dışındadır.

Gürün'deki köy yerleşmelerinde toprağı olmayan veya az toprağı olan ailelerin erkek nüfuslarının bir kısmı buldukları köylerde ihtiyaca binaen tarım faaliyetlerinde çalışmaktadır. Ancak büyük bir kısmı mevsimlik işçi göçüne katılmaktadır. Bu faaliyetlere katılan işçiler, genellikle tarım işlerinin azaldığı sonbahar ve kış aylarında yerleşmelerinden ayrılmakta, gittikleri yerlerde genellikle geçici işte çalışmakta ve kendi köylerinde tarım işlerinin başladığı dönemlerde yerleşmelerine dönmektedirler. İnceleme alanında kırsal nüfusun iktisadi faaliyet kollarına dağılımını irdeleyecek kadar yeterli istatistiki değer bulunmamaktadır. Çalışma sahamızı arazi çalışmaları dönemlerinde yaptığımız gözlemlere göre değerlendirmeye çalıştık. Ancak Gürün ilçe merkezi için yukarıda da bahsettiğimiz istatistiki değerler bulunduğundan bu sahaya ilgili değerlendirme yapmaya çalışacağız.

Tablodan da anlaşılacağı üzere 0-14 yaş grubunda erkek nüfusun %5'lik bir değerle kadın nüfustan fazla olduğu gözlenir. Yaşlı nüfus grubunu temsil eden 55 + grubu ise %14 lük bir değer göstermekte ve bu grupta kadın nüfus oranı (%53) erkek nüfus oranından (% 47) daha fazladır (Tablo:49

Tablo:49.Yaş Gruplarına Göre Kadın-Erkek Nüfusu Oranları (2000).

Yaş Grubu	0-14			15-54			55+		
	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın
Miktar	3278	1753	1525	6351	3508	2843	1664	793	871
Oran (%)	29	53	47	56	55	45	14	47	53

Kaynak: D.İ.E. 2000 Ekonomik vr Sosyal Göstergeler

2.4.4. Nüfus Yoğunluğu

Bir coğrafi mekan üzerinde yaşamakta olan nüfusun bu alan üzerindeki dağılışı karakterini ortaya koymak maksadıyla çeşitli şekillerde yoğunluk hesapları yapılmaktadır. Bir yüzey biriminde (km^2 ve mil^2) yaşayan nüfus sayısı olan nüfus yoğunluğu, bütün yüzey ele alınarak hesaplanan aritmetik yoğunluk ile sadece ekili-dikili toprakların esas alınmasıyla hesaplanan zirai yoğunluk şeklinde tespit edilmektedir (Tanoğlu, 1969 , s.194).

2.4.4.1. Aritmetik Yoğunluk

Şüphesiz tüm alanı kaplayan aritmetik yoğunluk, sadece bir ortalama ifade ettiğinden özellikle nüfustan yoksun ve yerleşmeye elverişsiz sahaların fazla yer kapladığı kesimlerde gerçeği pek yansıtmamaktadır. Çok fazla miktarda nüfus sayısına sahip olan Gürün ilçe merkeziyle nüfustan tamamen yoksun dağlık kesimleri bünyesinde tutan çalışma sahasında bu ortalama bizi yanlış değerlendirmelere sevk edebilir.

Aşağıda çalışma sahamızın aritmetik nüfus ortalaması ile memleketimizin genel aritmetik ortalamasını karşılaştıracamız ve ardından sonuçlara bakmadan daha doğru neticelere ulaşacağımızı düşündüğümüz tarımsal yoğunluk ortalamaları üzerinde duracağız.

Bir sahanın büyük alan kaplaması ve nüfusun bu oranda az yoğunlukta olması belirtilen sahanın ekonomik yeterlilik veya yetersizliğini göstermez. Sahip olduğu yüzölçümü ile oldukça büyük bir ülke olan yurdumuzun, aritmetik nüfus yoğunluğu ele alındığında sahip olduğu nüfusu rahatlıkla barındırabilecek imkanlara sahip olması gerekmektedir. Ancak ortalama yükseltisi 1000 m²'nin üzerinde bulunan yurdumuzda, tarımsal sahaların parçalı ve dağınık biçimde yer alması, eğim fazlalığı, çıplak dağlık arazilerin fazla yer kaplaması, birim alanda elde edilen verimin her yerde aynı olmaması gibi nedenlerden dolayı tüm alanı esas alınarak yapılacak bir değerlendirmeyi geçersiz kılmaktadır.

Birim alanda elde edilen gelirin çeşitli bakım ve gübreleme yollarıyla artışı sağlanmasına rağmen, tarımsal alanların neredeyse aynı kalması her yıl oldukça büyük miktarlarda artış gösteren memleketimizin nüfusuna geçmişte yeterli olmadığı gibi günümüzde ve gelecekte de yeterli olamayacağı görülmektedir. Özellikle araştırma alanındaki tarımsal alanlar, sahanın her geçen gün nüfus kaybetmesiyle birlikte terk edilmekte ve boş bırakılmaktadır. Sahip olduğu 2792 km² alanda 2000 yılı sayım sonuçlarına göre aritmetik yoğunluk km²'ye 9.5'dir. Aynı dönemde Türkiye aritmetik nüfus ortalaması km²'ye 88 kişidir.

İnceleme alanımızın nüfusunun 11294 kişisi ilçe merkezinde yaşarken 15448 kişinin ise kırsal alanlarda yaşadığı görülmektedir. İnceleme alanında kır-şehir nüfusu

birlikte hesapladığında Türkiye genel aritmetik ortalamasının 7 kat altında bir değere sahip olması tez alanımızda kullanılmayan arazilerin geniş yer tuttuğunu göstermektedir.

Araştırma sahasında 1935 yılında 1-4 km² / kişi arası yoğunlukta olan yerleşmeler 22, 5-15 km² / kişi arası 25, 15+ km² / kişi ise 15 tanedir. Bu oran 1960 sayımlarında ise 1-4 km² / kişi arası yerleşmeler 22 den 11' e gerilemiştir. 5-15 km² / kişi arası yerleşmeler ise bu dönemde önemli bir artış göstererek 25 yerleşmeden 35' yükselmiştir. 15+ km² / kişi yoğunlukta olan yerleşmeler ise 1935'de 15 tane iken 1960'da 10 yerleşmeye gerilemiştir. İnceleme alanında 1985 yılı sayımlarına baktığımızda 1-4 km² / kişi yoğunluktaki yerleşmeler 17, 5-15 km² / kişi yoğunluktaki yerleşmeler 10 ve 15+ km² / kişi yoğunluktaki yerleşmeler 32 adet olmuştur. Son sayım dönemi olan 2000 sayımlarında 1-4 km² / kişi yoğunluktaki yerleşmeler nüfus kaybına bağlı olarak 1985'de 17 yerleşme iken 15 yıllık dönemde %100 artarak 36 yerleşmeye çıkmıştır. 5-15 km² / kişi yoğunluktaki yerleşmeler 1985'de 10'dan 17'ye yükselmiş ve 15+ km² / kişi yoğunluktaki yerleşmeler 32'de 8 Yerleşmeye kadar gerilemiştir (Tablo:-50-51-2), (Harita:14-15-16-17). Görülüyorki 1985'den buyana nüfus yoğunluğu düşük yerleşmelerin sayılarında büyük artışlar olmuştur.

Tablo:50. 1935'de Gürün İlçesi ve Köylerinin Nüfus Yoğunluğu Grupları (Kişi-km²)

1-4		5-15		15+	
1	Çevirme	5	Bağlıçay	16	Karadoluk
1	Karakuyu	5	Gökçeyazı	18	Göbekören
1	Karapınar	5	Güldede	18	Yuva
2	Kürkçü	5	Güllübucak	26	Suçatı
2	Yaylacık	5	Sularbaşı	27	Kavak
3	Başören	5	Tepecik	28	Yukarısazcağız
3	Erdoğan	6	Çiçekliyurt	31	Bahçeici
3	Gerdekmağara	6	Karahisar	33	Yolgeçen
3	Kızılpınar	6	Külahlı	106	Gürün
3	Osmandede	6	Yenibektaşlı		
3	Yelken	7	İncesu		
4	Ayvalı	7	Konakpınar		
4	Böğrüdelik	7	Koyunlu		
4	Dayakpınar	8	Ağaçlı		
4	Deveçayırı	8	Bozhüyük		
4	Dürmepınar	8	Davulhüyük		
4	Eskibektaşlı	8	Eskihamal		
4	Güneş	8	Karaören		
4	Kaşköy	8	Kızılburun		
4	Kayalar	8	Reşadiye		
4	Kındıralık	9	Beypınarı		
4	Kızılören	9	Sarıca		
		9	Yılanhüyük		
		10	Yazyurdu(BM)		
		12	Camiliyurt		
		12	Hüyüküyurt		

Kaynak: D.İ.E. 1935 Genel Nüfus Sayımı

Tablo:51. 1960'da Gürün İlçesi ve Köylerinin Nüfus Yoğunluğu Grupları (Kişi-km²)

1-4		5-15		15+	
1	Çevirme	5	Dayakpınar	16	Eskihamal
1	Karakuyu	5	Erdoğan	17	Sarıca
2	Akpınar	5	Gerdekmağara	20	Camiliyurt
2	Karapınar	5	Kındıralık	22	Karadoluk
3	Başören	6	Güneş	24	Yuva
3	Kayalar	6	Osmandede	28	Göbekören
3	Kızılpınar	7	Dürmepınar	38	Kavak
3	Kürkçü	7	Güllübucak	48	Yolgeçen
3	Yaylacık	8	Eskibektaşlı	48	Yukarısazcağız
4	Bögrüdelik	8	Gökçeyazı	50	Bahçeici
4	Yelken	8	Kızılören		
		9	Bağılçay		
		9	Çiçekliyurt		
		9	Deveçayırı		
		9	Kaşköy		
		9	Reşadiye		
		9	Sularbaşı		
		10	Akdere		
		10	Ayvalı		
		10	Güldede		
		10	İncesu		
		10	Yenibektaşlı		
		11	Davulhüyük		
		11	Karahisar		
		11	Kızılburun		
		11	Konakpınar		
		11	Koyunlu		
		11	Tepecik		
		12	Bozhüyük		
		12	Yazyurdu(BM)		
		12	Yılanhüyük		
		13	Hüyüküyurt		
		13	Karaören		
		13	Külahlı		
		15	Ağaçlı		
		15	Beypınarı		

Kaynak: D.İ.E. 1960 Genel Nüfus Sayımı

Tablo:52. 1985'de Gürtün İlçesi ve Köylerinin Nüfus Yoğunluğu Grupları (Kişi-km²)

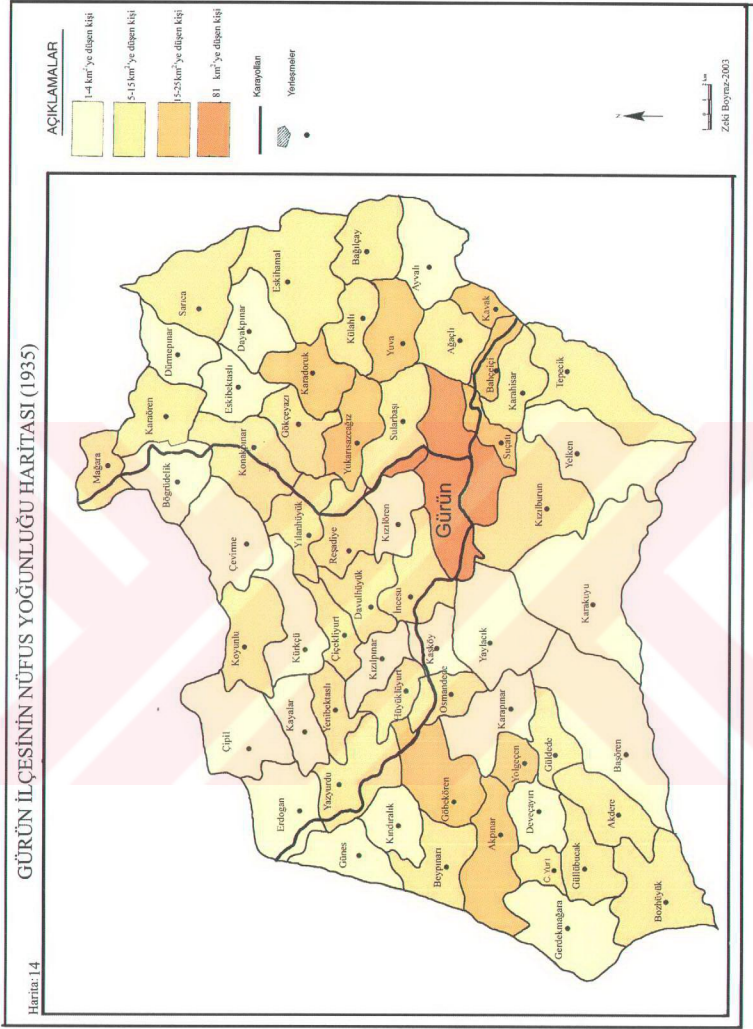
1-4		5-15		15+	
1	Çevirme	5	Bozhyk	16	Yuva
1	Karakuyu	5	Gneş	18	Eskihamal
2	Karapınar	5	Koyunlu	19	Beypınarı
2	Kürkçü	6	Eskibektaşlı	20	Göbekören
3	Çipil	6	Güllübucak	20	Tepecik
3	Dayakpınar	6	Kaşky	25	Sarıca
3	Gerdekmağara	6	Kındıralık	29	Kavak
3	Kaynarca	6	Osmandede	51	Bahçeiçi
3	Reşadiye	7	Akdere	64	Yolgeçen
3	Yaylacık	7	Bağılçay	71	Yukarısazcağız
3	Yelken	7	Dürmepınar		
4	Akpınar	7	Konakpınar		
4	Başren	8	Çiçekliyurt		
4	Böğrüdelik	8	Karahisar		
4	Erdoğan	8	Karaören		
4	Kayalar	8	Kızılburun		
4	Kızılıpınar	8	Kızılören		
		9	Gökçeyazı		
		9	Hyklyurt		
		9	Kılıçdoğan		
		9	Külahlı		
		9	Sularbaşı		
		9	Yazyurdu(BM)		
		9	Yenibektaşlı		
		10	Deveçayırı		
		11	Güldede		
		13	Ağaçlı		
		13	Ayvalı		
		13	Camiliyurt		
		13	Davulhyk		
		13	İncesu		
		13	Karadoluk		
		14	Yılanhyk		

Kaynak: D.İ.E. 1985 Genel Nüfus Sayımı

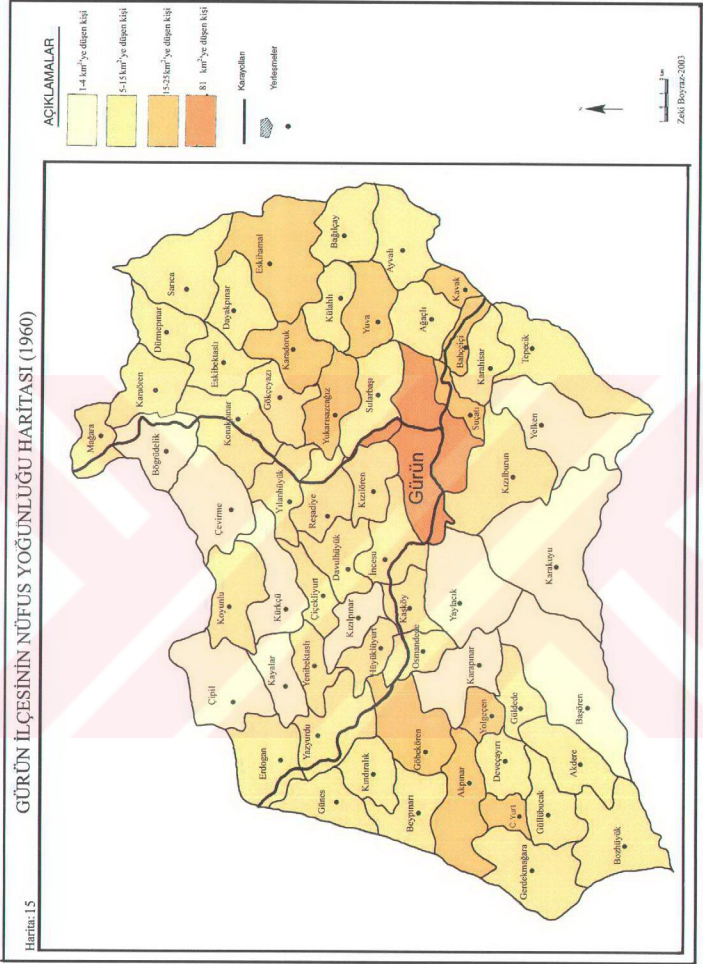
Tablo:53. 2000'de Gürün İlçesi ve Köylerinin Nüfus Yoğunluğu Grupları (Kişi-km²)

1-4		5-15		15+	
1	Akpınar	5	Kızılburun	18	Beypınarı
1	Başören	5	Sularbaşı	22	Tepecik
1	Bozhüyük	5	Yuva	25	Sarıca
1	Deveçayırı	6	Gökçeyazı	29	Bahçeici
1	Karakuyu	6	Osmandede	47	Yukarısazcağız
1	Karapınar	6	Yılanhüyük	53	Yolgeçen
1	Kaşköy	7	Eskihamal	98	Suçatı
1	Kürkçü	7	Kılıçdoğan	106	Gürün
1	Reşadiye	7	Yazyurdu(BM)		
1	Yelken	8	Davulhüyük		
2	Akdere	8	Kızılören		
2	Bağılçay	10	İncesu		
2	Böğrüdelik	12	Ayvalı		
2	Camiliyurt	12	Göbekören		
2	Dayakpınar	12	Kavak		
2	Dürmepınar	13	Kalederesi		
2	Erdoğan	13	Yeşildere		
2	Eskibektaşlı				
2	Güldede				
2	Güllübucak				
2	Karahisar				
2	Karaören				
2	Kayalar				
2	Kaynarca				
2	Konakpınar				
2	Koyunlu				
2	Külahlı				
2	Yenibektaşlı				
3	Hüyüklyurt				
3	Kındıralık				
3	Kızılıpınar				
4	Ağaçlı				
4	Çiçekliyurt				
4	Güneş				
4	Karadoluk				
4	Mağara				

Kaynak: D.İ.E. 2000 Genel Nüfus Sayımı

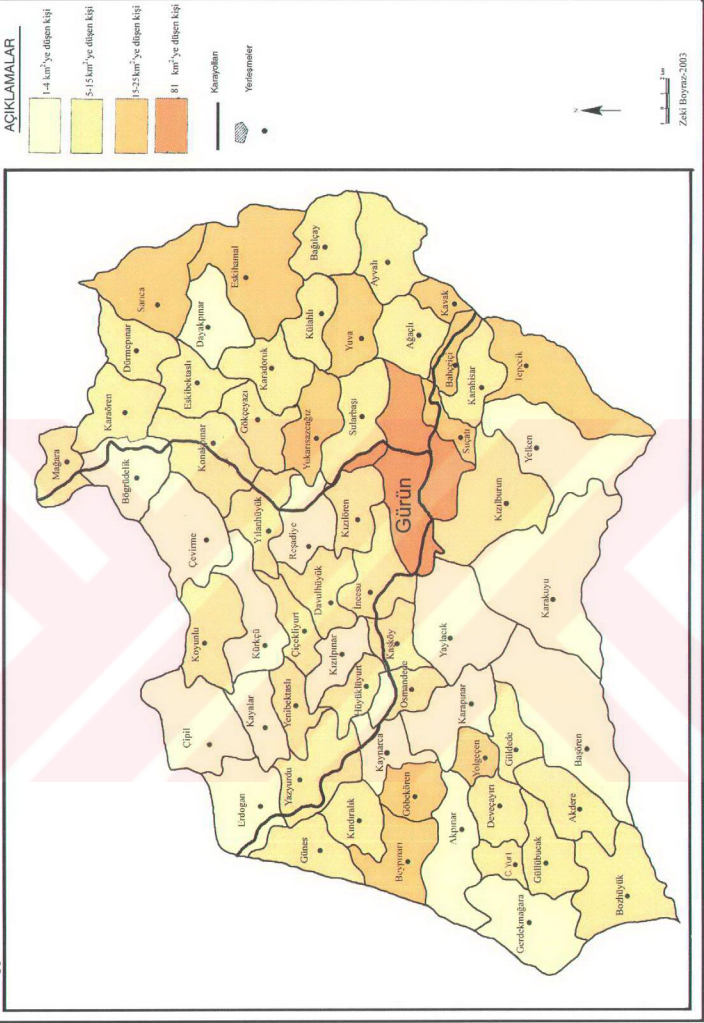
Kaynak: D.İ.E. 1935 Genel Nüfus Sayımı Sonuçlarına Göre Oluşturulmuştur

Kaynak: D.İ.E. 1960 Genel Nüfus Sayımı Sonuçlarına Göre Oluşturulmuştur

GÜRÜN İLÇESİNİN NÜFUS YOĞUNLUĞU HARİTASI (1985)

Harita:16

Kaynak: D.İ.E. 1985 Genel Nüfus Sayımı Sonuçlarına Göre Oluşturulmuştur

2.4.4.2. Tarımsal Yoğunluk

Toplam ve kır nüfusun aritmetik ortalamaları bakımından yurdumuz genelinde çok düşük değerlere sahip olan (%9.5) çalışma sahası, nüfusunun zirai yoğunluk değerleri bakımından daha açık ve düşük bir farka sahip bulunmaktadır (Tablo:53).

Geçimini tarımsal faaliyetlerden sağlayan nüfusu ifade eden zirai nüfusun yoğunluk değeri 2000 sayımına göre yurdumuzda km^2 'ye 136 kişidir. Buna karşılık Çalışma alanında zirai yoğunluk değeri yaklaşık 3 kat küçüklüktedir (km^2 'ye 43 kişi). Ekili-dikili alanlarda 1 km^2 alanda 43 kişinin geçimini sağlamak zorunda olduğu anlamına gelen bu değer aynı zamanda yurdumuza göre İnceleme alanında ekili-dikili alanların kişi başına daha fazla olduğuna işaret etmektedir (Tablo:54).

Tablo:54. Türkiye ve Çalışma Sahasının Zirai yoğunluk Oranları (2000).

	Toplam Kır Nüfusu	Ekili-Dikili Arazi (km^2)	Zirai Yoğunluk %
Türkiye	23797653	174480	136
Tez Sahası	15448	361	43

Kaynak: D.İ.E. 2000 Ekonomik ve Sosyal Göstergeler (Sivas) ve Genel Nüfus Sayım Sonuçları

Aritmetik nüfus yoğunluğu bakımından yurdumuz geneline göre çalışma sahasının gösterdiği bu düşük değer, belirtilen zirai alanların fazlalığı nedeniyle zirai nüfus yoğunluğunda daha da küçülmüş görülmektedir. Her ne kadar ekili-dikili sahalar dışında, çayır, mera ve kayalık sahalar Çalışma alanında geniş alanlar kaplıyor olsa da, günümüzde gerek tarım gerekse geleneksel sistemlerle yapılan hayvancılık, balıkçılık ve el sanatları kır nüfusunun geçimini sağlamak bakımından önemli sayılan faaliyetlerdir. Tarım alanlarının genişliğinin yanında toprak kabiliyeti ve iklim değerlerinin elverişsizliği ürün çeşitlenmesini ve verimi olumsuz yönde etkilemektedir. Bu faktör de göz ardı edilmemelidir.

Kısaca özetlemek gerekirse; Çalışma alanında nüfusun zirai yoğunluk karakteri kuzey-güney farklılıklardan ziyade daha çok doğu-batı yönlü gerçekleşmektedir. İnceleme alanın doğusu, batısına oranla daha fazla nüfus barındırmaktadır. Bu da doğudan batıya doğru yüksekliğin artmasıyla birlikte dağlık sahanın topografik profilinin bir eseridir. Aynı zamanda yükseltiyle birlikte iklim elemanlarının da etkisi olduğunu söyleyebiliriz. Ekilebilir ve dikilebilir arazilerin hemen tamamıyla son

sınırına ulaştığı 1700-2000 m ler arası bölgede zirai sahaların genişleme şansı bulunmamaktadır.

2.4.5.Kır Nüfusunun Dağılım Özellikleri

Araştırma sahamız, nüfus dağılım özellikleri bakımından seyrek yoğunlukta nüfuslanmış alanlar ile hemen hemen tamamen nüfustan yoksun alanları birlikte bünyesinde bulundurmaktadır. İnceleme alanında vadi boyları ve sulu tarım arazilerinin olduğu alanlarda nüfus yoğunluğunun diğer sahalarla göre daha yoğun olduğu gözlenirken topografyaya yükseltinin etkisiyle yörenin iç kesimlerinde daha az yoğun nüfus bulunmaktadır.

Nüfusun İnceleme alanında yükselti kademelerine göre dağılımına geçmeden önce, genel olarak nüfusun dağılımına etki eden faktörleri ve bunların araştırma alanındaki etkilerini ele almanın nüfusun dağılım karakterleri ve nedenlerini ortaya koymada bize yardımcı olacağı düşüncesindeyiz.

Dünya üzerinde nüfus, düzensiz olarak dağılmış bulunmaktadır. Büyük bir alanın nüfustan yoksun olduğu yeryüzünde nüfusun dağılım gösterdiği alanlarda ise nüfus yoğunluğu heterojen bir yoğunluk göstermektedir (Sergün, 1987,s:1). Nüfusun dağılım karakterini şekillendiren ve doğal, tarihi, ekonomik ve sosyal faktörler olarak sınıflandırılabilen faktörlerden doğal faktörler içinde, etkileri yer yer farklılıklar göstermekle beraber iklim, relief ve coğrafi mevkii başlıcaları olarak belirtilebilir (Sergün, 1987,s:5). Doğal faktörleri oluşturan etkenlerden biri olan iklim insan üzerinde doğrudan etkisinden ziyade, toprak ve bitki örtüsüne etki ederek insan yaşamına uygun olan veya olmayan şartların oluşmasına zemin hazırlar (Sergün, 1987,s:6).

İklim unsurlarıyla birlikte nüfusun dağılımında etkili olan bir diğer unsur, relieftir. Yeryüzünün hangi iklim bölgesinde olursa olsun, alçak alanlar ile yüksek sahalar arasında nüfusun dağılımı ve yoğunluğu arasında belirgin bir farklılık görülür. Reliefin bir unsuru olan yükselti, nüfusun dağılımında en önemli etkiye sahip bulunmaktadır. Özellikle orta kuşakta alçak alanların daha kalabalık olması kuşkusuz iklim özellikleri yanında reliefin alçak sahalarda düzlük ve ziraate elverişli alanlar sağlamasıyla ilgilidir (Sergün, 1987,S.4). Bu kuşakta yamaç ve dağlık alanlar toprağın küçük parçalar halinde bulunuşu yanında meyil fazlalığı ile ziraate uygun olmayan

şartlar gösterirler. Esasen dağlık yörenin genellikle hayvancılık faaliyetlerinde önde gelmesi, toprağın azlığı ve mevcut toprağın meyilli oluşları sonucu ziraate elverişli sahaların az bulunması nedeniyledir. Bu koşulların nüfuslanma açısından ortaya koyduğu imkanlar ise doğal olarak ovalık sahalarda bulunanlardan daha sınırlı olmaktadır. Genellikle bu ve buna benzer nedenler dağlık yörelerin daha az nüfuslanmasında temel esasları teşkil etmektedir. Reliefin nüfus dağılışı üzerinde etkisi konusunda çalışma sahamızın etkilendiğini söyleyebiliriz. Çalışma alanının kuzey ve güneyinde doğu-batı yönünde uzanış gösteren Gövdeli ve Hezanlı dağlık kütlesi buna örnek verilebilir. Çalışma sahasındaki engebeli ve yüksek meyilli relief şartları yörede nüfusun oldukça farklı yoğunlukta oluşunda ve dağılışı karakterinde etkili olmuştur. Yükselti kademelerine göre nüfusun dağılışı bölümünde ele alınacağı üzere İnceleme alanında vadi tabanları ve alçak sahalarda diğer alanlara göre fazla nüfuslanmış bulunmakta ve yükseltinin artmasıyla birlikte nüfusun dağılışı yoğunluğu da buna bağlı olarak düşmektedir. Reliefin etkisi sadece yükselti şartlarıyla sınırlı kalmaz aynı zamanda engebelik ve bakı şartları da inceleme alanında nüfusun dağılışı üzerinde önemli bir etkiye sahip bulunmaktadır.

Nüfusun yeryüzünde dağılışı özelliklerini şekillendiren diğer doğal etmenler ise toprak şartları, coğrafi mevki ile deniz ve nehirlerdir (Sergün, 1987,s:5-6). Hiç kuşkusuz verimli topraklara sahip sahalarda, insanların tarım ile yerleşik hayata geçmeleriyle beraber yerleşmek için tarih boyunca en çok tercih ettikleri alanlar olmuşlardır. Günümüzde de bu durum geçerliliğini sürdürmektedir. Gerek ülkemizde ve gerekse Çalışma alanında verimli alüvyal alanlar en fazla nüfuslanmış sahalarda durumdadır. Özellikle bütün geçimi toprağı işlemeye dayalı olan kırsal nüfusu için verimli tarımsal alanlar hayati önem taşımaktadır. Araştırma sahasında nüfusun yarıya yakınının vadi tabanında bulunması diğer sahalarda az verimli ziraat arazilerinin bulunmasından dolayıdır. Bir sahanın fazla veya az nüfuslanması sahanın coğrafi konumuyla da yakından ilişkilidir. Büyük ticaret merkezlerine yakın olma, önemli transit yolların üzerinde bulunma gibi faktörler nüfuslanmanın niteliği üzerinde etki eder. Çalışma sahamız bu bakımdan da uygun özellikler gösterir. Kolay ulaşım olanaklarına dayalı olarak doğu-batıyı birbirine bağlayan E-23 karayolu üzerinde bulunması saha açısından avantajlı bir konum arz etmektedir. Bu yolu iç kesimlere bağlayan tali yollara yakın olan yerler de daha az yoğun olmakla beraber yine de diğer alanlara göre nispeten daha

fazla nüfuslanmıştır. Son olarak kısaca değineceğimiz bir diğer etmen nehirlerdir. Bu unsur çeşitli ürünler elde etme bakımından nüfuslanma üzerinde etkili olmaktadır.

Nüfus dağılışı üzerinde önemli etkilere sahip olan doğal faktörlerin yanı sıra yer yer oldukça önemli etkileri hissedilen tarihi faktörler de dağılışı üzerinde etkili olurlar. İnsanların ilk olarak iskan ettiği alanlar, savaşlar, istilalar ve asayiş düzensizliği tarih boyunca yerleşik nüfusun kalabalıklaşması ve tenhalaşmasında önemli etkenler olmuşlardır. İnceleme alanında uygun ulaşım şartları olması nedeniyle eskiden beri yerleşime açılmış ve tarih boyunca nüfuslanma sürmüştür. Nüfusun dağılışında belki de en önemli etkiye sahip faktör ekonomik potansiyeldir. İnsan yaşamının devamını sağlayan ve hayat seviyesini belirleyen ekonomik kaynaklar nüfusun artışını etkilemeleri yanında bu nüfusun dağılışında da belirleyici rol oynamaktadır. Ekonomik faaliyetler itibariyle kır ve şehir, nüfus dağılışı bakımından farklılık göstermektedir. Geçim şartları hemen tamamen toprağa bağlı olan kır nüfusu aynı zamanda mekansal olarak de daha geniş alanlar kaplamaktadır. Tarıma elverişli sahaların fazla yer kapladığı, hayvancılık ve tarım imkanlarının mevcut olduğu sahalar, kır nüfusu için çekim sahaları durumundadır. Çalışma alanında geniş tarım arazilerinin bulunmasının yanında ürün çeşitlenmesi bakımından yetersiz olan bu sahalar ekonomik değeri olan bu faktörlerin dağılışıma önemli katkıda bulunmazlar. Sulu tarım alanlarının yer aldığı özellikle nehir kenarlarında bulunan Suçatı, Sarıca, Tepecik alüvyal vadi tabanları içerisinde nüfusun yoğunluk kazanması bu sahaların ekonomik değeriyle ilgilidir. Buna karşılık tarımsal arazilerin azaldığı ve elverişsiz olduğu yüksek kesimlerde nüfusun çok az yer alması veya buraların nüfustan yoksun olması da yine bu nedendendir.

Adı geçen fiziki ve beşeri faktörlerin etkisiyle dağılışı şekillenen dünya nüfusu, mekansal dağılışı bakımından da bölgesel farklılıklar gösterir. Eskiden beri daha ziyade düzlük alanların yerleşme için tercih edilmesi bu alanların giderek kalabalıklaşmasına yol açmıştır. Bir başka deyişle dünya nüfusunun 9/10'unun 400 m'den daha alçak sahalarda yer alması dağlık alanların nüfuslanma yönünden çok olumlu şartlara sahip olmadığına işaret eder. Çalışma sahası, esas itibariyle bir yüksek platodan oluştuğundan yeryüzünde yüksek sahaların nüfuslanma özelliklerine kısaca değinmek yararlı olacaktır. Yeryüzünde seyrek nüfuslu alanlardan birisi de dağlık ve yüksek sahalardır. İklim kuşaklarına göre değişen ölçülerde olmak üzere dağlık bölgelerde nüfus yükselti ile beraber giderek azalır ve belirli bir yükseltiden sonra nüfuslanma en düşük seviyeye

iner. Dağlarda yükseltinin etkisiyle basınç ve oksijen azalması, güneşlenmenin şiddetlenmesi, belli bir yükseltiye kadar düşen yağışların kar şeklinde olması, daimi kar sınırı gibi olumsuzluklar ile toprağın verimsiz ve parçalı olması, ısı azalması nedeniyle yetiştirilecek bitkilerin az ve birkaç tür ile sınırlı kalması ve ulaşım güçlüğü gibi faktörler yüksek sahalarda yerleşmeyi ve dolayısıyla nüfuslanmayı engelleyen yavaşlatan ve zorluklarla karşı karşıya bırakan faktörlerdir.

Bu açıklamalardan sonra Türkiye kır nüfusunun dağılışı özelliklerine baktığımızda, bu dağılışın büyük ölçüde fiziki şartların etkisinde şekil bulunduğunu görürüz. Türkiye genel nüfusunda görülen hızlı artış ve kır-şehir arasında nüfus hareketleri, kır nüfusunun dağılışı üzerinde önemli ölçüde etkide bulunmaktadır. Kırsal alanda meydana gelen hızlı nüfus artışı, bu alanlarda nüfus baskısına yol açmış ve bu nüfusun bir kısmı kentlere göç ederken yerleşmeye elverişli kırsal alanların da fazla kalabalıklaşmasına yol açmıştır. Bunun yanı sıra yine bu baskı nedeniyle ekonomik potansiyeli düşük alanlar, gerekenin üzerinde bir nüfus barındırmak zorunda kalmışlardır. Yurdumuzda kır nüfusu büyük bir kısmıyla alçak düzlüklerde yer alırken yüksek kesimler nüfuslanma bakımından daha sade bir görünüm ortaya koymuşlardır. Çalışma sahamız bölgenin geneline göre nüfus dağılışı ve yoğunluğu açısından çok farklı bir özellik göstermez. İnceleme alanındaki yerleşmelerin tamamı 1300 m yükselti kademesinin üzerindeki alanlarda yerleşmiştir. Başta da belirttiğimiz üzere akarsu vadi boyundaki yerleşmelerin vadi tabanlarında yer alması ve burda alüvyal arazi yapısının bulunması yerleşmelerin nüfusunun daha yoğun olmasına sebep olmuştur. Bunun dışında diğer sahalardaki yerleşim yerleri aynı özelliklere sahiptir ve seyrek nüfus yoğunluğuyla karşımıza çıkmaktadırlar.

İnceleme sahasında nüfusun yükselti kademelerine göre dağılışı özelliklerine geldiğimizde; nüfusun % 44.6'sı 100-1500 m'ler arasında, %55.4' u ise 1500-2000 m'ler arasında yaşamaktadır (Tablo:55), (Harita:18-19-20).

Türkiye'de gerek kır nüfusu gerekse kentsel nüfus çoğunlukla yüksekliği 250 m'ye kadar olan alanlarda toplanmıştır. Bu durumun her iki nüfus grubu için de geçerli olabilecek başta gelen nedeni, bu alanın tüm kıyı kesimlerini içine almasıdır. Bu kesimler tarihi çağlardan günümüze kadar kent yerleşmeleri için çekici olmuşlardır ve çoğu kentlerin burada yer almasında ve gelişmesinde önemli rol oynamışlardır. Bu

nedenle şehirselleşen nüfusun önemli bir bölümününün, kıyı kesimlerini de içine alan 0-250 m'ler yükseltisinde bulunması çok doğal bir sonuçtur (Sergün, 1994,s.21). Yine bu yükselti kademesinin yurdumuzun en verimli tarım alanlarına sahip olması ve bunların bazılarında da sulamalı tarımın gerçekleştirilmesi, kırsal nüfus bakımından da önem kazanmasına zemin hazırlamıştır (Sergün, 1994,s:21).

Ülkemiz genelinde 1000-1500 m'ler arasında gözlemlediğimiz bu dağılışı karakteri Çalışma alanında da benzer özellikler ile karşımıza çıkmaktadır. Çalışma alanının %12.6 gibi az bir alanını oluşturan bu yükselti kademesi, toplam kır nüfusunun % 68.5'i gibi oldukça yüksek bir miktarını barındırmaktadır. İnceleme alanımızın 1500-2000 m arasında ki yüzölçümü oldukça yüksektir. 2349 km²'lik alanda yaşayan nüfus, %3.4' lük oranla 8043 kişidir (Tablo:55-56, Grafik:26-27), (Harita:18-19-20).

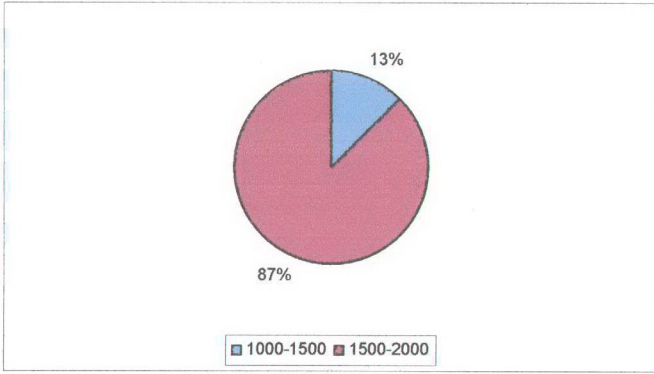
Kır nüfus dağılışı haritasında da açıkça göze çarpan ve km²'ye 54 kişinin düştüğü vadi tabanlarında nüfus yoğunluğu farklı bir şekilde dağılım göstermektedir. Ayrıca inceleme alanında, ilçe merkezinin de yer aldığı ve Suçatı kasabasına doğru olan kuşakta nüfus yoğunluğunun diğer alanlara göre yüksek olduğu gözlenir. Ayrıca bu yükselti kademesinde nüfusun daha çok ilçe merkezi çevresinde yoğunlaştığını söyleyebiliriz.

Tablo:55. Gürün'de Kırsal Alanların Oransal Dağılımı ve Barındırdıkları Nüfus Yoğunlukları (1990)

Kademeler	Alan (km ²)	Oran (%)	Nüfus Miktarı	Oran (%)	Yoğunluk
1000-1500	338	12,6	9650	45,6	20,8
1500-2000	2349	87,4	11502	54,4	3,5
Toplam	2687	100	21152	100	9,5

Kaynak: D.İ.E. 1990 Ekonomik ve Sosyal Göstergeler (Sivas) ve Topoğrafya

Haritasından Tespit Edilen Yükselti Basamaklarına bağlı Kalınarak Oluşturulmuştur.

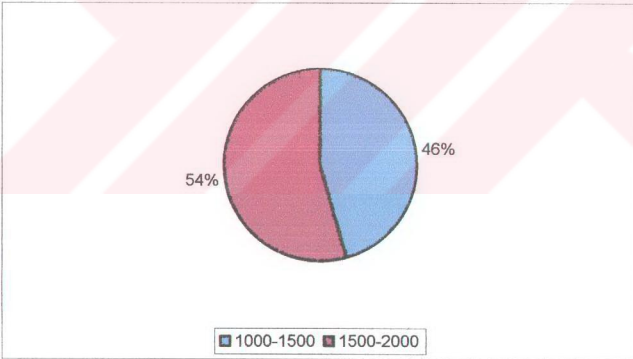

Grifik:27. Gürün'de Yükselti Kademelerine Göre Alanların Oransal Dağılımı

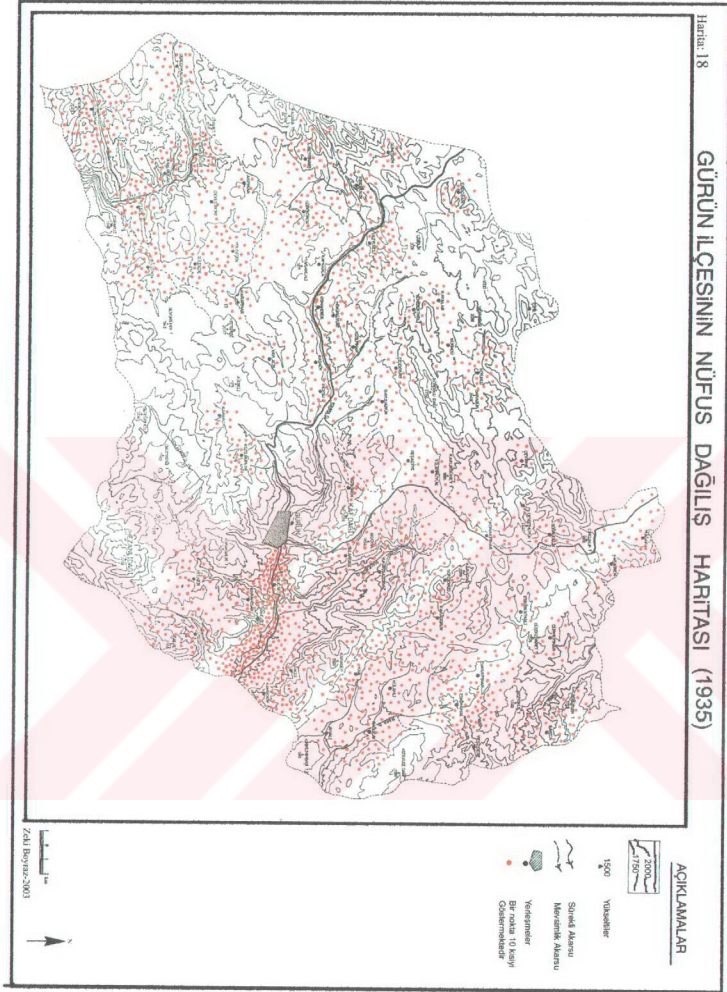
Tablo:56. Gürün'de Kırsal Alanların Oransal Dağılımı ve Barındırdıkları Nüfus Yoğunlukları (2000).

Kademeler	Alan (km ²)	Oran (%)	Nüfus Miktarı	Oran (%)	Yoğunluk
1000-1500	338	12,6	7339	68,5	54,2
1500-2000	2454	87,4	8403	31,5	3,4
Toplam	2792	100	26742	100	9,5

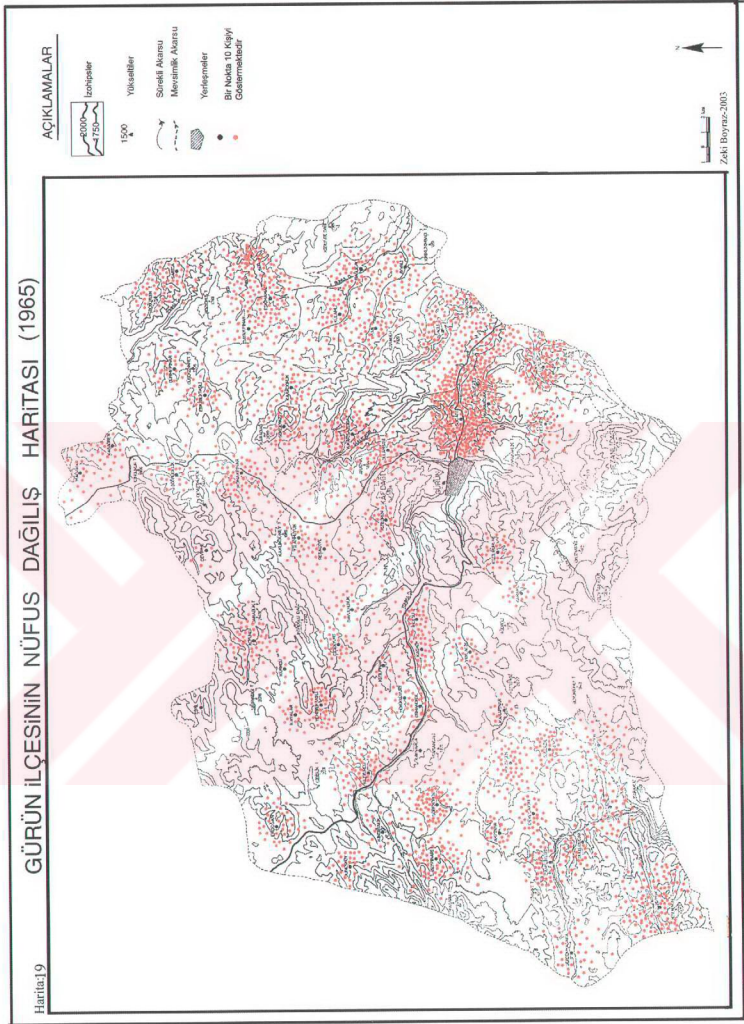
Kaynak: D.İ.E. 2000 Ekonomik ve Sosyal Göstergeler (Sivas) ve Topoğrafya Haritasından Tespit Edilen Yükselti Basamaklarına bağlı Kalınarak Oluşturulmuştur.

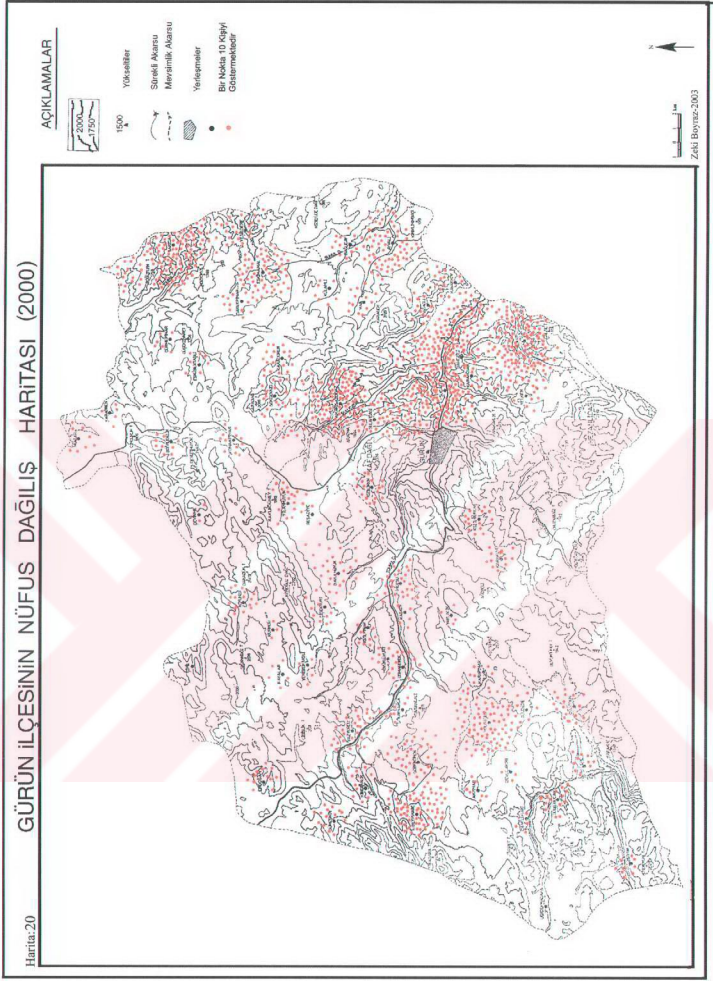
Grifik:28. Gürün'de Yükselti Kademelerine Göre Nüfusun Oransal Dağılımı (1990).

Kaynak: Harita Genel Komutanlığı 1/100.000 Ölçekli Topoğrafya Haritası (K37-38-39 Nolu Paftalar) ve D.İ.E. 1935 Genel Nüfus Sayım Sonuçları

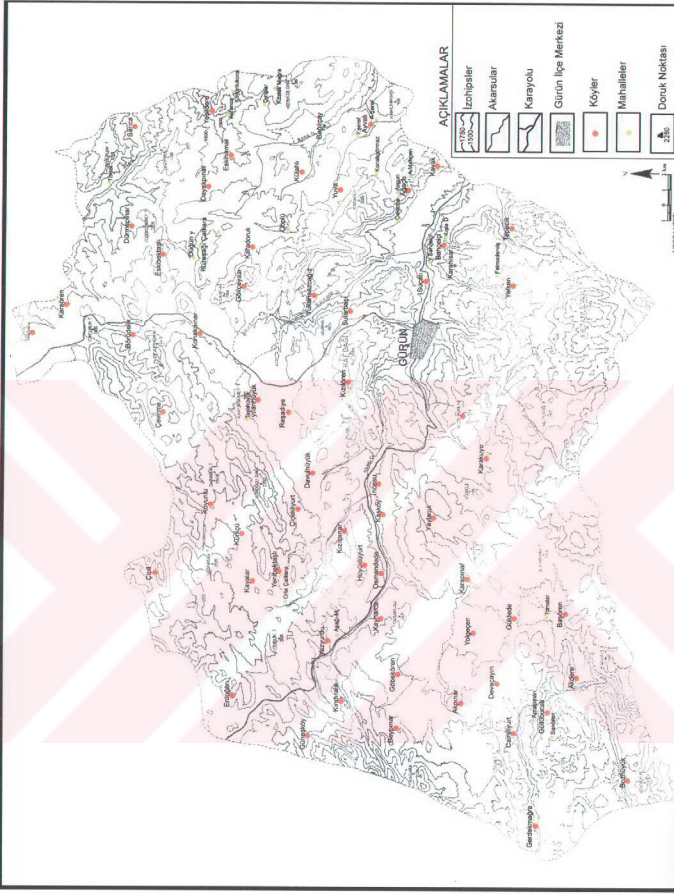

Kaynak: Harita Genel Komutanlığı 1/100.000 Ölçekli Topoğrafya Haritası (K37-38-39 Nolu Paftalar) ve D.İ.E. 1965 Genel Nüfus Sayım Sonuçları

Kaynak: Harita Genel Komutanlığı 1/100.000 Ölçekli Topoğrafya Haritası (K37-38-39 Nolu Paftalar) ve D.İ.E. 2000 Genel Nüfus Sayım Sonuçları

HARİTA:21
GÜRÜN İLÇESİNDE YERLEŞMELERİN DAĞILIŞI

Kaynak: Harita Genel Komutanlığı 1/100.000 Ölçekli Topğrafya Haritası (K37-38-39 Nolu Paftalar) ve Köy Envanter Etütleri

Nüfus, ekonomik olanakların şekillendirdiği çalışma sahasına damgasını vuran tarım ve hayvancılıkla yakından ilgilidir. Öte yandan bu iktisadi olanaklara ek olarak; ulaşım rahatlığı, Gürün ilçe merkezi ve yakın çevresinin eskiden beri yerleşilmiş alanlar

olması gibi nedenler bu kesimler üzerinde diğer sahalara göre az da olsa kır nüfusu baskısının yoğunluğunun oluşmasına zemin hazırlayan faktörlerdir. Kır yerleşmelerinin büyük bir bölümünün yerleşik bulunduğu 1500-2000 m kuşağında nüfus büyüklüğü oldukça düşüktür (75-100). Nüfus yükselti kademelerine göre dağılışı bahsinin ilk kuşağı olan 1000-15000 m'ler arasındaki nüfus dağılışını ele aldığımızda buralarda hemen hemen tamamen vadi tabanlarına, havzalara ve verimli sahalara karşılık gelen yerleşmeler bulunurken, bu yerleşmelerin oldukça yoğun nüfuslu olduğu görülür. Ayrıca aynı yükselti kademesinde yer alan tarım arazilerinin daha uygun ve sulu olduğu alanlar üzerindeki yerleşmelerde nüfus yoğunluğunun biraz daha fazla olduğu görülmektedir.

Çalışma alanında toplam kır nüfusunun % 68.5'lik bir oranla bu kuşakta yer alması ülke geneline göre bir tezatlık göstermektedir. Bu kademede yerleşme sayısı az fakat nüfus miktarı yerleşmelerde fazladır. Bu kuşaktaki yerleşmelerin nüfus büyüklükleri genellikle 300 veya üzerindedir. Çalışma sahasını yükselti kuşakları içerisinde ele alacak olursak; kır yerleşmeleri birbirine yakın değerler arz edecek şekilde nüfuslanmışlardır. Bunun başlıca sebebi inceleme alanımızın yükseltisinin oldukça fazla olması ve topoğrafyanın benzerlikler sergilemesidir. Yurdumuzun genelinde yükseltinin 500-1000 m'ler ve 1000-1500 m'ler arasında bulunması kuşkusuz reliefin ortaya koyduğu bir sonuçtur.

Türkiye toplam alanının % 57'sine sahip olan bu kademeler toplam kır nüfusunun da yaklaşık %50'sini barındırmaktadır. Bu şartları araştırma alanında da gözlemek mümkündür. 1500-2000 m'ler üzerinde yer alan, tarımsal üretim açısından büyük olanaklara sahip bulunmayan, hatta eğim ve iklim koşulları nedeniyle yerleşmeye fazla elverişli olmayan bu alanlarda belirtilen olumsuz şartlara bağlı olarak nüfus yoğunluğu Türkiye ortalamasının çok altında kalmıştır. İnceleme alanında bu kademe toplam sahanın %86.4'ünü oluşturmakta ve kır nüfusunun %31.5'ini barındırmaktadır. Bu durum kır nüfusu dağılışını daha seyrek bir hale getirmiştir. Dolayısıyla bu yükselti kademeleri doğal olarak yerleşmelerin nüfus büyüklükleri açısından küçülmüş bulunmaktadır. Bu kademelerde yer alan kır yerleşmelerinde toplam nüfus büyüklüğü birçok yerleşmede 100'ün altındadır

Tablo:57. Gürün İlçesi 1935, 1960, 1985 ve 2000 Sayılarına Göre Köylerinin Nüfus Yoğunluğu Grupları (kişi / km²)

	Köylerin alanları km ²	Nüfus		Nüfus		Nüfus		Nüfus	
		Yoğunluğu	Yoğunluğu	Yoğunluğu	Yoğunluğu	Yoğunluğu	Yoğunluğu	Yoğunluğu	Yoğunluğu
		1935	1960	1985	2000				
Ağaçlı	38	304	8	583	15	500	13	139	4
Akdere	41	-	-	400	10	273	7	102	2
Akpınar	65	54	-	167	2	234	4	72	1
Ayvadı	55	221	4	530	10	715	13	647	12
Bağlıçay	51	265	5	478	9	369	7	117	2
Bahçeçi	13	399	31	654	50	660	51	382	29
Başören	141	417	3	423	3	537	4	168	1
Beypınar	40	375	9	593	15	772	19	712	18
Bozhanlı	74	600	8	915	12	370	5	95	1
Böğürdelik	46	170	4	188	4	178	4	92	2
Camiliyurt	21	259	12	422	20	270	13	43	2
Çevirme	64	57	1	51	1	66	1	15	0
Çiçekliyurt	26	175	6	249	9	219	8	102	4
Çipil	76	-	-	-	-	219	3	-	0
Davulhüyük	34	283	8	375	11	434	13	260	8
Dayakpınar	40	176	4	220	5	122	3	101	2
Deveçayırı	28	128	4	245	9	279	10	37	1
Dürmeçpınar	33	120	4	243	7	248	7	66	2
Erdogan	56	153	3	303	5	215	4	116	2
Eskibehtaşlı	40	154	4	335	8	254	6	70	2
Eskihamal	84	711	8	1316	16	1546	18	625	7
Gerdekmağara	78	259	3	428	5	243	3	-	0
Göbekören	31	574	18	874	28	623	20	383	12
Gökçeyazı	33	157	5	266	8	310	9	194	6
Güldede	28	151	5	291	10	311	11	62	2
Güllübucak	33	177	5	236	7	210	6	62	2
Güneş	40	150	4	253	6	191	5	144	4
Gürün	106	-	106	-	0	-	0	11294	106
Hüyükliyurt	27	340	12	344	13	248	9	72	3
İncesu	27	197	7	273	10	345	13	274	10
Kalederesi	14	-	-	-	0	-	0	183	13
Karadoluk	44	714	16	992	22	555	13	200	4
Karahisar	29	173	6	309	11	248	8	67	2
Karakuyu	136	95	1	171	1	177	1	110	1
Karaören	25	209	8	322	13	206	8	47	2
Karapınar	55	85	1	120	2	106	2	70	1
Kaşköy	33	146	4	314	9	208	6	48	1
Kavak	15	406	27	569	38	435	29	179	12
Kayalar	31	115	4	106	3	136	4	53	2
Kaynarca	32	-	-	-	0	104	3	75	2
Kılıçdoğan	24	-	-	-	0	208	9	180	7
Kınduralık	33	128	4	156	5	193	6	102	3
Kızılburun	26	209	8	288	11	215	8	145	5
Kızılören	25	103	4	198	8	200	8	196	8
Kızılpinar	27	83	3	85	3	100	4	81	3
Konakpınar	51	341	7	549	11	337	7	123	2
Koyunlu	59	424	7	669	11	277	5	120	2
Külahlı	33	129	6	416	13	284	9	76	2
Kürkçü	40	-	2	128	3	100	2	27	1
Mağara	15	-	-	-	0	-	0	66	4
Osmandede	21	-	3	124	6	131	6	134	6
Reşadiye	32	254	8	277	9	98	3	42	1
Sarıca	39	355	9	685	17	987	25	997	25
Sularbaşı	51	274	5	459	9	484	9	280	5
Suçatı	25	-	26	-	0	-	0	2442	98
Tepecik	64	314	5	692	11	1274	20	1411	22
Yaylacık	82	132	2	250	3	216	3	40	0
Yazyurdu(BM)	46	442	10	550	12	437	9	312	7
Yelken	91	246	3	345	4	246	3	58	1
Yenibehtaşlı	20	122	6	204	10	179	9	43	2
Yeşildere	15	-	-	-	0	-	0	199	13
Yılanhüyük	27	244	9	339	12	392	14	167	6
Yolgeçen	16	576	33	762	48	1030	64	856	53
Yukarısazcağız	21	594	28	1013	48	1485	71	994	47
Yuva	26	468	18	618	24	427	16	133	5

Kaynak: D.İ.E 1935, 1960, 1985 ve 2000 Sayılarına Göre Köylerinin Nüfus Yoğunluğu Grupları (kişi / km²) Köy Alanları Göz Önüne Alınarak Oluşturulmuştur.

2.4.6. Nüfus Hareketleri

Ülkemizin diğer bölgelerinde olduğu gibi çalışma alanında da büyük kitlelerin katılımıyla bazen gidiş-dönüş, bazen de tek yönlü olmak üzere az çok etkili olan çeşitli nüfus hareketleri meydana gelmektedir. Yaylacılık, mevsimlik işçilik veya gurbetçilik, devamlı göçler gibi başlıklar altında ifade edebileceğimiz bu hareketlerden en önemlisi kuşkusuz devamlı göçler sonucu meydana gelen nüfus hareketliliğidir. Yukarıda başlıklar halinde verdiğimiz hareketlerden yaylacılık hareketleri, Çalışma alanında önemli yer tutmamaktadır. Çünkü ortalama yükseltisi 1500-2000 m'yi bulan çalışma sahasında bu faaliyet gelişmemiştir.

Bilindiği gibi belirli bir ünite içerisinde nüfusun artışı veya azalışı; doğum ve ölüm gibi doğal olayların yanında o üniteye dışardan nüfus gelmesi ya da o üniteden nüfusun göç etmesi gibi olaylarla alakalıdır. Doğal nüfus artışı olarak nitelendirdiğimiz doğum ve ölümlerle ilgili yeterli istatistiki verilere sahip değiliz. İlçe Vatandaşlık ve Nüfus Müdürlükleri'nden bu konuda aldığımız bilgiler, ilçe geneline ait bilgiler olup bunlar, içinde sahamız dışında yaşadığı halde nüfus kayıtları burada bulunan bir çok kişiyi de kapsadığından bu bilgilerle bir sonuca varmak mümkün değildir. Ayrıca sağlık ocaklarının tuttuğu kayıtlar bizlere bir fikir vermesi bakımından önemli veriler olmakla birlikte bir kesinlik arz etmemektedir.

Doğal nüfus artışın bir diğer ögesi ölümlerdir. Yine sağlık ocağı kayıtlarının toplam nüfusa oranını ele alacak olursak yıllık ölü oranı (2000 yılı için) ‰ 9 civarındadır. Böylece bu kayıtlara göre yıllık doğal nüfus artış oranı ‰ 9 kadar bir değer göstermektedir. Ancak her ne kadar bilgilerimiz tam istatistiki değer taşımasa da, araştırma sahamızın toplam nüfusunun 1985-1990 arası dönemde yıllık ortalama % 22 kadar bir azalma göstermiş olması göz önüne alındığında inceleme alanında yaklaşık olarak yılda ortalama % 3.4 civarında bir nüfusun göç ederek başka sahalara gittiği ortaya çıkmaktadır.

Çalışma sahasının tamamına yakınında iş imkanlarının yetersiz olması, arazi veriminin düşük olması nedeniyle elde edilen ürün ancak yılın birkaç ayna yeterli gelmekte ve geri kalan kısmında ise yöre halkı satın almak zorunda kalmaktadır. Bu nedenle ek gelir elde etmek maksadıyla özellikle erkek nüfusun katılımıyla gerçekleşen gerek bölge içine ve gerekse diğer bölgelere doğru bir nüfus hareketi yaşanmaktadır.

Mevsimlik işçilik veya halk arasındaki tabiriyle gurbetçilik olarak adlandırabileceğimiz bu hareketler daha çok yöre dışındaki fabrikalarda çalışmak şeklinde ve seyyar satıcılık şeklinde olmaktadır. Bu faaliyetler başta İstanbul olmak üzere diğer metropollerde, çeşitli sektörlerde yılın belirli bir bölümü çalıştıktan sonra esas yaşam mekanına dönme şeklinde olmaktadır.

Yukarıda belirttiğimiz halkın esas yaşam sahasına geri döndüğü nüfus hareketlerinin yanı sıra yörenin en büyük nüfus hareketleri, tek yönlü gerçekleşen göç olaylarıdır. Kırsal yerleşimlerde göçler, çoğunlukla nüfus artışlarına paralel olarak arazinin yetersiz duruma gelmesi sonucu bireylerin aileden koparak yurdun başka yörelerine veya başka memleketlere zorunlu hareket etmeleri sonucu ortaya çıkmaktadır.

Yurdumuzda Cumhuriyetin başlangıcından 1950'lere kadar nüfusun doğal artışı çoğunlukla sabit kalmıştır. Bu dönemde kırsal alanlar ve tarım alanları devamlı olarak genişlemekte olduğundan şehir alanlarına küçük çapta göç olmakta hatta bazı kesimlerdeki kırsal alanlar nüfus çekmekteydi (DİE, 1995). Devletin önderliğinde gerçekleşen sanayileşme, önemli miktarda göçe ihtiyaç duyulmadan şehir nüfusunun büyümesine uygun bir hızda yeni istihdam alanları yaratıyordu. Ancak 1950'lere ulaşıldığı dönemde genişlemenin bu dengeli yapısı, kır-kent yapısını devamlı değiştiren yeni yaptırımlarla sona ermiş, ülke içindeki şehirleşme ile birlikte göç olayları hızlanmış ve kısa zamanda ülkenin nüfus dinamiğine egemen olmuştur.

Kırsal alanda kaynakların, büyüyen nüfusun etkisiyle tükenmeye başlaması, makinalaşmada yaşanan gelişmelerle özellikle tarım sektöründe istihdam imkanlarının zayıflaması 1950 sonrası daha ziyade şehir odaklı ekonomik faaliyetlerin teşvik edildiği ekonomik politikalar ve gelişmelerin gerçekleşmesi, eğitim ve sağlık gibi sosyal hizmetlerin şehirsal alanlarda daha etkin ve hızlı gelişmesi, insanların geleceklere yönelik beklentilerine paralel olarak şehir merkezlerinin daha çekici olduğu bilincinin yerleşmesi, ulaşım ve haberleşme imkanlarının şehir merkezlerinde daha kolay sağlanması gibi nedenlere (DİE, 1985) dayalı olarak gerçekleşen ve hız kazanan kırdan kente göç olayı, son yıllarda özellikle metropollerde büyük bir nüfus baskısının oluşması neticesinde etkisini iyice hissettirmiştir.

Kırsal nüfusun büyümesini sınırlandıran ve sonuçta durduran bir süreç olarak gelişen göç olaylarındaki artış, beraberinde başka önemli gelişmeleri de getirmektedir. Köy ve kasabaların bir bütün olarak dışa göç hızları ikiye katlanmış ve şimdi doğal artış ile kırdaki büyüme tamamen sona erecek düzeyde önemli olmuştur. Bu da bizi kırsal nüfusunun giderek azalacağı beklentisi içine sokmaktadır (DİE, 2000).

Türkiye’de; Doğu Anadolu, İç Anadolu ve Karadeniz Bölgeleri dışa göç veren bölgeler durumundadır. Bu bölgelerden göç eden nüfusun içinde de özellikle genç nüfus (15-34 yaş) en büyük oranı teşkil etmektedir (DİE, 2000). Son yıllarda iyice hızlanan ve özellikle şehir merkezlerine doğru olan göç hareketleri inceleme alanında da oldukça belirgin bir haldedir. Türkiye’de göç hareketleri üzerine yapılan bir çalışmada (Gümüş, 1992,s:182), illerin aldıkları ve verdikleri göç miktarları belirtilmiş bulunmaktadır. Yurdumuz genelinde Kars (-50411) ve Erzurum (-48736)’dan sonra Sivas (-37671), Türkiye’nin en çok göç veren üçüncü ilidir. Çalışma alanımız da Sivas idari sınırları içerisinde yer almaktadır. Bu istatistikler de yörede göç olgusunun önemine işaret etmektedir. İnceleme alanımızın genelinde yüksek oranda bir göç söz konusudur. Büyük ölçüde ekonomik nedenlerle gerçekleşen göç hareketleri geçmişte olduğu gibi günümüzde de devam etmektedir. Yörede ekonomik sorunların varlığına işaret eden bu nüfus hareketleri, hızlı nüfus artışının devamı ve mevcut iktisadi potansiyel ile gelecekte de devam edecek gibi görünmektedir.

Araştırma alanında nüfus hareketleri içerisinde oluşan göç olayları Gürün merkezine olduğu gibi ülkenin değişik illerine de büyük ölçüde olmuştur. Başta nüfus sayımları olmak üzere elimizdeki verilerden de anlaşılacağı üzere inceleme alanındaki kırsal alanlarda büyük oranlarda nüfus kaybı söz konusudur. Hazırladığımız nüfus tablolarından da anlaşılacağı üzere inceleme alanımız 1935-2000 yılları arasındaki 65 yıllık dönemde mevcut nüfusunu koruyamamış ve 1935 yılındaki sayımlardan daha da gerilere düşmüştür. Bu olgu bize tez alanındaki göçün ne denli büyük olduğunu gösteren bir sonuçtur. Yurt içindeki değişik merkezlere olduğu gibi başta Avrupa ülkeleri olmak üzere yurt dışına da göçlerin olduğunu uyguladığımız anket sonuçlarına göre görmekteyiz. Çalışma alanında başta Almanya, Hollanda, İngiltere, Avusturya, Fransa gibi ülkelere olmak üzere 1968 yılından başlayan bir göç hareketi olmuştur. Elde ettiğimiz verilere göre çalışma sahasındaki 45 yerleşmede toplam 248 ailenin yurt dışında olduğu belirtilmektedir (Tablo:58).

Tablo:58. 1985-2000 Dönemleri Arasında Göç Edilen Ülkeler ve Göç Eden Nüfus Miktarları

Köy Adları	Göç Edilen Ülke	Göç Miktarı
Ağaçlı	Almanya	4
Akdere	Almanya, İngiltere	6
Akpınar	Almanya	2
Ayvalı	Almanya	8
Bahçeici	Almanya	4
Başören	Almanya	2
Beypınarı	Almanya	4
Böğürdelik	Almanya	3
Camiliyurt	Almanya, Fransa	7
Çevirme	Almanya	2
Dayakpınar	Almanya	5
Deveçayırı	Almanya	1
Dürmepınar	Almanya	3
Erdoğan	Almanya	6
Eskibektaşlı	Almanya	5
Eskihamal	Almanya, İngiltere, Avusturya	28
Gerdekmağara	Almanya	4
Güldede	Almanya	7
Güllübucak	Almanya, Hollanda, Avusturya	2
Güneş	Almanya	1
Hüyüklyurt	Almanya	2
Karadoluk	Almanya	5
Karahisar	Almanya	8
Karakuyu	Almanya	2
Karaören	Almanya	1
AKaşköy	Almanya	3
Kavak	Almanya, Sudi Arabistan	2
Kılıçdoğan	Almanya	4
Kervan mağara	Almanya	3
Kızılburun	Almanya, İsviçre	1
Konakpınar	Almanya	3
Koyunlu	Almanya	4
Külahlı	Almanya	2
Osmandede	Almanya, Hollanda, Avusturya	5
Reşadiye	Almanya	4
Sarıca	Almanya	17
Sularbaşı	Almanya	9
Tepecik	Almanya, Hollanda, İngiltere	21
Yazyurdu(BM)	Almanya	6
Yelken	Almanya	3
Yenibektaşlı	Almanya	1
Yeşildere	Almanya	8
Yukarısazcağız	Almanya	11
Yuva	Almanya	6
Suçatı	Almanya	13
TOPLAM		248

Kaynak: İnceleme alanında Uygulanan Anket sonuçları (2002)

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. GÜRÜN İLÇESİNİN EKONOMİK COĞRAFYASI

3.1 Arazi Kabiliyet Sınıfları ve Arazi Kullanma Durumu

Çalışma alanında Arazi sınıflarının tespit ve değerlendirilmesinde etütlerin ve alınan örneklerin analizleri sonucu tespit edilen toprak özelliklerinin çeşitli yönlerden derecelendirilmeleri yapılmaktadır.

Kabiliyet birim; kültür bitkileri için uygulanan toprak idare sistemlerine, hemen hemen aynı derecede karşılık veren toprakların bir arada gruplandırılmasıdır. Bu değerlendirmede, değerlendirmeye esas olan etütlerin ayrıntısı yeterli olmadığından kabiliyet birimlerine göre gruplandırma yapılmamıştır.

Kullanma kabiliyeti sınıfları sekiz adet olup toprak zarar ve sınırlandırmaları, I. sınıftan VIII. sınıfa doğru giderek artmaktadır. İlk dört sınıf arazi, iyi bir toprak idaresi altında yöreye adapte olmuş kültür bitkileri ile orman, mera ve çayır bitkilerini iyi bir şekilde yetiştirme yeteneğine sahiptir. V., VI. ve VII. Sınıflar, adapte olmuş yerli bitkilerin yetişmesine elverişlidir. Bunlardan V. ve VI. sınıflarda, toprak ve su koruma önlemleri alındığı takdirde bazı özel bitkiler de yetiştirilebilir. VIII. sınıf arazilerde, çok etkin ve pahalı ıslah çalışmaları ile ürün alınabilirse de mevcut piyasa koşullarında elde edilecek ürün yatırım harcamalarını karşılayamaz. Buradan yola çıkarak arazi kullanım kabiliyet sınıflarının tanımlarını ve çalışma sahası içerisindeki mevcut durumlarını şu şekilde tasnif edebiliriz:

Birinci Sınıf Araziler

Bu sınıf toprakların kullanımını kısıtlayan hafif derecede bir veya iki sınırlandırma olabilir. Topografyaları düz ve düze yakın (% 0-2) dir. Su ve rüzgâr erozyonu yok veya çok azdır. Toprak derinliği fazla, drenajı iyidir. Tuzluluk, sodiklik ve taşlılık gibi sorunları yoktur. Su tutma kapasiteleri yüksek ve verimlilikleri iyidir. Bakım ve gübrelemeye iyi cevap verirler. Çok üretken olup, geniş bitki seçim aralığına (desenine) sahiptirler. Kültür bitkileri yetiştirilmesinde olduğu kadar çayır, mera ve orman için de güvenli olarak kullanılabilirler. Bu toprakların işlenmesi kolay olup gübreleme, kireçleme, yeşil gübreleme, bitki artıkları ve hayvan gübrelerinin toprağa verilmesi, adapte olmuş

bitkilerin münavebeye alınması gibi olağan amenajman işlemlerinden bir veya birkaçının uygulanmasına ihtiyaç gösterirler. Çalışma sahası içerisinde fazla miktarda yer kaplamayan bu sınıftaki topraklar 10785 hektar ile sahanın %4,3 nü kaplar. Bu topraklar, Tohma Çayı, Balıklı Tohma Çayı ve kolları çevresinde yer almaktadır. Bu araziler üzerinde genellikle bağ, bahçecilik ve sebze tarımı yapılmaktadır (Sivas İl Arazi Varlığı 1994).

İkinci Sınıf Araziler

Bu sınıftaki topraklar, kötüleşmeyi önlemek veya toprak işleme sırasında hava ve su ilişkilerini iyileştirmek için yapılan koruma uygulamalarını içeren dikkatli bir toprak idaresini gerektirir. Sınırlandırmalar az ve uygulamaca kolaydır. Bu topraklar; kültür bitkileri, çayır, mera ve orman için kullanılabilir. Bu sınıftaki toprakların sınırlandırılmaları (1) hafif eğim, (2) orta derece su ve rüzgâr erozyonuna maruzluk veya geçmişteki erozyonun orta derecede olumsuz etkileri, (3) idealden az toprak derinliği, (4) biraz elverişsiz toprak yapısı ve işlenebilirliği, (5) hafiften ortaya kadar değişen, kolayca düzeltilebilen fakat yine de görülebilir tuzluluk veya sodiklik, (6) arasıra görülen taşkın zararı, (7) drenajla düzeltilebilir. Fakat sürekli olarak orta derecede bir sınırlandırma şeklinde var olan yaşlık, toprak kullanma ve idaresi üzerindeki hafif iklimsel sınırlandırmaların tek tek veya kombinasyon halindeki etkilerini içerir.

Bu sınıftaki topraklar, gerek bitki türü seçimi, gerekse amenajman uygulamaları bakımından I. sınıf topraklardan daha az serbestlik sağlar. Bu gruptaki topraklar, özel toprak koruyucu bitki yetiştirme sistemleri, toprak koruma uygulamaları, su kontrolü yapılan bitkiler veya kültür bitkileri için kullanıldıklarında uygun işleme yöntemleri gerektirirler.

Çalışma sahası içerisinde II. Sınıf araziler Bağlıçay, Karadoruk, Konakpınar, Çiçekliyurt, Kızılburun, Tepecik, Başören, Beypınarı, Erdoğan köyleri çevrelerinde bulunmakta olup, 11604 hektarlık bir saha yani mevcut arazilerin %4,6 sı bu gruba girmektedir (Harita:22), (Sivas İl Arazi Varlığı 1994).

Üçüncü Sınıf Araziler

Bu sınıftaki topraklar II. sınıftakilerden daha fazla sınırlandırmalara sahiptir. Kültür bitkileri tarımına alınabilecekleri gibi çayır, mera ve orman arazisi olarak da kullanılabilirler. Fakat sınırlandırmalar; bitki seçimini, ekim, dikim, hasat zamanını ve ürün miktarlarını etkiler.

III. sınıf arazilerde şu sınırlandırmaların bir veya birkaçı bulunabilir:

- (1) Orta derecede eğim,
- (2) Şiddetli su veya rüzgâr erozyonuna maruzluk veya geçmişteki erozyonun şiddetli olumsuz etkileri,
- (3) Ürüne zarar veren sık taşkınlar,
- (4) Alt toprakta çok yavaş geçirgenlik,
- (5) Drenajdan sonraki yaşlık veya bir süre devam eden göllenme,
- (6) Sığ kök bölgesi,
- (7) Düşük rutubet tutma kapasitesi,
- (8) Kolayca düzeltilemeyen düşük verimlilik
- (9) Orta derecede tuzluluk veya sodiklik.

Bu sınıftaki topraklar; yaş veya yavaş geçirgen fakat hemen hemen düz toprakların çoğu işlendiğinde drenaj ve toprağın yapısı ile işlenebilirliğini sürdürecektir bir ürün yetiştirme sistemini gerektirir. Balçıklaşmayı önlemek ve geçirgenliği düzeltmek için böyle topraklara organik madde ilave etmek ve yaş olduklarında, işlemekten kaçınmak gerekir. Sulanan alanlardaki III. sınıf arazi topraklarının bir kısmı; yüksek tabansuyu, yavaş geçirgenlik, tuz veya sodyum birikmesinden dolayı sınırlı olarak kullanılabilir.

Üçüncü sınıf araziler, 29531 hektar yüzölçümleriyle çalışma sahasının Şakşakpınar, Kızılpınar, Güldede, Kındıralık, Dayakpınar, Eskihamal, Külahlı, Eskibektaşlı, Konakpınar, Karakuyunun kuzeyinde ve Tepecik köyünün batısında bulunmakta olup, % 11,9'ünü teşkil etmektedirler (Sivas İl Arazi Varlığı 1994).

Dördüncü sınıf Araziler

Bu sınıftaki toprakların kullanılmasındaki kısıtlamalar, III. sınıftakinden daha fazla ve bitki seçimi daha sınırlıdır. İşlendiklerinde daha dikkatli bir idare gerektirirler. Koruma önlemlerinin alınması ve muhafazası daha da zordur. Çayır, mera ve

orman için kullanılacakları gibi gerekli önlemlerin alınması halinde iklime adapte olmuş tarla veya bahçe bitkilerinden bazıları içinde kullanılabilirler.

Bu sınıf toprakları;

- (1) Dik eğim,
- (2) Şiddetli su veya rüzgâr erozyonuna maruzluk,
- (3) Geçmişteki erozyonun şiddetli olumsuz etkileri,
- (4) Sığ toprak,
- (5) Düşük rutubet tutma kapasitesi,
- (6) Ürüne zarar veren sık taşkınlar,
- (7) Uzun süren göllenme veya yaşlık ve
- (8) Şiddetli tuzluluk ve sodiklik

gibi özelliklerden bir veya birkaçı sürekli etkilediği için kültür bitkileri için kullanımı sınırlıdır.

İnceleme sahasında dördüncü sınıf araziler 27027 hektar yüzölçümü ile Dürmepınar ve Şakşakpınar çevresi, Koyunlu köyünün güneyi, Gürün merkez ilçesin'in çevresi, Yukarısazcağız köyünün doğusu, Karapınar, Göbekören, Camiliyurt çevresi ve Eskihamal köyünün doğusunda yer alır. Çalışma sahasında %10,9'luk birorana sahiptir (Sivas İl Arazi Varlığı 1994), (Harita:22).

Beşinci Sınıf Araziler

Beşinci sınıf araziler yetişecek bitki cinsini sınırlayan ve kültür bitkilerinin normal gelişmesini önleyen sınırlandırmalara sahiptir. Topografya yönünden hemen hemen düzdür. Toprakları sık sık sel basması nedeniyle sürekli olarak yaş ya da çok taşlı ve kayalıdır.

Sık sık taşkınlarla maruz kalan taran arazilerle, düz ve düze yakın eğime sahip çok taşlı veya orta derecede kayalı araziler yada drenaj bakımından kültür bitkileri tarımına elverişli

olmayan fakat suyu seven ot ve ağaçların yetişmesine uygun göllenme alanları bu sınıfa örnek olarak gösterilebilir.

Tarla ve bahçe bitkileri kültürüne uygun olmamakla birlikte çayır ıslahı yaparak veya uygun ağaç türleri yetiştirerek bu arazilerden kazanç sağlamak mümkündür.

Araştırma alanında beşinci sınıf araziler, belirli bir sahada yoğunluk göstermeyip, küçük parçacıklar halinde dağılmıştır. Çalışma sahasında 625 hektarlık alanlarıyla yüzölçümünün %0,2'lik kısmını kaplamaktadır (Sivas İl Arazi Varlığı 1994).

Altıncı Sınıf Araziler

Bu sınıfa giren toprakların fiziksel koşulları; tohumlama, kireçleme, gübreleme, kontur karıkları, drenaj hendekleri, saptırma yapıları ve su dağıtıcıları ile su kontrolü gibi iyileştirmelerle çayır veya mera için uygun hale getirilebilir. Bu sınıftaki toprakların:

- (1) Dik eğim,
- (2) Ciddi erozyon zararı,
- (3) Geçmişteki erozyonun olumsuz etkileri,
- (4) Taşlılık,
- (5) Sığ kök bölgesi,
- (6) Aşırı yaşlık veya taşkın,
- (7) Düşük rutubet kapasitesi
- (8) Tuzluluk veya sodiklik

gibi düzeltilemeyecek sürekli sınırlandırmaları vardır. Bu sınırlandırmalardan birinin veya birden fazlasının bulunduğu topraklarda kültür bitkilerinin yetiştirilmesi uygun değildir. Ancak çayır, mera ve orman için kullanılabilirler.

İnceleme sahsında altıncı sınıf araziler; Güneş köy çevresi, Göbekören ile Kaynarca köyleri arasındaki saha, Güldede'nin doğusu, Gerdekmağara, Camiliyurt, Kaledere, Kavak köylerinin kuzeyi, Karadoruk köyünün güneyi, Eskihamal köyünün doğusu ve Bahçeçi

köyünün yakın çevresinde yer alır. Çalışma sahasında 42292 hektarlık alanıyla saha yüzölçümünün %17,4'ünü kaplamaktadır (Sivas İl Arazi Varlığı 1994), (Harita:22).

Yedinci Sınıf Araziler

Bu sınıfa giren toprakların ;

- (1) Çok dik eğim,
- (2) Erozyon,
- (3) Toprak sığılığı,
- (4) Taşlılık,
- (5) Yaşlık,
- (6) Tuzluluk veya sodiklik

gibi kültür bitkilerinin yetiştirilmesini engelleyen çok şiddetli sınırlandırmaları vardır. Fiziksel özellikleri tohumlama ve kireçleme yapmak, kontur karıkları, drenaj hendekleri, saptırma yapıları ve su dağıtıcıları tesis etmek gibi iyileştirme, koruma ve kontrol uygulamalarına elverişli olmadığından, çayır ve mera ıslahı için kullanılma olanakları da oldukça sınırlıdır. Toprak muhafaza önlemleri almak veya alttaki arazileri korumak için ağaç dikimi veya ot tohumu aşılması yapıldığı istisnai bazı hallerde kültür bitkileri bile yetiştirildiği görülürse de bu durumlar VII. sınıf araziler için genel bir özellik sayılamaz.

Çalışma alanında yedinci sınıf araziler; kuzey batıda Kanga- Gürün sınırı, Yenibektaşlı ve Akdere köyü çevresinde, Karapınar güneyi, Kavak, Davulhüyük, Gökçeyazı, Eskihamal, Bağılçay, Çiçekliyurt, Böğrüdilik, Karaören, Kılıçdoğan Köyleri çevrelerinde dağılmış olup, Çalışma sahasında 133687 hektarlık alanlarıyla saha yüzölçümünün %54'ünü kaplamaktadır (Sivas İl Arazi Varlığı 1994), (Harita:22).

Sekizinci Sınıf Araziler

Bu sınıf araziler ;

- (1) Erozyon,

- (2) Yaşlık,
- (3) Taşlılık,
- (4) Kayalılık,
- (5) Düşük rutubet kapasitesi,
- (6) Tuzluluk ve sodiklik

gibi kısıtlayıcılardan bir veya bir kaçının önlenemeyecek derecedeki şiddetli sınırlandırmaları nedeniyle ot, ağaç ve kültür bitkilerinin yetişmesine elverişli değildir. Çok aşınmış araziler, kumsallar, kayalıklar, ırmak yatakları, maden işletmesi yapılan eski ocak ve artık alanları bu sınıfa girerler. Bu sınıf alt sınıflara ayrılmamıştır. Bitki yetiştirilmesine elverişli olmasalar da yaban hayatı için ve dinlenme yerleri olarak kullanılabilirler.

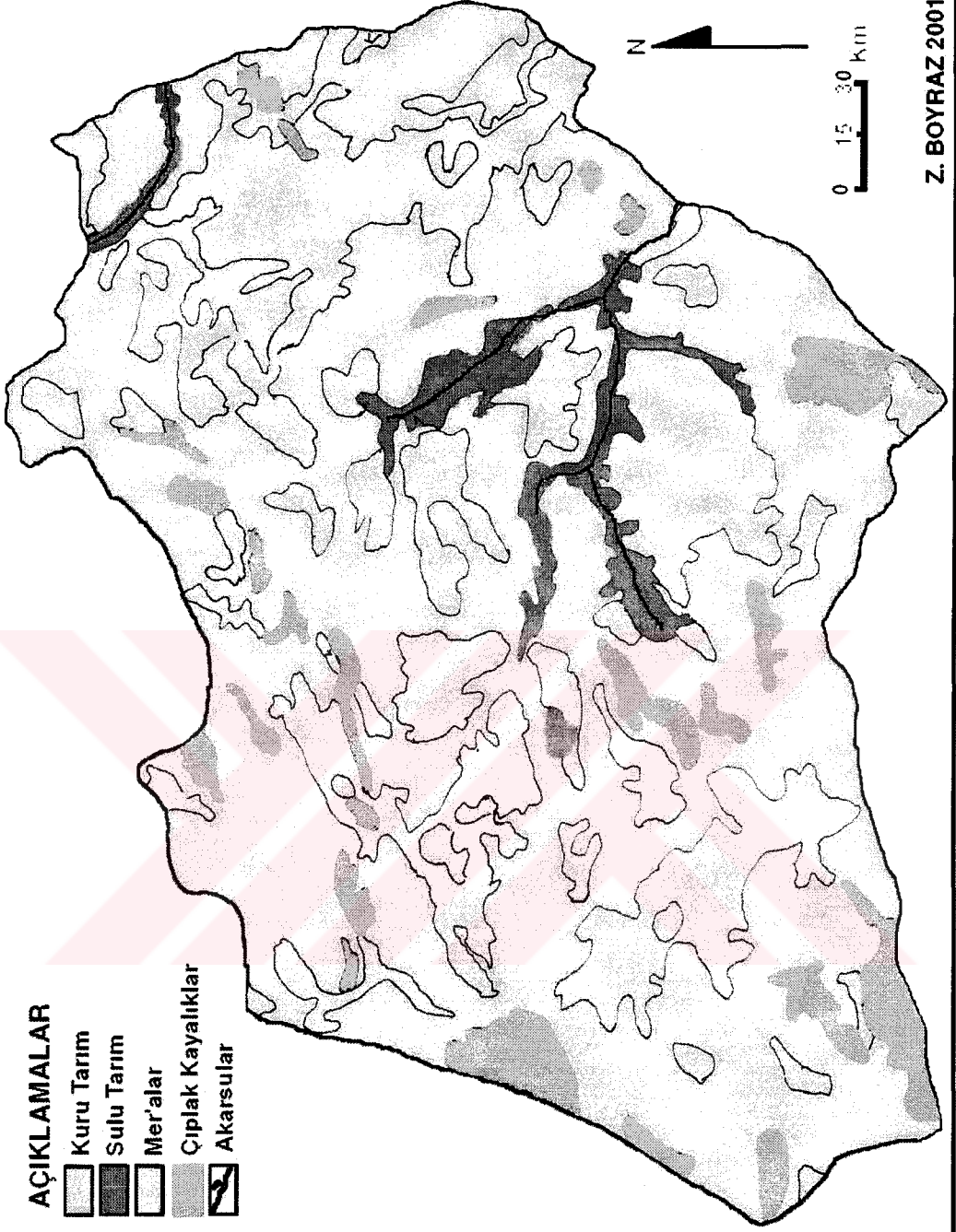
İnceleme sahasında Beypınar ile Kındıralık batısı, şakşakpınar çevresi, Yelken güneyi, Karakuyu batısı, Yukarısazcağız doğusu'nda yaygılık gösteren VIII. Sınıf araziler. Çalışma sahasında 18113 hektarla %7,3 lük bir alan kaplarlar. Sekizinci sınıf alanlar daha çok doğal hayata terkedilmiş alanlardır.

Tez sahasındaki toprakların genel arazi kullanımı açısından değerlendirecek olursak; kuru tarımda 79593 hektar ile mevcut arazinin %31'i kullanılmaktadır. Sahanın %1,2 lik alanına karşılık gelen 3079 hektar alan sulu tarımda kullanılmaktadır. Çalışma sahası içerisinde en az alan kaplayan %0,8'lik alan, bağ ve bahçe tarımında kullanılmaktadır. Saha içerisinde en fazla yer kaplayan kullanım grubunu çayır ve meralar oluşturmaktadır. Çayır ve mera toplam saha içerisinde %66 lık değer ile 170593 hektar alan kaplar.

Yerleşim alanları, %0,01lik bir oranla 145 hektarlık bir saha kaplar (Sivas İl Arazi Varlığı 1994), (Harita:21).

GÜRÜN'ÜN ARAZI KULLANIM HARITASI

HARİTA:22

3.2. TARIM

Tez sahamızın günümüzdeki durumuna bakmadan önce daha önceki yıllardaki durumuna bakmak yararlı olacaktır. Edindiğimiz bilgilere göre geçmiş kuşaklardan bu yana sahamızda en fazla ekilen ürün buğday olduğu, ikinci sırada arpa'nın geldiği belirtilmektedir. Günümüzde ise yine en fazla ekilen ve üretilen ürün buğdaydır. Bunu, arpa ve diğer yem bitkileri izlemektedir (Tablo:59-62). Çalışma alanında diğer ürünlerin üretim miktarları da aşağıda verilmiştir (Tablo:59-60). Aşağıdaki tabloya baktığımızda oldukça fazla ürün çeşidinin bulunduğu görülür (Tablo:59). Ancak ürünlerin üretimlerine baktığımızda, dağılımın ve üretimin eşit olmadığı, çok farklı oranlarda dağıldığını görüyoruz(Tablo:62).

İnceleme alanında modern tarım aletleri kullanımı yaygındır. Gürün'de 546 adet traktör bulunduğu belirtilmektedir. Buna karşın eski tarım aletlerinden olan Karasaban ve hayvan pulluğu sadece 90 adet kalmıştır. Hergeçen gün Traktör, Harman makinası, Anız pulluğu, gibi Traktör ve ekipmanlarının kullanımı yaygınlaşırken; her geçen gün insan ve hayvan gücüne dayalı tarım yöntemleri terk edilmektedir (Tablo:61).

Foto:34. Gürü'nün Kuzeyinde Sivas-Gürün Karayolunun Batısında Yer Alan Önemli Tarım Arazilerinin Bulunduğu Reşadiye Düzlüğü'nden Bir Görünüm

Tablo:59. Gürün İlçesinde Ekim ve Dikim Alanları (2000).

Ürün Cinsi	Ekilen Miktar (Hektar)
Buğday	8000
Arpa	1100
Çavdar	850
Yulaf	50
Kırmızı Mercimek	3
Yeşil Mercimek	4
Domates	65
Fasulye	60
Hıyar	40
Patates	35
Ispanak	4
Soğan	5
Yonca	60
Nohut	750
Kayısı	365
Armut	8
Ayva	6
Elma	450
Zerdali	250
Toplam	12105

Gürün İlçe Ziraat Müdürlüğü Verileri (2000)

Tablo:60. Gürün İlçesinde Meyve Ağacı Adetleri (2000)

Ağacın Cinsi	Adedi
Kayısı	121000
Zerdali	70000
Elma	115000
Armut	1700
Ayva	400
Erik	3000
Kiraz	2000
Şeftali	1000
Ceviz	4800
Dut	2000
Vişne	1500
TOPLAM	322400

Gürün İlçe Ziraat Müdürlüğü Verileri (2000)

Tablo:61. Gürün İlçesinde Traktör Ve Tarım Araçları Adetleri (2000)

Araçlar	Adet
Traktör	546
Karasaban	20
Hayvan pulluğu	70
Kulaklı traktör pulluğu	650
Ark traktör pulluğu	25
Diskli pulluk	65
Diskli anız pulluğu	530
Kültivetör	480
Merdane	25
Diskli ve diğer tırmıklar	90
Ot tırnığı	180
Tahıl mibzeri	210
Kombine tahıl mibzeri	80
Orak makinası	210
Harman makinası	402
Döven	25
Çayır biçme makinası	35
Sırt pulverizatörü	250
Kuyruk milinden hareketli pulverizatör	150
TOPLAM	4043

Gürün İlçe Ziraat Müdürlüğü Verileri (2000)

3.2.1. Tahıllar

Araştırma alanında en fazla tarımı yapılan ürünün buğday olduğunu yukarıda belirtmiştik. çalışma sahasının tarım arazisinin yaklaşık 2/4'ü buğday üretimine ayrılmıştır. Buğday, daha çok kıraç alanlara ekilmektedir. Sulanmayan bu alanlarda tarımı yapılan buğdayın verimi oldukça düşüktür (1/7 – 1/10). Dolayısıyla gelir düzeyi de azdır. Ancak şunu da belirtmek gerekir ki halkın temel besin maddesi olması sebebiyle vazgeçilmez bir ürün olma niteliğini de taşımaktadır. İnceleme alanında sulu arazilerin az olması buğday ekim alanlarında bu sahaları da daraltmıştır. Ancak ekilen sulu arazilerde buğday verimi susuz arazilere göre iki kat daha fazladır.

Tez sahamızın tamamında buğday ekimi yapıldığı ve çok geniş tarım alanlarına sahip olan köylerde daha da yoğunlaştığı dikkati çeker. Ancak birbirlerine komşu olan Yeşildere Köyü'nde tarım arazisinin %80'i buğday ekimine ayrılmışken vadi tabanında yer alan Sarıca Köyü'nde bu oranın %30'lara kadar düştüğü görülmektedir (Tablo:62).

İnceleme alanında bulunan her yerleşmede buğday üretimi en fazla yer tutmaktadır. En çok buğday üretimi yapılan yerleşmelere baktığımızda; Ayvalı,

Eskihamal, Başören, Bahçeçi, Yazıyurdu, Tepecik, Erdoğan, dürmepınar, Böğrüdelik, Camiliyurt, Çevirme, Ağaçı, Karadoruk Köyleridir. Bu köylerin dışında kalan yerleşmelerde bir birlerine yakın değerler gösteren oranda buğday üretiminin yapıldığı belirtilmektedir (Tablo:62).

3.2.2. Baklagiller

Çalışma alanında baklagillerden nohut ve az bir sahada ise fasülye ekimi yapılmaktadır. Gürün ve çevresinde nohut üretimi oldukça fazladır. Fasülye bitkisinin sahamızda az ekilmesinin temel sebebi fasülyenin sulamaya ihtiyaç duymasındır. Bu bitki bilhassa Sarıca, Suçatı, Sularbaşı gibi sulanabilen vadi tabanındaki tarım arazilerinde yaygınlık göstermektedir. Buğday ve diğer tahıl ürünlerine göre oldukça fazla gelir sağlayan bu ürünlerin sulama imkanı olmamasından dolayı gelişme şansları yoktur.

Araştırma alanındaki baklagillerden bir diğeri olan nohutun ekim alanı oldukça yaygındır. Nohutun ekim alanları buğdayın münavebe sahalarıdır. Bir yıl buğday ekilen tarlaya genellikle ikinci yıl nohut ekilmektedir. Nohut ekim sahaları, susuz tarım alanlarından oluşmaktadır. Dolayısıyla verim de düşüktür. İnceleme alanında fasülye sadece 4 ton üretilmekte, Sarıca, Sularbaşı, Suçatı kasabası ve Akdere köylerinde yetiştirilmektedir (1-7 , 1-10). (Tablo:62).

3.2.3. Sebzeler

Tez alanında birçok sebze yetiştirilmektedir. Ancak çalışma sahamızın sınırlı alanlarında sebzeçilik yapılmaktadır. Domates, biber, salatalık gibi sebzeler küçük boyutta olan tarlalarda ekilmektedir. Sulanabilen arazilerde daha çok ihtiyaca yönelik sebzeçilik yapılmaktadır. İnceleme alanında sulama imkanı kısıtlı olduğundan vadi tabanındaki ve akarsu boylarındaki yerleşmelerde sebze tarımı yapılmaktadır. Sebze tarımının yaygın olarak yapıldığı yerleşmeler ise; Vadi tabanında ve akarsu boylarında ki. Sarıca, Suçatı Kasabası, Bahçeçi, Sularbaşı köylerdedir (Tablo:62).

3.2.4. Yem Bitkileri

İnceleme alanımızın hayvancılık bakımından önemli potansiyel arz ettiğini daha önce vurgulamıştık. Buna bağlı olarak İnceleme alanında yonca, fiğ, yulaf gibi yem

bitkilerinin üretimi bulunmaktadır. Bu ürünlerden fiğ ve yulaf susuz tarım alanlarında yetiştirilirken yonca ve çayırlar ise sulanan alanlarda yaygınlık göstermektedir. Çalışma alanında ortalama yükseltinin fazla olması ve ortalama sıcaklıkların düşük olmasından dolayı bu ürünlerde istenildiği gibi verim alınamamaktadır. Çalışma alanında ahır hayvancılığı fazla gelişmemiş olduğundan yem bitkileri üretimi de buna bağlı olarak istenilen gelişmeyi gösterememiştir (Tablo:62).

Çalışma alanın'da yem bitkilerinden olan arpa tarımı; her yerleşmede değişik oranada yapılmaktadır. İnceleme alanın'da Sarıca, ayvalı, Eskihamal, Yazıyurdu, Tepecik, Bahçeçi köylerinde arpa üretimi diğer yerleşmelere oranla daha fazladır. En az arpa üretimi yapılan yerleşmeler ise; Kızılburun, Konakpınar, Kılıçdoğan, Mağara, Karaören ve Beypınar köyleridir (Tablo:62).

3.2.5. Bahçe Tarımı

Sahamızda eskiden beri çok yaygın olmamakla birlikte bazı meyvelerin üretimi yapılmaktadır. Yapılan meyve üretiminin çok azı pazara yönelik olurken burada üretilen meyvelerin büyük bir kısmı ancak üreticilerin kendi ihtiyacına yetecek düzeydedir. araştırma alanında en çok elma ağaçları bulunurken ikinci sırada kayısı ağaçları gelmektedir. Tez alanımız kendine has kokulu bir elma türüyle de tanınmaktadır. Kayısı ve elma dışında şeftali, vişne, dut, ceviz gibi meyveler de yetiştirilmektedir. Yukarıda bahsettiğimiz meyve bahçeleri daha çok vadi tabanlarında akarsu boylarında yer almaktadır. Bu nedenle bahçelerin büyük çoğunluğu Gürün vadisi, Şuğul Vadisi, Suçatı Vadisi, Sarıca, Tepecik, Ayvalı, Sularbaşı yerleşmelerinde yoğunluk kazanmıştır (Tablo:62).

Tablo:62. Gürün'de Yetiştirilen Tarım Ürünlerin Köylere Dağılımı (Ton)

Köy Adları	Buğday	Arpa	Fasulye	Nohut	Mercimek	Kayısı	Elma
Ağaçlı	380	75					
Akdere	362	120	0,5			4	12
Akpınar	225	152					
Ayvah	680	200		25	2	20	5
Bahçeici	510	175				2	
Başören	670	190					
Beypınarı	280	58					
Böğürdelik	575	69					
Camiliyurt	385	72					
Çevirme	392	92					
Dayakpınar	320	81					
Deveçayırı	365	65					
Dürmepınar	295	95					
Erdoğan	300	49					
Eskibektaşlı	205	100					
Eskihamal	670	200				15	35
Gerdekmağara	180	85					
Güldede	150	80					
Güllübucak	185	125					
Güneş	100	90					
Hüyükliyurt	615	186					
Karadoluk	280	120		15	3	20	
Karahisar	180	90					
Karakuyu	180	75					
Karaören	190	45					
Kaşköy	185	65					
Kavak	190	67					
Kılıçdoğan	105	40					
Kervan mağara	175	41					
Kızılburun	120	24					
Konakpınar	175	50					
Koyunlu	180	65					
Külahlı	195	96				5	20
Osmandede	175	92					
Reşadiye	165	60					
Sarıca	390	300	2			250	400
Sularbaşı	155	85	1			80	50
Tepecik	530	172		35	4	100	220
Yazyurdu(BM)	680	250					
Yelken	225	88					
Yenibektaşlı	190	45					
Yeşildere	145	75			1	18	40
Yukarısazcağız	355	75				5	30
Yuva	180	120		18		4	15
Suçatı	160	105	0,5			85	280
TOPLAM	13349	4604	4	93	10	618	1107

Gürün İlçe Kaymakamlık ve Ziraat Müdürlüğü Verileri (2000)

3.3. HAYVANCILIK

İnceleme alanında daha önce de bahsettiğimiz üzere hayvancılık faaliyetleri tarımla birlikte önemli bir yere sahiptir. Önceki yıllara göre hayvancılıkta bir gerileme söz konusu olsa da yine vazgeçilmeyen bir ekonomik faaliyet durumundadır. Çünkü tarımda istenilen verimin alınamaması ikinci faaliyet kolu olarak hayvancılığın yapılmasını zorunlu kılmaktadır. Tarımla geçimini sağlayamayan çiftçiler hayvancılığı ek bir uğraş olarak yapmaktadırlar. Ancak bazı yerleşmelerde tarım arazilerinin sınırlı olması buralarda hayvancılığın birinci ekonomik faaliyet kolu olarak ön plana çıkmasına neden olmaktadır. Bu köylere; Yazıyurdu, Koyunlu, Konakpınar, Kaynarca köylerini örnek olarak verebiliriz. İnceleme alanımızın büyük kesiminde küçükbaş hayvancılık yaygınken vadi tabanlarında ve akarsu boylarındaki yerleşmelerde büyükbaş hayvancılık önemli bir yer tutmaktadır.

3.3.1. Büyükbaş Hayvancılık

Büyükbaş hayvancılık özellikle Gürün Havzası ve Suçatı Ovası çevresinde yaygınlık gösterir. Çalışma alanındaki toplam inek sayısı 10620 olup toplam hayvan sayısı içerisinde ancak %8'e karşılık gelmektedir. Bu oran küçükbaş hayvancılığa oranla çok düşüktür. Büyük baş hayvancılık ; Gürün Havzası, Sarıca, Eskihamal, Yeşildere, Suçatı kasabası çevresinde yer alan daha çok bahçecilikle uğraşan köylerde bulunmaktadır. Bunun sebebi, bu sahalarda hayvanların beslenmesinde kullanılacak bol miktarda yem bitkisinin bulunmasıdır. Bu alanlarda bakılan inekler daha çok ihtiyaca yönelik olduğundan hayvansal ürünler önemli bir yere sahip değildir. Çalışma alanında büyükbaş hayvancılığın ırk ıslahı için İlçe Tarım Müdürlüğü suni tohumlama yapmaktadır.

Gürün'de büyükbaş hayvan grubundan; katır, merkep, öküz ve at gibi yük ve taşıt hayvanlarında geçmiş yıllara göre çok önemli bir azalma söz konusudur. Tarımda makinalaşma ile öküz sayısı her geçen gün azalarak yok olma noktasına gelmiştir. Yine yük hayvanlarından at ve katır sayısı yok denecek kadar azdır. Fakat eşek kullanımı at ve katıra oranla biraz daha yaygındır (Tablo:63-64)

Tablo:63. Gürün İlçesindeki Büyükbaş Hayvan Sayıları

Yıllar	Sığır	Manda	Toplam
1900	523		523
1933	7249	108	7357
1972	18395	28	18423
1973	18395	28	18423
1984	9809		9809
1989	11435		11435
1992	11175		11175
1993	11273		11273
1996	20800		20800
1997	17925		17925
1998	16817		16817
1999	15123		15123
2000	12541		12541
2001	10604		10604
2002	8097		8097

Gürün İlçe Kaymakamlığı, Arazi Anket Sonuçları ve İlçe Ziraat Müdürlüğü Verileri (2000)

Foto:35. Hayvancılığın Yoğun Olduğu Yazıyurdu Köyü'nde Bulunan Hayvan Ahırlarından Bir Görünüm

Tablo:64. Gürün İlçesindeki Yük Hayvanı Adetleri (2002)

Yıllar	At Sayısı	Eşek Sayısı	Katır Sayısı	Toplam
1972	726	5414	75	6215
1973	726	5465	62	6253
1984	544	2618	45	3207
1992	214	1910	38	2162
1993	218	1850	24	2092
1994	202	1608	17	1827
1995	186	1416	18	1620
1996	500	1000	10	1510
1997	421	852	8	1282
1998	382	765	8	1155
1999	284	650	7	941
2000	166	502	5	673
2001	123	495	9	627
2002	96	455	7	558

Arazi Anket Sonuçları ve Gürün İlçe Ziraat Müdürlüğü Verileri (2002)

3.3.2. Küçükbaş Hayvancılık

Ülkemiz toplam küçük ve büyükbaş hayvan sayısının 0,27'sine sahip olan inceleme alanında hayvanların türlere göre dağılımında yurdumuzdan farklı özelliklerle karşımıza çıkmaktadır. Çalışma sahasında toplam hayvan sayısının %89'unu küçük baş hayvanlar teşkil ederken, bu gurup yurdumuzda daha düşük bir oran teşkil etmektedir (%83). Küçük ve büyükbaş hayvan varlığı bakımından nispeten dengeli bir dağılıma sahip olan araştırma sahamıza göre yurdumuzda küçükbaş hayvan oranının daha düşük olması, Türkiye'nin fiziksel potansiyeliyle ilgilidir. Aynı zamanda inceleme alanında küçükbaş hayvancılığın ülke ortalamasının üzerinde çıkması (Tablo:65) da tez alanının fiziki coğrafyasıyla ilgilidir.

Tablo:65. Gürün ve Türkiye Geneli Küçükbaş Hayvan Sayıları ve Oranları (2000)

	Toplam Hayvan Sayısı	Toplam Küçükbaş Hayvan Sayısı	Oran (%)	Toplam Büyükbaş Hayvan Sayısı	Oran (%)
TEZ SAHASI	71285	62630	87,8	8655	12,3
TÜRKİYE	62357642	55709568	83	10648074	17

Yurdumuzun büyük bir bölümünde hüküm süren yarı kurak bir iklimin ve bunun ürünü olan kısa boylu kısa ömürlü bitki örtüsünün yaygınlığı, bunun yanında yamaçlar ile fazla eğimli dağlık sahaların cılız çalılardan oluşan bitki örtüsü ile kaplı olması Çalışma alanında yukarıda saydığımız faktörlere bağlı olarak koyun ve kıl keçisi beslenmesini zorunlu kılmıştır. Tez sahamız ile yurdumuz geneli arasında çok büyük

farkların bulunmayışı Türkiye geneli ve inceleme alanımızın fiziksel potansiyel bakımından birbirlerine büyük ölçüde benzeştiğini göstermektedir. Tez sahasında koyun ve keçi varlığı bakımından ilk göze çarpan, her köyde koyun türünün yüksek oranda beslenmesidir. Hayvancılık konusunda bahsedeceğimiz bir husus da, küçük baş hayvan türlerinin çalışma sahamızın hemen hemen her yerleşmesine dağılmış olmasıdır. Küçükbaş hayvancılığın yoğun olduğu yerleşmelere bakacak olursak bunlar; Beypınar, Başören, İncesu, Davulhüyük, Camiliyurt, Eskihamal, Eskibektaşlı, Kızılören, Tepecik, Kızılburun, Gelloş (Koyunlu), Güneş, Göbekören, Kavak, Sarıca, Yazıyurdu, Yolgeçen, köyleridir. Enaz küçük baş hayvancılığın yapıldığı yerleşmeler ise; Yaylacık, Külahlı, Karahisar, Akpınar, Güllübucak, Kılıçdoğan, Kaynarca, Karakuyu, Dürmepınar köyleridir. Diğer yerleşmeler'de ise 200- 1900 arasında değişen adetlerde küçük baş hayvan varlığı bulunmaktadır (Tablo:66).

İnceleme alanında küçükbaş hayvan olarak genellikle karaman ırkı koyunlar ile kangal ırkı diye adlandırılan koyun türü yaygın olarak bulunmaktadır. Buna karşılık kıl keçisi çok sınırlı sayıda yetiştirilmektedir. En fazla koyun besleyen köyler, Beypınar, Başören, Böğrüdilik, Osmandede, Karadoruk, İncesu, Davulhüyük, Camiliyurt, Eskihamal, Kızılören, Tepecik, Kızılburun, Gelloş (Koyunlu), Güneş, Göbekören, Kavak, Sarıca, Yazıyurdu ve Yolgeçen yerleşmeleridir. İnceleme alanında küçükbaş hayvan sayısında da eskiye oranla bir gerileme söz konusudur. Bunun başlıca nedeni ise hayvancılığın son yıllarda fazla gelir getirmemesi ve çalışma alanında önemli ölçüde görülen göç olaylarıdır. Göçün fazla yaşanmadığı ve tarım imkanlarının sınırlı olduğu Yazıyurdu (4100), Koyunlu (2500), Tepecik (6000) ve Yolgeçen (3200) gibi köylerde küçükbaş hayvan sayısı diğer köylere oranla oldukça fazladır.

Tablo:66. Gürtün İlçesindeki Köylerde Büyükbaş ve Küçükbaş Hayvanların Mevcudu (2002)

Yerleşmeler	Büyükbaş	Küçükbaş
Akdere	57	450
Ağaçlı	15	220
Akpınar	75	175
Ayvallı	417	1280
Bağlıca	107	280
Bahçeici	14	-
Başören	124	2100
Beypınarı	512	2600
Bozhüyük	50	250
Böğürdelik	92	700
Camiliyurt	78	250
Çevirme	13	-
Çiçekliyurt	53	1200
Davulhüyük	228	2900
Dayakpınar	68	300
Deveçayırı	48	-
Dürmeçinar	9	200
Erdoğan	356	-
Eskibektaşlı	106	700
Eskihamal	306	1000
Göbekören	222	2400
Gökçeyazı	134	750
Güldede	43	500
Güllübuca	42	200
Güneş	138	2900
Hüyüküyurt	111	600
İncesu	232	2500
Kalederesi	67	450
Karadoluk	351	1450
Karahisar	12	100
Karakuyu	83	150
Karaören	64	250
Karapınar	54	900
Kaşköy	33	850
Kavak	171	3800
Kayalar	71	450
Kaynarca	73	200
Kılıçdoğan	94	200
Kındıralık	45	750
Kızılburun	110	1100
Kızılören	112	2800
Kızılpinar	91	650
Konakpınar Bm	125	500
Koyunlu	102	2500
Kölahlı	96	150
Kürkçü	59	200
Osmandede	78	500
Mağara	123	225
Reşadiye	5	250
Sarca	250	1200
Sularbaşı	146	450
Tepecik	170	6000
Yaylacık	62	75
Yazyurdu(BM)	228	4100
Yelken	47	300
Yenibektaşlı	83	1200
Yeşildere	271	300
Yılanhüyük	169	450
Yolgeçen	447	3200
Yukarısazcağız	228	950
Yuva	131	500
Suçatı Kasabası	196	425
Toplam	8097	62630

Kaynak:Gürtün İlçe Kaymakamlığı, Arazi Anket Sonuçları ve İlçe Ziraat Müdürlüğü Verileri (2002)

Araştırma alanımızdaki 11 köyün geçim kaynağı sıralamasında hayvancılık birinci sıradadır (Tablo:67). Bu köylerde tarım ikinci sıraya düşmektedir. Ancak inceleme alanımızın %70'inde tarım birinci sırada gelirken hayvancılık faaliyeti bu alanlarda ikinci sırada yer almaktadır. Gerek büyükbaş gerek küçükbaş hayvan olsun üreticilerin amacı süt üretimidir. Çalışma alanında elde edilen süt mandra bulunmamasından dolayı çiftçiler tarafından değerlendirilerek ev sanayi de denilen faaliyetlerle peynir ve tereyağı haline dönüştürülerek satılmaktadır. Ayrıca küçükbaş hayvancılığından elde edilen ikinci bir gelir ise yün ticaretidir. İnceleme alanında küçükbaş hayvanların özellikle erkek olanları yılın önemli bir bölümünde meralarda otlatılarak yetiştirilir ve daha sonra kapalı ahırlarda beslenerek kurbanlık olarak pazarlanır.

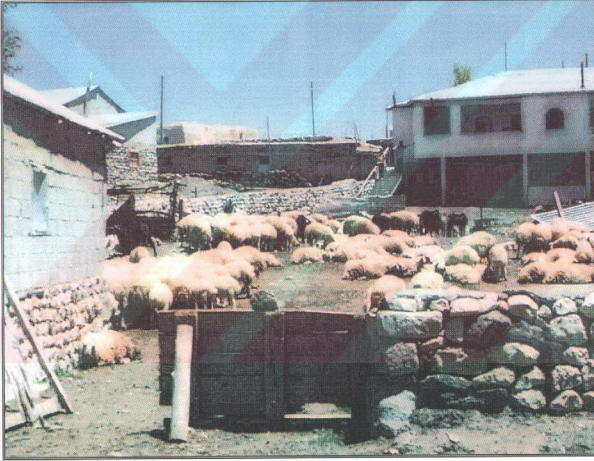

Foto:36. Küçükbaş Hayvancılığın Yoğun Olarak Yapıldığı Yerleşmelerden Koyunlu Köyü'ndeki Küçükbaş Hayvan Varlığından Bir Görünüm

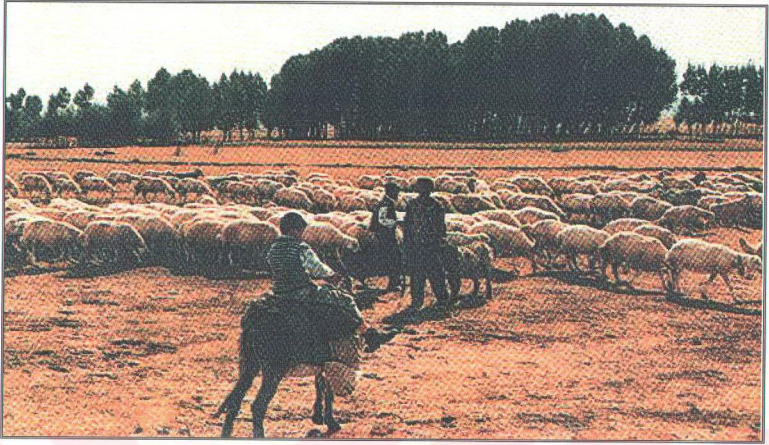

Foto:37. Küçükbaş Hayvancılığın Yoğun Olarak Yapıldığı Yerleşmelerden Sarıca Köyü'ndeki Küçükbaş Hayvan Varlığından Bir Görünüm

Tablo:67. Gürün'deki Küçükbaş Hayvan Varlığının Yıllara Göre Gelişimi (1972-2000)

Yıllar	Koyun	Keçi	Toplam
1972	139514	17932	157446
1973	189519	17932	207451
1984	137662	7030	144692
1989	164100	5493	169593
1992	118500	4150	122650
1993	122650	395	122650
1994	187961	4000	191961
1995	161113	3016	164129
1996	142298	2682	144980
1997	121306	2445	123757
1998	109875	2074	111949
1999	100795	1716	102511
2000	89716	1413	91129
2001	79328	1118	80446
2002	61545	1085	62630

Kaynak:Gürün İlçe Kaymakamlığı, Arazi Anket Sonuçları ve İlçe Ziraat Müdürlüğü Verileri

Foto:38. Çalışma alanında Her Geçen Gün Azalmakta Olan El Sanatlarımızdan Kilimcilığe Bir Örnek

3.3.3. Kümes Hayvancılığı

Gürün'de kümes hayvancılığına dayalı ticari anlamda herhangi bir çiftlik bulunmamaktadır. Özellikle kır yerleşmelerinde her ailenin kendi ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde 10-15 arası kümes hayvanı bulunmaktadır. Bu kümes hayvanlarından elde edilen yumurtalar ihtiyaç fazlası olursa çevredeki yerleşmelerde tüketilmektedir. Bazı ailelerde kaz ve ördek gibi kümes hayvanları da az oranda görülmektedir. Kümes hayvanlarının tamamına yakını tavuklar oluşturmaktadır. Çok sınırlı sayıda hindi yetiştiriciliği de vardır

3.3.4. Arıcılık

Çalışma alanında çok eskilerden beri arıcılık faaliyetleri yapılmaktadır. Modern kovanlar dediğimiz kovanlarla arıcılık son yıllarda artış göstermiştir. Ancak arıcılıkla uğraşan kişi sayısı çok fazla değildir. Araştırma alanımızda bulunan 61 köyde, arıcılık faaliyetleriyle ticari olarak uğraşan 35-40 kişi bulunmaktadır. Modern kovanlar dediğimiz kovan sayısı ise toplam 62000 civarındadır. (Foto: 39)

İnceleme sahasında arıcılıkla uğraşanlar özellikle su kaynaklarının yakınlarında Ziyaret Tepesi'nin eteklerinde yoğunlaşmışlardır. Bu sahalarda çiçek açma dönemleri, yükseltiye bağlı olarak 4-5 ay boyunca yararlanılabilecek bir ortam oluşturmaktadır.

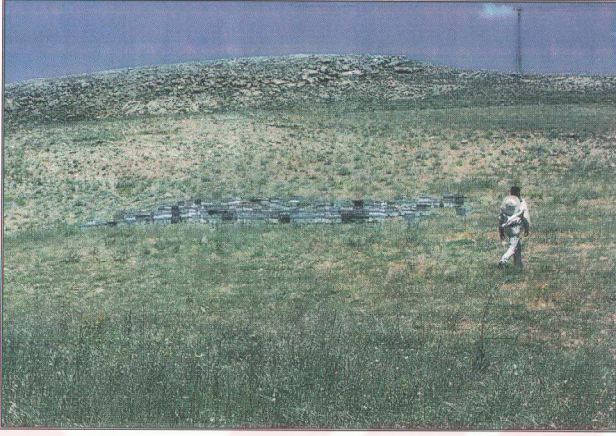

Foto:39. Mazıkıran Geçidi Mevkiinde Yapılmakta Olan Arıcılık Faaliyetlerinden Bir Görüntüm

3.3.5. Balıkçılık

Güründe dördüncüsü yapılan Alabalık festivali sayesinde Gürün'de Alabalık üretimi tüm Türkiye'ye duyurulmaya ve tanıtılmaya çalışılmaktadır. Türkiye'nin Değişik yerlerinde Yaşayan Gürünlüler festivale katılarak Gelişmekte olan Bu ekonomik faaliyet kolunun tanıtılmasına katkı sağlamaktadırlar.

Doğal su kaynakları üzerinde bulunan Gürün'de 10 yıl kadar önce ilk çalışma Antalya Su Ürünleri Araştırma Enstitüsü'nün yardımı ile yapılarak bu yolda önemli adım atıldığı belirtilmektedir. İşte bu tesisten sonra, alabalığın Gürün ilçesinde yetişeceğini gören Gürünlüler harekete geçerek bu sayıyı 55'e kadar çıkarmışlardır. İlçe'de sayıları hergeçen gün artan alabalık tesislerinde şu anda üç ayrı dalda üretim yapıldığı belirtilmektedir. Bunlar anaç, yavru ve yetişkin alabalık üretimi. Yurt içinde bir çok ile alabalık pazarlayan Gürün'de dış Ülkelere açılmanın yolları da aranmaktadır.

Büyük tesislerin yıllık üretim kapasitesinin 150 tona ulaştığı Gürün'de iç piyasaya da büyük ölçüde balık veriliyor. Oksijen tüpü ile geliştirilmiş büyük tanklar içerisinde alabalıkların yavruları Türkiye'nin her tarafına gönderiliyor. Kilosu 3.500.000 liradan satılan Gürün Alabalığı doğal sularda yetiştirildiği için de tercih edildiği belirtilmektedir. (Foto:40,41)

Foto:40. Sularbaşı Köyü'nde Toprak ve Beton Havuzlarda Yapılan Alabalık Yetiştiriciliğinden Bir Görünüm

Foto:41. Sularbaşı Köyü'nde Toprak ve Beton Havuzlarda Yapılan Alabalık Yetiştiriciliğinden Bir Görünüm

İnceleme alanındaki kırsal yerleşmelerdeki ekonomik faaliyet kollarına baktığımızda Akdere, Akpınar, Ayvalı, Bağılçay, Bahçeçi, Bozhüyük, Camiliyurt, Çevirme, Çiçekliyurt, Davulhüyük, Dayakpınar, Deveçayırı, Dürmepınar, Erdoğan, Eskihamal, Göbekören, Gökçeyazı, Güldede, Güllübucak, Hüyükliyurt, İncesu, Kalederesi, Karadoruk, Karahisar, Karakuyu, Karaören, Kaşköy, Kayalar, Kaynarca,

Kılıçdoğan, Kızılburun, Kızılören, Kızılıpınar, Konakpınar, Külahlı, Kürkçü, Reşadiye, Sarıca, Sularbaşı, Tepecik, Yaylacık, Yelken, Yenibektaşlı, Yeşildere, Yılanhüyük, Yolgeçen, Yukarısazcağız, Yuva köyleri ve Suçatı kasabasında birinci ekonomik faaliyet kolu olarak tarım yer alırken, bu yerleşmelerde ikinci ekonomik faaliyet kolu olarak hayvancılık gelmektedir. Hüyükliuyurt ve Akpınar köylerinde el sanatlarına bağlı olarak halı ve kilim dokumacılığı diğer ekonomik faaliyet kolları olarak gelişmiştir.

Başören, Beypınarı, Böğrüdilik, Eskibektaşlı, Güneş, Karapınar, Kavak, Koyunlu, Osmandede ve Yazıyurdu köylerinde birinci ekonomik faaliyet kolu olarak hayvancılık gelirken, tarım ikinci ekonomik faaliyet kolu olarak yer almaktadır. Kındıralık köyünde halıcılık ikinci ekonomik faaliyet kolu olarak yapılmakta bu köyde tarım diğer ekonomik faaliyet kolu olarak gelmektedir.

Yazıyurdu köyünde ise hayvancılık ilk sırada, tarım ikinci sırada ve diğer ekonomik faaliyet kollarından olan halıcılık ise üçüncü sırada yer almaktadır. Yeşildere ve Suçatı köylerinde diğer ekonomik faaliyet kollarından olan sebzeçilik tarım ve hayvancılıktan sonra yer almaktadır. Sarıca köyünde ise tarım ve hayvancılıktan sonra diğer ekonomik faaliyet kollarından olan meyvecilik gelişmiştir. Sularbaşı köyünde tarım birinci ekonomik faaliyet kolunu oluştururken hayvancılık ikinci sırada gelmekte, üçüncü sırada ise karstik kaynaklara bağlı olarak gelişen alabalık yetiştiriciliği yer almaktadır (Tablo 68).

Tablo:68. Gürün'e Bağlı Köylerin Ekonomik Faaliyet Kolları (2002)

Köy Adları	1.Ekonomik Faal. Kol.	2.Ekonomik Faal. Kol.	Diğer
Ağaçlı	Meyvecilik	Tarım	Hayvancılık
Akdere	Tarım	Hayvancılık	
Akpınar	Tarım	Hayvancılık	Halıcılık
Ayvalı	Tarım	Hayvancılık	
Bağlıçay	Tarım	Hayvancılık	
Bahçeçi	Tarım	Hayvancılık	
Başören	Hayvancılık	Tarım	Halıcılık
Beypınarı	Hayvancılık	Tarım	
Bozhtüyük	Tarım	Hayvancılık	
Böğrüdilik	Hayvancılık	Hayvancılık	
Camiliyurt	Tarım	Tarım	
Çevirme	Tarım	Hayvancılık	
Çiçekliuyurt	Tarım	Hayvancılık	
Davulhüyük	Tarım	Hayvancılık	
Dayakpınar	Tarım	Hayvancılık	
Deveçayırı	Tarım	Hayvancılık	

Dürmeşinar	Tarım	Hayvancılık	
Erdoğan	Tarım	Hayvancılık	
Eskibektaşlı	Hayvancılık	Tarım	
Eskihamal	Tarım	Hayvancılık	
Göbekören	Tarım	Hayvancılık	
Gökçeyazı	Tarım	Hayvancılık	
Güldede	Tarım	Hayvancılık	
Güllübucak	Tarım	Hayvancılık	
Güneş	Hayvancılık	Tarım	
Hüyükliyurt	Tarım	Hayvancılık	Halicilik
İncesu	Tarım	Hayvancılık	
Kalederesi	Tarım	Hayvancılık	
Karadoluk	Tarım	Hayvancılık	
Karahisar	Tarım	Hayvancılık	
Karakuyu	Tarım	Hayvancılık	
Karaören	Tarım	Hayvancılık	
Karapınar	Hayvancılık	Tarım	
Kaşköy	Tarım	Hayvancılık	
Kavak	Hayvancılık	Tarım	Arıcılık
Kayalar	Tarım	Hayvancılık	
Kaynarca	Tarım	Hayvancılık	
Kılıçdoğan	Tarım	Hayvancılık	
Kındıralık	Hayvancılık	Halicilik	Tarım
Kızılburun	Tarım	Hayvancılık	
Kızılören	Tarım	Hayvancılık	
Kızılpinar	Tarım	Hayvancılık	
Konakpınar	Tarım	Hayvancılık	
Koyunlu	Hayvancılık	Tarım	
Külahlı	Tarım	Hayvancılık	
Kürkçü	Tarım	Hayvancılık	
Osmandede	Hayvancılık	Tarım	
Reşadiye	Tarım	Hayvancılık	
Sarıca	Tarım	Hayvancılık	Meyvecilik
Suçatı	Tarım	Meyvecilik	Hayvancılık
Sularbaşı	Tarım	Hayvancılık	Alabalık yetiştiriciliği
Tepecik	Tarım	Hayvancılık	Meyvecilik
Yaylacık	Tarım	Hayvancılık	
Yazyurdu	Hayvancılık	Tarım	Halicilik
Yelken	Tarım	Hayvancılık	
Yenibektaşlı	Tarım	Hayvancılık	
Yeşildere	Tarım	Hayvancılık	Sebzecilik
Yılanhüyük	Tarım	Hayvancılık	
Yolgeçen	Tarım	Hayvancılık	
Yukarısazcağız	Tarım	Hayvancılık	
Yuva	Tarım	Hayvancılık	

Kaynak:Gürün İlçe Kaymakamlığı, Arazi Anket Sonuçları ve İlçe Ziraat Müdürlüğü Verileri (2002)

3.4. ULAŞIM

Bir yerleşmenin ekonomik olarak kuvvetli olabilmesi ve gelişebilmesi için, ulaşım yollarıyla çevre şehirlere bağlı olması ve ulaşımın kolay kurabilmesi gerekir. Ulaşım yönüyle geniş imkanlara sahip bölgeler ile ulaşım kapasiteleri daha sınırlı olan yerler arasında ekonomik yönden büyük farklılıklar olduğu kaçınılmazdır. Gürün'ün'de karayolu ulaşımı gelişmiştir. İlçe Kayseri-Malatya karayolu yolu üzerinde kurulmuştur. Karayolunun ilçe sınırı içerisindeki uzunluğu 67 km'dir. Bu yol yoğun kullanılan güzergahta olduğundan asfalt ve bakımlıdır. Bu güzergahta rakımın yüksek olması (Mazıkıran Geçidi 1770) görülen karasal iklime bağlı olarak düşen yağışların kar şeklinde olması nedeniyle, kış aylarında zaman zaman kısa süreli de olsa yol kapanmalarına neden olmaktadır.

İlçe, Selçuklular ve Osmanlılar zamanında Halep'ten başlayarak İstanbul'a ulaşan kervan yolunun üzerinde olması nedeniyle ticaret ve endüstri yönüyle büyük gelişmeler göstermiştir. Günümüzde de doğu-batı arasında yapılan ulaşım ağında köprü durumundadır. Bu özelliği itibariyle ulaşım Gürün ekonomisinin temel direklerinden birini oluşturur. Doğu-batı ulaşımını sağlayan ve Gürün'den geçen bu yol üzerinde bir çok tesisler kurulmuştur. Bu tesislerde 173 kişi çalışmaktadır (Tablo:69). Bu da 173 ailenin geçimi demektir. Ayrıca ilçedeki ticaret alanlarında yolcuların alış-veriş yapmaları nedeniyle tesislerde çalışanların dışındaki ilçe halkı da bu ulaşım yolundan büyük gelirler elde etmektedirler. Gürün tesislerine 24 saat içerisinde yaklaşık 300 araç uğramaktadır. Bu araçları ağırlayan tesisler şunlardır:

Tablo:69. Çalışma Alanındaki Ulaşım Tesisleri ve Çalışanların Sayıları (2000)

Ulaşım tesisleri	Çalışan personel sayıları
Velioğlu dinlenme tesisi	54
Aktaş dinlenme tesisi	52
İmamoğlu dinlenme tesisi	12
Gölpınar dinlenme tesisi	26
Kamyoncu tesisleri	Çalışan personel sayıları
Çardak dinlenme tesisi	12
Opet dinlenme tesisi	8
Bizim petrol dinlenme tesisi	9
TOPLAM	173

Kaynak: Arazi Anket Sonuçları

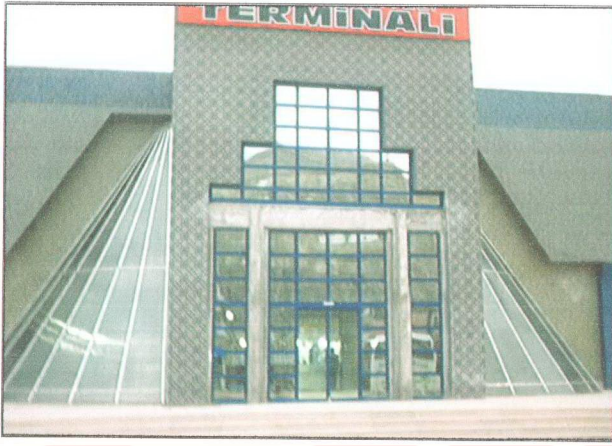

Foto: 42. Çalışma alanında Ulaşım Fonksiyonlarına Bağlı Olarak Oluşan Şehirlerarası Otobüs Terminalinden Bir Görünüm

3.5. MADENCİLİK

Tez alanımız Gürün ilçesindeki maden varlıklarına baktığımızda ilçe ekonomisine önemli katkı sağlayamayacak düzeyde olduğu görülür. Gürün'de sadece Otlukilise (Gökçeyazı) demir madenleri faal durumdadır. Otlukilise demir madeni yatakları Konakpınar bucağına bağlı ve Gürün'ün kuzeyinde 28,5 km'lik bir mesafede bulunmaktadır. Otlukilise demir madeni yataklarından çıkarılan cevher, demiryolu bağlantısının en yakın olduğu Kangal ilçesine bağlı Ulugüney istasyonuna taşınmaktadır. Otlukilise demir cevheri yatakları Demir Export LTD Şirketi tarafından işletilmektedir. Özel bir şirket olan Demir Export çevredeki yerleşmelerden çok işgücünü dışardan temin etmektedir. Otlukilise demir madeni rezervleri 12.665.067 ton olarak belirtilmektedir.

Gürün'ün güneydoğusunda Tepecik Köyü sınırları içerisinde bulunan demir madeni rezervi işletilmemektedir. Görünen rezerv 189.000 ton olarak belirtilmektedir. Hamalçayı Köyü'ndeki krom cevheri serpandin içinde saçınım halinde bulunmakta ve 2100 ton görünen muhtemel rezerv olduğu belirtilmektedir ancak sahada herhangi bir faaliyet görülmemektedir.

3.6. TURİZM

Her geçen gün artan dünya nüfusu ve zorlaşan çalışma şartları nedeniyle insanların yer değiştirme ve tatil yapma istekleri giderek artmaktadır. Sanayileşme hareketleri ile birlikte ortaya çıkan iş yoğunluğu, stres ve aynı zamanda zaman çokluğu, ulaşım olanaklarının çeşitliliği, yer değiştirebilmenin kolaylaşması, bireyleri, aileleri hatta grupları içinde buldukları çevrenin dışına çıkma isteğini arttırmaktadır. Bununlada sınırlı olmayıp yaşadıkları ülkelerin dışına gitmeye teşvik etmektedir. Turizm faaliyetleri Bacasız sanayi olarak tanınmlanan, ülkelerin önemli gelirleri arasında yer alan faaliyetlerdir. Turizm faaliyetleri bilindiği gibi devamlı olarak yaşanan yerin dışına çıkılarak, tüketici konumunda, dinlenme, eğlence, kültürel ve inanç çerçevesinde oluşan, seyahat ve geçici konaklama hareketleridir. Turizm faaliyetleri çok hacimli girdiler sağladığından, Ülke ekonomileri için son derece önemlidir. Dolayısıyla ülkeler turizm faaliyetlerini geliştirebilmek amacıyla, çeşitli çalışmalar ve planlamalar yapmaktadır. Dolayısıyla turizm faaliyetleri çerçevesinde son yıllarda değişik aktiviteler ortaya çıkmış ve turizm faaliyetleri oldukça çeşitlilik kazanmıştır. Talepler ölçüsünde bu çeşitlilik artarak devam etmektedir. Geçmişte gerçekleştirilen ve klasik olarak adlandırılan turizm faaliyetleri, günümüzde yerini daha çok bireysel turizme bırakmıştır.

Sahip olduğu tarihi, doğal ve kültürel özellikleriyle büyük bir turizm potansiyeline sahip olan yurdumuzda turizm faaliyetleri; daha ziyade kıyı kesimlerde, deniz, güneş ve kum üçgeni çevresinde şekillenmiş durumdadır. Ancak yukarıda belirtilen öğelerden yeteri kadar katkıyı elde edemeyen ülkelerde turizm faaliyetlerini yaygın hale getirebilmek, sürekli ve dengeli bir turizm faaliyeti yapabilmek için çeşitli arayışlar meydana gelmektedir. Kıyı kesimlerde büyük yığılma sonucu oluşan yoğun baskıyı azaltmaya yönelik alternatif seçenekler içinde, dünyada çevreye duyarlı bir bilincin artmasına da bağlı olarak doğal sahalara yönelinmesi öne sürülmüştür. Böylece kırsal turizm ve Tarihi ve kültürel turizm adı verilen bir turizm dalı gelişme şansı bulmuştur. Özellikle doğaya ve doğal olana yönelik olarak şekillenen bu turizm türü içinde de farklı kesimlere hitap eden dallar ortaya çıkmıştır. Doğa turizmi, alternatif turizm, eko-turizm ve yayla turizmi gibi çeşitli adlarla anılan ve genel olarak çevreye duyarlı karakterde olan bu turizm forumları, özellikle ülkemiz için ve ülkemiz içerisinde çalışma sahamız ve Doğu Anadolu Bölgesi için en uygun turizm dallarını

oluşturmaktadır. Kendine özgü yerleşme düzeni ve topografik çekicilikler, karstik kaynaklar, farklı kültür ve gelenekler bakımından çalışma sahamız, kırsal turizm için gelişme gösterecek sahalara arasında yer alabilir. Ancak yukarıda bahsettiğimiz bu alternatiflere rağmen İnceleme alanında turizm faaliyetleri hiçbir gelişme gösterememiştir.

Gelişen ve değişen dünya düzeninde kırsal alanda, temel iktisadi faaliyetler olan ve çalışma sahamızın da genelinde görülen tarım ve hayvancılık faaliyetleri yanında, özellikle gelişmiş ülkelerde kırsal turizm önemli bir faaliyet olma yolundadır. Diğer ülkelerde olduğu gibi ülkemizde de kırsal alanların gelişmesine yönelik ülke planlamalarına kırsal turizm de dahil edilmiş bulunmaktadır. Yukarıda kısaca temas ettiğimiz genel anlamda doğa ile içiçe olmanın esas olduğu turizm faaliyetleri içinde çok çeşitli aktiviteler yaşanmaktadır. Geleneksel kırsal aktiviteler olarak tanımlanan araç kullanma, tarihi yerleri gezme, piknik yapma, yürüyüş, doğa çalışmaları, fotoğraf çekme, manzara seyretme ve balık tutma gibi faaliyetlerin yanında kar kayağı, kar motoru, dağ bisikleti, rüzgar sörfü gibi daha birçok yeni aktiviteler yer almış bulunmaktadır (Ilbery, 1999 , s.214). Kırsal turizm bakımından pek çok faaliyetlerin yapılmasına uygun şartlar arz eden Çalışma alanında yukarıda bahsettiğimiz turizm faaliyetleri henüz teşekkül etmemiştir. Yöre halkının doğal yaşamlarının bir parçası olan ve yaz aylarında yöreye olan hareketler dışında yöre dışından ve yurt dışından tez sahamızı ziyaret eden turist yok denecek kadar azdır.

Gürün'de 50'ye yakın mağara ve Gübün (Çayboyu)'de yine aynı özellikte mağaralar mevcuttur. Bu mağaraların, yeraltı dehlizleriyle güneybatıda hakim bir tepe üzerinde burç eviyle bağlantılı olduğu ancak Jeolojik çöküntüler sebebiyle bugün 150 metre kadar gidebildiği araştırmalar sonucu ortaya çıktığı belirtilmektedir.

Gürün'ün 4 km kuzeybatısında Şuğul mevkiinde Tohma çayı vadisi görülmeye değer doğal zenginliklerdir.

Foto: 43. Gürün İlçe Merkezinin Şuğul Mahallesi Mevkiinde Tohma ayı Vadisinden Bir Görünüm

Yine Şuğul mahallesi mevkiinde 1956 yılında yapılan incelemelerde, Burç evindeki kale kalıntılarının ve Şuğul kayalıklarındaki Hitit kitabelerinin arkeolojik tetkikleri yapıldıktan sonra bunların Hitit ve Romalılar devrine ait olduğu edinilen tespitler içerisinde dir. Gürün’de Taşlı Hyk, Yılanhyk, Davulhyk gibi hykler de önemli turizm varlıkları olarak belirtilmektedir..

SONUÇ VE ÖNERİLER

İnceleme alanı olan Gürün İlçesi, idari olarak Sivas iline bağlı olup Doğu Anadolu Bölgesi'nin Yukarı Fırat Bölümünde yer alır. İlçe'nin kuzeyinde bağlı bulunduğu Sivas ilinin Kangal ilçesi; doğusunda Darende; kuzeydoğusunda Kuluncak (Malatya yönetim alanı), güneyinde Afşin-Elbistan; (Kahraman Maraş yönetim alanı), batısında Pınarbaşı ve güneybatısında ise Sarız ilçeleri (Kayseri yönetim alanı) yer alır.

Araştırma alanı genel olarak platoluk alana karşılık gelir. İnceleme alanında vadi tabanları çok az yer kaplar. İlçe'nin kuzeydoğusunda ve güneybatısında yer alan dağlık alanlar yörede yaygın olarak yapılan küçükbaş hayvancılığa dayalı olarak mera alanı olarak kullanılmaktadır. Çalışma alanımızın büyük bölümünü oluşturan plato alanları ise karstik yapıya bağlı olarak akarsuların yaygın olmamasından dolayı sade bir görünüm sergilerken akarsu kaynakları havzaları, yan kollar tarafından parçalanmış durumdadır. Gürün deki yüksek platoluk sahaların büyük bölümünden tarım alanı ve mera olarak yararlanılmaktadır. İnceleme alanındaki plato yüzeylerinin büyük bölümü, susuz tarım arazilerinden oluşmaktadır. Sulanabilen plato alanları, kayısı tarımı ve sulu tahıl tarımı yapılan arazilerden oluşmaktadır. Vadi tabanları olarak ele aldığımız alanlardan en önemlileri Gürün ilçe merkezinin de üzerinde kurulduğu Gürün ve Suçatı havzalarıdır. Geniş vadi tabanlarında alüvyal örtünün ve akarsuyun da etkisiyle sulu tarım yaygındır. Bu alanlarda kayısı başta olmak üzere elma, ceviz gibi meyve türleri yer alırken sulu tarıma dayalı sebzeçilik de yaygınlık göstermektedir.

Doğu Anadolu Bölgesi'nde görülen karasal iklim inceleme alanında da karakteristik şekilde görülmektedir. Yaz aylarında tropikal sıcakların yaşandığı alanımızda bu dönemde yağışlar yok denecek kadar azdır. Bu nedenle yaz aylarında su noksanlığı olduğu için tahıl tarımı dışında yapılacak faaliyetlerde mutlaka sulama gereklidir.

Araştırma alanındaki akarsular genellikle karstik kaynaklı olup Tohma Çayı ve Balıklı Tohma Çayı'na birleşerek Karakaya Baraj Gölü'ne boşalmaktadır. Ayrıca inceleme alanımızın batı ve güneybatısına karşılık gelen Gövdeli Dağı'nın güneyine akan sular Akdeniz su toplama alanına dahil olmaktadır. İnceleme sahasın önemli bir su bölüm çizgisine karşılık gelmektedir.

Doğal bitki örtüsü bakımından antporejen ve doğal step alanlarına karşılık gelen çalışma sahamız, orman örtüsünden yoksundur. Beşeri faaliyetlerin de etkisiyle arazinin yapısal özelliğinden dolayı çalışma alanında erozyon görülmektedir. Fırat Havzası'nın su toplama havzalarından birine karşılık gelen Gürün'de erozyonu önlemek ve meraların ıslahı için herhangi bir çalışma yapılmamaktadır. Erozyonla ilgili yöre halkının bilinçlendirilmesi gerekmektedir. Ancak bu hususta maalesef önemli bir çalışma görülmemektedir.

Neolitik Çağ'dan itibaren ilçe ve çevresinde yerleşmeler kurulmuş ve kurulan yerleşmeler özellikle akarsu boylarını tercih etmişlerdir. Çalışma sahamızda bu özellik günümüzde de devam etmektedir. İnceleme alanında yoğun nüfuslu yerleşmeler akarsu vadileri ve sulu tarım alanlarının bulunduğu yerlere karşılık gelmektedir.

Gürün'de Kır yerleşmeleri morfolojiye bağlı olarak toplu yerleşme özelliği göstermektedir. Yerleşmelerin toplu olmasına bir başka sebep ise inceleme alanının karstik bir sahaya karşılık gelmesinden dolayı buradaki su kaynaklarının sınırlı oluşuna bağlanabilir. 1 kasaba, 61 köy, 24 mahallenin bulunduğu sahada toplam 86 kır yerleşmesi bulunmaktadır.

Çalışma alanındaki yerleşmelerin tamamı daimi yerleşme özelliği göstermektedir. Araştırma sahasında akarsu boylarında su değirmeni olarak kullanılan yapıların şimdi sadece harabe şeklinde kalıntıları yer almaktadır. Aynı şekilde hayvancılık faaliyetlerine bağlı olarak gelişen ağıl yerleşmelerinde inceleme alanında terk edildiği görülmekte ve günümüzde sadece kalıntılara rastlanmaktadır.

Araştırma alanımıza, yönetim alanı açısından baktığımız zaman ilçede gerek alansal ve gerek idari olarak bir bütünlük görülmemektedir. İnceleme alanımızın sınırları oluşturulurken jeomorfolojik ana birimler birinci derecede göz önüne alınmamıştır. Ancak doğal ortamın inceleme alanı üzerinde etkisi idari yapılanmada açıkça görülmektedir. Özellikle son yıllarda Gürün'e bağlı Gerdekmağara Köyü'nün (Araştırma alanın batı sınırında) Kayseri'ye bağlı Sarız İlçesi'ne bağlanması ve Çipil Köyü'nün (İnceleme sahasının kuzeyinde) Gürün ilçe merkezine uzak mesafede olması geliş gidişi zorlaştırmaktadır. Ayrıca Topoğrafik şartlar ulaşımı güçleştirdiğini belirten köylüler ulaşım yönünden daha avantajlı olan Kangal yönetim alanını tercih ettiklerini belirtmişlerdir. Çalışma alanında, günümüzde kaldırılmış olan bucak sistemi

hala geçerliliğini korumaktadır. Yerel hizmetler açısından bucak sisteminin daha etkin bir şekilde yürüdüğünü görmekteyiz. İnceleme alanında Gürün Konakpınar ve Yazıyurdu olmak üzere üç bucak bulunmaktadır.

Kır yerleşmeleri Devletin sunduğu ulaşım, sağlık, kültürel ve eğitim gibi hizmetlerden yeterince yararlanamamaktadırlar. Çalışma alanındaki kırsal yerleşmelere olan yolların büyük bölümünün stabilize olması ulaşımı olumsuz yönde etkilemektedir. Ayrıca yörede görülen karasal iklim şartları kır yerleşmeleri ile başata Gürün ilçe merkezi olmak üzere başaka merkezlere gidiş gelişi güçleştirmektedir.

Gürün'ün günümüze kadar değişik idari yapılanma ve farklı statülerde bulunarak gelmiştir. 1830-1845 yılları arasında Gürün Subaşılık statüsü kazanarak Eyalet-i Bozok (Yozgat)'a bağlandı. 1845 yılından 1869 yılına kadar ise müdürlükle idare edilen inceleme alanımız, 1869 yılından itibaren ilçe statüsü kazanmıştır. Gürün bugün fonksiyonel açıdan gelişmiş nüfus kriterleri bakımından da ele alındığında küçük bir şehir özelliği gösteren bir yerleşmedir. İlçeden 1956 yılında karayolunun geçmesiyle gelişim yolboyuna doğru olmuştur. Gürün İlçesi 12 mahalleden oluşmaktadır. Yolboyu ve vadi tabanı yerleşmesi özelliğinden dolayı çalışma sahamız, parçalı yerleşme özelliği sergilemektedir. Bilindiği üzere parçalı yerleşmelerde Belediye hizmetlerinin götürülmesi ve özellikle altyapı hizmetlerinin oluşturulması zorlaşmaktadır. Çalışma alanında Çayboyu ve Şuğul mahalleleri, adete birer köy yerleşmesi görünümündedir. Bu mahalleler Belediye hizmetlerinden yeterince yararlanamamaktadır. Mahalle statüsünde olan bu yerleşmelere gerekli hizmetleri yapılması yerinde olacaktır.

Çalışma alanında ve bağlı bulunan kasaba ve köylerde iş ve ticaret kolları içerisinde genellikle günlük tüketime yönelik iş yerlerinin yoğunluk gösterdiği görülür. İnceleme alanının Sivas ve Kayseri gibi iki büyük şehre eşit mesafede olması ve ulaşımın rahat sağlanması, toptan ve uzun periyotlu, dayanıklı tüketim mallarına dayalı ihtiyaçların oluşturduğu ticaret grubu doğal olarak gelişmemiştir. Bu sonuç inceleme alanını ticari olarak Kayseri ve Sivasın etki sahasındadır. Gürün'de atölye tipi sanayi dışında büyük sanayi tesisi bulunmamaktadır. Atölye tipi sanayi, marangozlar, oto tamircileri ve demirciler olmak üzere küçük sanayi diyebileceğimiz işletmelerden oluşmaktadır.

Gürün'de iktisaden faal olan nüfusun ekonomik faaliyet kollarına dağılımı ilk sırada hizmet, daha sonra tarım ve sanayi sektörleri gelmektedir. İstatistik verilerden çıkardığımız sonuca göre Gürün ilçe merkezinde hizmet sektörü ön plandadır. Ancak DİE'nin yapmış olduğu araştırma sadece ilçe merkeziyle sınırlı olduğu için çalışma alanının tamamını yansıtmamaktadır. Kırsal alanlarda yapmış olduğumuz anket uygulama çalışmalarından elde edilen verilere göre tarım sektörü %64'lük oranla ilk sıradadır. Tarım dışında çalışmaların oranı ise %36'dır. Çalışma alanında, gerek hizmet sektöründe gerekse ticaret ve küçük sanayiyle geçinenlerin bir kısmı, iktisaden faal olmayan grupta yer alan ev kadınları ile emeklilerin büyük bölümü ikinci iş olarak tarım ve hayvancılıkla uğraştıkları belirtilmektedir.

Gürün'de, kültürel faaliyetler olarak bir çok okulun açılması ilçe merkezine önemli bir fonksiyon kazandırmıştır. Açılan eğitim kurumları inceleme alanındaki kırsal yerleşmeler açısından önemli bir yere sahiptir. Her geçen gün nüfus kaybına bağlı olarak azalan köylerdeki öğrenci sayıları okulların kapanmasını beraberinde getirmiştir. Kırsal yerleşmeler zorunlu olarak öğrencilerini özellikle ilköğretim üzeri eğitimlerini almak üzere Gürün ilçe merkezine göndermektedir.

Çalışma sahasında nüfusun gelişimi incelendiğinde Yerleşmelerdeki nüfus yoğunluğu 1935'den 1960 yılına kadarki dönemde artış göstererek gelmiş, 1960-1985 arası bu artış yavaşlamış ve 1985 den sonraki 15 yıllık dönemde önemli ölçüde nüfus kaybettiği görülür. Günümüzde yani 2000 yılı ile 1935 'deki sayım sonuçları arasında önemli bir fark yoktur. Yani 65 yıllık dönemde Gürün ilçe merkezi ve birkaç kır yerleşmesi hariç bütün yerleşmeler nüfus kaybına uğramıştır. Buradan şu sonucu çıkarabiliriz. İnceleme alanda yoğun göç olayı yaşanmaktadır. Araştırma sahasındaki kır nüfusunun azalmasına karşılık Gürün İlçe Merkezi'nin nüfusu azda olsa artmaya devam etmektedir. 2000 yılı sayımlarına göre çalışma alanımızda, 15448 kişi kır yerleşmelerinde, 11294 kişi Gürün ilçe merkezde yaşamaktadır. Dolayısıyla tez alanının toplam nüfusu 26740 kişidir.

Çalışma alanında, yaşanan göç olayları ekonomik zorluklara bağlanabilir. Kırsal nüfusun ekonomisinin büyük bölümü tarıma ve hayvancılığa dayalıdır. Çalışma alanında doğal ortama özellikleri, yani görülen karasal iklim unsurları, sahada su kaynaklarının yetersizliği kuru tarım yöntemini zorunlu kılmıştır. Susuz yapılan

tarımsal faaliyetlerde ürün verimi düşük olduğu gibi yağışlara bağlı olarak istikrarsızdır. Aynı zamanda ürün çeşitlenmesinde sınırlandırmaktadır. Son yıllarda tarım ürünlerinin kazandırdığı gelirin az ve istikrarsız olması geçim zorluğunu beraberinde getirmiştir. Bu nedenlere bağlı olarak geçimini temin edemeyen aileler göç ederek sahayı terk ettikleri vurgulanmaktadır.

Kırsal alanlarda tarım ve hayvancılık birinci geçim kaynağıdır. Tarım ürünleri içerisinde tahıl ürünleri ilk sırada yer almaktadır. Vadi boylarında bulunan yerleşmelerde kayısı ve elma üretimi ilk sırada gelmektedir. Çalışma alanında, özellikle küçükbaş hayvancılık Türkiye ortalaması üzerindedir. Gürün'de hayvancılığa dayalı sanayi tesislerinin oluşturulması istihdam açısından faydalı olacaktır. Çalışma alanında bahsettiğimiz küçükbaş hayvancılık, büyük ölçüde mera hayvancılığına dayalı yapılmaktadır. Bu ise mera alanlarının aşırı otlatma sonucunda tahribine yol açmıştır. Ayrıca kışları çok sert geçen inceleme alanında, mera hayvancılığı yerine kapalı alanlarda hayvancılığın teşvik edilmesi yeni bir ekonomik faaliyet kolunun gelişmesini sağlayacaktır.

İlk çağlardan beri tez alanımız, tarihi ticaret yolları güzergahı üzerinde bulunmaktadır. Doğu ve Güneydoğu Anadolu'yu İç Anadolu'ya bağlayan ana güzergah üzerinde bulunan inceleme alanımız, 1956'dan sonra açılan Malatya-Kayseri Karayolu sayesinde bu özelliğini koruyabilmiştir. Günümüzde de Gürün'de, yol güzergahında mola verilecek yeme içme ve ihtiyaç giderilebilecek ulaşım tesisleri faaliyet göstermektedir. İnceleme alanı doğal ortam şartlarına bağlı olarak güzergahta adeta bir sığınak görevi üstlenmektedir. Özellikle kış aylarındaki yoğun kar yağışlarının olduğu dönemlerde kurulmuş olan ulaşım tesisleri önemli hizmetler vermekte ve Gürün'e istihdam ve ticaret açısından önemli girdiler sağlamaktadır. Bu doğal özellik ve ulaşım fonksiyonu daha planlı bir şekilde değerlendirilirse inceleme alanındaki iş olanaklarının artmasına katkı sağlayabilir.

Çalışma alanında karstik kaynaklar üzerinde kurulu bir çok alabalık yetiştirme tesisi bulunmaktadır. Bu tesislerin büyük çoğunluğu karadüzen ve teknolojiye yoksun olarak oluşturulmuştur. Toprak havuzlarda yapılan balıkçılığın geliştirilerek modern tesisler haline dönüştürülmesi üretim ve istihdam açısından önemlidir. Üretilen balıkların pazarlama sorunu da bulunmaktadır. Gerek üretim ve gerekse pazarlamayla

ilgili gerekli eğitim ve teşviklerin sağlanması istihdam açısından önemli katkılarda bulunacaktır. Son yıllarda gerek dünyada gerekse ülkemizde beyaz ete karşı olan talebin artması bu sektörün canlanmasına sağlayan diğer bir unsur olarak belirtilebilir.

Gürün'de küçükbaş hayvancılığın yoğun olarak yapıldığı yerleşmelerde, önemli ev sanayilerinden olan el sanatları yok olma noktasına gelmiştir. Evlerde dokunan halı ve kilimler artık yavaş yavaş unutulmaya ve terk edilmeye yüz tutmuştur. Hayvancılığın yapıldığı bu alanlarda tekrar el sanatlarının geliştirilmesi için başta Halk Eğitim Merkezi olmak üzere kurslar düzenlenerek tekrar teşvik edilmesi gerekmektedir.

Çalışma alanımıza fonksiyonel olarak baktığımızda, köy yerleşmelerinin büyük çoğunluğu fonksiyonlar açısından (46 köy) Gürün ilçe merkezinde yer alan hastane ve sağlık kuruluşlarına bağlı iken 10 tane köy Suçatı Kasabası'na bağlı sağlık ocağının etki sahasındadır. 6 köy ise Konakpınar Bucağı'na bağlı yerleşmelerdir. Kültürel fonksiyonlar açısından kırsal yerleşmelerin tamamı çevredeki il merkezlerine uzak olan Gürün ilçe merkezinde toplanmıştır. 61 köy yerleşmesinin tamamı Gürün ilçe merkezinin etkisi altındadır.

Yukarıda bir çok yönünü bölgesel olarak incelediğimiz Gürün İlçesi'nin genel özelliklerine baktığımızda, kırsal yerleşmelerin tamamı fonksiyonel olarak ilçe merkezinin etki sahası içerisinde. Gürün İlçesi, E-23 karayolunun geçmesine bağlı olarak ulaşım fonksiyonlarının geliştiği bir merkez özelliği göstermektedir. Buna bağlı olarak idari açıdan Sivas İli'nin etki sahası içerisinde iken sosyal, kültürel ve ticari olarak Sivas'ın etki alanında olduğu söylenemez. Ulaşım fonksiyonlarına bağlı olarak Kayseri, Malatya ve Sivas üçgeni içerisinde yeralan, kendi kendine yetmeye çalışan hizmetler fonksiyonunun ön planda olduğu bir şehir yerleşmesi özelliği göstermektedir.

GÜRÜN İLÇESİNDEKİ KIR YERLEŞMELERİNİN BEŞERİ VE EKONOMİK FAALİYET KOLLARININ BELİRLENMESİN DE YARDIMCI OLACAK ANKET UYGULAMA ÖRENEĞİ

NOT : Anket uygulaması kır yerleşmelerinde Köy Muhtarı başta olmak üzere toplanan bir guruba araştırmacı tarafından bizzat uygulanmıştır.

1- Köyünüzde göç olayı var mı varsa belirtiniz.

- a) Evet b) hayır

2- Köyden Göçen Kişiler Veya Aileler Sizce Hangi Sebepile Köyü Terk Etmektedirler.

- a) Ekonomik yetersizlik
b) Şehirlerin sosyal imkanlar açısından daha iyi olması
c) Çocuklarının eğitimini daha iyi bir ortamda sağlama isteği
d) Tarım arazilerinin miras yoluyla bölünmesi ve küçülmesi
e) Diğer.....

3-Köyden Göçen Kişiler Veya Aileler Sizce Hangi Merkezilere Gitmektedirler?.

- a) Ankara
b) İstanbul
c) İzmir
d) Adana
e) Diğer.....

4-Köyünüzde Yurt Dışına Göç Olayı Varsa Nerelere Olduğunu Yazar Mısınız?.

- a) Almanya
b) Fransa
c) İngiltere
d) Avusturya
e) Diğer.

5-Köyden Göçen Kişiler Veya Aileler Göç Ederlerken Arazilerini Ne Yapmaktadırlar?.

- a) Satıyorlar b) hiç satan olmadı c) Kiralık verdiler

6-Arazilerini Satmayanlar Tarlalarını Değişik Aralıklarla Gelip İşliyorlar Mı? .

- a) Evet
b) Hayır

7-Arazilerini Satmayanlar Başkalarına İşlemeleri İçin Vermek Temidir?, Yoksa Tamamen Arazileri Boş Mu Bırakılmaktadır?

- a) Boş bırakılmaktadır. b) Yakın akrabaları işlemektedir. c) Kiraya verenler var
d)

Diğer.....

8-Köyünüzde Tarım Ürünleri Olarak Neler Yetiştirmenizdir?

- a)
b).....
c).....
d).....
e) Diğer.

9-Yetiştirilen Ürünü Nasıl Değerlendiriyorsunuz?. (Birden Fazla Şık İşaretlenebilir)

- a) kendi ihtiyaçlarımız için b) Hayvan yemi olarak c) fazlasını satarak

10- Köyünüzde Bahçe Tarımı Yapılmak Tamıdır?

- a)Yoğunlukla bahçe tarımı yapılmak tadır b) Hem bahçe, hem tahıl, hem de sebze tarımı yapılmak tadır.

11- Tahıl Ürünlerinden Neler Yetiştirilmektedir.

- a).....
b).....
c).....
d).....
e) Diğer.....

12- Neden En Çok Yetiştirdiğiniz Ürünü Tercih Ediyorsunuz.

- a).....
b).....

13- Bahçe Tarımında Yoğunluk Sırasına Göre Ağaç Türlerini Sıralar Mısınız?.

- a).....
b).....
c).....
d).....
e) Diğer.....

14-Ürettiğiniz Ürünleri Ne Şekilde Değerlendiriyorsunuz?.

a).....

b).....

15- Yerleşmenizde Küçük Ve Büyük Baş Hayvanlar Yetiştirilmekte Midir. Sayılarını Verebilir Misiniz ?.

a).....

b).....

c).....

d).....

e) Diğer.....

16-Neden Küçük Baş Hayvan Daha Çok Tercih Edilmektedir.

a).....

b).....

17- Neden büyük baş hayvan daha çok tercih edilmektedir.

a).....

b).....

18-Hayvancılık Ahır Hayvancılığı Şeklini Demiyorsa Mera Hayvancılığı Şeklini Demiyorsa Yapılmaktadır?.

a) Ahır

b) Mera

c) Hem ahır,

hem mera

d- Diğer

19-Hayvancılıkta Elde Edilen Ürünler Nasıl Değerlendirilmektedir.

a) Ürettiğimiz ürünler ancak kendi ihtiyaçlarımızı karşılamaya yetmektedir.

b) İhtiyacımızdan fazlasını satarak geçimimize katkı sağlayarak

c) Tamamen geçim kaynağımız olduğundan peynir, Tereyağı gibi ürünlere dönüştürerek yakın çevrede satılmaktadır.

d) Süt olarak mandıraya verilmektedir.

e) Et üretimine yönelik olduğundan kesim hanelere ve tüccarlara satarak

20- Yerleşmenizde Ne Kadar Büyük Baş Hayvan Vardır?.

a)

b).....

21- Yerleşmenizde ne kadar küçük baş hayvan vardır?

a)

b).....

22- Yetiştirilen Hayvanlar Et Üretimi İçin Mi Yoksa Süt Ürünleri İçin Mi Yetiştirilmektedir?

a) Süt üretimi b) Et üretimi c) Hem et Hem süt ürünleri için

d) Yün üretimi

23- Alış Veriş İçin Hangi Merkezlere Gidiyorsunuz?.

a).....

b)

c)

d)

e) Diğer.....

24-Neden Bu İl Ve İlçe Merkezlerini Tercih Ediyorsunuz?.

a) Yerleşmemize yakın ve ulaşımın kolay olmasından dolayı

b) İsteddiğimiz ürünleri daha kolay bulduğumuzdan ve daha ucuz çeşitlerin bulunmasından

c) Ticari, idari ve resmi işlerimizin bir arada yapılmasından dolayı

d) Yerleşmemize en yakın ticari merkez olmasından ve başka alternatiflerin olmaması nedeniyle

e) Hepsi

25- Sağlık , Sosyal İhtiyaçlarınız Ve Eğitim İçin Hangi İl Ve İlçe Merkezlerini Tercih Ediyorsunuz?.

a) Gürün

b) Sivas

c) Kayseri

d) Malatya

e) Diğer.. ..

26- Neden Bu İl Ve İlçe Merkezlerini Tercih Ediyorsunuz?.

- a) En yakın merkez olması
- b) Ulaşımın kolay sağlanması
- c) Yerleşmemizin diğer merkezlere olan mesafesinin fazla olması
- d) İhtiyaçlarımıza cevap verecek nitelikte olması
- e) Başka alternatiflerin çok güç ve pahalı olması

27- Yerleşmenizde Ulaşım Nasıl Sağlanmaktadır?. Nerelere Ne Kadar Aralıklarla Araç Çalışmaktadır?.

- a) Gürün.....
- b) Sivas.....
- c) Kayseri.....
- d) Malatya.....
- e) Diğer.....

28- İçme Suyunuz Nereden Ve Nasıl Sağlanmaktadır?. Kapalı Şebeke Var Mıdır Belirtiniz?.

- a)
- b).....
- c).....
- d).....
- e).....

29- Hangi Okullar Eğitim Vermektedir?. Hangi Tarihlerde Kurulmuşlardır?.

- a)
- b).....
- c).....

30-Enerji Kaynağı Olarak Yerleşmede Neler Kullanılmaktadır?.

- a) Odun
- b) Kömür
- c) Tezek
- e) Diğer.....

31-Yerleşmede Kaç Hane Bulunmaktadır?.

- a)

32-Yapılarda Kullanılan Malzeme Nelerdir?.

- a)Taş
- b)Kerpiç
- c)Tuğla
- d)Biriket
- e) Diğer.....

33-Kullanılan Malzeme Nerelerden Nasıl Temin Edilmektedir?

- a).....
- b).....
- c).....
- d).....
- e).....

34-Neden Yoğunlukla Bu Malzeme Kullanılmıştır?.

- a).....
- b).....
- c).....
- d).....
- e).....

35-Çatı Malzemesi Olarak Neler Kullanılmaktadır. Neden?.

- a).....
- b).....
- c).....
- d).....
- e).....

36-Yerleşmede Tarım Hangi Araçlarla Yapılmaktadır?.

- a) Hayvan gücü
- b) Traktör ve ekipmanları
- c) Modern tarım araçları
- d) Diğer.....

37-Yerleşmenizde Traktör Adeti Tir?.

- a)

38-Traktör Ekipmanlarından Neler Kullanılmaktadır?.Adetlerini Belirtiniz.

- a).....
 b)
 c)
 d)
 e) Diğer.....

39-Tarım Arazilerinde Gübre Kullanımı Var Mıdır?. Hangi Gübreler Kullanılmaktadır?.

- a)
 b)
 c)
 d)
 e) Diğer.....

40-Kimyasal gübre kullanımı hektar başına ortalama ne kadardır?.

- a).....

41-Hayvansal Gübre Kullanımı Hektar Başına Ortalama Ne Kadardır?.

.....

42-Yerleşmenizde Yer Altı Zenginliği Olarak Neler Bulunmaktadır?.

- a) Demir
 b) Krom
 c) Kömür
 d) Kurşun
 e) Diğer.....

43-Yerleşmenizde Halıcılık Ve Kilim Dokuması Yapılmakta Mıdır?.

- a)Evet
 b) Hayır

44-Dokunan Ürünler Nasıl Ve Nerelerde Pazarlanmaktadır?.

- a).....
 b)
 c)
 d)
 e)

45-Yerleşmede Balıkçılık Yapılmakta Mıdır Hangi Tür Balıklar Yetiştirilmektedir?.

- a)
- b)
- c)
- d)
- e) Diğer.

46-Üretilen Balıklar Nerelerde Ve Nasıl Pazarlanmaktadır?.

- a)
- b)
- c)
- d)
- e) Diğer.....

47- Balıkçılıkla İlgili En Önemli Sorununuzu Yazar Mısınız ?

- a)
- b)
- c)
- d)
- e) Diğer.....

48- Yerleşmenizde Turizm Faaliyetleri Var Mıdır?

- a) Evet b) Hayır

49- Turizm Faaliyetleri varsa belirtiniz?

- a).....
- b)
- c)
- d)
- e)

50- Turizm Faaliyetleri Varsa Nerelerden Ziyaretçi Gelmektedir?

- a)
- b)
- c)
- d)
- e) Diğer.....

51- Turizm Faaliyetleri Varsa Yılda Ne Kadar Ziyaretçi Gelmektedir?

a)

52- Gelen Ziyaretçiler Yılın Hangi Aylarında Yoğunlukla Gelmektedirler?

a)

b)

c)

d)

e) Diğer.....

53- Neden Bu Aylarda Ziyaretçiler Daha Fazla Gelmektedirler?

a)

b)

c)

d)

e)

Diğer.....

54- Yerleşmenizi de Turizm faaliyetleriyle alakalı tesis var mı?

a) Var b) Yok

55- Yerleşmenize Ekonomik Olarak Bir Girdi Söz Konusu Mu? Sizce Miktarı Ne Kadar Belirtir Mi Siniz?

a).....

.....

56-Yerleşmenizdeki Turizm Alanlarının Sorunları Varsa Belirtir Mi Siniz?

a)

b)

c)

d)

e)

Diğer.....

Gösterdiğiniz ilgiye Teşekkür ederiz

KAYNAKÇA

- AKKAYAN,T., 1985,** ‘*Türkiye’de Kırsal Alan Çalışmaları ve Kırsal Alan Antropolojisi*’. Dil ve Tarih Coğ.Fak.Antropoloji Derg.S.12, Ankara
- AKURGAL,E., 2000,** Anadolu Uygarlıkları, Net Turistik Yayınları, İstanbul.
- ALAÇIK,N.,1979,** Bölge Planlamasında Jeomorfoloji ve Köykentler, Jeom. Derg.,S.8, Ankara
- ALAGÖZ,C.A.,1993,** “*Türkiye’de Yaylacılık Araştırmaları*”, Ankara Üniversitesi, Türkiye Coğrafyası Araştırma ve Uygulama Dergisi, S.2, s:1-26,Ankara
- ATALAY, İ.,1989,** “*Türkiye’de Kır Yerleşmelerinin Arazi Degradasyonu Üzerindeki Etkileri*”, Coğrafya Araştırmaları Atatürk Kültür Dil ve Tarih Kurumu Coğrafya Bilim ve Uygulama Kolu Derg.Cilt:1, S.1, Ankara
- ATALAY, İ., 1994a,** Türkiye Coğrafyası, Ege Üniversitesi Basımevi, İzmir.
- ATALAY, İ.,1994b,** Türkiye Vegetasyon Coğrafyası, Ege Üniversitesi Basımevi, İzmir
- ATALAY, İ.,1998,** Genel Fiziki Coğrafya, Ege Üniv.Basımevi, İzmir
- ATABEY, E., 1995,** Gürün Otoktorunun Sedimantolojisi Ve Jeolojik Evrimi, A.Ü. Fen Bil Enst. Doktora Tezi. Ankara
- AZİZ,A.-MEŞHUR,M.-SERDAR,H.S, 1979,** Sarız- Pınarbaşı- Kaynak Dolayının Jeoloji ve Hidrokarbon Olanakları, TPAO Rapor No: 1357, Ankara
- AZİZ, A.- ERAKMAN- B.,1980,** Tufanbeyli (Adana)- Sarız (Kayseri)- Gürün (Sivas) İlçeleri Arasında kalan alanın Jeoloji Raporu, TPAO Rapor No: 1526, Ankara
- AZİZ,A.-ERAKMAN, B.-MEŞHUR, M., 1982,** Pınarbaşı- Sarız- Gürün İlçeleri arasında kalan alanın Jeoloji Raporu, TPAO Rapor No: 1601, Ankara
- BAKIRCI, H., 1999,** Çoruh-Kelkit Oluk Vadilerinin Kuzeyinde Dağlık Sahada (Doğu Karadeniz) Kır Yerleşmeleri ve Fonksiyonel Özellikleri, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Basılmamış Doktora Tezi), İstanbul
- BENEDICT, P.,1971,** ‘*Türkiye’de Küçük Kasabaların Etüdüne İlişkin Bazı Sorunlar*’, Türkiye Coğrafyası ve Sosyal Araştırmalar, İ.Ü.Coğrafya Enstitüsü Yayınları,s:140-180, İstanbul
- CHAPUT, E.,1976,** Türkiye’de Jeolojik ve Jeomorfolojik Tetkik Seyahatleri, İstanbul Üniversitesi Yayınları, No.324.İstanbul
- ÇİTÇİ,M, D., 1996** “*Kuyulu ve Şahinkaya Köylerinin (Elazığ) Demografik Özellikleri*” Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, C.8, S.1,s:125-146, Elazığ

- MOR, A.- ÇİTÇİ, M.D., 2002,** "Elazığ'ın Su Problemleri ve Su kirliliği" Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, C.12, S.2,s:63-82-48, Elazığ
- GÜNER, B.- ÇİTÇİ, M.D., 2003,** "Çemişgezek Kasabasının Kuruluşu, Gelişmesi ve Fonksiyonları" Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, C.13, S.1,s:21-48, Elazığ
- DARKOT, B.,1961,"Türkiye'nin İdeal Coğrafyası Üzerine Düşünceler",** İstanbul Üniversitesi, Coğrafya Enstitüsü Dergisi, C.6, S.12,s:.35-46, İstanbul
- DENKER (Tolun), B.,1977,** Yerleşme Coğrafyası-Kır Yerleşmesi, İstanbul Üniversitesi Coğrafya Enstitüsü Yayınları,No.2275,İstanbul
- DOĞANAY, H.,1998,** Türkiye Ekonomik Coğrafyası, Çizgi Kitabevi yayınları, Konya
- DOĞANAY, H.,1994,** Türkiye Beşeri Coğrafyası, Gazi Büro Kitabevi, Ankara
- DÖNMEZ, Y.,1985,** Bitki Coğrafyası, Güray Matbaacılık, İstanbul
- ELİBÜYÜK, M.,1990,** "Türkiye'nin Tarihi Coğrafyası Bakımından Önemli Bir Kaynak, Mufassal Defterler", AKUTYK, Coğrafya Araştırmaları, C.1, S.1, s:11-42,Ankara
- EMİROĞLU, M.,1961,** "Artan Nüfusumuz Karşısında Hayvancılığın Önemi", Türkiye Coğrafya Derg. Yıl:XVII, S.21, Ankara
- EMİROĞLU, M.,1971,'Coğrafi Bölgelere Göre Kırsal Yerleşmelerin Yüzölçümü, Parsel Sayısı ve Genişlikleriyle İlgili Bir Araştırma'',** Ankara Üniv.Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Coğrafya Araştırmaları Derg., S:3-4, Ankara
- ERİNÇ, S.,1953,** Doğu Anadolu Coğrafyası, İstanbul Üniversitesi Yayın no.572, İstanbul
- ERİNÇ, S.,1973,** "Türkiye'nin Şekillenmesinde Neotektoniğin Rolü ve Jeomorfoloji-Jeodinamik İlişkiler", Jeomorfoloji Dergisi, S.5, s:15-25,Ankara
- ERİNÇ, S.,1977,** Vegetasyon Coğrafyası, İ.Ü Coğr.Enst.Yay.No:92, İstanbul İstanbul
- ERİNÇ, S.,1984,** Klimatoloji ve Metotları, İ.Ü., Deniz Bilimleri ve Coğrafya Enstitüsü Yayınları No:2, İstanbul
- ERİNÇ, S.,1965,** Yağış Müessiriyeti Üzerine Bir Deneme ve Yeni Bir İndis. İ.Ü.Coğrafya Enstitüsü Yayınları No:41,İstanbul
- ERİNÇ, S.,1996,** Jeomorfoloji-I, Öz Eğitim Yayınları, No:12, Konya
- EROL, O.,1983,** "Türkiye'nin Genç Tektonik ve Jeomorfolojik Gelişimi" Jeomorfoloji Dergisi, S.11, s:1-22,Ankara

- GÖNEY, S.,1967**, “*Mengen Havzasında Köy Meskenleri*”, İstanbul Ün.v.Coğrafya Enstitüsü Derg.Cilt:8, S.16, İstanbul
- GÖNEY, S.,1975**, Büyük Menderes Bölgesi, İst.Ün.v.Coğr.Enst.Yayın No:79, İstanbul
- GÖNEY, S.,1987**, Türkiye Ziraatinin Coğrafi Esasları I. İstanbul Ün.v.yayın No:2600, İstanbul
- GÖNEY, S.,1984**, Şehir Coğrafyası-I, İ.Ü.Coğrafya Enstitüsü Yayınları, No.91, İstanbul
- GÜMÜŞ, E.,1992**, “*İllerimizin Doğal Nüfus Artışları Konusunda Bir Yaklaşım*”, Türk Coğ.Derg.Sayı:27, İstanbul
- GÜNEK, H. 1995**, Darende Ovası ve Gürün Çevresinin Fiziki Coğrafyası (Basılmamış Doktora Tezi), Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.Elazığ
- GÜNEK, H.- TONBUL, S., 1996**, “*Darende-Gürün Çevresinin (Malatya Kuzeybatısı) Doğal Özelliklerinden Kaynaklanan Problemler ve Çözüm Önerileri*”, F.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Derg. 8/1, s:147-176, Elazığ
- GÜRSOY, C.R.,1974**,” *Türkiye'nin Tabii Yolları*” T.C.D.,S.26,s:24-30,İstanbul
- HAYLI, S.,1995**, Erzincan Ovası'nın Beşeri ve İktisadi Coğrafyası, F.Ü.Sosyal Bilimler Enst.Doktora Tezi, (Basılmamış), Elazığ
- HAYLI, S., 2002**, “*Erzincan Ovası'nda Tarımın Başlıca Özellikleri*”, F.Ü.Sosyal Bilimler. Derg., Cilt:12, Sayı:2, s:1-30, Elazığ
- HAYLI, S., 2002**, “*Erzincan Ovası'nda Genel Arazi Kullanımı*”, F.Ü.Sosyal Bilimler Derg., Cilt:12, Sayı:1, s:1-24, Elazığ
- HOŞGÖREN, M.Y.,1992**, Hidografyanın Ana Çizgileri, İ.Ü.,Coğrafya Enstitüsü Yayın No.11,İstanbul
- İNANDIK, H.,1965**, Türkiye'nin Bitki Coğrafyasına Giriş, Baha Matbaası, İstanbul
- İZBIRAK, R.,1990**, Sular Coğrafyası, MEB Yayın No:159,İstanbul
- İZBIRAK, R.,1992**, Coğrafya Terimler Sözlüğü, MEB Yayınları Öğretmen Kitapları Dizisi, No:157, İstanbul
- KARABORAN, H.H.,1982**,. Hatay Maraş Çöküntü Hendeğinde İki Yeni Yerleşme Merkezi İslahiye ve Hassanın Kuruluşu Gelişmesi,. F.Ü. Fen- Edebiyat Fak. Coğrafya Bölümü,(Yayınlanmamış Doçentlik Tezi) Elazığ
- KARABORAN, H.H.,1984**, Nüfus Coğrafyası, F.Ü.Fen Edebiyat Fakültesi Coğ.Böl.Ders Notları, Elazığ
- KARABORAN, H.H., 1989**, “*Şehir Coğrafyası ve Şehinsel Fonksiyonlar*”, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, C.3, S.1,s:81-118,Elazığ

- KARAKAŞ, E.,1996**, Merkezi Fonksiyonlar Açısından Ağın, Arapgir ve Kemalîye İlçeleri, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Basılmamış Doktora Tezi),Elazığ
- KARAKAŞ, E.,1996**, “*Arapgir'in Kuruluşu ve Gelişmesi*” Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, C.8,S.1, s:175-190,Elazığ
- KAZANCI, N.,- VAROL, B.,- OKAN, Y.,- ALTINER, D., 1985**, Sarız (Kayseri)-Tufanbeyli (Adana) Yöresi Mesozoyik Karbonatların Fasiyes Analizi. TBAG, Arşt. Proje No: 613 Ankara
- KETİN, İ.,1983**, Türkiye Jeolojisine Genel Bir Bakış, İstanbul Teknik Üniversitesi Vakfı Yayınları, No:32,İstanbul
- KIRIMHAN, M. 1987.**, Battalgazi'de (Eskimalatya) Nüfus ve Yerleşme. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü,Elazığ.
- KIRIMHAN, M., 1995**, Malatya'da Şehîrsel Fonksiyonlar. (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü,Elazığ.
- KIRIMHAN, M., 1998**, “*Kentsel Hizmetlerin Yürütülmesi Açısından Malatya Kent Nüfusunun Sosyal,Kültürel ve Ekonomik Yapı Özelliklerinin Önemi. Metropolitan Alanlar Planlama Sorunları*” 1.Sempozyum Bildirileri 15-16 Ekim,YTÜ-MF Şehir ve Bölge Planlama Bölümü,İstanbul.
- KOZLU,H,- FAURCADE, E.,- GÜNAY, Y.,- DERCOURT, J.,- CROS, P.,- BALLIER, J.P.,1990** “*Doğu Toros Bölgesinde Neo-Tetisin Konumu*”, Türkiye 8. Petr. Kong.Bild. Ankara
- KURTMAN, F., 1963**, Gürün Bölgesinde Elbistan K38-bf ve K38-b4 paftalarının Petrol Etüdü, MTA. Rap.No: 4044 (Yayınlanmamış)
- KURTMAN, F.,1978**, “Gürün Bölgesinin jeoloji ve teknik özellikleri” , MTA.Dergisi.91
- ÖNAL, M.,- HELVACI, C.,- CEYHAN, F., 2001**, “*Gürün (Sivas) Orta Miyosen Havzası'nın Jeolojisi*”, TPJD Bülteni, Cilt 13, Sayı 1, Sayfa 119-134 ANKARA
- ÖZDEMİR, M.A., 1996.**, “*Elazığ Kurt Dere Vadisi'nde Tarımsal Arazilere Zarar veren Heyelanlar*”, F.Ü.Sosyal Bilimler Derg., Cilt:8, Sayı:2, s:195-208, Elazığ
- ÖZDEMİR, M.A.- KARADOĞAN, S., 1996**, “*Türkiye'de İl Merkezlerinin Coğrafi Mekanla İlişkileri*”, F.Ü.Sosyal Bilimler Derg., Cilt:8, Sayı:2, s:223-242, Elazığ
- ÖZDEMİR, M.A.,- SUNKAR, M., 2002**, “*Çelikhân Ovası (Adıyaman) ve Yakın Çevresinin Jeomorfolojisi*”, F.Ü.Sosyal Bilimler Derg., Cilt:12, Sayı:1, s:25-46, Elazığ

- ÖGÜL, N.,- TURŞUCU, A.,- ÖZYARDIMCI,N.,- BİRGÖL, İ.,- ŞENOL,M.,- UYSAL,Ş., 1981,** Munzurların temel jeoloji özellikleri, MTA Rap. No:6995 (Yanındanmamış)
- ÖZGÜR, E.M.,1998,** Türkiye Nüfus Coğrafyası, GMC Basın-Yayın, Ankara
- ÖZÇAĞLAR, A.,1994,** “Zile'nin Kuruluşu, Gelişmesi ve Bugünkü Fonksiyonel Özellikleri”, A.Ü.Türkiye Coğrafyası Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi, S.3, s:219-244, Ankara
- ÖZÇAĞLAR, A.,1995,** “Türkiye’de Küçükbaş ve Büyükbaş Hayvanların Dağılışı”, Ankara Üniv..Türkiye Coğ.Derg.Sayı:4, Ankara
- ÖZÇAĞLAR, A.,1996,** “Türkiye'nin İdari Coğrafyası Bakımından Köy, Bucak, İlçe, İl ve Belde Kavramları Üzerine Düşünceler”, Ankara Üniversitesi, DTCF, Coğrafya Araştırma Dergisi, S.12, s:7-24,Ankara
- ÖZÇAĞLAR, A.,1997,** Türkiye’de Belediye Örgütlü Yerleşmeler (Kasabalar-Şehirler), Ekol Yayınevi, Ankara
- RAMSAY, W.M.,1880,** Anadolu'nun Tarihi Coğrafyası, (Çeviren.M.Bektaş), Milli Eğitim Yayınları, No:347, İstanbul-1961
- SANDIKÇIOĞLU, M.,1969,** “Türkiye’de Dağ ve Orman Köylülerinin hayvancılık Sorunları”, Türkiye Tabiatını Koruma Cemiyeti, yayın No:12, Ankara
- SARAÇOĞLU, H.,1989,** Doğu Anadolu Bölgesi MEB Yayınları No.176, İstanbul
- SELEN, H.S.,1943,** “Türkiye'nin Kapalı Ekonomi Ülkesi Olarak İncelenmesi”, Türk Coğ.Derg.Sayı:1, Ankara
- SERGÜN, Ü., 1974,** “Türkiye’de Nüfus Artışı ve Sorunları”, İstanbul Üniv.Coğr.Enstitüsü Derg. Sayı:20-21, İstanbul
- SERGÜN, Ü.,1975,** “Beşeri Coğrafya Açısından Bir Araştırma’’: Uluova, İ.Ü.Coğrafya Enstitüsü Yayınları, İstanbul
- SERGÜN, Ü.,1986,** “Kocaeli Yarımadasında Kırsal Yerleşme”, İstanbul Üniv. Edeb.Fak.Yayın NO:3370, İstanbul
- SERGÜN, Ü.,1987,** Nüfus Coğ. Yayınlanmamış Ders Notları, İstanbul
- SERGÜN, Ü.,1993,** “Türkiye’de Kent Nüfusu ve Kentleşme Hareketleri”, İstanbul Üniv.Deniz Bilimleri ve Coğ.Enst.Bülteni, Sayı:10, İstanbul
- SERGÜN, Ü.,1994,** “Türkiye’de Kırsal Nüfusunun Yükselti Kademelerine Göre Dağılışı”, İstanbul Üniv.Deniz Bilimleri ve Coğ.Enst.Bülteni, Sayı:11, İstanbul

- SÖZER, A.N.,1983**, “*Türkiye'nin Kırsal Yerleşim Coğrafyasına İlişkin Terminolojik Sorunlar ve Topolojik Yaklaşımlar*”, Ege Coğ.Derg.No:1, İzmir.
- ŞENGÖR, A.M.C., 1980**, “*Türkiye Neotektoniğinin Esasları*” Türkiye Jeoloji Kurumu. No: 2, Ankara
- TANDOĞAN, A.,1989**, “*Türkiye’de 1975-1980 Döneminde İller Arası Göçler*”, KTÜİKT ve İD. Bil.Fak.Yay.No.5, Trabzon
- TANDOĞAN, A.,1994**, Türkiye Nüfusu, Eser Matbaacılık, Trabzon
- TANOĞLU, A.,1945**, “*Türkiye’de Çiftçi Nüfus Yoğunluğu Meselesi*”, Türk Coğ.Derg. Yıl:3, Sayı:7-8, Ankara
- TANOĞLU, A.,1947**, “*Türkiye'nin İrtifa Kuşakları*”, Türk Coğ.Derg. Yıl:3, Sayı:9-10, İstanbul
- TANOĞLU, A.,1954**, “*İskan Coğrafyası, Esas Fikirler, Problemler ve Metod*” Türkiyat Mecmuası, C:XI,İstanbul
- TANOĞLU, A.,1968**, Ziraat Hayatı, İ.Ü.Coğ. Enst, Yayın No.8, İstanbul
- TANOĞLU, A.,1969**, Nüfus ve Yerleşme, İstanbul Üniversitesi Coğrafya Enstitüsü yayınları, No:45, İstanbul
- TEMELKURAN, T.,- AKTAŞ, N., 1991**, Evliya Çelebi Seyahatnamesi, C.4,İstanbul
- TONBUL, S.,1985**, “*Kuzova-Hasandağı ve Çevresinin (Elazığ Batısının) Fiziki Coğrafyası*”, F.Ü., Sosyal Bilimler Enst. (Doktora Tezi), Elazığ
- TONBUL, S.,1989**, “*Elazığ Batısı'nın Toprak Coğrafyası*”, F.Ü. Sosyal Bilimler Dergisi. III/I s:211-233, Elazığ
- TONBUL, S.,1990**, “*Bingöl Ovası ve Çevresinin İklimi*”, F.Ü.Sosyal Bilimler Dergisi., IV/I, s:263-314, Elazığ
- TUNCEL, M.,1960**, “*Türkiye Coğrafi Bölgelerinin Zirai Karakteri*”, İstanbul Üniv.Coğr.Enst.Derg.Cilt.6,Sayı:11, İstanbul
- TUNCEL, M.,1981**, “*Türkiye’de Doğal Olaylar Sonucunda Yer Değiştiren Kentler*”, İstanbul Üniversitesi Yer Bilimleri S.1-2, s:115-124, İstanbul
- TUNÇDİLEK, N.,1963**, “*Türkiye'nin Farklı İki Bölgesinde Kır Yerleşmesi Şekilleri Hakkında Müşahadeler*”, İstanbul Üniv.Coğ.Enst.Derg.Cilt:7, Sayı:13, İstanbul
- TUNÇDİLEK, N., 1967**, Türkiye İskan Coğrafyası- Kır İskanı, İstanbul Üniversitesi Coğrafya Enstitüsü Yayınları, No:49, İstanbul
- TUNÇDİLEK, N.,1978**, Türkiye'nin Kır Potansiyeli ve Sorunları, İ.Ü.Coğrafya Enstitüsü Yayınları, No:96, İstanbul

- TÜMERTEKİN, E.,1957**, Kurak Bölgelerde Ziraat, İ.Ü.İktisat Fakültesi Yayınları, No:96, İstanbul
- TÜMERTEKİN, E.,1968**, Türkiye’de İç Göçler, İ.Ü.yayın No:1371, Coğ. Enstitüsü yayınları No:54, İstanbul
- TÜMERTEKİN, E.,1987**, Ulaşım Coğrafyası, İ.Ü.Coğrafya Enstitüsü yayın No:895,İstanbul
- TÜMERTEKİN, E.,1994**, Beşeri Coğrafyaya Giriş, İ.Ü.Edebiyat Fak.No:2464, İstanbul
- UZUNSOY. O.,1986**, “*Türkiye’de Köylerin Temel Sorunu*”, İstanbul Üniv. Orman. Fak. Derg. Seri: B, Cilt:36, Sayı:2, İstanbul
- YILDIZ, H.D.,1992**, “*Anadolu’nun Türkler Tarafından Fethi ve Türk Vatanı Olması*” Tarih İçinde Harput Sempozyumu, Fırat Üniversitesi Havzası Araştırma Merkezi Yayınları, No:12,s:33-41, Elazığ
- YILMAZ, A.,- SÜMENGEN, M.,- TERLEMEZ, İ.,- BİLGİÇ, T., 1989** “*1/100.000 Ölçekli Açınsama Nitelikli Türkiye Jeoloji Haritası Serisi*”, Sivas G23 Paftası. MTA Yayını S.23 Ankara
- YİĞİT, A.,1994**, Sivrice-Maden Yöresinin Mevzii Coğrafyası, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi, Elazığ
- YİĞİT, A.,- HAYLİ, S.,- KARAKAŞ, E.,1995**, “*Doğu Anadolu Bölgesindeki İl ve İlçe Merkezlerinin Fonksiyonel Özellikleri*”, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi C:7,S:1-2,s:345-363, Elazığ
- YÜCEL, T., 1988**, “*Türkiye’de Kır Yerleşme Tipleri*”, Türk Kültürü Dergisi, Yaşar Önen’e Armağan Sayısı, C:XXVI, S.1, s:61-69, Ankara.

HARİTA, PLAN, RAPOR, YILLIK VE BÜLTENLER

Gürün Belediyesi Fen İşleri Müdürlüğü (2000), Bina sayım Cetvelleri.

Gürün Belediyesi Fen İşleri Müdürlüğü 1/1000 ve 1/10.000 Ölçekli İmar Planı haritaları

Gürün kaymakamlığı Brifing Raporu

Gürün Maliye Müdürlüğünün ticari kayıt verileri

Gürün İlçe Milli Eğitim Müdürlüğünün Eğitim Öğretim Kurumlarıyla İlgili Kayıtları

Gürün İlçe Tarım Müdürlüğünün, Tarımsal Üretim Ve Tarımsal Arazi Varlığı İle İlgili Kayıtları

MTA Genel Müdürlüğü Jeoloji Etüt Dairesi 1/100.000' lik (H24-G24 Paftaları) jeoloji Haritaları

MTA Genel Müdürlüğü Jeoloji Etüt Dairesi Verileri

MTA Genel Müdürlüğü Maden İstatistikleri

D.İ.E., 1935-2000 Genel Nüfus Sayımları, ANKARA

D.İ.E., 1935-2000 Genel Nüfus Sayımı, Sivas, Nüfusun Sosyal ve Ekonomik Nitelikleri, Yay. No:2730, ANKARA

TD634 Nolu (Sivas)Tımar İcmal Defteri

Sivas Salnameleri, 1294-1296, 1298-1302 Tarihli Salnameler

H.G.K., 1/100.000 Ölçekli Topoğrafya Haritası, (K37,K38,K39) ANKARAT.C.

Başbakanlık Köyhizmetleri Genel Müdürlüğü Yayınları (1994) Sivas İli Arazi Varlığı

Yay. No:58 ANKARAT.C. Başbakanlık Köyhizmetleri Genel Müdürlüğü Yayınları

(1981) Köy Envanter Raporları ANKARA

ÖZGEÇMİŞ

1970 yılında Malatya'nın Darende ilçesinde doğdum. İlk, orta öğrenimimi Ayvalı (Darende)'da, lise öğrenimimi ise Hekimhan' da tamamladım. 1989'da İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Coğrafya Bölümü'ne girdim. 1993 yılında Lisans eğitimimi tamamladım. 1994 yılında Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Coğrafya Anabilim Dalı'nda Yüksek Lisans'a başladım. 1995 yılında Fırat Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Coğrafya Anabilim Dalı'na Araştırma Görevlisi olarak atandım. 1996 yılında Yüksek Lisans eğitimimi tamamladım. 1997 yılında Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Coğrafya Anabilim Dalı'nda Doktora programına başladım. Halen F.Ü.Fen-Edebiyat Fakültesi Coğrafya Bölümü Araştırma Görevlisi olarak çalışmaktayım. Evli ve 1 çocuk babasıyım.

Zeki BOYRAZ

ELAZIĞ-2003